

Bulletin advokacie

Civilní odpovědnost za poradenství advokátem • Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti • Zápočet v předvečer insolvence ve světle odpůrčího práva – II. díl • Kritika nové metodiky nejvyššího státního zastupitelství k trestní odpovědnosti právnických osob a obrácené důkazní břemeno •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

**Kdo patří mezi nejlepší právnické
firmy roku 2018? Čtete na str. 82-83.**

**GALAVEČER
PRÁVNÍKA
ROKU 2018**
(více info
na str. 6-9)

Je přípustné zakotvení společného zastupování s.r.o. prokuristou a jednatelem?

Může být platně rozhodnuto o rozdělení zisku a.s. po uplynutí lhůty 6 měsíců podle § 403 odst. 1 ZOK?

Jasně odpovědi na více než 510 problematických otázek v ASPI přináší
**PRAKTICKÝ MANUÁL K ZÁKONU O OBCHODNÍCH
KORPORACÍCH**

*Jednoduše zjistíte,
jak spolehlivě
postupovat
v konkrétním případě*

**KOMPLETNÍ
RECEPTÁŘ
NA ZOK**

- ▶ Na základě analýzy soudní praxe
- ▶ Srozumitelná a jasná řešení
- ▶ Průběžné aktualizace a doplňování dalších problematických otázek
- ▶ Prakticky prolinkován se souvisejícími předpisy, judikaturou a literaturou

Odpovědi / Vzory / Postupy / Checklisty / Systematické provazby

Více informací na <http://praktickymanualzok.aspi.cz>

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žilavský

Objednávky předplatného zasílejte na adresu:
ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma.
S reklamací při problémech s distribucí
se obračejte na pí Dvořákovou, e-mail
dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby

zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též na internetu
(www.cak.cz). Předáním rukopisu redakci
vyjadřuje autor souhlas s rozmnožením,
rozšiřováním a sdělováním jeho příspěvku
na stránkách www.bulletin-advokacie.cz,
v právních informačních systémech
a na internetových portálech spolupracujících
s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci
monitoringu médií.

Toto číslo vyšlo 16. 11. 2018 v nákladu
17 050 výtisků.

Obálka: Vítězové soutěže Právnícká firma
roku 2018 – foto Petr Gebauer

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 1805-8280 (online)

Úvodník

Lenka Vidovičová: **Ženská stopa** 3

Aktuality

Krátké zprávy z představenstva Robert Němec 4
Právník roku 2018 – zase v Praze a v gala icha 6
Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném 10
Prohlášení Jednoty českých právníků 14
Upozornění – poplatek z přírůstku vkladů k 31. prosinci 14

z právní teorie a praxe

Články

Civilní odpovědnost za poradenství advokátem Filip Melzer 15
**Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní
osobnosti** Radim Polčák 23
Zápočet v předvečer insolvence ve světle odpůrčího práva – II. díl
Tomáš Troup, Adam Rakovský 31
**K výkladu § 14a rozpočtových pravidel při přeměně příjemce dotace
rozdělením odštěpením** Lukáš Valúšek 37
**Kritika nové metodiky nejvyššího státního zastupitelství k trestní
odpovědnosti právnických osob a obrácené důkazní břemeno**
Vladimír Pelc 40

Z judikatury

NS: Důkazní břemeno při uplatnění nároku na vydání věci 44
**ÚS: Odpovědnost advokáta, který žádá po klientovi,
aby soudu předložil vědomě nepravdivé či zavádějící důkazy** 48
NSS: K odůvodnění správních a soudních rozhodnutí 54
KS v Ostravě: Zástavní právo zřizované v daňovém řízení 56
SD EU: K čerpání placené dovolené za dobu rodičovské dovolené 61
ESLP: K otázkám důvěrné komunikace 62
**Glosa: K rozsudku NS ve věci užívání družstevního bytu v důsledku
neplatného převodu družstevního podílu** 63

Z odborné literatury

David Bohadlo, Jan Brož, Stanislav Kadečka, Petr Průcha, Filip Rigel,
Vít Šťastný: **Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.**
Komentář (Jan Kněžínek) 65
Petr Bezouška: **Nájem v novém soukromém právu
(zejména nájem bytu): aktuální otázky** (Lukáš Hadamčík) 66
Stanislav Servus, David Elischer, Tomáš Horáček: **Aktuální otázky
nástupnictví při rodinném podnikání** (Miroslav Sedláček) 66
Bulletin slovenskej advokácie přináší... 68

z advokacie

Z české advokacie

**Advokáti proti totalitě – nový projekt představí osudy známých
i neznámých jmen. Rozhovor s Petrem Tomanem** Hana Rýdlová 69

Z kárné praxe Jan Syka.....	72
Konference Unie obhájců „Od dekriminalizace ke kriminalizaci, od depenalizace k penalizaci“ v Olomouci Petr Svoboda, Tomáš Gřivna, Filip Ščerba.....	74
Změny v rámcové pojistné smlouvě v průběhu roku 2018 Zdeněk Turek.....	76

Z Evropy a ze světa

Výroční kongres AIJA 2018 v Bruselu Eva Ropková, Eva Indruchová	77
Evropský den advokátů 2018 Lenka Vojíšková.....	78

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK	79
Pozvánka na dva semináře o insolvenčním právu.....	80
Pozvánka na XVIII. reprezentační ples Městského soudu v Praze	81
Pozvánka na běžecký závod Krakonošův pohár 2019	81

Z právnické společnosti

Právnická firma roku 2018 zná své vítěze Hana Rýdlová	82
---	----

Nakonec

Právníkovy zápisky (O promociích a fakultním folkloru) Petr Hajn	84
Kresba Lubomíra Lichého	85
Víte, že... Stanislav Balík	85

Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu
Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasílaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce odděľujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“.

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasílané portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevklaďte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu. **K příspěvku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.** Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případné vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

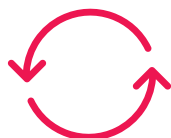
- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji **barevnou** portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

ZIZLAVSKÝ

Insolvenční správci se zvláštním povolením

insolvence klienta
» příležitost ke spolupráci «

reorganizace

www.zizlavsky.cz

michal@zizlavsky.cz

Ženská stopa

Významné výročí naší krásné země, které jsme si v minulých dnech připomínali, svádí k jisté rekapitulaci a ohlédnutím zpátky. V tomto úvodníku jsem se rozhodla věnovat krátkému zamyšlení a upozornění na překvapivou statistiku srovnání počtu mužů a žen v advokacii, se kterou jsem se seznámila při nahlížení do matriky České advokátní komory.

Za sto let existence Československé, potažmo České republiky, se ryze mužské řemeslo advokacie přeměnilo na odvětví práva, kde muži a ženy mají rovné podmínky a příležitosti. Lze se domnívat, že startovní pozice pro kariéru advokáta je pro všechny stejná, bez rozdílu pohlaví. To potvrzují i údaje o počtu zapsaných koncipientů, které v posledních letech jsou velmi vyrovnané. K 1. říjnu 2018 je zapsáno do seznamu advokátních koncipientů 1 261 žen a 1 448 mužů. Před čtyřmi lety

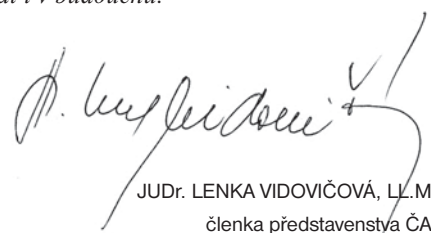
ke stejnému datu dokonce bylo zapsáno více žen, a to 1 747, mužů pak 1 666. Trend poslední doby tedy ukazuje, že obecně klesá počet koncipientů, ale z genderového hlediska je situace víceméně podobná.

Počet advokátů naopak stoupá. K 1. říjnu 2014 bylo zapsáno do seznamu advokátů 4 123 žen a 6 467 mužů, aktuální stav k 1. říjnu 2018 činí 4 698 zapsaných žen a 7 158 zapsaných mužů. A zde se dostáváme k jádru problému. Z jakého důvodu je tak výrazný genderový rozdíl mezi počtem zapsaných advokátů, když v případě koncipientů je situace vyrovnaná? Jednoduchá odpověď na tuto otázku samozřejmě neexistuje. Ale pokusím se stručně nastínit dva nejvýznamnější faktory, které výše zmíněné statistiky dle mého názoru podstatně ovlivňují.

Doba se změnila, mladí lidé mají mnohem více možností seberealizace či trávení volného času, než bylo dříve obvyklé. Nehodlají samotné práci obětovat tolik, chtějí cestovat, sportovat, učit se jazyky apod. Práci si nechtějí tzv. „nosit domů“ a víkendy by nejraději měli vždy volné pro své záliby. Ale řehole jménem advokacie zůstává neměnná, a to si především ženy, povahy rozumnější, hloubavější a obecně i méně odvážné dobře uvědomují, a proto při volbě budoucí kariéry raději volí jisté místo zaměstnance před podnikatelským rizikem. Mohou se tak věnovat vícero aktivitám bez stresu o vlastní živobytí. A pokud se nachází v kanceláři s pozitivní atmosférou a přátelskými vztahy, jejich ambice osamostatnit se se výrazně snižují.

Nejzásadnějším faktorem ale zůstává aspekt mateřství. Dříve bylo obvyklé hned po studiu založit rodinu, a až děti vyrostly, věnovat se naplno kariéře. Naopak dnes je moderní po škole okamžitě nastoupit do zaměstnání, splnit si koncipientickou praxi, vybudovat si určité zázemí a základní životní kapitál a dilema budoucího profesního směřování oddálit nástupem na mateřskou, potažmo rodičovskou dovolenou. A v pokročilém věku měnit zažité jistoty za krok do neznáma a ekonomický risk, jakým založení vlastní advokátní činnosti rozhodně je, hodně žen - maminek odradí.

Nicméně za těch sto let existence republiky zanechaly ženy v advokacii hlubokou stopu a věřím, že v této cestě budou úspěšně pokračovat i v budoucnu.

JUDr. LENKA VIDOVIČOVÁ, LL.M.,
členka představenstva ČAK

o) Krátké zprávy z představenstva

VE DNECH 15. A 16. ŘÍJNA 2018 SE V PRAŽSKÉM SÍDLE ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY KONALA 12. SCHŮZE PŘEDSTAVENSTVA ČAK. K NEJZAJÍMAVĚJŠÍM PATŘILA NÁSLEDUJÍCÍ TÉMATA.

Kauza odnětí advokátního spisu v průběhu vazebního řízení

Na základě podnětu VOPOZA se představenstvo opakovaně zabývalo kauzou odnětí advokátního spisu okresní státní zástupkyní Mgr. Petrou Duškovou, a to při vazebním jednání u soudu z rukou advokáta Mgr. Michala Halvy. Celá záležitost byla projednána s nejvyšším státním zástupcem JUDr. Pavlem Zemanem

a na základě tohoto rozhovoru bylo učiněno oznámení s tím, že je na NSZ, jak bude ve věci postupovat. NSZ informovalo ČAK o posouzení věci jakožto stížnosti a podnětu k zahájení kárného řízení. K vyhodnocení a dalším opatřením byla celá záležitost postoupena okresní státní zástupkyni v Kroměříži Mgr. Janě Kranzové. Představenstvo bude celou kauzu nadále sledovat.

Advokát jako kolizní opatrovník či správce

Představenstvo se zabývalo materiálem zpracovaným vedoucí sekce pro rodinné právo JUDr. Danielou Kovářovou – „Kolizní opatrovník nezletilého dítěte“. Na základě obsáhlé diskuse dospělo představenstvo k závěru, že v souvislosti s výkonem advokacie mohou advokáti v různých případech vystupovat v roli opatrovníků či správců, kdy může docházet k určitým interpretačním nejasnostem ohledně jejich nezávislosti, povinnosti mlčenlivosti nebo loajality ke klientovi či k dalším osobám, včetně státní správy. Legislativnímu odboru bylo proto uloženo koordinovat zpracování komplexního stano-

viska ve spolupráci s odbornými sekcemi, a to sekcí pro rodinné právo, sekcí pro soukromé právo a sekcí pro advokátní právo.

Návrh zákona o lobbování

Představenstvo projednalo připomínky k návrhu zákona o lobbování a přiklonilo se k doporučení, aby návrh zákona byl stažen z projednávání a daná problematika byla řešena nelegislativní formou (např. samoregulací ve formě etických kodexů). Návrh zákona je postaven tak, že se týká toliko legislativních procesů, přitom v tomto směru ČAK není považována za lobbistu a není pod předmětnou právní úpravu podřazována. Komunikace mezi státní mocí a veřejnou správou (zbytkovou veřejnou mocí) není považována v legislativních procesech za lobbying. Problém se však může týkat advokátů a advokátních společností, které při řešení konkrétních klient-ských věcí mají zájem na modifikaci návrhů předkládaných v legislativním procesu, resp. na jiné úpravě, než je navrhována. Zásadně však platí, že ČAK považuje iniciativu směřující k úpravě předmětných vztahů zákonem za nadbytečnou.

Zástupné (hromadné) žaloby – stanovisko CCBE

Mezinárodní odbor ČAK a JUDr. Antonín Mokřý zajistili na základě požadavku představenstva stanovisko CCBE k návrhu směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů (hromadné žaloby), a to v celém rozsahu a české mutaci. Představenstvo vzalo stanovisko CCBE na vědomí, přitom za účelem diskuse v rámci advokátního stavu se odboru vnějších vztahů ukládá publikace tohoto stanoviska buď prostřednictvím webových stránek ČAK, nebo BA (*stanovisko CCBE bylo zveřejněno na www.bulletin-advokacie.cz dne 22. 10. 2018 – pozn. red.*).

✦ Mgr. ROBERT NĚMEC, LL.M., místopředseda ČAK

PRAVIDLA SILNIČNÍHO PROVOZU, AUTOŠKOLY

- významná novela zákona o silničním provozu
- zákon o plynulosti a bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích
- způsobilost k řízení motorových vozidel

Sagit více informací na www.sil.sagit.cz

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

#BORN TODARE

BLACK BAY 36

BECHYNĚ
HODINÁŘSTVÍ

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 10, PRAHA 1 | +420 608 080 874
ŠTĚPÁNSKÁ 57, PRAHA 1 | +420 224 214 349
www.hodinarstvi-bechyne.cz

TUDOR

Právník roku 2018

– zase v Praze a v gala

V LEDNU LETOŠNÍHO ROKU JSME TLESKALI VÍTĚZŮM TŘINÁCTÉHO ROČNÍKU PRÁVNÍKA ROKU V BOBYCENTRU V BRNĚ A NUTNO PŘIPOMENOUT, ŽE JSME SI TO S MARIÍ ROTTROVOU JAKO HLAVNÍ HVĚZDOU VEČERA BÁJEČNĚ UŽILI. PRÁVNÍK ROKU 2018 BUDE MÍT SVŮJ GALAVEČER PRVNÍHO ÚNORA 2019 V PRAZE, TRADIČNĚ V TOP HOTELU NA CHODOVĚ A O HVĚZDNÉ ÚČINKUJÍCÍ MÍT NOUZI TAKÉ NEBUDE.

K naší radosti tu na hosty budou čekat stejní moderátoři předávacího ceremoniálu, kteří se v minulých dvou letech tak osvědčili, že jsme je o moderování požádali do třetice. Pevně věříme, že ani do třetice nezklamou a že Aleš Háma a Jakub Wehrenberg ve spolupráci s námi letos hodně překvapí!

Velká TOP Congress Hall, do níž se pohodlně vejdou až dvě tisícovky lidí, bude jako už poněkolkáté svědkem předávání ocenění nejlepším právníkům v deseti kategoriích a ceny JUDr. Václava Mandáka za nejlepší odborný článek publikovaný v roce 2018 v Bulletinu advokacie. Hosté večera vedle hotelu pohodlně zaparkují a mimopražští v něm mohou i příjemně bydlet. Zkrátka, TOP HOTEL Praha našim galavečerům svým uspořádáním a kapacitou dobře vyhovuje, a tak se znovu vracíme.

I letos jsme pro společenský večer po slavnostním vyhlášení výsledků oslovili hudební hvězdy české popmusic, chybět nebude tolik oblíbená cimbállovka, jazz a blues i video-diskotéka, lahůdku budeme mít i pro milovníky kubánských rytmů. Hlavní hvězdu večera odtajníme ovšem až později.

Prostředí a kuchyň TOP HOTELu Praha spojíme opět se skvělými službami cateringu Vyšehrad 2000 a doufáme, že všichni advokátní a další justiční hosté budou nad ránem odcházet sice znaveni, avšak navýsost spokojeni.

Takže: neváhejte s rezervací vstupenek a ubytování!

Organizační štáb udělá maximum pro další úspěšný ročník soutěže, kterou ČAK před 14 lety společně s vydavatelstvím EPRAVO.CZ založila.

Česká justice je svět, který společně vytváříme. Mít čas a prostor potkávat se, znamená budovat lepší justici.

Využijme k tomu i galavečer Právnicka roku 2018!

❖ icha

**V zimě justice nejezdí lyžovat,
v zimě jezdí na galavečer
Právnicka roku!**

Jak získat vstupenky na galavečer?

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

I kapacita TOP Congress Hall má ovšem své meze. Máte-li chuť setkat se s kolegy z právnické branže, příjemně se pobavit, zatančit si, pak přijďte či přijedte (a zůstaňte v TOP HOTELU třeba i celý víkend za výhodnou ubytovací cenu, kterou jsme pro vás opět vyjednali). S případnou rezervací vstupenek však příliš neotálejte, každoročně se po nich jen zapráší a ti méně šťastní z vás nám pak jen bez naděje na úspěch spílají... Prostě, kdo si dřív rezervuje, na toho se dostane!

Ubytování si zajišťuje jako obvykle každý sám – přímo v TOP HOTELU PRAHA – návod, jak na to – str. 9.

Vstupenky budou zasílány na adresu vaší AK (uvedenou v online formuláři) poštou zdarma v průběhu ledna 2019.

Měníme systém rezervace vstupenek! Rezervace budou přijímány pouze prostřednictvím zcela jednoduchého online rezervačního systému na webu ČAK. Rezervační online formulář naleznete pod bannerem Právník roku 2018 na úvodní straně webu ČAK. Aktivován bude 21. 11. 2018 v 10 hodin dopoledne. Po vyčerpání kapacity sálu bude formulář zablokován.

AKTIVNÍ ADVOKÁT MÁ NÁROK NA VSTUPENKU PRO SEBE A SVŮJ DOPROVOD ZDARMA – OVŠEM JEN DO VÝŠE KAPACITY SÁLU. VSTUPENKY JSOU ZÁSADNĚ NEPŘENOSNÉ NA KONCIPIENTY A DALŠÍ PRACOVNÍKY ADVOKÁTNÍCH KANCELÁŘÍ!

UPOZORNĚNÍ

- Na rezervace učiněné poštou či e-mailovou korespondencí nebude brán zřetel, tento způsob rezervace vstupenek je od letošního ročníku zrušen. Jde nám o skutečně rovnou příležitost rezervací pro všechny advokáty.
- Pokud jsou advokáty oba partneři, pak mají dohromady jako pár nárok společně na celkem dvě vstupenky, nikoliv na čtyři.
- Vstupenky jsou zásadně nepřenosné na advokátní konciipienty či další pracovníky advokátních kanceláří. Po některých neblahých zkušenostech z minulých let si organizátoři vyhražují právo kontroly, zda na rezervované vstupenky skutečně přicházejí advokáti a advokátky s doprovodem.

SPLŇTE SI SVOJ AMERICKÝ SEN!

Advokátska kancelária v USA ponúka na predaj **polovičný podiel**. Kancelária má 7 ročnú históriu, stabilnú klientelu a zisk.

Žiadateľ musí hovoriť plynule anglicky a musí mať advokátsku licenciu v ľubovoľnej krajine. Žiadateľovi, manželke / manželovi a deťom do 21 rokov bude zažiadané o legálny pobyt v USA.

ŽIADOSTI O VIAC INFORMÁCIÍ ZASIELAJTE NA PRAVNIKUSA@GMAIL.COM.

Jak se výhodně a pohodlně ubytovat v TOP HOTELU Praha?

Česká advokátní komora sjednala jako každoročně pro účastníky letošního galavečera Právníka roku 2018 zvýhodněné ceny ubytování. Čekají na vás připravené pokoje 4* hotelu.

Ubytování si zařizuje každý sám individuálně – dle návodu na této straně!

Rezervační formulář na ubytování rozhodně nezasílejte na ČAK!

Jak správně postupovat?

1. Níže zveřejněný vyplněný formulář můžete zaslat poštou s heslem „Právník roku 2018“ na adresu:

TOP HOTEL Praha
REZERVACE
Blažimská 1781/4
149 00 Praha 4 – Chodov

2. Formulář pro ubytování naleznete ke stažení i na www.cak.cz, rozklikněte banner Právník roku 2018 na úvodní straně. Jako přílohu ho můžete zaslat na hotelovou e-mailovou adresu: revenue@tophotel.cz.

Zvýhodněná nabídka pokojů platí do 10. 1. 2019.

TOP HOTEL Praha je největší 4* kongresový hotel v Evropě a má rozsáhlé zkušenosti s pořádáním nejrůznějších akcí, o čemž svědčí i jeho prestižní ocenění „Kongresový hotel“, které získal už 5x v řadě za sebou! Za svou 23letou historii hostil stovky akcí, jednou se v něm konal i advokátní sněm a pravidelně v minulosti i galavečery Právníka roku. Jeho TOP Congress Hall pohodlně pojme 2 000 účastníků, má výbornou akustiku a nabízí variabilní uspořádání sálu. **K ubytování hostům galavečera nabídne hotel pokoje kategorie Executive a Superior, které jsou vybaveny TV, SAT, trezorem, lednicí, koupelnou s vanou a vysoušečem vlasů. V celém hotelu je k dispozici zdarma wifi připojení.** V cenách ubytování je bohatá bufetová snídaně a volný vstup do wellness centra s bazénem, vířivkou, saunami a fitness vybavením. Jako hosté můžete využít i kryté tenisové kurty, zahrát si bowling či se projít v japonské zahradě. K dispozici ubytovaným při příležitosti PR 2018 bude i pohodlný parking s ostrahou vedle hotelu a taxislužby.

ZÁVAZNÁ REZERVACE UBYTOVÁNÍ

CENÍK UBYTOVÁNÍ (VČETNĚ DPH): *právníkroku* 2018

CENA PRO ÚČASTNÍKY GALAVEČERA PR 2018

Jednolůžkový pokoj EXECUTIVE nebo SUPERIOR se snídaní/noc:	2 000 Kč
Dvoulůžkový pokoj EXECUTIVE nebo SUPERIOR se snídaní/noc:	2 400 Kč
BUSINESS APARTMÁ se snídaní/noc:	3 600 Kč
Přistýlka:	700 Kč
Příplatek za zvíře:	300 Kč za malé, 500 Kč za velké

OBJEDNAT UBYTOVÁNÍ

	Počet pokojů:	Počet osob:
Jednolůžkový EXECUTIVE/SUPERIOR se snídaní/noc:	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Dvoulůžkový EXECUTIVE/SUPERIOR se snídaní/noc:	<input type="text"/>	<input type="text"/>
BUSINESS APARTMÁ se snídaní/noc:	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Přistýlka:	<input type="text"/>	
Příplatek za zvíře (malé/velké):	<input type="text"/>	

Jméno advokáta:

Název AK:

Jména dalších osob:

Telefon:

E-mail:

Podpis:

Sdělení ČAK o povinných platbách a pojistném

- výši a splatnosti příspěvku na činnost České advokátní komory (dále jen „Komora“) za rok 2019
- výši a splatnosti odvodu do sociálního fondu Komory za rok 2019
- výši a splatnosti odvodu do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2018
- výši a splatnosti pojistného pro rok 2019

I. Příspěvek na činnost Komory za rok 2019

Výše příspěvku advokáta na činnost Komory za rok 2019 činí

- a) 10 600 Kč,
- b) 3 800 Kč, byl-li advokátovi pozastaven výkon advokacie,
- c) 5 300 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2019.

Příspěvek je splatný do 20. ledna 2019.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2019, je příspěvek splatný do jednoho týdne ode dne zápisu. Tato lhůta platí při změnách v průběhu roku a u všech plateb.

II. Odvod do sociálního fondu Komory za rok 2019

Výše odvodu advokáta do sociálního fondu Komory za rok 2019 činí

- a) 500 Kč,
- b) 250 Kč, byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 30. červnu 2019,
- c) odvod neplatí advokáti, kterým byl pozastaven výkon advokacie.

Odvod je splatný do 20. ledna 2019.

Byl-li advokát zapsán do seznamu advokátů po 20. lednu 2019, je odvod splatný do jednoho týdne ode dne zápisu.

Výše a splatnost příspěvku na činnost Komory a odvodu do sociálního fondu Komory se vztahuje rovněž na usazené evropské advokáty a advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii.

Příspěvek na činnost Komory a odvod do sociálního fondu Komory se **platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který je příspěvek nebo odvod placen, a pětímístného registračního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2019 je 201904876.

Příspěvek a odvod lze platit též v hotovosti v pokladně kanceláře Komory, Praha 1, Národní tř. 16 (pondělí až čtvrtek 8.00-12.00 hod. a 13.00-15.30 hod.; pátek 8.00-13.00 hod.).

III. Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů za rok 2018

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů jsou povinni platit advokáti, usazení evropští advokáti a obchodní společnosti zřízené k výkonu advokacie, kteří zaměstnávají advokátní koncipienty.

Výše odvodu za jednoho advokátního koncipienta za rok 2018 činí

- a) 3 600 Kč;
- b) pokud pracovní poměr advokátního koncipienta netrval celý kalendářní rok, činí výše odvodu 1/12 z částky uvedené ad a) za každý započatý měsíc trvání pracovního poměru; povinnost platit odvod vzniká dnem zápisu do seznamu advokátních koncipientů;
- c) pokud byl advokátnímu koncipientovi pozastaven výkon právní praxe, ale jeho pracovní poměr k povinnému advokátovi nadále trvá, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který pozastavení právní praxe advokátního koncipienta trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k pozastavení výkonu právní praxe advokátního koncipienta došlo;

d) pokud advokátní koncipient přeruší výkon právní praxe z důležitých osobních překážek v práci na dobu delší než 60 po sobě následujících pracovních dnů, snižuje se výše odvodu uvedená ad a) o 1/12 za každý kalendářní měsíc, po který přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu trvá, a to počínaje kalendářním měsícem následujícím po měsíci, ve kterém k přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta z tohoto důvodu došlo. Povinný advokát je na výzvu Komory povinen důvod a dobu trvání přerušení výkonu právní praxe advokátního koncipienta hodnověrně doložit; pokud tak neučiní, nárok na snížení výše odvodu mu zanikne.

Odvod je splatný do 20. ledna 2019.

Poměrná částka příspěvku do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů je splatná posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, v němž pracovní poměr advokátního koncipienta skončil.

Odvod do fondu Komory pro vzdělávání advokátních koncipientů se **platí převodem na účet Komory č. 6724361087/2700**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající z posledního dvojčíslí roku, za který je odvod placen (18), a pětimístného registračního čísla advokátního koncipienta.

Příklad: Variabilní symbol pro odvod za advokátního koncipienta s registračním číslem 14876 za rok 2018 je 1814876.

Odvod lze platit též v hotovosti v pokladně kanceláře Komory, Praha 1, Národní tř. 16 (pondělí –až čtvrtek 8.00-12.00 hod. a 13.00-15.30 hod.; pátek 8.00-13.00 hod.).

IV. Pojištění profesní odpovědnosti pro rok 2019

1. Pojištění na základě Rámcové pojistné smlouvy č. 2904309313, ve znění pozdějších dodatků (dále jen „hromadné pojištění advokátů“), uzavřené mezi Generali Pojišťovnou, a. s., a Komorou:

Hromadné pojištění advokátů se i pro rok 2019 vztahuje pouze na odpovědnost advokáta za škodu, kterou způsobí v souvislosti s poskytováním právních služeb on sám, tzn., že hromadné pojištění advokátů se u advokátů vykonávajících advokacii samostatně nebo ve sdružení bude vztahovat na odpovědnost za škodu, za kterou advokát sám odpovídá klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii.

Výše ročního pojistného advokáta prostřednictvím hromadného pojištění činí **6 700 Kč** a je splatné do **31. 12. 2018**.

Toto pojistné se vztahuje na minimální limit pojistného plnění z pojištění advokátů podle § 24a odst. 1 zákona o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, ve výši **5 000 000 Kč**.

Pojistné se **platí převodem na účet Komory č. 12432011/0100**. Při platbě převodním příkazem je třeba uvést variabilní symbol, kterým je číslo nerozdělené pomlčkou nebo lomítkem, sestávající ze čtyřmístného čísla roku, na který se pojistné vztahuje, a pětimístného registračního čísla advokáta.

Příklad: Variabilní symbol advokáta s registračním číslem 04876 pro rok 2019 je 201904876.

Pojistné lze platit též v hotovosti v pokladně kanceláře Komory, Praha 1, Národní tř. 16

(pondělí až čtvrtek 8.00-12.00 hod. a 13.00-15.30 hod.; pátek 8.00-13.00 hod.).

Na advokáty s pozastaveným výkonem advokacie se hromadné pojištění advokátů nevztahuje, neboť v době pozastavení výkonu advokacie advokacii nevykonávají.

Hromadné pojištění advokátů se nevztahuje na advokáty zapsané do seznamu advokátů podle § 5a zákona o advokacii (tzv. zahraniční advokáti) a na usazené evropské advokáty. Ti jsou povinni pojistit se individuálně.

Účastníkem hromadného pojištění advokátů není ani advokát, který advokacii vykonává v pracovním poměru k jinému advokátovi nebo ke společnosti, jejímž předmětem podnikání je výkon advokacie (dále jen „zaměstnaný advokát“). Za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie zaměstnaným advokátem odpovídá jeho zaměstnavatel. Zaměstnaný advokát odpovídá svému zaměstnavateli za škodu takto způsobenou při plnění pracovních úkolů podle zákoníku práce.

Pro hromadné pojištění advokátů je rozhodný seznam advokátů s účinností k 1. 1. a 1. 7. kalendářního roku.

Podle pojistné smlouvy jsou hromadným pojištěním advokátů pojištěni advokáti zapsaní do seznamu advokátů v půlročním období od 1. 1. do 30. 6. a od 1. 7. do 31. 12. příslušného kalendářního roku (bez ohledu na to, zda v průběhu těchto období byli do tohoto seznamu zapsaní další advokáti nebo z něj byli někteří advokáti vyškrtnutí). Tzn., že účastníky hromadného pojištění advokátů do 30. 6. 2019 budou i advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 1. až 30. 6. 2019, aniž budou platit za toto období pojistné, a budou povinni zaplatit pojistné až na II. pololetí roku 2019. Advokáti zapsaní do seznamu advokátů v období 2. 7. až 31. 12. 2019 budou účastníky hromadného pojištění advokátů do 31. 12. 2019, aniž budou na toto období platit pojistné, a budou povinni zaplatit pojistné až na rok 2020. Tzn., že advokáti, kteří jsou zapsaní do seznamu advokátů v období od 2. 1. do 1. 7. 2019, hradí pouze poloviční pojistné ve výši 3 350 Kč. Toto poloviční pojistné je splatné do týdne po zápisu nebo změně ve způsobu výkonu advokacie.

Pokud advokát nechce být hromadného pojištění advokátů účasten, předloží nejpozději do 31. 12. 2018 Komoře stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy dosvědčující, že je pro rok 2019 individuálně pojištěn. Rozsah takového pojištění nesmí však být užší, než by činil v případě hromadného pojištění advokátů, a minimální limit pojistného plnění nesmí být ni-

kdy nižší, než který stanoví usnesení představenstva č. 4/2009 Věstníku ze dne 15. září 2009, ve znění pozdějších předpisů. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „Certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

Spolupracující advokáti, kteří jsou pro daný rok pojištěni na profesní odpovědnost pojistnou smlouvou advokátní kanceláře, se kterou spolupracují, a nemají žádné své vlastní advokátní aktivity, které by tato pojistná smlouva nekryla, a zároveň si nepřejí být z tohoto důvodu hromadně pojištěni prostřednictvím ČAK, musí tuto skutečnost sdělit písemně hospodářskému odboru Komory do 31. 12. předchozího roku. Zároveň musí doložit kopii pojistné smlouvy, kterou jsou takto pojištěni.

2. Pojištění individuálními pojistnými smlouvami:

a) Advokáti vykonávající advokacii ve sdružení, kteří jsou účastni hromadného pojištění advokátů, jak je popsáno v bodě 1., jsou dále i pro rok 2019 povinni být pojištěni samostatně pro případ vzniku závazku, k jehož splnění je advokát podle zvláštních právních předpisů povinen z důvodu solidární odpovědnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako společník sdružení (§ 14 zákona) za újmu, za kterou advokát odpovídá podle § 24 odst. 1 zákona a podle zvláštních právních předpisů z důvodu solidární odpovědnosti, je i pro rok 2019 stanoven částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem všech společníků sdružení, a to u každého společníka sdružení.

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník sdružení z důvodu solidární odpovědnosti, se vztahuje i na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky sdružení.

***Příklad:** U tříčlenného sdružení je povinný minimální limit pojistného plnění pro každého ze společníků sdružení 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč. Pokud je tento společník sdružení účasten hromadného pojištění s limitem pojistného plnění 5 000 000 Kč, je třeba, aby se dále připojil do limitu 9 000 000 Kč, tj. zvýšil si limit o další 4 000 000 Kč.*

b) Advokáti vykonávající advokacii jako společníci veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementáři komanditní společnosti i pro rok 2019 nejsou účastni hromadného pojištění, a jsou tedy povinni být pojištěni samostatně, včetně pojištění pro případ vzniku závazku k náhradě škody, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a advokát je podle zvláštních předpisů povinen k jeho splnění z důvodu ručení jako její společník.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii ve veřejné obchodní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, je stanoven i pro rok 2019 částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem společníků veřejné obchodní společnosti, a to u každého ze společníků společnosti.

Minimální limit pojistného plnění advokáta vykonávajícího advokacii jako komplementář komanditní společnosti (§ 15 odst. 1 zákona) za škodu, za kterou odpovídá podle § 24 odst. 2 zákona společnost, a za kterou advokát odpovídá podle zvláštních právních předpisů z důvodu ručení jako její společník, je i pro rok 2019 stanoven částkou 3 000 000 Kč, násobenou počtem komplementářů této společnosti, a to u každého z komplementářů.

Povinnost být pojištěn pro případ vzniku závazku k náhradě škody, k jehož splnění je advokát povinen jako společník veřejné obchodní společnosti nebo jako komplementář komanditní společnosti z důvodu ručení, se vztahuje také na ty advokáty, kteří zůstávají po dobu pozastavení výkonu advokacie společníky příslušné obchodní společnosti.

***Příklad:** Společnost (veřejná obchodní nebo komanditní) se třemi společníky/komplementáři hradí pojistné pro povinný limit pojistného plnění 3 x 3 000 000 Kč, tj. 9 000 000 Kč za každého společníka/komplementáře. Pojistné platí přímo pojistiteli.*

c) Zahraniční advokáti (podle § 5a zákona o advokacii) a evropské usazení advokáti zapsaní do seznamu advokátů – minimální limit pojistného plnění s účinností od 1. 1. 2019 činí 5 000 000 Kč.

d) Společnost s ručením omezeným a komanditní společnost musejí být od vzniku do dne svého zrušení pojištěny pro případ odpovědnosti za škodu, za kterou klientovi odpovídají podle § 24 odst. 2. Minimální limit pojistného plnění z pojištění společnosti musí činit nejméně 50 000 000 Kč za každého společníka společnosti s ručením omezeným, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, nebo nejméně 10 000 000 Kč za každého komanditistu komanditní společnosti, kterému nebyl pozastaven výkon advokacie, minimálně však 50 000 000 Kč u společnosti s ručením omezeným a 10 000 000 Kč u komanditní společnosti.

Individuální pojistné smlouvy sjednané pro pojistné období roku 2019 jsou advokáti povinni předložit Komoře nejpozději do 31. 12. 2018, bez ohledu na to, že již v předchozím roce či v předchozích letech doklad o individuálním pojištění Komoře předložili. Stejnopis nebo úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy může nahradit „Certifikát“, v němž pojišťovna potvrzuje základní údaje uzavřené pojistné smlouvy.

Platné znění usnesení č. 4/2009 Věstníku s účinností od 1. 1. 2016 je k dispozici na webových stránkách Komory: [www.cak.cz/Pro advokáty/Předpisy o advokacii/Stavovské předpisy](http://www.cak.cz/Pro_advokaty/Predpisy_o_advokacii/Stavovske_predpisy).

VŮDCE SMEČKY JE ZPĚT.

NOVÉ BMW X5.

STRATOS AUTO, spol. s r.o.

Autorizovaný dealer BMW.

Autosalon Praha – Prosek

Za Klíčovem 1
190 00 Praha 9 – Prosek
Tel.: +420 241 090 111
www.stratosauto.cz

Autosalon Hradec Králové

Březhradská 195
503 32 Hradec Králové – Březhrad
Tel.: +420 495 733 733
www.stratosauto.cz

Radost z jízdy

Prohlášení Jednoty českých právníků

Jednota českých právníků ve spolupráci se všemi právníckými komorami a právníckými stavovskými spolky při příležitosti stého výročí vzniku samostatné Československé republiky a s přihlédnutím k evropskému dění, vydává toto PROHLÁŠENÍ:

Abychom si mohli vážít sami sebe a dostali důvěře, kterou nám společnost svěřuje, je čas vyjádřit své přesvědčení a podporu hodnotám, které jsou pro nás důležité a na kterých je náš stát postaven.

1. Sto let, které uplynuly od vzniku samostatné Československé republiky, bylo doprovázeno úsilím o vybudování demokratického právního státu v nelehkých podmínkách dvacátého století, poznamenaného dvěma světovými válkami, holokaustem, dvěma okupacemi naší země i neustálým úsilím o svobodu a samostatnost. Součástí tohoto úsilí bylo i udržení, obnovení a rozvíjení základních práv a svobod každého člověka. Nebyli jsme vždy vítězi, ale pocítovali jsme o to větší závazek právnícké veřejnosti vyvíjet trvalou snahu o vybudování spravedlivého státu. Jednou ze základních a nepominutelných podmínek dosažení tohoto cíle je nejen demokratické uspořádání veřejné moci, ale i reálné zabezpečení práva na soudní ochranu před veřejnou mocí každému, jemuž byla jejím postupem porušena jeho práva, a naplňování principu rovnosti všech. Považujeme za etický imperativ každého právníka, bez ohledu na jeho profesní a stavovské zařazení, usilovat o zachování základních principů demokratického právního státu a úcty k právům a svobodám jednotlivce.

2. Oceňujeme výsledky procesu emancipace české společnosti po listopadu 1989 i po rozdělení československého stá-

tu na dva svěbytné a suverénní státní celky, vytvořené na zásadách dělby moci, její demokratické kreace a volné soutěže politických stran.

3. Za zásadní hodnotu považujeme respektování principů právního státu, mezi které patří nejen nezávislá soudní moc, ale i svobodná, objektivní a nezávislá média, jako základní garant svobody projevu a myšlení. S obavou sledujeme současný vývoj v některých evropských zemích, kde jsou tyto pilíře omezovány snahou o jejich podřízení politickým reprezentacím.

4. Reálné nebezpečí pro Evropu spatřujeme v růstu národní a etnické sebezahlednosti, xenofobie, antisemitismu a lhostejnosti k utrpení jiných. Za své základní etické poslání tedy považujeme i bezvýjimečné dodržování všech vnitrostátních i mezinárodních závazků vyplývajících z ústavního pořádku České republiky a z mezinárodních dokumentů o lidských právech, včetně dodržování úmluv o ochraně uprchlíků, žen a dětí.

Vyzýváme proto nejenom právníckou veřejnost, ale i státní instituce, politickou reprezentaci a všechny občany k ochraně všech výše uvedených principů a hodnot.

V Praze, ke dni 28. října 2018

JUDr. Pavel Rychetský,
předseda Jednoty českých právníků

Upozornění – poplatek z přírůstku vkladů k 31. prosinci

S blížícím se koncem roku si dovoluujeme upozornit na **poplatek z přírůstku vkladů k 31. prosinci kalendářního roku.**

Ten do svých sazebníků přidala většina bank působících v ČR v souvislosti s povinností bank přispívat v souladu s právem EU do tzv. Rezolučního fondu (Fond pro řešení krize na finančním trhu).

Obvyklá hranice tuzemských bank pro účtování poplatku z přírůstku vkladů je 100 milionů korun nebo protihodnota v cizí měně. **Poplatek se týká i finančních prostředků uložených na účtech advokátních úschov.**

V případě, že se pro období na přelomu roku chystáte přijmout do advokátní úschovy peníze v hodnotě 100 milionů korun a vyšší, existuje reálné riziko, že tento dodatečný poplatek vám bude bankou načten, pokud nebude úschova vypořádána do 31. 12. 2018.

Doporučujeme tuto situaci konzultovat s vaším bankovním poradcem, případně na ni upozornit vaše dotčené klienty.

Civilní odpovědnost za poradenství advokátem

Problematika civilní odpovědnosti advokáta za škodu je natolik komplexní, že vylučuje, aby ji obsáhl jeden článek.¹ Cílem tohoto příspěvku proto není a nemůže být detailní analýza jednotlivých otázek, nýbrž spíše zasazení této zvláště upravené odpovědnosti do systému odpovědností² za škodu nového občanského zákoníku³ a posouzení, jaký vliv tato nová úprava na odpovědnost advokáta přinesla.

Doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.,

je advokátem, právním expertem v Havel & Partners s. r. o., advokátní kancelář, a docentem na PF UP v Olomouci.

Odpovědnost advokáta je upravena zejména v § 24 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále jen „zák. o advokacii“). Před nabytím účinnosti nového občanského zákoníku byla tato úprava chápána jako speciální k obecné regulaci občanského zákona.⁴ Za účinnosti o. z. však již toto řešení nepřesvědčuje, a spíše je namístě chápat tuto odpovědnost jako existující vedle obecné úpravy obsažené v o. z. (k tomu viz níže).

Pro účely vlastní odpovědnosti podle § 24 zák. o advokacii platí, že otázky, které nejsou komplexně řešeny v zák. o advokacii, je třeba posoudit podle obecné úpravy o. z. Z toho je zřejmé, jak se změna obecné úpravy odpovědnosti za škodu může i tímto způsobem promítnout do odpovědnosti advokáta podle zák. o advokacii. Vznikají zde přitom dva základní problémy. Často je obtížné vůbec posoudit, zda je úprava v zák. o advokacii skutečně komplexní, tj. zda ohledně určitých otázek vylučuje užití obecné úpravy. Druhým problémem je to, že § 24 zák. o advokacii byl konstruován s ohledem na tehdy existující obecnou úpravu zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“). Změna obecné úpravy však nebyla v zák. o advokacii plně reflektována, což při doslovném nebo jen formálně systematickém výkladu přináší zásadní hodnotové rozpory. Úkolem aplikace práva je mj. i metodologicky korektní odstranění těchto rozporů.

Mezi strukturální otázky, které tato úprava přináší, lze řadit zejména tyto:

1. pojem výkonu advokacie,
2. povaha odpovědnosti advokáta (objektivní nebo subjektivní, smluvní nebo deliktní),
3. s tím související kritérium řádné péče,
4. souvislost se smluvním základem výkonu advokacie,
5. možnost zproštění se odpovědnosti,
6. možnost omezení nebo vyloučení odpovědnosti předem,
7. odpovědnost při výkonu advokacie za účasti více osob, zejména problém užití pomocníka,
8. možnost spoluúčasti klienta na vzniklé škodě atd.

Povaha odpovědnosti advokáta

1. Smluvní a deliktní odpovědnost

Jako východisko pro řešení řady praktických otázek je třeba si vyjasnit, jaká je vůbec povaha odpovědnosti advokáta. Právní úprava účinná do 31. 12. 2013 v zásadě nerozlišovala mezi smluvní a deliktní odpovědností. Proto nebylo ani prakticky re-

1 Důsledně se této problematice věnují např. L. Tichý a kol.: Odpovědnost advokáta za škodu, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013. Je překvapivé, že nejrozsáhlejší komentář k zákonu o advokacii (J. Svejkovský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal a kol.: Zákon o advokacii, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2012) se odpovědnosti advokáta za škodu věnuje na pouhých dvou stranách (str. 168 a násl.), což zcela vylučuje, aby byly konkrétní aplikační problémy byt jen naznačeny, natož aby bylo podáno přesvědčivě odůvodněné řešení.

2 Na rozdíl od terminologie o. z. je v tomto příspěvku užíván pojem odpovědnost ve smyslu vzniku povinnosti k náhradě škody, resp. újmy. Odpovědný je tedy ten subjekt, který je povinen k náhradě škody, resp. újmy, tj. ten, z jehož majetku má být škoda, resp. újma nahrazena. Srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl: Občanský zákoník, Velký komentář, svazek III, 1. vydání, Leges, Praha 2014, komentář k § 24, marg. č. 10 a násl.; dále tamtéž, svazek IX, 1. vydání, Leges, Praha 2018, úvodní výklad před § 2894, marg. č. 2 a násl.

3 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; zde jen „o. z.“. V tomto příspěvku nelze podrobně analyzovat obecnou úpravu odpovědnosti za škodu. Ten je podán v komentáři F. Melzer, P. Tégl: Občanský zákoník, Velký komentář, svazek IX, 1. vydání, Leges, Praha 2018. Na konkrétní pasáže v tomto komentáři je dále zvláště odkázáno.

4 Bez odůvodnění např. Vychopeň in J. Svejkovský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 24, str. 168.

levantní posoudit, jakou povahu má z tohoto hlediska odpovědnost advokáta. To však změnilo přijetí o. z., který smluvní odpovědnost konstruuje jako objektivní s možností liberace (§ 2913 o. z.), zatímco základní skutkové podstaty delikt ní odpovědnosti jsou postaveny na kritériu zavinění (§ 2909, § 2910 o. z.).

Východiskem pro řešení této otázky musí být povaha vztahu, ve kterém k odpovědnosti advokáta dochází. Jinými slovy, jde o to, jakou povahu má povinnost, kterou advokát porušil. **Pokud tato povinnost má povahu smluvní nebo kvazismluvní povinnosti,⁵ pak je odpovědnost advokáta smluvní, na kterou se podpůrně použijí pravidla § 2913 o. z. Není-li tomu tak, pak jde o delikt ní odpovědnost, pro kterou se podpůrně použijí zejména pravidla § 2910 o. z.** Toto odlišení získává význam zejména při posouzení možnosti zproštění se odpovědnosti (viz níže).

Advokát vykonává svou činnost ve vztahu ke klientovi zejména na základě smlouvy, zpravidla se jedná o smlouvu příkazní, spíše výjimečně se může jednat o smlouvu o dílo. O smluvní vztah p ůjde i v případě určení advokáta Českou advokátní komorou podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii. Toto určení zakládá jen smluvní přímus, tj. povinnost uzavřít s příslušnou osobou smlouvu o poskytnutí právní služby.

Odlišnou povahu má v této souvislosti ustanovení zástupce podle § 30 odst. 2 o. s. ř. nebo § 35 odst. 8 s. ř. s., případně ustanovení obhájce podle § 39 tr. řádu. V těchto případech již tímto soudním rozhodnutím vzniká nejen vztah zastoupení, ale i soukromoprávní obligační poměr obsahující vzájemná práva a povinnosti; tento obligační poměr zahrnující i povinnost advokáta jednat s řádnou péčí ve smyslu § 24 je vztahem mimosmluvní povahy, a porušení této povinnosti tak zakládá delikt ní odpovědnost.

2. Objektivní a subjektivní odpovědnost

A. Obecně

Soudní judikatura⁶ i převažující část literatury⁷ vychází z toho, že odpovědnost advokáta podle § 24 zák. o advokacii je **objektivní povahy**. Tento závěr je zpravidla jen tvrzením, které není podpořeno jakoukoli argumentací.⁸

5 K vymezení smluvní a kvazismluvní povinnosti viz Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, komentář k § 2913, marg. č. 12 a násl.

6 Např. rozsudky NS ze dne 26. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001, ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2507/2005, ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2533/2007, ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 25 Cdo 508/2009, ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1390/2010.

7 Např. Vychopeň in J. Svejkovský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 24, str. 168; V. Mandák: I. K počátku objektivní promlčecí doby nároku na náhradu škody způsobené advokátem klientovi v souvislosti s výkonem advokacie II. K povaze této odpovědnosti advokáta (objektivní odpovědnost), Bulletin advokacie č. 5/2009, str. 35 a násl.; Z. Buchta: K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti, Právní rozhledy č. 2/2008, str. 58 a násl.

8 To správně kritizuje L. Tichý: K rozlišování mezi tzv. subjektivní a objektivní odpovědností – rozsudek NS o povaze odpovědnosti advokáta za škodu, Bulletin advokacie č. 1-2/2013, str. 17, 22.

9 Tichý in L. Tichý a kol., op. cit. sub 1, str. 140 a násl. Podrobněji pak L. Tichý, op. cit. sub 8, str. 17 a násl.

10 Na to poukazuje též L. Tichý, op. cit. sub 8, str. 17, 21.

11 S. Vaněk: Československé hospodářské právo. 1. vydání, Panorama, Praha 1979, str. 187. Podobně v novější době L. Pelikánová: Obchodní právo 5, Odpovědnost, 1. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2012, str. 137.

12 Srov. Orlický, Švestka, Jehlička in Z. Češka, J. Kabát, J. Ondřej, J. Švestka: Občanský zákoník, Komentář, Díl II, 1. vydání, Panorama, Praha 1987, komentář k § 421, str. 481 a násl.

13 Tak je tomu např. v případě § 2924 o. z.; srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, komentář k § 2924, marg. č. 103 a násl.

Naproti tomu Tichý uvádí, že se jedná o **subjektivní odpovědnost za zavinění s objektizovaným standardem péče**.⁹

S Tichým lze jistě souhlasit, že odpovědnost profesionála je třeba hodnotit podle kritéria odbornosti, ke které se přihlásil, tj. v tomto smyslu objektivně (nyní výslovně § 5 odst. 1, § 2912 odst. 2 o. z.). Nedodržení tohoto standardu péče je tak typickým případem objektivizovaného zavinění odborníka.

Skutečnost, se kterou je spojeno zproštění se odpovědnosti, vymezuje § 24 odst. 4 zák. o advokacii takto: „**vynaložení veškerého úsilí, které lze na nich (tj. advokátovi nebo společnosti) požadovat**“. Již sama tato dikce zákona silně hovoří ve prospěch pojetí subjektivní odpovědnosti. To, jaký stupeň péče lze požadovat, totiž váže na konkrétní osobu advokáta, resp. na konkrétní společnost (arg. „na nich“).¹⁰ Stejně byl např. dříve interpretován § 145 odst. 2 hosp. zák., který umožňoval zproštění se odpovědnosti organizace, „**jestliže prokáže, že škodě nemohla zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které na ni lze požadovat**“. Z použití výrazů „na ni“ se i tehdy správně dovozovalo, že je třeba zohlednit i některé konkrétní okolnosti u organizace, která způsobila škodu. To pak mělo vést k tomu, že se odpovědnost v socialistickém hospodářském právu charakterizovala jako odpovědnost založená na principu zavinění, tedy jako odpovědnost subjektivní.¹¹ Podobný závěr byl zastáván ohledně § 421 odst. 3 obč. zák. č. 40/1964 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 1991.¹²

Lze tedy říci, že vázanost konkrétní péče na osobu poskytující advokátní službu subjektivizuje odpovědnost; jde o odpovědnost za subjektivizované zavinění odborníka. Složitější situace by nastala, pokud by zákon tuto vázanost takto explicitně nevyjadřoval; i pak však nelze vést jednoduchý závěr o objektivní odpovědnosti, nýbrž je třeba provést komplexní výklad příslušného ustanovení.¹³

Pro úplnost uveďme, že současně není vyloučeno, aby tento standard péče byl i obsahem právní povinnosti advokáta; např. se může smluvně zavázat k činnosti při zachování této péče. Potom prokázání toho, že advokát zachoval příslušný standard péče, vylučuje nikoli (jen) zavinění, které u smluvní odpovědnosti zásadně není relevantní, ale i protiprávnost jeho jednání. Tak je tomu v případě smluvní odpovědnosti advokáta.

Konečně si lze představit i právní regulaci, která bude skutečně založena na objektivním principu, a to i v případě, kdy liberační důvod bude odpovídat dodržení objektivního kritéria řádné péče; k tomu viz níže.

B. Povaha odpovědnosti při poskytování advokátní služby mimo smluvní vztahy

Při poskytování advokátní služby mimo smluvní vztah potvrzují závěr o subjektivní povaze odpovědnosti i teleologické argumenty. V těchto případech totiž i objektivní smysl a účel tohoto ustanovení směřuje k subjektivní odpovědnosti. To lze dobře demonstrovat na případě delikt ní nezpůsobilosti advokáta. Např. je soudem ustanoven advokát, který trpí duševní poruchou, která jej činí delikt ně nezpůsobilým; tato duševní porucha způsobí např. i to, že nebude povinně pojištěn. V takové situaci české delikt ní právo zásadně vychází z toho, že škůdci nelze vzniklou škodu přičíst a že za škodu neodpovídá. **Proto § 2912 odst. 2 o. z. zakládá jen vyvratitelnou domněnku; lze ji vyvrátit právě např. prokázáním delikt ní nezpůsobi-**

losti osoby, která se přihlásila k určité odbornosti. Je-li tak tomu např. v případě odpovědnosti lékaře, není zjevný žádný rozumný důvod, proč by tomu mělo být v daném případě jinak. Princip rovnosti (formální spravedlnosti) vyžaduje v obou případech stejné zacházení, a ani díkce zák. o advokacii tomu nebrání: na osobě stížené duševní poruchou nelze požadovat stejnou péči jako na zdravém člověku.

Dále je třeba vyjít z toho, že významnou funkcí odpovědnosti advokáta je prevenční funkce, tj. tato úprava má advokáta motivovat k tomu, aby jednal s řádnou péčí. V případě uvedené duševní poruchy však delikttní odpovědnost tuto funkci plnit nemůže.

V případě, kdy má odpovědnost advokáta delikttní povahu, je tedy třeba vycházet z toho, že jde o odpovědnost subjektivní s objektivizovaným zaviněním. Toto řešení potvrzuje též to, že odpovídá i obecné úpravě delikttní odpovědnosti profesionála, jak ji obsahuje § 5 odst. 1, § 2912 odst. 2 o. z. Není přitom zjevný žádný přesvědčivý důvod, proč by měla být odpovědnost advokáta konstruována na jiných principech.

C. Smluvní odpovědnost advokáta

S přijetím o. z. je situace podstatně složitější při smluvní odpovědnosti advokáta. Obecná smluvní odpovědnost již totiž není založena na principu zavinění. To plyne zejména z § 2913 odst. 2 věty druhé, kde je vyloučena možnost zprostit se odpovědnosti i v případech, kdy zjevně nemusí být dáno dlužníkovu zavinění.

Ust. § 24 odst. 4 zák. o advokacii je formulováno obecně. V zásadě lze říci, že toto pravidlo dávalo jako *lex specialis* smysl za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb., který a) upravoval smluvní a delikttní odpovědnost podle jednotných kritérií, b) výslovně (implicitně však ano) nenormoval, že zavinění odborníka je objektivizované.

Při doslovném výkladu § 24 zák. o advokacii by však byla odpovědnost advokáta mírnější než podle obecných pravidel. Jelikož pro toto řešení není dán žádný rozumný důvod, znamenalo by to hodnotový rozpor v právu.

Řešení tohoto problému může být ve vymezení vzájemného vztahu § 24 odst. 1 věty první a odst. 4 zák. o advokacii vůči obecné úpravě o. z. Uvedený hodnotový rozpor by totiž nastal jen v případě, pokud by tato úprava byla vůči úpravě obecné smluvní odpovědnosti speciální. Pokud by však byla uznána konkurence nároků podle § 24 a podle obecné úpravy smluvní odpovědnosti, tento problém nevzniká. Proto je třeba toto řešení upřednostnit. To znamená, že pokud budou v konkrétním případě naplněny předpoklady smluvní odpovědnosti podle § 2913 o. z., tak se klient této odpovědnosti advokáta může dovolat. V podstatě to znamená, že **odpovědnost podle § 24 zák. o advokacii je jen jakési minimum odpovědnosti advokáta, pokud z jiných právních norem neplyne odpovědnost přísnější.**

Odpovědnost podle § 2913 o. z. a odborná péče

Advokát jako odborník je povinen jednat s odbornou péčí (§ 16,¹⁴ § 24 odst. 4 zák. o advokacii, § 5 odst. 1 o. z.). Přitom je povinen jednat s takovou péčí, která odpovídá odbornosti, k níž se přihlásil. Z obecných povinností advokáta, jak je normují zejména zák. o advokacii (§ 16 zák. o advokacii) a stavovské

předpisy (§ 17 zák. o advokacii), plyne jakýsi základní standard, který je každý advokát povinen zachovávat, jenž v konkrétním případě může být vyšší, pokud advokát např. vystupuje jako specialista.¹⁵ Pokud však advokát převezme výkon právní služby, nemůže se zavázat k nižšímu standardu. Pokud není v daném případě schopen garantovat dodržení uvedeného standardu péče, nezbyvá mu než poskytnutí právní služby odmítnout.

Uzavře-li advokát příkazní smlouvu, pak tato úprava představuje odchylku od úpravy § 2432 odst. 1 o. z., podle kterého je příkazník povinen plnit příkaz podle svých schopností. Z § 5 odst. 1 o. z. plyne, že v případě profesionála bylo v pochybnostech ujednáno, že je povinen plnit příkaz s odbornou péčí. Povinnost advokáta jednat s odbornou péčí je stanovena právními a stavovskými předpisy (relativně) kogentně. Nejde jen o ochranu konkrétního klienta, nýbrž i o ochranu advokátního stavu, a tím povinnost odborné péče směřuje k ochraně veřejného pořádku (§ 1 odst. 2 o. z.).

V konkrétním případě tedy budeme posuzovat, zda advokát jednal s odbornou péčí řádného advokáta, případně, pokud se přihlásil k vyšší odbornosti, pak s péčí vyšší. Toto kritérium je velmi podobné výše uvedenému kritériu zavinění profesionála (§ 2912 odst. 2 o. z.), není však s ním zcela shodné. Např. se zde nezohledňují osobní poměry advokáta, které sice mohou vyloučit jeho zavinění, avšak nikoli jeho smluvní odpovědnost (§ 2913 odst. 2 věta druhá o. z.).

Použití liberačních důvodů podle § 2913 odst. 2 o. z. předpokládá porušení smluvní povinnosti. Proto je třeba nejprve identifikovat tuto povinnost a posoudit, zda byla porušena. Pokud tato povinnost spočívá jen v řádném výkonu činnosti, aniž by tento výkon byl nějak konkretizován, pak je zřejmé, že posouzení, co je řádným výkonem činnosti, je situačně podmíněné. Zkoumáme, zda v konkrétní situaci jednal tak, jak by jednal řádný odborník. Pokud se např. advokát nezúčastnil nějaké schůzky z toho důvodu, že došlo k autonehodě, která mu toto znemožnila, pak budeme zkoumat, zda by řádný advokát použil jiný dopravní prostředek, jel by na schůzku s větší časovou rezervou atd.; pokud by příslušný advokát jednal s takovou řádnou péčí, pak by vůbec nedošlo k porušení povinnosti, a proto by ani nebylo třeba posuzovat naplnění liberačního důvodu podle § 2913.

Něco jiného však platí, pokud konkrétní povinnost advokáta obsahovala nějaký výsledek. Lze to nazvat konkretizace povinností příkazníka; např. závazek k zastupování na schůzce tam a tam v určitý čas je sice závazek k činnosti, avšak prvek výsledku je obsažen v tom, že má advokát být v určitý čas na určitém místě. Zjevný závazek k výsledku pak plyne ze smlouvy o dílo (např. závazek k vypracování odborného posudku). V těchto případech dochází k porušení smluvní povinnosti již tím, že výsledek nenastal. Hledisko odborné péče se projeví jen nepřímou při posuzování naplnění liberačního důvodu podle § 2913 o. z. (např. při posuzování předvídatelnosti a překonatelnosti překážky).

Výše uvedené je důležité např. při posuzování odpovědnosti advokáta z důvodu nevrácení převzatých podkladů (čl. 9 odst. 4 etického kodexu). Tato povinnost má charakter závazku k vý-

14 Srov. např. rozsudek NS ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 25 Cdo 886/2004, usnesení NS ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2992/2007. Dále náleží ÚS ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 913/09, s odkazy na další judikaturu NS.

15 Srov. Tichý in L. Tichý a kol., op. cit. sub 1, str. 143.

sledku. Nevrátí-li např. advokát tyto podklady z důvodu požáru domu, ve kterém měl kancelář, pak i když není žádný důvod pochybovat, že při uskladnění těchto dokladů jednal s řádnou péčí, porušil uvedenou smluvní povinnost. Zda bude odpovídat za škodu, proto závisí na naplnění liberačního důvodu podle § 2913 odst. 3 o. z. Vznikl-li požár v sousední kanceláři a nebylo-li jej možné předvídat ani mu nebylo možné při řádné péči zabránit, pak odpovídat nebude. Dojde-li k požáru elektrickým zkratem v zařízení advokátovy kanceláře, pak bude odpovídat, i když tomu nešlo řádnou péčí zabránit (jde o škodu vzniklou z jeho osobních poměrů; § 2913 odst. 2 věta druhá o. z.).

3. Další skutkové podstaty náhrady škody, které mohou založit odpovědnost advokáta

Jak bylo uvedeno výše, úprava odpovědnosti podle § 24 zák. o advokacii nevyklučuje odpovědnost advokáta podle obecných pravidel smluvní odpovědnosti.

Toto ustanovení si zachová povahu *lex specialis* jen v těch případech, kdy se skutečně překrývá s obecnou úpravou. Tak je tomu v případě § 2910 věty druhé o. z., kdy lze povinnost odborné péče považovat za ochrannou normu, případně § 2950 věty první. V obou případech však zvláštní úprava zák. o advokacii dospívá k velmi podobným výsledkům jako tyto obecné skutkové podstaty. Odlišnost spočívá zejména v odlišném rozložení důkazního břemene, protože podle § 2910 o. z. se presumuje jen zavinění (§ 2911 o. z.), nikoli protiprávnost. Má-li být protiprávnost založena na porušení odborné péče, pak toto musí prokazovat poškozený. Naproti tomu podle § 24 zák. o advokacii musí řádnost poskytnuté péče prokazovat škůdce (advokát).

Ostatních skutkových podstat náhrady škody podle o. z. se však dovolat lze; prakticky může být relevantní např. § 2936 (zranění klienta při jednání v kanceláři advokáta z důvodu sehlání zařízení kanceláře).

Přehled předpokladů odpovědnosti podle § 24 zák. o advokacii

Soudní judikatura formulovala tyto předpoklady odpovědnosti advokáta podle § 24 zák. o advokacii:

- 16 K tomuto předpokladu srov. např. rozsudek NS ze dne 6. 1. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4009/2014; zde NS výslovně uvádí, že je irelevantní, za byl výkon advokacie za odměnu či nikoli (tzv. *pro bono*).
- 17 Např. náleží ÚS ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 913/09, s odkazy na další judikaturu NS. Dále např. usnesení NS ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2007/2009, rozsudek NS ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 25 Cdo 2520/2013.
- 18 Např. rozsudek NS ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3634/2013.
- 19 K objektivní přičitatelnosti srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, úvodní výklad před § 2909, marg. č. 193 a násl.
- 20 K tomuto pojmu srov. např. Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, komentář k § 2894, marg. č. 75 a násl.
- 21 Dosud nejpodrobnější vymezení nalezneme v práci Tichého in L. Tichý a kol., op. cit. sub 1, str. 125 a násl.
- 22 Z poslední doby srov. např. rozsudek NS ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. 25 Cdo 347/2016.
- 23 Srov. F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, komentář k § 2913, marg. č. 14 a násl.
- 24 Srov. např. usnesení NS ze dne 27. 6. 2006, sp. zn. 25 Cdo 644/2005, rozsudky NS ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1515/2007, ze dne 1. 9. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2016/2009, ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3092/2008. To platí i v případě, že jde o řízení před ÚS; srov. usnesení NS ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 947/2007.
- 25 Usnesení NS ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1740/2006.

1. výkon advokacie,¹⁶
2. vznik škody a
3. příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody.¹⁷

Tyto předpoklady musí prokázat poškozený.¹⁸

Negativním předpokladem je prokázání řádné péče ve smyslu § 24 odst. 4 zák. o advokacii. Pokud tento negativní předpoklad prokáže advokát, povinnosti k náhradě škody se zproští (exkulpuje se).

Kritérium příčinné souvislosti musí zahrnovat i posouzení tzv. objektivní přičitatelnosti,¹⁹ zejména ochranného účelu příslušné povinnosti řádné péče. Nahrazuje se pak jen škoda, která vznikla na zájmech poškozeného, které byly touto povinností řádné péče chráněny. Podle tohoto ustanovení se nahrazuje i čistá ekonomická újma,²⁰ která vznikla poškozenému.

Kritérium řádné péče

Kritérium řádné péče podle § 24 odst. 4 zák. o advokacii je shodné s kritériem odborné péče podle § 5 odst. 1, § 2912 odst. 2 o. z. Jinými slovy, na **advokátovi lze požadovat takové úsilí, které odpovídá odborné péči řádného advokáta.** Toto kritérium též odpovídá povinnosti advokáta, který se smluvně zavazuje k poskytnutí právní služby; k možnosti omezit tuto odpovědnost viz níže. Odlišnost je dána spíše v okolnostech, které vylučují zavinění jako takové, zejména ve vlivu delikttní způsobilosti na odpovědnost advokáta.

Jednání s řádnou péčí předpokládá plnění povinností advokáta. Tichý tyto povinnosti rozděluje na a) povinnosti ověřovací, b) povinnosti poučovací, c) povinnosti aplikační, a d) povinnosti znalostní. Konkrétní analýza těchto povinností však přesahuje úlohu příspěvku, který má popsat jen základní strukturu odpovědnosti advokáta za škodu. Nicméně je vhodné i zde upozornit na dosud velmi málo diskutovanou otázku rozsahu odborných znalostí, tj. zejména znalostí doktríny a judikatury, kterými musí řádný advokát disponovat.²¹

Uvedené povinnosti nemusí být výslovně ujednány. Např. poučovací povinnost plyne i z principu poctivosti, který se jistě ve vztahu advokáta a klienta uplatní (§ 6 o. z., srov. též § 2432 o. z.).²² Tyto povinnosti mají často povahu tzv. vedlejších smluvních povinností.²³

Kauzalita

Zvláštní problémy vznikají při posouzení příčinné souvislosti pochybení advokáta a vzniku klientovy škody. Určité problémy nastávají zejména v případě pochybení v procesu, kdy klient tvrdí, že nebyl advokátova pochybení, byl by ve sporu úspěšný. Soudní judikatura zde správně vyžaduje, aby si soud v řízení o náhradě škody jako předběžnou otázku posoudil, zda by při řádném postupu advokáta měl klient v řízení úspěch.²⁴ Nejvyšší soud poukazuje na to, že „soud zásadně vychází z judikatury aktuální v době rozhodování a nepřichází v úvahu zpětně uvažovat o tom, že dokud nedošlo k ustálení či ke sjednocení judikatury, mohl by se soud dopustit omylu při právním posouzení věci“.²⁵

Jak bylo uvedeno výše, **důkazní břemeno ohledně prokázání příčinné souvislosti leží na poškozeném.**²⁶ Nelze zastírat, že důkazní obtíže mohou být značné. V této souvislosti je vhodné poukázat na koncepci tzv. ztráty šance, kterou soudní judikatura používá pro řešení důkazních obtíží při posuzování kauzality v medicínské oblasti.²⁷ Tato koncepce je však sama o sobě velmi pochybná a spíše jen slouží k zastření skutečného problému zjištění příčinné souvislosti, na který lze reagovat např. snížením potřebné míry důkazu, případně převrácením důkazního břemene.²⁸ Již tato okolnost hovoří velmi silně proti přenositelnosti této koncepce na jiné případy odpovědnosti. Spíše je třeba vycházet z toho, že pokud by k závěru o důvodnosti nároku mohl soud dospět v původním řízení, může k němu dospět i v řízení o náhradě škody. Lze tedy i zde trvat na prokázání příčinné souvislosti při aplikaci obecných pravidel o nesení důkazního břemene, případně např. pravidel o vysvětlovací povinnosti strany nezátížené důkazním břemenem²⁹ atd.

Zproštění se odpovědnosti

Z výše uvedeného plyne i to, za jakých okolností se advokát může zprostit odpovědnosti za škodu. Vzhledem k tomu, že § 24 zák. o advokacii není výlučnou úpravou odpovědnosti advokáta, záleží na konkrétní skutkové podstatě, jejíž předpoklady advokát naplnil.

Pro odpovědnost podle § 24 zák. o advokacii musí advokát prokázat, že jednal s odbornou péčí. V případě smluvní odpovědnosti podle § 2913 o. z. musí být naplněn některý z liberačních důvodů podle § 2913 odst. 2.

Omezení nebo vyloučení odpovědnosti

Zákon o advokacii nijak neupravuje, zda se strany mohou předem dohodnout o omezení nebo vyloučení odpovědnosti advokáta. Uplatní se tedy obecná pravidla, zejména § 2898 o. z. Zde je třeba zdůraznit, že advokát bude často v postavení silnější strany, již jen z toho důvodu, že s ohledem na své odborné znalosti a zkušenost může lépe posoudit rizikovost takového ujednání. Postavení slabší strany, které spočívá v neznalosti nebo nezkušenosti, však lze *ad hoc* „vyrovnat“ řádným poučením, při kterém se této straně dostane chybějících informací, které jsou nezbytné pro její rozhodnutí.

Ust. § 2898 o. z. však nebrání tomu, aby si strany omezily odpovědnost poté, kdy došlo k pochybení advokáta, byť ještě dosud nedošlo ke vzniku škody.³⁰

Klient může také často být v postavení spotřebitele, což též podle § 1814 písm. a) o. z. vylučuje možnost vzdání se práva na náhradu škody.

Přípustnosti omezení nebo vyloučení odpovědnosti za škodu podle uvedených pravidel nebrání ani to, že je standard řádné péče stanoven advokátovi kogentně. Strany si nemohou ujednat, že může jednat s nižším standardem péče. Pokud si ujednají omezení nebo vyloučení povinnosti k náhradě škody, pak advokát bude jednat stále protiprávně, stále může být jeho jednání posouzeno jako kárné provinění, čímž je zachována ochrana veřejného pořádku (zde v podobě ochrany advokátního stavu); potenciálně poškozený tak disponuje jen svým zájmem obdržet náhradu škody.

Pasivní legitimace. Odpovědnost při výkonu advokacie za účasti více osob

1. Obecně

Zvláštní problém nevzniká, pokud advokát poskytuje právní služby osobně. Složitější je situace, kdy používá pomocníka nebo substituta. V této souvislosti je třeba odlišit odpovědnost principála a odpovědnost pomocníka.

2. Odpovědnost principála

Odpovědnost principála normuje § 24 odst. 1 věta druhá, odst. 2, 3 zák. o advokacii. Z těchto ustanovení plyne, že **principál odpovídá i za pochybení zde vymezených pomocníků.** Toto řešení v daném rozsahu plně koresponduje s obecnou úpravou § 1935 o. z. Zdůrazněme, že toto ustanovení dopadá na všechny případy odpovědnosti, kdy byla škoda způsobena dlužníkovým pomocníkem věřiteli při plnění dluhu nebo v přímé souvislosti s tím; dopadá tak i na případy odpovědnosti v mimosmluvních závazkových vztazích (zde např. v případě ustanovení advokáta soudem). To platí, ať již je principálem samostatný advokát, nebo společnost, či zahraniční společnost (§ 15, 35s zák. o advokacii).

Ust. § 24 zák. o advokacii výslovně přičítá advokátovi jednání jeho zástupce nebo jiného zaměstnance (§ 24 odst. 1 věta druhá), dále zaměstnavateli škodu způsobenou zaměstnaným advokátem (§ 24 odst. 3), a konečně společností (zahraniční společností) jednání advokáta, který v této společnosti vykonává advokacii (§ 24 odst. 2).

Zástupcem advokáta může být podle § 26 zák. o advokacii jiný advokát (§ 26 odst. 1 zák. o advokacii), jeho zaměstnanec nebo advokátní koncipient (§ 26 odst. 6 zák. o advokacii).³¹ Uvedený text zákona nevylučuje, aby se advokát nechal zastoupit advokátním koncipientem, který není jeho zaměstnancem.³² Ust. § 24 odst. 1 věta druhá zák. o advokacii však advokátovi přičítá jen jednání jeho zástupce, který je jeho zaměstnancem („a jiným jeho zaměstnancem“).

26 Srov. též např. rozsudek NS ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2533/2007.

27 Srov. např. usnesení ÚS ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08, rozsudek NS ze dne 31. 7. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1628/2013.

28 Srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, úvodní výklad před § 2909 sub IV. 4. E.

29 Srov. např. usnesení NS ze dne 15. 12. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1711/2016.

30 Srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, komentář k § 2898, marg. č. 20 a násl.

31 Obdobně též § 25 odst. 2 o. s. ř. Možnost zastoupení koncipientem upravuje i § 35 odst. 1 tr. řádu. Odlišně pak § 31 odst. 1 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

32 Taktéž ve vztahu k § 25 odst. 2 o. s. ř. Korbel in J. Jirsa, P. Trebatický, F. Korbel a kol.: Občanské soudní řízení, Soudcovský komentář, Kniha I, Karel Havlíček, Praha 2014, komentář k § 25, str. 171. Naproti tomu stavovský předpis, kterým je usnesení představenstva ČAK č. 6/1998 Věstníku ze dne 8. 12. 1998, hovoří o substituci advokátního koncipienta, který je zaměstnancem advokáta („výkon substitučních oprávnění advokátních koncipientů a jiných zaměstnanců advokáta“); tento stavovský předpis však nemůže negovat práva zakotvená zákonem. Je však třeba vyžadovat, aby advokátní koncipient, který sám není zaměstnancem advokáta, působil jako zástupce se souhlasem svého zaměstnavatele, aby tedy toto zastoupení bylo výkonem jeho práce vůči jeho zaměstnavateli. Pak by totiž za něj odpovídal právě jeho zaměstnavatel. Opačné pojetí by vedlo k velmi negativním důsledkům. Pokud by advokátní koncipient nejednal v rámci svého pracovního poměru, pak by za jím způsobenou škodu jeho zaměstnavatel nedopovídal, což by vedlo k tomu, že by advokátní koncipient odpovídal jen sám, aniž by tato odpovědnost byla kryta povinným pojištěním odpovědnosti (srov. § 24a a násl. zák. o advokacii).

Pokud se nechá advokát zastoupit advokátem, pak se musí uplatnit obecná pravidla. Tím je § 438 věta druhá, resp. § 2434 o. z. Z těchto ustanovení plyne, že principál odpovídá jen za *culpa in eligendo*, pokud možnost substituce byla ujednána nebo vyžadovala-li ji nutná potřeba. Není-li tomu tak, pak příkazník odpovídá, jako by příkaz prováděl sám, tedy shodně jako podle obecného § 1935 o. z. Obsahem smluvního závazku je nejen to, co si strany výslovně ujednaly, ale i to, co plyne z kogentních nebo nevyloučených dispozitivních ustanovení zákona (§ 545 o. z.). Proto je třeba možnost ustanovení substituta považovat za ujednanou, i když plyne jen ze zákonné úpravy. **Substituent tedy odpovídá jen za odbornou péči při volbě substituta.** Sám substitut se stává zástupcem klienta³³ a vůči němu vykonává advokacii. **Pokud proto substitut nejedná s řádnou péčí, pak i sám odpovídá klientovi.**

Nemá-li užití pomocníka povahu zastoupení, ale faktické činnosti (např. realizace úschovy), a přitom pomocník není zaměstnancem advokáta, pak nelze § 24 odst. 1 větu druhou zák. o advokacii použít. To však nemůže znamenat, že by se advokátovi jednání jeho pomocníka vůbec nepřičítalo. Pro takové zvýhodnění advokáta oproti ostatním dlužníkům není zjevný žádný rozumný důvod, a působilo by jen nedůvodný hodnotový rozpor v právu. I v tomto případě se tedy musí uplatnit obecná úprava, kterou je ve vztahu ke klientovi podle okolností § 2434, 1935 o. z.

3. Odpovědnost pomocníka

A. Škoda způsobená jiným pomocníkem než zaměstnancem

Je-li škoda způsobena advokátem v postavení substituta, odpovídá tento advokát samostatně (viz výše). V ostatních případech by se mohlo zdát sporné, zda klientovi odpovídají též sami pomocníci. Jelikož se nejedná o advokáty, je zřejmé, že nebudou odpovídat podle § 24 zák. o advokacii za řádný výkon advokacie. Nemohou odpovídat ani smluvně, protože je s klientem žádný smluvní ani kvazismluvní vztah nespojuje.

Za účinnosti § 420 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. bylo možné dovodit, že pomocníci za škodu neodpovídají. Tato úprava však byla zrušena a v současnosti **podle obecné úpravy není žádný důvod, proč by pomocníci neměli třetím osobám odpovídat za škodu, kterou sami způsobili naplněním některé z deliktních skutkových podstat.**³⁴ Tato obecná úprava se při absenci jakékoli zvláštní úpravy musí prosadit i v tomto případě.

B. Odpovědnost za škodu způsobenou zaměstnancem

Podle obecných pravidel odpovídá deliktně poškozenému přímo i pomocník, který je zaměstnancem. S ohledem na ochranu zaměstnance v českém právu se však i vůči třetím osobám prosa-

dí omezení odpovědnosti, které ve prospěch zaměstnance, jenž způsobí škodu při výkonu závislé práce, stanoví zákoník práce.³⁵

Ani z § 24 zák. o advokacii nelze dovodit odlišný závěr. Podle § 24 odst. 1 i. f. zák. o advokacii platí, že odpovědnost těchto osob za škodu způsobenou zaměstnavateli podle zvláštních předpisů není dotčena. Jen argumentem *a contrario* by bylo možné dovodit, že je touto úpravou dotčena (vyloučena) odpovědnost těchto osob podle jiných předpisů, tj. i podle o. z. Argument *a contrario* však má místo jen tehdy, když nelze něco jiného dovodit pomocí teleologických argumentů. Tak tomu však v daném případě je. Neexistuje totiž žádný rozumný důvod, proč by osoby poškozené zaměstnanci právě advokátů měly být oproti ostatním znevýhodněny tím, že by jim zaměstnanci ani v omezeném rozsahu neodpovídali přímo. Princip rovnosti zde vyžaduje rovné zacházení, tj. použití výše uvedené obecné úpravy.

Aktivní legitimace

Úprava § 24 zák. o advokacii dopadá podle své dikce jen na případy odpovědnosti advokáta vůči klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie. Z toho se za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. dovolovalo, že vůči třetím osobám odpovídá advokát jen podle obč. zák. č. 40/1964 Sb.³⁶ V případě smluvní odpovědnosti je klientem ten, s kým advokát uzavřel smlouvu o poskytování právních služeb. I zde je však třeba zohlednit novou úpravu, kterou přinesl o. z. Podle jeho § 2913 totiž dlužník odpovídá nejen věřiteli, nýbrž i třetí osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.

I v tomto případě by pominutí této obecné úpravy vedlo k neodůvodnitelným hodnotovým rozporům. Jak však bylo uvedeno výše, existence zvláštní úpravy § 24 zák. o advokacii nevylučuje použití jiných skutkových podstat náhrady škody. V případě způsobení škody porušením odborné péče by tak byla naplněna i skutková podstata § 2913 o. z., která zakládá za podmínek zde uvedených právo na náhradu i třetí osobě.

Závěr

Odpovědnost advokáta je v české právní doktríně i přes velmi přínosné příspěvky L. Tichého stále zanedbávána a je o ní pojednáváno spíše jen velmi povrchně. Fundovanější základ postřádá i soudní judikatura v této oblasti, která dokonce pomíjí i ty ojedinělé závěry, k nimž přesvědčivě právní věda již dospěla.

Byť je úprava odpovědnosti advokáta v § 24 zák. o advokacii zdánlivě svébytná, významně ji ovlivňuje obecná úprava odpovědnosti za škodu v o. z. Změna této obecné úpravy se nutně musela promítnout i do této odpovědnosti.

Prakticky významné je zejména vymezení vztahu k úpravě smluvní odpovědnosti v § 2913 o. z., která ob stojí vedle úpravy zák. o advokacii. Klient, který je ve smluvním vztahu s advokátem, se tak může dovolat i advokátovy odpovědnosti podle tohoto ustanovení.

Prakticky významná je i nová koncepce odpovědnosti pomocníka, který nyní podle obecné úpravy deliktně přímo odpovídá poškozenému. Tato koncepce se projeví i ve vztahu k odpovědnosti podle § 24 zák. o advokacii. ❀

33 Srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 2, komentář k § 438, marg. č. 16.

34 Podrobně viz Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, komentář k § 2914, marg. č. 113 a násl. V poslední době nepřesvědčivým pojetím historického výkladu opačně např. M. Bělina: Škoda způsobená zaměstnancem a jeho (ne)odpovědnost vůči třetím osobám, Právní rozhledy č. 13-14/2018, str. 485 a násl.

35 K tomu včetně analýzy odlišných názorů viz Melzer in F. Melzer, P. Tégl, op. cit. sub 3, komentář k § 2914 sub VIII. 2.

36 Tichý in L. Tichý a kol., op. cit. sub 1, str. 167; rozsudek NS ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3504/2012.

Advokátní spis

Vyzkoušejte inteligentní spis pro advokáty, nyní **na rok zdarma!**

iSpis.cz

Jaký je inteligentní spis?

S integrovanou poštačkou

Dopisy odesíláte online – Česká pošta vytiskne, dá do obálky, expeduje a dostanete od ní podací lístek jako PDF.

Neunikne ani myš

Snadno ověříte exekuce osob, pohlídněte za Vás insolvenční změny ve výpisech z katastru či v soudních řízeních na InfoSoudu.

Optimalizován na práci

Odeslat předžalobní výzvu, podat e-PR, odpovídat soudu, hlídat právní moc, podat návrh na exekuci a vyfakturovat nikdy nebylo snazší.

Obsahuje šablony dokumentů

Konec s přepisováním smluv pořád dokola – díky šablonám generujete bezchybné dokumenty na jediné kliknutí.

Ve zkratce – komunikativní

Umí komunikovat s ARES, CEE, CRE, ČTÚ, ČÚZK, e-PR, ISDS, ISIR, RUIAN, VZP, KH DPH, EET a dalšími.

GDPR

V souladu s GDPR a požadavky ČAK

Cloud na území ČR s fyzickou ostrahou a šifrováním, smluvní vztah v souladu s GDPR a požadavky ČAK na poskytovatele IT služeb.

Sokordia, s.r.o.
Dodavatel právního software

Sokordia, s.r.o., Antonínská 18, 602 00 Brno, e-mail: info@sokordia.cz
www.sokordia.cz, www.ispis.cz

Nabízíme spolupráci na pozice

ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT

Co Vás čeká

- zajímavá práce pod vedením zkušených advokátů
- pracovní pobyty v zahraničních kancelářích
- motivující finanční ohodnocení
- víkendové outingy doma i v zahraničí

Hledáme právě Vás, pokud

- se chcete podílet na velkých mezinárodních i domácích transakcích
- se rádi učíte nové věci a aktivně využíváte anglický jazyk
- jste připraveni být součástí našeho pražského i mezinárodního týmu

PRÁVNÍ STUDENT

Co Vás čeká

- odborná práce v rámci různých právních oblastí
- zkušenost z prostředí mezinárodní kanceláře
- přátelská atmosféra
- možnost osobního rozvoje

Hledáme právě Vás, pokud

- studujete na právnické fakultě v ČR
- jste připraveni se učit nové věci
- se nebojíte převést teorii do praxe, a to i v anglickém jazyce
- máte týmového ducha a zodpovědný přístup

Kontaktujte nás na: recruitment.prague@bakermckenzie.com

Těšíme se na setkání s Vámi!

Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti

Autonomní technologie se vehementně prosazují do různých oblastí průmyslu, do spotřebitelských produktů i do nejrůznějších služeb včetně práva. Základní vlastnosti autonomních systémů, s níž se právo musí vypořádat, je částečná, nebo dokonce absolutní nezávislost jejich fungování a vývoje na lidské vůli (proto je označujeme výrazem „autonomní“). V tomto příspěvku se zaměřuji na dvě právní otázky, které s vývojem a nasazením autonomních technologií bezprostředně souvisejí, a to na problematiku odpovědnosti, a dále pak na restriktivní práva k datům tvořícím „potravu“ autonomních systémů.

Doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.,

je vedoucím Ústavu práva a technologií PF MU v Brně, rozhodcem tribunálu pro doménová jména .eu a .cz a zakládajícím členem European Academy of Law and ICT, European Law Institute.

Autonomní systémy jako původní právní fenomén

Virtualizace je procesem, kdy dochází ke změně formy při zachování obsahové podstaty. Virtualita tedy není opakem reality. Virtuální či virtualizované fenomény sdílejí svoji podstatu s fenomény reálnými a od svých reálných obdob se liší jen svými pozitivními projevy.¹

Virtualizaci obvykle používáme tehdy, chceme-li se, typicky díky nové technologii, vyrovnat s problémy fungování nějakého fenoménu. Za úspěch virtualizace považujeme, pokud virtualizovaný celek trpí díky formální transformaci méně závažnými problémy než původní celek reálný. **Ať jde o fenomén smlouvy, majetku, nebo třeba advokátní kanceláře, je tedy virtualizace úspěšná tehdy, pokud příslušný fenomén po jejím provedení v praxi lépe funguje.**²

Jedním z nejdůležitějších faktorů úspěšnosti virtualizace je adekvátní specifikace podstatných a formálních komponent příslušného fenoménu. Příkladně u písemného právního jednání je tedy třeba odhalit, že jeho podstatou není nosič ani jedinečnost originálu, ale projev vůle zachycený písmem.

Nasazení informačních a komunikačních technologií vede k relativně rychlé a masivní virtualizaci různých právně relevantních fenoménů, od záležitostí majetkových přes společenské otázky až po fundamentální axiomy etické. Díky střídavě úspěšné metodologické reflexi virtualizace se vědě práva informačních technologií víceméně daří zhruba od 80. let minulého století reagovat na to, co Kuhn nazývá nutnými vědeckými revolucemi.³ Obstojně tedy zvládneme např. elektronickou dokumentaci právního jednání nebo zprostředkovanost lidského chování online a intenzivně se potýkáme např. s digitálním dědictvím či virtualizovanou perversí a destruktivitou.

V tomto kontextu by se mohlo zdát, že **umělá inteligence**

přináší právu podobný typ výzvy, jako mu přinesl osobní počítač v 80. letech, internet v 90. letech a sociální sítě v první dekádě třetího tisíciletí.⁴ Skutečnost je však poněkud složitější. Masivní nástup umělé inteligence do běžného života člověka a společnosti totiž podle všeho nepřináší do práva jen potřebu adaptovat se na změnu formy, ale **výjimečně skutečnou nutnost zabývat se zcela novým regulatorním fenoménem.**⁵

Z praktického hlediska to vypadá, že právní rámec fungování autonomních systémů lze řešit jednoduchou analogií. Samoříditelné auto se totiž v podstatě jeví jako normální auto, jen s tím rozdílem, že jej neřídí člověk. Analogicky pak můžeme pracovat s autonomním brokerem obchodujícím na finančním trhu, sekačkou na trávu nebo ropným tankerem.

Problém analogie však v tomto případě spočívá ve shora konstatované obtíži se specifikací obsahu a formy. Obsahovým těžištěm auta, relevantním pro celou konstrukci právních pravidel od civilní odpovědnosti po dopravní předpisy, totiž nejsou kola nebo motor, ale řidič.⁶ Z pohledu práva je tedy zásadní chybou považovat autonomní automobil za něco podobného jako normální auto, jen s tím rozdílem, že autonomní auto se řídí samo. Namísto toho je třeba dívat se perspektivou práva na autonomní automobil jako na software, pouze s tím rozdílem, že jeho terminál váží půldruhé tuny, jezdí po silnici a má motor, kola a nádrž plnou hořlaviny.⁷

1 Podrobně se problematice virtualizace věnuje Pierre Lévy v monografii P. Lévy: *Becoming Virtual – Reality in the Digital Age*, Plenum Trade, New York 2002.

2 Viz R. Polčák: *Internet a proměny práva*, Auditorium, Praha 2012, str. 204.

3 Viz T. S. Kuhn: *The Structure of Scientific Revolutions*, University of Chicago Press, Chicago 2012, str. 92.

4 Srov. argumentaci v článku F. Easterbrook: *Cyberspace and the Law of the Horse*, University of Chicago Legal Forum č. 1/1996, str. 207.

5 Opačný názor razil v nedávné minulosti např. Jeremy Levy v článku J. Levy: *No Need to Reinvent the Wheel: Why Existing Liability Law Does not Need to be Preemptively Altered to Cope with Debut of the Driverless Car*, Business, Entrepreneurship & the Law, 2016, roč. IX (II), str. 355. Většina doktrinárních názorů se však shoduje na odlišnosti podstaty (nikoli jen formy), pokud jde o škodní následky provozu autonomních systémů – viz např. D. C. Vladeck: *Machines Without Principals: Liability and Artificial Intelligence*, Washington Law Review č. 89/2014, str. 117.

6 Kořeny problému specifického charakteru právního pojetí jednání autonomního systému jsou stejně hluboké jako základní orientace euroatlantického práva k člověku – srov. M. Coeckelbergh: *Is Ethics of Robotics about Robots? Philosophy of Robotics Beyond Realism and Individualism*, Law, Innovation and Technology č. 3 (2)/2011, str. 241.

7 Srov. K. Graham: *Of Frightened Horses and Autonomous Vehicles: Tort Law and Its Assimilation of Innovations*, Santa Clara Law Review č. 52/2012, str. 1241.

Předpoklady právního řešení odpovědnosti autonomních systémů

Z výše uvedeného může vyplynout, že právní řešení autonomních systémů by přece jen mohlo být nakonec předmětem analogie. Jen nepůjde v případě autonomních automobilů o analogii s automobily, ale se softwarem. **Podstata (skutečně) autonomních systémů však spočívá v tom, že software, který takový systém řídí, se nepodobá ničemu, s čím má právo doposud alespoň nějaké (byť nevalné) zkušenosti.**⁸

Software, jak jej známe, je sadou instrukcí vytvořenou přímo nebo zprostředkovaně člověkem. Naprogramovaný systém má díky tomu předem stanovené funkcionality a, zjednodušeně řečeno, dělá to, co mu předurčil jeho programátor. Ve složitějších případech, jako např. u průmyslových robotů, je nejprve vytvořen základní kód a systém je pak doprogramován na místě k výkonu konkrétní operace. Každopádně se ale jedná o systém, u něž se účel jeho fungování kryje s účelem jeho člověkem vytvořeného programu.

Autonomní systém je naproti tomu naprogramován nikoli primárně k výkonu určité činnosti, ale k tomu, aby se příslušnou činnost sám naučil vykonávat. Autonomie tedy nespočívá v tom, že by byl systém jen schopen autonomně existovat a fungovat, ale její podstata je mnohem hlubší. Autonomní systém totiž neustále a nezávisle na svém původním tvůrci generuje svůj vlastní kód (program).⁹

Fungování autonomních systémů lze dobře demonstrovat na nepříliš úspěšném pokusu společnosti Microsoft vytvořit autonomního robota pro sociální síť Twitter.¹⁰ Úkolem robota označeného jako Tay bylo vyhodnocovat obsah komunikovaný v rámci této sociální sítě a podle toho vytvářet, pokud možno, co nejpobudivější příspěvky. Robot nebyl předem naprogramován k tomu, aby se věnoval určitým tématům nebo používal určitou slovní zásobu. Jeho úkolem bylo vymýšlet si zcela autonomně vlastní tweety a jeho cílem bylo stát se populárním mezi ostatními uživateli.

Krátce poté, co se robot rozběhl, začal šířit nenávistné příspěvky. Částečně to bylo kvůli převážně nenávistnému charakteru populárních příspěvků na síti Twitter, a zčásti se jednalo o zlomyslnost ostatních uživatelů, kteří robota škodolibě ponoukali k projevům rasismu, sexismu, homofobie apod.

Pokud by šlo o standardně fungující software, bylo by řešení jednoduché, tj. robota odstavit a přeprogramovat, resp.

mu kódem zakázat šíření nenávisti (tj. např. odebrat určitá slova z jeho slovníku). Tay ale nebyl člověkem naprogramován k tomu, aby komunikoval, ale k tomu, aby se učil komunikovat a sám se za tím účelem průběžně programoval. Výsledný kód (software), na jehož základě posílal (nebo možná posílala) Tay své tweety, si Tay průběžně vytvářel sám. Člověk nebyl schopen číst ani upravovat jeho neustále se měnící provozní kód, v lidských silách bylo pouze provádět úpravy kódu, který robot používal ke svému učení. Po dvou neúspěšných pokusech o přeprogramování nakonec Microsoft každopádně konstatoval, že s nenávistným vystupováním Taye nic nenadělá, robota vypnul a s omluvou se jal mazat tisíce katastrofálně nenávistných tweetů.¹¹

Tento příklad, jakkoli je sám o sobě spíše bagatelní a snad i trochu úsměvný, demonstruje hned několik faktorů, kvůli kterým je dobrý důvod považovat autonomní technologii za genericky nový regulatorní fenomén. **Předně se ukazuje, že konečné chování autonomního robota, ať půjde o auto, nebo o termostat, nelze nikomu přičíst.** To jednak proto, že nikdy není možné zpětně rekonstruovat operační kód robota, a tím zjistit, proč robot něco udělal nebo neudělal. Současně s tím není logicky možné ani určit, jaké faktory se podepsaly na operačním kódu robota, tj. proč se ve výsledku robot sám naprogramoval určitým způsobem. Vyjma zcela frapantních případů programátorské chyby totiž není možné posoudit, zda se robot do určitého stavu dostal vinou učicího se algoritmu, dříve zpracovaných dat nebo dat z konkrétní problémové situace.¹²

Zjednodušeně řečeno, je tedy sice možné dodatečně zjistit, co robot udělal (tj. že např. do něčeho narazil), ale už není možné odhalit proč. Nabízí se snad v tomto směru vzdálená paralela se zvířetem, u něhož rovněž nelze rekonstruovat strukturu korelací vedoucí k nějakému výslednému chování.¹³ Snaha objasnit, zdokumentovat, či dokonce prokázat důvod chování robota je v tomto směru podobně absurdní jako snaha odhalit, zda důvodem agresivity psa je chyba šlechtitele, trauma z někdejšího vztahu s ostatními štěňaty, špatný postup cvičitele, nezáměr minulých majitelů nebo třeba nějaký momentální vliv typu hluku z ulice, počasí nebo úplňku.

Vedle nemožnosti objasnit či rekonstruovat důvod jednání autonomního robota je druhým právně relevantním momentem subjektivní vrstevnatost této technologie. Ta představuje důvod, proč při řešení otázek odpovědnosti nelze postupovat analogicky např. se shora zmíněnými zvířaty (k tomu viz dále).

Typický autonomní robot, tj. např. autonomní automobil, může mít na první pohled svého unikátního *de iure* vlastníka či provozovatele. Už tyto kategorie jsou však vzhledem k odpovědnosti za škodní následky provozu problematické, neboť příkladně u autonomního vozidla může jednomu subjektu patřit příslušný hardware (tj. samotné vozidlo), jiného vlastníka může mít síť, z níž robot přijímá data bezprostředně ovlivňující jeho chování, a jiné vlastníky (nebo „vlastníky“) mohou mít různé kategorie těchto dat nebo kódu. Robota jako funkční celek tedy nemusí vlastnit ani provozovat identický subjekt, neboť může jít o komplexní strukturu, k jejímž jednotlivým součástem může mít absolutní práva vlastnická či jiná více subjektů současně.

Vlastník či provozovatel hmotného těla autonomního systému navíc může mít v praxi jen minimální kontrolu nad tím,

8 Ani přes dlouhodobě velký ekonomický a společenský význam software nemáme doposud napříč Evropou stabilní judikaturu v otázkách odpovědnosti za vady software. Viz např. L. Vihul: The Liability of Software Manufacturers for Defective Products, *The Tallinn Papers* č. 1 (2)/2014, str. 1.

9 Srov. např. pozoruhodně vizionářskou analýzu z roku 1984 publikovanou jako M. Gemignani: Laying Down The Law To Robots, *San Diego Law Review* č. 21/1984, str. 1045.

10 Podrobnou analýzu případu viz v článku G. Neff, P. Nagy: Talking to Bots: Symbiotic Agency and the Case of Tay, *International Journal of Communication* č. 10/2016, str. 4915.

11 Výběr nejhorších tweetů přinesl např. server Gizmodo – viz S. Kleeman: Here Are the Microsoft Twitter Bot's Craziest Racist Rants, *gizmodo.com*, 24. března 2016.

12 Srov. U. Bose: The Black Box Solution of Autonomous Liability, *Washington University Law Review* č. 92/2015, str. 1325.

13 V našem právu se tato nemožnost projevuje absolutní odpovědností za zvíře ve smyslu § 2933 o. z., resp. mírnější objektivní odpovědností za hospodářské zvíře ve smyslu § 2934 o. z.

co nebo jak jeho robot provádí. Výsledné chování robota může být totiž kauzálně dáno příčinami, které jsou zcela mimo kontrolu jakéhokoli právem uznaného subjektu a jejichž podíl na konkrétním chování robota může být proměnlivý a ve výsledku totálně diskutabilní.¹⁴

Psa, který má *de iure* jednoho majitele, lze tímto majitelem naproti tomu nejen cvičit, ale lze jej přivázat na vodítko nebo mu dát na tlamu košík. Majitel se rovněž může rozhodnout, že psa nepustí mezi děti nebo s ním nepůjde ven, když je bouřka. Majitel robota (resp. jeho hmotné části) ale naproti tomu takové možnosti kontroly nad svým majetkem nemá – naopak může být jím vlastněná autonomně fungující hmotná věc zcela bez jeho vědomí kauzálně kontrolována faktory, na něž může mít určující vliv blíže neurčený okruh třetích osob. Jediné, o čem se může majitel skutečně autonomního robota (doposud) svobodně rozhodnout, je, zda jej zapne nebo vypne.

Ze subjektivního hlediska se v případě autonomních systémů musíme navíc potýkat s pluralitou osob, které nemají k robotovi subjektivní práva, ale jejichž kontinuální činnost (nebo nečinnost) přímo determinuje jeho chování. Zatímco šlechtitel nebo cvičitel předává psa zcela do péče nového vlastníka, je autonomní systém stále bezprostředně závislý na tom, jakým způsobem jsou mu poskytovány různé druhy služeb. Autonomní vozidlo je tedy závislé na tom, jaká data o provozu, o počasí nebo o řešení krizových situací získává nikoli jen z vlastních senzorů, ale z různých externích zdrojů – typicky ze sítě elektronických komunikací nebo z uzavřené komunikace s ostatními vozidly nacházejícími se v dosahu příslušné komunikační technologie. Škodné chování autonomního vozidla tedy může být ve výsledku zapříčiněno (zcela bez kontroly vlastníka nebo uživatele) např. chybou v datech o počasí dodaných poskytovatelem meteorologických služeb, vadou senzoru na sousedním automobilu nebo (nejčastěji) všemi uvedenými faktory dohromady.

Z právě uvedeného plynou dva relevantní závěry pro otázku právní kvalifikace chování autonomních systémů. **V typických případech škodných následků provozu autonomního systému jednak nebude možné určit a prokázat, kdo nebo jak škodu zavinil. K tomu přistupuje ještě o něco problematičtější obecný závěr týkající se skutkové otázky škodných událostí, a to, že v typických případech provozu autonomních systémů nebude zpravidla kvůli pluralitě subjektů poskytujících technologie, data a služby možné určit ani to, kdo konkrétně vlastně škodu nebo jinou újmu v právním smyslu způsobil.**¹⁵

Obchodní dynamika soukromoprávní odpovědnosti autonomních systémů

Pokud jde o odpovědnostní model pro autonomní systémy, není žádný z výše popsaných faktorů sám o sobě nový nebo fatální. Rozhodovací autonomii lze totiž řešit analogií s domácím zvířetem,¹⁶ nemožnost prokázat zavinění je řešitelná prostřednictvím odpovědnosti za škodu způsobenou věcí¹⁷ nebo provozní činností¹⁸ a s pluralitou subjektů se lze vypořádat za užití zásadní zákonné solidarity¹⁹ s možností specifikace.²⁰ Kombinace všech shora popsaných aspektů fungování autonomních systémů je však natolik specifická, že **žádný**

ze stávajících odpovědnostních nástrojů nemůže zajistit tzv. autonomní ekonomice funkční regulační prostředí.

Prvním problémem aplikace stávající právní úpravy (české či jiné v rámci kontinentální Evropy) je její metaforičnost. Investoři do autonomních technologií v tomto směru *unisono* volají po transparentní a předvídatelné právní regulaci soukromoprávní odpovědnosti, která vnese větší míru jistoty do otázek typu, kdo a za co má v případě škodní události *de iure* odpovídat.²¹

Zajímavé v této souvislosti je, že ani na evropské úrovni jsme se doposud nesetkali s lobby průmyslových konglomerátů nebo finančních institucí snažící se parametry soukromoprávní odpovědnosti nastavit nebo posunout určitým směrem. Na rozdíl např. od agendy osobních údajů zde tedy neexistují tlaky na to, aby byly např. odpovědnostní tituly nastaveny benevolentněji směrem k vlastníkům hardware nebo naopak k poskytovatelům služeb dodávajícím autonomním systémům data potřebná k jejich fungování.

Důvodem dosavadní absence jednoznačných zájmů technologického průmyslu nebo poskytovatelů finančních služeb v problematice odpovědnosti za škodní události autonomních systémů je skutečnost, že v relevantních odvětvích bude s největší pravděpodobností kryto škodní riziko pojištěním. *En bloc* přičtení škodních následků určité skupině subjektů bude tedy v praxi znamenat pouze zatížení příslušné skupiny nikoli přímo odpovědností, ale povinností opatřit si odpovídající pojištění. Náklady na pojištění se promítnou do celkové nákladnosti příslušné technologie a v konečném důsledku je tak či onak ponese koncový uživatel příslušné autonomní technologie.

Pro průmysl (včetně finančních institucí) tím pádem není podstatnou otázkou, ve které fázi vývoje nebo nasazení příslušného produktu budou náklady na pojištění generovány, ale jaká bude jejich výše. Pokud totiž vyjde pojištný model příliš draho, příslušná technologie se kvůli tomu nebude mít možnost ekonomicky prosadit. Platí přitom, že míra nejistoty ohledně právní kvalifikace deliktního postavení různých subjektů tvořících shora zmíněné vrstvy autonomních technologií je přímo úměrná výši výsledné pojistné kalkulace. Zjednodušeně řečeno, jsou tedy pojišťky tím dražší, čím menší je jistota ohledně konkrétní interpretace pojmů jako „škůdce“, „způsobit škodu“ nebo „důvody zvláštního zřetele hodné“ (resp. jejich obdob v různých členských státech EU nebo Evropského hospodářského prostoru).²²

Přestože to na první pohled nemusí být evidentní, **probíhá nyní na poli soukromoprávní odpovědnosti jedna z rozhodujících**

14 Viz U. Bose, op. cit. sub 12, str. 1325.

15 Relativita pojmu způsobení škody u autonomních systémů tím pádem činí vysoce nepředvídatelnou aplikaci ustanovení zakládajících objektivní odpovědnost, jako např. § 2924 nebo § 2937 o. z.

16 Viz § 2933 o. z.

17 Viz § 2937 o. z.

18 Viz § 2924 o. z.

19 Viz § 2915 odst. 1 o. z.

20 Vit § 2915 odst. 2 o. z.

21 Srov. výsledky studie zadané Evropským parlamentem a publikované jako N. Nevejans: *European Civil Law Rules in Robotics*, Evropský parlament, Brusel 2016, č. dokumentu PE 571.379.

22 Srov. studii T. Evans: *The European added value of a common EU approach to liability rules and insurance for connected and autonomous vehicles*, Evropský parlament, Brusel 2018, č. dokumentu PE 615.635.

cích bitev o budoucí mapu autonomního průmyslu. Stát nebo spíše část světa, která nastaví podmínky soukromoprávní odpovědnosti správně, bude tím okamžitě indukovat vývojové a aplikační potenciál a získá díky tomu oproti svým konkurentům náskok v mnoha ohledech.

Pro Evropu je tato situace zvlášť delikátní, neboť disponuje v porovnání se Severní Amerikou nebo Asií hned několika silnými, avšak relativně křehkými devizami. Vedle bezprecedentní kumulace kreativní a inventivní kapacity a solidní základny soukromého kapitálu ochotného k technologickým investicím můžeme především v rámci EU sledovat též unikátní tendenci investovat veřejné prostředky do vědecké aktivity s vysokou mírou rizikovosti.²³ Skutečnost, že je veřejná moc ochotna hromadně vkládat veřejné prostředky do projektů, u nichž je velká pravděpodobnost, že vůbec nic nepřinesou, svědčí právě nákladnému a přitom rizikovému výzkumu a vývoji v oblasti umělé inteligence. K tomu přistupuje v Evropě ještě bezprecedentní datová základna daná kombinací kulturní diverzity, vyspělosti spotřebitelského trhu (včetně oblastí, jako je zdravotní péče), datovou produkcí veřejného sektoru nebo bezkonkurenčním rozsahem kulturního dědictví.

Evropa byla v podobné situaci i na konci 70. let, kdy byly položeny (nikoli však zde) základy současného spotřebitelského průmyslu informačních a komunikačních technologií. Tehdy zde však v porovnání se současností chyběla kvůli železně oponě jednak silnější koncentrace kapitálu k technologickým investicím a nesrovnatelně slabší byl i potenciál toho, co nyní označujeme za jednotný trh.

V 90. letech, kdy se naplno začala rozvíjet datová ekonomika, bylo již nevyužití evropského technologického, kulturního a ekonomického potenciálu jednoznačným důsledkem absence politické vůle se této otázce odpovídajícím způsobem věnovat. Vedlo to k současné paradoxní situaci, kdy se z Evropy (většinou zdarma) vyváží vysoce hodnotná surová data povětšinou do USA a slouží tam nejen za základ služeb následně dovážených (většinou nikoli zdarma) zpět do Evropy,²⁴ ale bývají dokonce běžně zneužívána třetími stranami k destruktivním aktivitám cílícím na evropské politické struktury nebo ekonomické zájmy.²⁵

Současný vývoj směřující k ekonomickému využití autonomních technologií může pro Evropu dopadnout podobně, pokud mj. nedojde k adekvátnímu řešení shora naznačeného problému soukromoprávní odpovědnosti. Vysoká míra metaforičnosti na-

šeho zákonného práva však v tomto případě nepovede, na rozdíl od jiných podobně nejistých oblastí, ani k vyšší poptávce po učených radách provinčních právníků, ale k tomu, že zde (v ČR či obecně v Evropě) v době, kdy se budou v oblasti autonomní ekonomiky rozdávat karty, tyto učené rady nikdo normální nebude poptávat.

Možnosti řešení odpovědnosti autonomních systémů

Především z politických důvodů nelze očekávat, že by byla aktuální poptávka po typickém zákonném řešení odpovědnosti za škodní následky fungování autonomních technologií vykryta speciálními konstruktivními instituty soukromého práva. Přestože členské státy vesměs uznávají relevanci tohoto regulatorního problému, nenechají si zřejmě kvůli němu rozvrtat své vzájemně nekompatibilní, avšak po staletí budované struktury soukromoprávní odpovědnosti. Tlak nelze v tomto směru očekávat ani od Junckerovy komise, neboť její agenda se obecně vyznačuje legislativním minimalismem.

Současná naše situace se tedy v mnohém podobá stavu na konci 90. let minulého století, kdy podobně složité (a srovnatelně žádoucí) zadání představovala odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti. I v tomto případě hrozilo (resp. se reálně projevilo), že přetrvávající nejistota ohledně subjektivních a meritorních kritérií spoluodpovědnosti ISP různých typů za protiprávní jednání uživatelů napříč společným trhem se projeví negativně na domácí investiční aktivitě.

Ani v tomto případě nepadala na konci minulého tisíciletí politicky v úvahu varianta zavedení konstruktivního odpovědnostního institutu zakládajícího napříč jednotným trhem odpovědnostní (resp. spoluodpovědnostní) titul pro různé typy ISP. Namísto toho sáhl evropský normotvůrce po řešení vycházejícím z již existující severoamerické judikatury a zavedl pro jednotný trh společné omezení odpovědnosti, specificky provedené pro tři základní typy ISP.²⁶ Tento model,²⁷ byť byl již v době svého uvedení zatížen řadou technických nedostatků, přetrvával v evropském právu podnes a s odstupem času je možné prohlásit, že byl doposud relativně úspěšný.²⁸

Všechny výše diskutované technické faktory ve spojení s aktuální dynamikou autonomního průmyslu a specifickou situací soukromoprávní odpovědnosti v evropském právu vedou k závěru, že **adekvátní řešení této otázky může mít za současné situace podobný charakter jako v případě odpovědnosti ISP.** Máme tedy důvod předpokládat, že i v případě autonomních systémů může být soukromoprávní, správní, či dokonce trestní odpovědnost řešena jednotným omezením horizontálně specifikovaným dle typu příslušné technologie či služby s tím, že bude i nadále využito konstruktivních institutů pocházejících převážně z národních právních řádů členských států.

Specifické omezení odpovědnosti napříč jednotným trhem může být na evropské úrovni provedeno podobně jako v případě odpovědnosti ISP jednotným legislativním nástrojem stojícím mimo formální strukturu civilního, správního nebo trestního práva. V porovnání se směrnici o e-commerce (obecně se používá zkratka ECD – e-commerce directive²⁹) přitom nemusí jít v tomto případě o harmonizační legislativu. Oproti původnímu očekávání totiž nebyla ECD harmonizována do práva členských států formou implementace do stávající

23 Typickými příklady jsou velké výzkumné granty European Research Council nebo řada projektových formátů programu Horizont 2020.

24 Podrobné aktuální statistiky viz např. v publikaci D. S. Hamilton: The Transatlantic Digital Economy 2017, Center for Transatlantic Relations, Washington, DC 2017, str. 64.

25 Srov. např. J. Ftorek: Manipulace a propaganda na pozadí současné informační války, Grada, Praha 2017, str. 167.

26 Podrobněji viz např. monografii J. Riordan: The Liability of Internet Intermediaries, Oxford University Press, Oxford 2016.

27 Podrobně k provedení tohoto modelu odpovědnosti v českém a slovenském právu viz M. Husovec: Zodpovednosť na internete podľa českého a slovenského práva, CZ.NIC, Grada, Praha 2014.

28 Viz např. celosvětovou srovnávací studii G. Dinwoodie (ed.): Secondary Liability of Internet Service Providers, Springer 2017.

29 Viz směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“).

struktury odpovědnostních institutů, ale povětšinou formou zvláštního předpisu, který text ECD s větším či menším úspěchem přebíral.³⁰ **Přímo použitelné nařízení** tedy může v tomto směru zafungovat podobně, to však bez potřeby zatěžování národního právo tvůrce a riskování technických lapsů, k nimž v některých členských státech (včetně ČR³¹) došlo v procesu harmonizace ECD.

Podobně zaměřená, avšak z pochopitelných důvodů mnohem méně konkrétní, je aktuální úvaha Evropského parlamentu o odpovědnostním modelu pro autonomní systémy.³² EP se touto problematikou zabývá v porovnání se svými národními či zahraničními protějšky s pozoruhodnou důkladností a vytrvalostí. V aktuální pobídce Komisi³³ **označuje EP civilní odpovědnost za jednu z největších výzev autonomních technologií a víceméně očekávaným způsobem deklaruje nutnost chránit proti škodním následkům práva a oprávněné zájmy osob.**

Z toho se může jevit, že EP považuje za regulatorní problém spíše absenci odpovědnostních institutů a svoji případnou legislativní aktivitu hodlá zaměřit nejen ke sjednocení, ale dokonce ke zpřísnění stávajících odpovědnostních režimů v členských státech. Z plánované analýzy právních řádů členských států ale zřejmě vyplyne spíše potřeba shora zmíněného jednotného omezení osobní působnosti odpovědnostních titulů, neboť právní řády členských států již konstruktivními nástroji v dostatečném (byť nepřilíš jistém) rozsahu disponují.³⁴

Politicky citlivá, avšak pragmaticky nepominutelná otázka transparentního a formálně určitého omezení odpovědnosti různých typů provozovatelů autonomních systémů a poskytovatelů souvisejících služeb je však v parlamentních dokumentech rovněž reflektována. Syntéza poznatků týkajících se pravděpodobného budoucího režimu odpovědnosti autonomních systémů totiž obsahuje úvahu o škodních následcích fungování autonomních technologií, které nebude možné *de iure* pokrýt právními povinnostmi z odpovědnostních titulů. **EP tedy přímo předpokládá, že odpovědnost různých subjektů podílejících se na fungování autonomních systémů bude omezena, a v důsledku toho se budou vyskytovat škody, ke kterým nebude generován závazek k jejich náhradě. K pokrytí těchto situací předpokládá EP vytvoření jednotného zajišťovacího či garančního mechanismu (ten je ve zprávě označen jako „kompenzační fond“).**

Není příliš pravděpodobné, že by vrcholná evropská instituce s trvalou agendou v oblasti autonomních technologií naivně předpokládala rozvoj jednotného trhu autonomních systémů pouze na základě fungování stávající silně metaforické a vzájemně nekonzistentní národní legislativy týkající se soukromoprávní odpovědnosti. Výsledkem by totiž byl trh, v jehož rámci by se zásadním způsobem odlišovaly podmínky pojištění v různých členských státech, a tím pádem by se musely zásadně lišit i výsledné uživatelské ceny příslušných produktů a služeb.³⁵

Namísto toho se spíš jeví, že **požadavek EP na společný garanční systém implicitně předpokládá též existenci společného evropského režimu odpovědnosti provozovatelů autonomních systémů a poskytovatelů souvisejících služeb analogicky s ECD. Logicky by pak společný evropský garanční systém mohl řešit kompenzace či satisfakce právě v případech, kdy by byl na základě společné evropské úpravy vyňat příslušný škodlivý násle-**

dek z dosahu národních odpovědnostních institutů, a tím pádem i z dosahu příslušného (mandatorního)³⁶ pojištění.

Rozdíl oproti známému režimu spoluodpovědnosti ISP dle ECD (který žádný systém garancí neobsahuje) spočívá v tomto případě v tom, že ECD se obvykle týká pouze spoluodpovědnosti. Pokud tedy příslušný poskytovatel služby informační společnosti spadne do osobní působnosti omezení (tj. pokud se na něj vztahuje vynětí z civilní nebo jiné odpovědnosti ve smyslu ECD), neznamená to, že poškozený subjekt musí nutně zůstat bez náhrady či satisfakce. Nemůže se sice obrátit na poskytovatele příslušné služby, ale stále má možnost hojit se na samotném škůdci.

Možné omezení odpovědnosti za provoz autonomních systémů či poskytování souvisejících služeb tedy ve výsledku povede k tomu, že poškozenému subjektu nezůstane nikdo, koho by mohl pasivně legitimovat ve sporu o náhradu nebo zadostiučinění. Právě tento typ rizika autonomních technologií pro třetí osoby (včetně souvisejícího rizika politického) pokrývá, resp. může pokrývat, hypotetický garanční systém, k jehož vytvoření EP ve své zprávě vyzval.

Práva k datům jako faktor investiční náročnosti

O problematice právního uchopení dat se v poslední době diskutuje především ve vztahu k ochraně osobních údajů, dalšímu užití informací veřejného sektoru nebo různým regulatorním (či spíše deregulatorním) opatřením směřujícím k vytvoření z nepochopitelných důvodů stále neexistujícího jednotného digitálního trhu.³⁷ Pro autonomní technologie představují data zcela klíčovou oblast, neboť autonomní

30 Viz studii zadanou Evropskou komisí pod č. MARKT/2006/09/E a později publikovanou jako T. Verbiest, G. Spindler, G. M. Riccio: Study on the Liability of Internet Intermediaries, SSRN publ. č. 2575069, 2007, str. 104.

31 Český normotvůrce se na jedné straně neprojevil příliš kreativně, když do harmonizačního zák. č. 480/2004 Sb. okopíroval většinu formulací z ECD, ať už odpovídaly struktuře a pojmovému aparátu českého zákonného práva, nebo nikoli. Oproti tomu však se český normotvůrce vypjal k jině v Evropě nevídanému kreativnímu počínu, když změnil modalitu některých ustanovení tak, že dávají dojem, jako by odpovědnost spíše zakládala (zatímco jejich účelem je odpovědnost naopak omezit), čímž se mu podařilo zmást dokonce i naše soudy – srov. např. M. Husovec: Krátký komentář k případu Prolux, Revue pro právo a technologie č. 3/2011.

32 Viz zprávu Evropského parlamentu obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku, č. dokumentu 2015/2013(INL), dostupné na <http://www.europarl.europa.eu>.

33 Viz tamtéž.

34 K tomu viz výše odkazy na českou soukromoprávní úpravu, jejíž věcná působnost nesporně (byť metaforicky) zahrnuje též odpovědnost autonomních systémů za různé druhy škodních následků.

35 Zpráva k tomu v odst. 49 uvádí: „... občanskoprávní odpovědnost za škody způsobené roboty je otázkou velkého významu, kterou je třeba analyzovat a řešit na úrovni Unie, neboť pouze tak bude možné zajistit v celé Unii stejnou úroveň účinnosti, transparentnosti, jednoty při zajišťování právní jistoty“.

36 Parlament k tomu v odst. 57 zprávy uvádí, že „(...) složitou otázku určení odpovědnosti za škodu způsobenou roboty s vyšší mírou autonomie by bylo možné vyřešit vytvořením povinného systému pojištění, jako je tomu již dnes v případě motorových vozidel; konstatuje však, že na rozdíl od systému pojištění používaného v silničním provozu, kde se toto pojištění vztahuje na jednání a chyby lidského činitele, by pojištění v oblasti robotiky mělo zohledňovat veškerou potenciální odpovědnost v rámci celého řetězce“.

37 Základní parametry jednotného digitálního trhu shrnuje dokument Jednotný evropský digitální trh: Odstraňme regulační překážky a využijme maximálně přínosu online technologií, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk 2016. Dokument též vypočítává současně regulatorní bariéry společného trhu (přitom se však nezmiňuje o tom, z jakého důvodu tyto bariéry, často rozporné s primárním právem Unie, stále existují).

systém se díky datům orientuje ve svém operačním prostředí a průběžně se vyvíjí. S trochou nadsázky by se dalo říci, že autonomní systémy používají data jako potravu, kterou nezbytně potřebují ke své funkční existenci.³⁸

Evropa má v tomto směru oproti jiným částem světa nespornou výhodu spočívající v bezprecedentní úrovni zdejší kultury a značné kulturní diverzity. Relativně vysoká vyspělost a rozsah různých evropských spotřebitelských a průmyslových trhů rovněž vede k produkci relativně velkého množství dat s vysokým užitným potenciálem. Evropa tak sice nemůže v porovnání s Asií soutěžit v mase nebo dostupnosti dat (k tomu viz dále), ale má jednoznačně navrch, pokud jde o jejich kvalitu a užitnou hodnotu.

Ve využití unikátní evropské datové základny pro potřeby vývoje a nasazení autonomních technologií však v Evropě brání různé právní překážky. Data jsou totiž předmětem celé řady regulatorních režimů, u nichž se přes jejich čistě technickou povahu stále nedaří sjednotit právní úpravy v jednotlivých členských státech. Příkladem může být ochrana některých typů dat autorskými právy nebo právy *sui generis* k databázím. Přestože je autorskoprávní úprava v jednotlivých členských státech částečně harmonizována a v neharmonizovaných aspektech není politického, ekonomického, sociálního nebo kulturního důvodu ke vzájemným rozdílům, **neexistuje doposud nic takového jako jednotný autorskoprávní titul nebo jednotná licenční smlouva.**³⁹ Obdobná byla doposud též situace v oblasti ochrany osobních údajů – i zde se totiž obecně harmonizované regulatorní režimy v různých členských státech natolik vzájemně lišily, že bylo prakticky pro každý členský stát nutné vytvářet jiný typ smluvní nebo vrchnostenské dokumentace.⁴⁰

Pro právníkovo obec se shora popsaná situace naopak jeví jako výhodná, neboť zájemce o využití dat je nucen k vyšším investicím do právních služeb. Při existenci jednotného regulatorního režimu by postačila jedna sada dokumentů vytvořená profesionálním právním servisem kdekoli v Evropě, zatímco současná situace nutí podnikatele najmout si profesionála z každého dotčeného členského státu. Praxe však ukazuje, že ve skutečnosti zájemci o složitější formy užití evropských dat vyžadující profesionální právní ošetření raději hledají možnosti, jak data vyvézt mimo Evropu a tam je následně zpracovat s daleko menšími obslužnými náklady a rovněž i s nesrovnatelně nižší mírou právního rizika.⁴¹ Evropský profesionální servis v oblasti právní ochrany dat je tedy ve výsledku na stejné lodi jako průmysl autonomních technologií. Pro právníky je přítom situace o to horší, že se na rozdíl od dat nebo inženýrů nemohou jen tak přesunout za oceán.

Adekvátní řešení právních vztahů, jejichž sekundárními objekty jsou data, není ve vztahu k autonomním technologiím žádoucí jen proto, aby mohlo v Evropě existovat v porovnání s Asií nebo Amerikou konkurenční investiční prostředí. Jak bylo naznačeno shora, je **adekvátní nastavení regulatorního rámce důležité i k tomu, aby Evropa podobně, jako se to děje v oblasti dalšího užití osobních údajů, nemusela kvůli vývozu dat *de facto* ustupovat ze svých standardů ochrany informačních práv člověka.**⁴²

Ideálním a teoreticky bezproblémově odůvodnitelným, avšak vzhledem k současné situaci zcela nerealistickým řešením, by bylo vytvoření jednotné právní úpravy zahrnující různé nezávisle existující restriktivní regulatorní režimy informačních práv. Jednotná a vzájemně obsahově sladěná úprava osobních údajů, informačního soukromí, informací veřejného sektoru, majetkových práv autorských, práv *sui generis*, práv ke zdravotnické dokumentaci aj. by vedle odstranění funkčně nesmyslných omezení daných geografickými hranicemi přinesla i citelné snížení nákladů na právní compliance. Úspory na transakčních nákladech by logicky byly o to větší, čím složitější je současná právní úprava zpracování příslušných dat.⁴³

V podstatě pochopitelná absence politické vůle k titánskému legislativnímu řešení vnitroeurospké a strukturální diverzity různých právních režimů ochrany dat každopádně nemusí být fatální překážkou rozvoje autonomního průmyslu. Pragmaticky vzato totiž různé právní složitosti nemají charakter absolutních omezení, ale pouze generují vysoké transakční náklady. V některých odvětvích jsou navíc tyto náklady relativně zanedbatelné, neboť tvoří jen zlomek celkové hodnoty investic do příslušných technologií. Typicky tak u různých prostředků pro autonomní mobilitu nebo u velkých diagnostických přístrojů, kde vývojové náklady šplhají do miliard eur, nepředstavuje pro dotyčného investora překážku, musí-li vynaložit statisíce k zajištění celoeurospké právní compliance ve vztahu k různým typům dat.

Problém transakční nákladovosti tedy řešíme primárně u autonomních technologií, které jsou z hlediska investic středně nebo méně náročné. Právě této oblasti však je třeba věnovat zvýšenou pozornost, neboť jde o segment, kde, stručně řečeno, očekáváme nečekané. **Předpokládáme totiž, že právě tento segment bude v krátké době generovat velké množství zcela nových technologií a služeb, z nichž se postupně vyvinou skutečné pilíře autonomní ekonomiky** podobně, jako se to stalo v 80. letech v případě spotřebitelského trhu ICT nebo na konci 90. let u datové ekonomiky.

Investice do zcela nových forem spotřebitelského nebo průmyslového využití autonomních technologií se budou s největší pravděpodobností vedle nižších investičních objemů vyznačovat i vyšší mírou rizikovosti. Lze tedy ze zkušenosti s jinými technologickými obory očekávat, že oblasti autonomního průmyslu, od nichž si slibujeme největší budoucí růst, přilákají v první fázi především angel nebo venture kapitál (případně budou předmětem veřejné podpory). **Za této situace může vy-**

38 Srov. např. A. Proia, D. Simshaw, C. Hauser: Consumer Cloud Robotics and the Fair Information Practice Principles: Recognizing the Challenges and Opportunities Ahead, *Minnesota Journal of Law, Science & Technology* č. 16/2015, str. 145.

39 Viz např. podrobnou srovnávací studii M. Eechoud, P. B. Hugenholtz, S. Gompel, L. Guibault, N. Helberger: *Harmonizing European Copyright Law*, Kluwer Law International 2009.

40 Ambici sjednotit různé (byť v zásadě harmonizované) právní režimy členských států má nyní nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

41 Přičitatelnost datové výměny mezi USA a Evropou jednotlivým dominantním službám informační společnosti jednoznačně ukazuje, že se zajímavá data z Evropy zpracovávají v USA. Srov. data o tzv. platformách v publikaci D. S. Hamilton: *The Transatlantic Digital Economy*, Center for Transatlantic Relations, Washington, DC 2017, str. 44.

42 Podrobněji viz R. Polčák: Getting European data protection off the ground, *International Data Privacy Law* č. 4 (4)/2014, str. 282.

43 Mezi nejvíce zatížené sektory v tomto směru patří např. biomedicínský výzkum nebo výzkum autonomních technologií zvyšujících kvalitu života.

soká nákladnost právního servisu ohledně dat skutečně znamenat pro Evropu fatální problém. Žádný investiční projekt totiž nebude schopen před investory tohoto typu obhájit vysoké náklady na právní compliance generované pouze potenciálovou toho, že data potřebná k vývoji nebo fungování příslušné autonomní technologie mohou být předmětem právní úpravy kteréhokoli státu EU nebo EHP.

Datové společnosti

Jedno z možných řešení naznačuje poziční dokument britské vlády k problematice autonomní ekonomiky, když hovoří o datových trustech bez právní subjektivity.⁴⁴ **Myšlenka datového trustu je postavena na premise shora popsané ekonomické poptávky po jednoduchém a funkčním právním řešení sběru a využití velkého množství dat chráněných různými právními instituty a pocházejících z různých jurisdikcí.** Datový trust může v tomto směru představovat jednotnou a typizovatelnou formu, jejímž prostřednictvím může být takového cíle dosaženo i jinak než pokoutným vývozem dat z území EU, jejich utajeným zpracováním nebo technickou ekvilibristikou vedoucí k předstírání, že např. osobní údaje ve skutečnosti nejsou osobní údaje.⁴⁵

V českém právním prostředí by model datového trustu spadal pod soukromoprávní společnost bez právní subjektivity, dříve označovanou jako sdružení.⁴⁶ Primárním objektem (účelem) komplexního právního vztahu vytvořeného na základě společnosti by bylo využití dat příslušnou autonomní technologií. Sekundární objekt by představovala samotná data, přičemž jejich rozmanitost by se projevila pouze v počáteční složitosti smlouvy, na jejímž základě by příslušná společnost vznikla. Subjektem tohoto komplexního právního vztahu by byl samozřejmě na jedné straně ten, kdo by chtěl předmětná data využívat, tj. např. technologická společnost vyvíjející nebo provozující určitou technologii. Současně by se ale společnosti mohl účastnit též investor, ať už by šlo o fond typu angel či venture, banku nebo třeba orgán veřejné moci poskytující finance formou zvýhodněné půjčky nebo veřejné podpory.

Společnosti by se účastnil též subjekt (nebo spíše subjekty) disponující právy k datům. Mohlo by dokonce jít o jednotlivce, kteří by v rámci smlouvy dávali společnosti možnost jejich data využívat, takže společnost by ve výsledku mohla mít třeba i tisíce nebo miliony členů. V jiných případech by se společnosti mohl účastnit subjekt, který by nositele práv pouze v nějaké formě zastoupil, tj. např. kolektivní správce, pokud by šlo o data chráněná majetkovými autorskými právy. Tam, kde právy k těmž datům disponuje více subjektů naráz, by takové společnosti mohli být účastni všichni – u dat užívaných pro potřeby biomedicínské autonomní technologie by to tedy mohl být příkladně pacient i zdravotnické zařízení pořizující jeho zdravotnickou dokumentaci.

44 Viz studii W. Hall, J. Pesenti: Growing the Artificial Intelligence Industry in the UK, Department for Digital, Culture, Media & Sport and Department for Business, Energy & Industrial Strategy, Londýn 2017, str. 46.

45 Jedním z nástrojů takové ekvilibristiky je např. pseudonymizace osobních údajů – srov. např. I. Walden: Anonymising Personal Data, International Journal of Law and Information Technologies č. 10 (2)/2002, str. 224.

46 Viz § 2716 a násl. o. z.

Svoboda/Smolík/Levý/Šínová a kol.

Občanský soudní řád

Komentář. 2. vydání

- úspěšný komentář reaguje na celkem dvanáct změn občanského soudního řádu, k nimž došlo v mezidobí od prvního vydání z roku 2013
- novinky se týkají například výkonu rozhodnutí prodejem nemovitých věcí, předpokladů přípustnosti dovolání, režimu exekučního postihu majetku nacházejícího se ve společném jmění manželů a majetku manžela povinného
- komentář zohledňuje vývoj judikatury za poslední čtyři roky

2017, vázané v plátně, 1 632 stran
cena 1990 Kč, obj. číslo EKZ177

Štenglová/Havel/Cileček/Kuhn/Šuk

Zákon o obchodních korporacích

Komentář. 2. vydání

- komentář věnuje pozornost nejen výkladu dílčích pravidel, ale současně se snaží předložit výklad celé koncepce obchodních korporací a jejich zařazení do regulace právníků osob podle občanského zákoníku
- v potřebném rozsahu se komentuje jak obecná správa korporací (např. pravidlo podnikatelského úsudku), tak zásadní aspekty koncernového práva (např. postavení společníka v koncernu) a jednotlivých obchodních korporací

2017, vázané s přebalem, 1 144 stran
cena 2 990 Kč, obj. číslo EVK23

Hásová/Moravec a kol.

Insolvenční zákon

Komentář. 3. vydání

- třetí doplněné a aktualizované vydání komentáře reaguje na nejrozsáhlejší novelu zákona o rozhodčím řízení
- přehledná tabulka uvádí rozdíly mezi původním a novelizovaným zněním zákona
- titul zpracovává rostoucí množství judikatury, přičemž rozhodnutí jsou podrobně rozebrána a provázána s pohledem rozhodovací praxe

2018, vázané v plátně, 1 824 stran
cena 2 490 Kč, obj. číslo EKZ183

Lze samozřejmě namítnout, že by takové řešení vyžadovalo v praxi stejně složitou nebo možná ještě složitější strukturu právní compliance, jako kdyby investor uzavíral individuální transferové dohody s jednotlivými subjekty disponujícími právy k datům. Pokud by totiž do společnosti vstupovala data chráněná právem jiného členského státu, bylo by nutné ve vztahu k tomuto právnímu řádu řešit i příslušný transfer subjektivních práv.

První výhodou oproti standardní transferové kontraktaci a compliance by měla společnost v tom, že veškerý transfer práv (převod, licence, souhlas aj.) by probíhal na základě jednoho právního jednání a měl by kontinuální povahu, tj. trval by současně se členstvím ve společnosti. Nebylo by tedy v případě pochybností o povaze práv nutné spekulovat o jednotlivých subjektivních informačních právech zvlášť, ale využitelnost dat by bylo možné posuzovat *en bloc* ve vztahu k účasti nebo neúčasti na společnosti.

Druhou výhodou řešení formou společnosti bez právní subjektivity by byla právní identita předmětných dat navenek. Data tvořící prostřednictvím různých subjektivních práv materiální substrát společnosti by tak mohla být *de iure* posuzována jako jeden kompaktní celek a společnost by s nimi mohla i disponovat navenek. Zatímco např. transatlantická výměna dat v biomedicinském výzkumu představuje dnes z právního hlediska skutečný oříšek, mohla by v tomto směru společnost kontrahovat daleko jednodušeji. Datový útvar bez právní subjektivity by navíc byl dostatečně flexibilní i pro případ, že dojde ke změně právní úpravy (evropské nebo národní) nebo vyjde později najevo nepředpokládaná potřeba využití dat.

Smluvní konstrukce společnosti (jakkoli ve své podstatě sama o sobě složitá) by totiž přinesla stejný praktický efekt jako jednotná evropská úprava, tedy by *de iure* vyzdvihla data z různých regulatorních omezení daných právními řády členských států a umožnila s nimi nakládat bez ohledu na jejich původ nebo bydliště jejich původce jako s kompaktním celkem (to však bez toho, aby byla tato data, jak je dnes běžné, fyzicky nebo právně přesunuta pod jinou než evropskou jurisdikci). Společná právní identita dat by tedy ve výsledku ani při dosažení vysoké ekonomické a technické efektivity nevedla k omezení práv jednotlivých oprávněných osob (subjektů osobních údajů, vykonavatelů majetkových práv autorských apod.).

Třetí výhodou řešení založeného na kompaktním právním útvaru bez právní subjektivity by byla shora konstatovaná možnost jeho typizace. Zatímco totiž existuje nepředstavitelně mnoho způsobů, kterými lze data zužitkovat pro potřeby autonomních technologií, je i přes složitost a diverzitu národních právních úprav jen konečné množství právem uznaných typů dat a s nimi souvisejících práv. Lze tedy formou smluvního vzoru vytvořit několik typových modelů datových společností a k nim přiřadit odpovídající transferová ujednání v souladu s právy jednotlivých členských států EU nebo EHP. Ve výsledku tedy samozřejmě půjde o desítky nebo stovky dokumentů lišících se v míře vzájemných odlišností jednotlivých právních řádů členských států – tentýž model ale bude opakovaně použitelný jako smluvní vzor pro nejrůznější případy, jejichž rozmanitost nedokážeme dnes ani předpovědět.

Z výše uvedeného plyne, že náklady na vytvoření typické datové společnosti budou vyšší, než jsou náklady na zajištění transferu a právní compliance u typického projektu pracujícího s daty z více evropských jurisdikcí. Zatímco je ale každé in-

dividuální compliance řešení jen velmi omezeně použitelné v jiných případech, hodí se model datového trustu k obecnému použití bez ohledu na to, jaká data, odkud nebo za jakým účelem budou zpracovávána.

Závěrečné poznámky

Tento text byl věnován dvěma okruhům právních problémů souvisejících s vývojem a nasazením autonomních technologií – otázce odpovědnosti a právním souvislostem autonomního užití velkých objemů různých typů dat. V obou případech představují autonomní technologie originální regulatorní výzvu, jejíž problém však nespočívá v tom, že bychom zcela postrádali použitelnou právní úpravu.

Podobně, jako právo dopadá na jiné škodní následky, mohou se škody a jiné újmy způsobené autonomními systémy docela dobře dostat do věcné působnosti stávajících pravidel soukromého, správního nebo trestního práva. Stejně tak máme v současné době dostatek ochranných (povětšinou restriktivních) právních institutů dopadajících na shromažďování a zpracování různých typů dat. V obou těchto oblastech, které lze pro budoucnost autonomních technologií považovat za klíčové, však z různých důvodů trpí právo fatálním deficitem praktické užitečnosti.

V otázce odpovědnosti jsme shora dospěli k závěru, že je třeba ve vztahu k autonomním systémům dosáhnout vyšší míry *a priori* jistoty (především co do přičitatelnosti škodních následků), která se v důsledku projeví ve vyšší přesnosti modelace pojistných situací. **Transparentní a napříč společným trhem předvídatelné přičtení škodních následků konkrétním subjektům tedy umožní efektivnější kalkulaci právních a finančních rizik a v porovnání se současným stavem totální nejistoty též jejich nepoměrně snadnější ošetření příslušnými mechanismy compliance. K tomu by mohl přistoupit analogicky s oborem služeb informační společnosti ještě mechanismus *en bloc* omezení odpovědnosti vybraných druhů subjektů podílejících se na provozu autonomních technologií doplněný o garanční systém předvídaný Evropským parlamentem.**

Shora naznačené řešení samozřejmě není jediným možným. Pokud však problém aktuální nejistoty ohledně odpovědnosti za škodní následky provozu autonomních systémů nebude v Evropě dostatečně řešen, dojde k podobné situaci jako se službami informační společnosti a specificky se službami datové ekonomiky, tj. Evropě ujede vlak a stane se závislou na produktech dodávaných zvenčí (v tomto případě to bude zřejmě Severní Amerika nebo Asie).

Ve vztahu k relativně složitým právním souvislostem sběru a zpracování různých typů dat jsme konstatovali v zásadě **dvě možnosti řešení.** První, pragmaticky nereálné, je **sjednocení hmotného práva zakládajícího různé druhy informačních restrikcí.** Druhou možností je **kreativní užití typických nástrojů soukromého práva,** které ve výsledku umožní přiblížit *de iure* existenci datových souborů složených z různých druhů různě chráněných dat realitě jejich technického použití, tj. pracovat s těmito daty jako s kompaktním celkem. Namísto legislativy by v tomto případě tedy stačila z pohledu veřejné moci podpora tvorby (nebo dokonce přímé vytváření) opakovaně použitelných soukromoprávních řešení formulářového typu. ❀

Zápočet v předvečer insolvence ve světle odpůrčího práva – II. díl

Článek se zabývá zejména problémem možné odporovatelnosti zápočtu v době úpadku před zahájením insolvenčního řízení. V této – druhé – části tohoto pojednání (první část vyšla v BA č. 10/2018) je problém řešen v rovině platného českého práva a je dospěno k závěru, že je možné soudně napadnout jak právní úkon, na jehož základě vznikla započitatelná pohledávka, tak nastolení situace možnosti zápočtu, a konečně i samotný zápočet.

Mgr. Tomáš Troup, LL.M.,

je advokátem v Praze a odborným pracovníkem Centra právní komparatistiky při Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

JUDr. Adam Rakovský

je advokátem v Praze.

V. Východiska v českém právu

Pokud jde o řešení předinsolvenčního zápočtu v českém právu, považujeme za potřebné výslovně uvést, že neusilujeme o nalezení nějakého řešení „na zelené louce“ (*de lege ferenda*), ale o řešení, které bude co možná nejvíce kompatibilní se stávajícím stavem pozitivního českého práva. Primárním důvodem je to, že k řešení *de lege ferenda* máme „málo nácteno“ a že právní a hospodářské zkušenosti z českého prostoru jsou pro práce na novelizaci zcela nedostatečné. Sekundárním důvodem je pak naše přesvědčení, že řešení kolize mezi principem právní jistoty a principem spravedlnosti je vlastně politickou otázkou, o jejímž řešení by si měla rozhodnout dotčená společnost sama, resp. jejími občany volení zástupci (není bez zajímavosti zmínit, že kupř. v Německu byly otázky reformy detailního nastavení insolvenční odporovatelnosti součástí koaliční smlouvy vládnoucích politických stran¹).

Níže tedy stručně připomeneme A. právní úpravu insolvenčního zápočtu a následně B. právní úpravu předinsolvenčního zápočtu (v posledně uvedeném případě včetně relevantní judikatury).

A. Úprava insolvenčního zápočtu

V ust. § 140 odst. 2 ins. zák.² je zakotven jako výchozí princip právní jistoty. Jinak řečeno, pokud byla dána možnost započítat

tat podle norem mimoinsolvenčního (obecného) práva, pak by tato možnost měla být dána i během insolvenčního řízení (přesněji řečeno po rozhodnutí o úpadku – mezidobí mezi zahájením insolvenčního řízení a rozhodnutím o úpadku, upravené cestou ust. § 111 ins. zák., v této souvislosti pomijíme).

V následujícím odstavci (ust. § 140 odst. 3 ins. zák.³) však přichází (očekávaná) korekce ve prospěch principu spravedlnosti. Jde v podstatě o výčet čtyř kumulativních podmínek: (i) nechť věřitel přihlásí svou pohledávku, (ii) věřitel svou započitatelnou pohledávku nezískal neúčinným právním úkonem, (iii) v době nabytí své pohledávky věřitel nebyl ohledně úpadku úpadce v dobré víře, (iv) nechť věřitel, předtím než provede insolvenční zápočet, zaplatí eventuální pozitivní saldo do podstaty. V této souvislosti (zatím bez podrobnějšího komentáře) uvádíme, že podmínka ad (iii) je v podstatě velmi podobná výše zmíněnému ust. § 96 odst. 1 bod 3 německého InsO (naopak ostatní tři podmínky s ust. § 96 odst. 1 německého InsO nevykazují podstatnou shodu⁴).

Pokud jde o další speciální podmínky insolvenčního zápočtu (zápočet během moratoria dle ust. § 122 odst. 3 ins. zák., zápočet během přípravy reorganizačního plánu dle ust. § 324 odst. 3 a § 352 odst. 3 ins. zák. a možnost úpravy pravidel zápočtu předběžným opatřením soudu dle ust. § 82 odst. 3 ins. zák.), ty ponecháváme stranou. Jde ve své podstatě o modifikace, vyvolané nějakým veřejným zájmem, kterými se v tomto příspěvku nechceme zabývat.

B. Úprava předinsolvenčního zápočtu

Pokud jde o insolvenční úpravu předinsolvenčního zápočtu, tak ta v insolvenčním zákoně ve výslovné podobě absentuje.⁵ Poten-

1 Viz koaliční dohoda mezi CDU, CSU a SPD ze 14. 12. 2013, str. 19 (www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf).

2 „Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je po rozhodnutí o úpadku přípustné, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak.“

3 „Započtení podle odstavce 2 není přípustné, jestliže dlužníkům věřitel a) se ohledně své započitatelné pohledávky nestal přihlášeným věřitelem, nebo b) získal započitatelnou pohledávku neúčinným právním úkonem, nebo c) v době nabytí započitatelné pohledávky věděl o dlužníkově úpadku, anebo d) dosud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu, v němž převyšuje započitatelnou pohledávku tohoto věřitele.“

4 Podmínka dle ust. § 93 odst. 1 bod 4 německého InsO se (ač se to na první pohled tak může jevit, netýká problému, že věřitel musí nejdříve zaplatit saldo a až pak započítat (H.-P. Kirchhof, R. Stürner a kol.: Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung, svazek 2, 3. vydání, C. H. Beck, München 2013, § 96, marg. č. 40).

5 Ledaže bychom za ni považovali úpravu ust. § 140 odst. 3 písm. b) ins. zák.

ciálně aplikovatelná jsou jen ustanovení o odporovatelnosti, resp. tam uvedené tři obecné skutkové podstaty (úkon bez přiměřeného protiplnění dle ust. § 240 ins. zák., zvýhodňující právní úkon dle § 241 ins. zák. a úmyslně zkracující právní úkon dle ust. § 242 ins. zák.). Současně je třeba dodat, že fakt, že předinsolvenční zápočet není výslovně zákonem upraven, není třeba vnímat jako nějaké zásadní pochybení zákonodárce (je tomu tak vlastně ve většině dříve zkoumaných cizích právních řádů); jen je pak zapotřebí, aby justice při dotváření odpůřícího práva přicházela v souvislosti s předinsolvenčním zápočtem s promyšlenými a vnitřně soudržnými konstrukcemi.

Pokud jde o judikaturu, máme za to, že na tomto místě má smysl se podrobněji zabývat jen judikaturou Nejvyššího soudu, když nad judikaturou nižších soudů vždy „visí“ jakási rozvazovací podmínka pozdější judikatury Nejvyššího soudu.

V souvislosti s řešeným problémem jsou nám známa pouze dvě podstatná rozhodnutí Nejvyššího soudu na téma předinsolvenčního zápočtu, a to rozhodnutí ve věci úpadce PEBA, s. r. o.⁶ (dále jen „věc PEBA“), a rozhodnutí ve věci úpadce Realitní a investiční společnost, s. r. o.⁷ (dále jen „věc RIS“). Obě tato rozhodnutí níže stručně analyzujeme.

Analýza rozhodnutí ve věci PEBA

Ve věci PEBA šlo o následující. Insolvenční správce podal odpůřci žalobu, ve které se domáhal jednak vyslovení neúčinnosti dohody o zápočtu, obsažené v dohodě o narovnání, jednak zaplacení pohledávky úpadce, která v důsledku neúčinného zápočtu nezankla. Jinak řečeno, správce (ve smyslu rakouského práva) nesledoval první „terč“ (tj. odklizení dohody o narovnání jako titulu, z něhož započítávaná pohledávka vznikla, když mohl mít za to, že nechce znovu nastolit chaos, který vládl před jejím uzavřením, či že původní pohledávky existující před narovnáním jsou již promlčeny), ale třetí „terč“ (odklizení samotného zápočtu). Soud prvního stupně žalobě vyhověl, odvolací soud ji zamítl (resp. změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl).

Nejvyšší soud pak dovolání správce zamítl, když uvažoval následovně. Ze všeho nejdříve uvedl, že dohodu o zápočtu nelze – v daném případě – oddělit od dohody o narovnání. Tímto krokem pak v podstatě rozhodl o osudu žaloby, když dovodil, že na třetí „terč“ (dohodu o zápočtu) nelze samostatně zaměřit a že první „terč“ (dohodu o narovnání) správce svou žalobou nenapadl.

Nejvyšší soud dále (v podstatě již jen pro úplnost) uvedl, že: (i) je pojmově vyloučeno, aby zápočet byl právním úkonem bez přiměřeného protiplnění dle ust. § 240 ins. zák. (zápočtem ve stejném rozsahu zaniknou pasiva i aktiva a zápočet není plněním dluhu), (ii) na neúčinnost zápočtu lze zásadně usuzovat jen na základě posouzení právního úkonu, z něhož vzešla pohledávka věřitele, jako neúčinného, tedy prvního „terče“ (v řešeném případě neúčinnost dohody o narovnání ne-

překvapivě neshledal), a (iii) o neúčinnosti předinsolvenčního zápočtu zásadně nelze uvažovat tehdy, pokud by téhož výsledku šlo přípustně dosáhnout v průběhu insolvenčního řízení insolvenčním zápočtem (tedy dle ust. § 140 odst. 3 ins. zák.).

Analýza rozhodnutí ve věci RIS

Ve věci RIS šlo o následující. Správce se domáhal vyslovení neúčinnosti kupní smlouvy, kterou úpadce uzavřel necelý měsíc před zahájením insolvenčního řízení a kterou převáděl svůj rodinný dům na společnost, jež mu jej zhotovila a již nebyl schopen uhradit sjednanou cenu díla. V kupní smlouvě bylo sjednáno, že malá část (cca 5 %) měla být zaplacená v hotovosti a zbylá větší část „je považována za zaplacenou vzájemným zápočtem“. Soud prvního stupně žalobě vyhověl a odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil.

Nejvyšší soud pak dovolání odpůřce zamítl, když uvažoval následovně. Dotčená kupní smlouva byla posouzena jako neúčinný právní úkon bez přiměřeného protiplnění (ust. § 240 ins. zák.), protože, ač sjednaná kupní cena mohla být přiměřená, úpadce z ní reálně obdržel jen cca 5 % (zbytek pohledávky úpadce zanikl zápočtem).

Nejvyšší soud dále uvedl, že pro naplnění podmínek relevantní skutkové podstaty odporovatelnosti je rozhodný okamžik, kdy byl napadený právní úkon učiněn (např. okamžik uzavření kupní smlouvy), avšak z hlediska lhůt počínajících běžet zpětně od zahájení insolvenčního řízení (1, 3 a 5 let), je rozhodný okamžik, kdy napadený právní úkon nabyl účinnosti, tj. kdy nastal nežádoucí právní následek, který vede ke zkrácení věřitele (např. okamžik účinků vkladu do katastru nemovitostí).

VI. Možná řešení situace předinsolvenčního zápočtu v českém právu

Úvodem tohoto oddílu poznamenáváme, že při prezentaci našich níže uvedených úvah vycházíme z jednoho základního předpokladu, a sice že **předinsolvenční zápočet (resp. transakce, která byla zápočtem završena) – v situaci, že věřitel nebyl v dobré víře v souvislosti s úpadkem úpadce – by měl být postizitelný insolvenčním odpůřícím právem**. Všechny shora zkoumané cizí právní řády se na tom v nějaké míře shodnou a nevidíme žádný rozumný důvod, proč by české odpůřící právo mělo vytvořit jakousi enklávu na způsob „zápočtového ráje“. Ostatně o tom, že dobrá víra je korektivem používaným i v českém insolvenčním odpůřícím právu, nemůže být sporu (viz např. fakt, že korektiv dobré víry věřitele je přítomen ve všech třech skutkových podstatách odporovatelnosti dle ust. § 240 až 242 ins. zák. či že tento korektiv je výslovně zmíněn v souvislosti s insolvenčním zápočtem v ust. § 140 odst. 3 ins. zák.).

Zároveň podtrhujeme, že **postizitelností míníme vytvoření takového výkladového rámce, v němž bude maximálně zohledněn zájem podstaty, resp. společný zájem věřitelů, a dojde tak k vytvoření flexibilního systému, který bude dovolovat správci zvolit takové řešení, které bude se zřetelem na konkrétní okolnosti případu z hlediska zájmů podstaty co nejvýhodnější**.⁸

Předestíraná řešení jsou členěna podle toho, čemu se dá teoreticky v souvislosti s předinsolvenčním zápočtem odpo-

6 Rozhodnutí NS ČR ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 ICdo 12/2015, in www.nsoud.cz (předseda senátu JUDr. Gemmel).

7 Rozhodnutí NS ČR ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 ICdo 76/2015, in www.nsoud.cz (předseda senátu JUDr. Krčmář).

8 Pokud nebyl věřitel v dobré víře, není zapotřebí brát žádné zvláštní ohledy na princip právní jistoty, neboť věřitel musel od počátku počítat s tím, že mu jeho „předběhnutí“ nevyjde, a na možnost zápočtu se tak nemohl legitimně spoléhat.

rovat. Níže tedy analyzujeme dosažitelnost oněch třech možných „terčů“ (popsaných v souvislosti s rakouskou úpravou): A. odporování titulu, kterým došlo ke vzniku započítávané pohledávky, B. odporování nastolení situace možné započítatelnosti a C. odporování samotnému zápočtu.

A. Odporování titulu, kterým došlo ke vzniku započítávané pohledávky

Pokud jde o odporování titulu, kterým došlo ke vzniku započítávané pohledávky, jde v naší „typologii“ o první „terč“, na který může správce cílit. Shora bylo uvedeno, že sledování tohoto „terče“ je judikaturou Nejvyššího soudu akceptováno (viz rozhodnutí ve věci *PEBA*).

Tímto konstatováním by mohl náš komentář k této první možnosti odporovatelnosti skončit, nicméně dle našeho přesvědčení je současně namístě pozici Nejvyššího soudu podrobit i určité kritice. **Nejvyšší soud totiž v dotčené judikatuře silně inklinuje k tomu připustit právě jen tento první „terč“** (tedy došlo-li např. ke vzniku pohledávky např. kupní smlouvou, pak lze shledat jediné neúčinnost celé kupní smlouvy s následným vymáháním aktiva vyvedeného z podstaty neúčinnou kupní smlouvou). **Takové řešení považujeme jednak za nedostatečné, jednak ve svém důsledku za nesprávné.**

Jak již bylo zmíněno výše, pro majetkovou podstatu na samotném titulu, kterým došlo ke vzniku započítávané pohledávky, nemusí být nic závadného, resp. jeho „udržení“ může být pro majetkovou podstatu dokonce velmi výhodné. Jinak řečeno, správce může vědět, že pokud dotčený titul odkládá a vrátí se mu dotčené aktivum do podstaty, pak jej (např. v důsledku posunu v hospodářském makroekonomickém cyklu, k němuž v mezidobí došlo) zpeněží jen za zlomek ceny, která byla závazně smlouvena v dotčeném titulu a která je dle všeho bez obtíží dobytá. Pro správce tak dotčený titul nepředstavuje žádné „zlo“, proti kterému by chtěl brojit; tímto „zlem“ je pro něj až následný zápočet, v jehož důsledku se sjednaná výhodná kupní cena nikdy nedostala do podstaty (a nemohla být použita pro uspokojení věřitelů). Minimálně pro tyto případy tedy správce bude potřebovat vytvořit další „terč“, na který by mohl zamířit, a tudíž řešení nabídnuté Nejvyšším soudem je pro něj legitimně nedostatečné.

Navíc, snaha Nejvyššího soudu „vytvořit“ z každého takového titulu, na jehož základě vznikla započítávaná pohledávka, úkon bez přiměřeného protiplnění, působí ve smyslu ust. § 240 ins. zák. poněkud křečovitě. Takové řešení bude zřejmě nějak schůdné v situaci, kdy v dotčeném titulu bude možnost zápočtu výslovně zmíněna, anebo k zápočtu dojde ve velmi blízké časové souvislosti. Tehdy bude zřejmě možné úspěšně tvrdit (a prokázat), že celá transakce, pro kterou bude rozhodným okamžikem výlučně vznik takového titulu, směřovala k vyvedení majetku bez reálného poskytnutí protihodnoty.

Pokud však tyto skutkové okolnosti naplněny nebudou, tj. dotčený titul výslovně s žádným zápočtem počítat nebude a následně dojde k zápočtu s odstupem několika měsíců, těžko bude možné takový titul – s přihlédnutím ke stanovenému rozhodnému okamžiku – kvalifikovat jako úkon bez přiměřeného protiplnění (bude se těžko prokazovat, že vůlí stran již při uzavření smlouvy bylo mnohem později započítat). Pokud by se tak stalo, jednalo by se dle našeho názoru o nesprávné

právní posouzení. V tomto ohledu tak může být řešení formulované Nejvyšším soudem potenciálně až nesprávné.

Na základě těchto úvah máme tedy za to, že je nutné výkladem dovodit další alternativní „terče“, na které by mohl správce v souvislosti se zápočtem namířit.

B. Odporování nastolení možnosti započtení

Pokud jde o možnost úspěšného zacílení na druhý „terč“ v rámci současného českého práva, mohla by se taková možnost na první pohled jevit jako těžko obhajitelná. My však máme za to, že zas tak obtížný úkol by to být neměl, a to s ohledem na přítomnost jednoho relevantního implantátu v českém insolvenčním právu.

Konkrétně narážíme na ust. § 140 odst. 3 písm. b) ins. zák., které zní následovně: *„započtení podle odstavce 2 není přípustné, jestliže dlužníkům věřitel (...) získal započítatelnou pohledávku neúčinným právním úkonem“*. Pro to, že právě citovaná norma je skutečně implantátem, a to německého insolvenčního práva, nacházíme oporu jak v historii vzniku současného českého insolvenčního zákona, tak v podobnosti této české normy s jednou normou německého práva.

Pokud jde argument historie vzniku, není žádným tajemstvím, že současný insolvenční zákon vznikl ne vždy zcela zdařilým sloučením dvou na sobě nezávisle vypracovávaných návrhů (tj. vládního návrhu a tzv. Pospíšilova návrhu).⁹ Ze srovnání obou návrhů vyplývá, že ust. § 140 odst. 3 ins. zák. má svůj původ v Pospíšilově návrhu, kde mělo následující znění: *„Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je přípustné, byly-li zákonné podmínky započtení splněny před prohlášením konkursu, a jestliže věřitel (...) b) započítatelnou pohledávku nenabyl úkonem, u kterého se podle zákona lze dovolávat neúčinnosti“* (ust. § 146 Pospíšilova návrhu). V důvodové zprávě Pospíšilova návrhu je pak toto ustanovení komentováno následovně: *„Započtení pohledávek dlužníka je oproti dnešní době přípustné za splnění zákonných podmínek a je zde sledována zejména německá úprava.“*¹⁰ Pokud jde o argument podobnosti, narážíme na již citované ust. § 96 odst. 1 bod. 3 německého InsO (*„započtení je nepřípustné, pokud insolvenční věřitel dosáhl možnosti započtení prostřednictvím odporovatelného právního jednání“*), které je právě v německém právu základem, od něhož se dovozuje přípustnost zacílení na druhý „terč“ (viz I. díl tohoto článku).

Na základě těchto dvou argumentů tedy považujeme za postavené najisto, že **v souvislosti s druhým „terčem“ máme v českém právu co dělat s implantátem a stojíme před otázkou, jak tento implantát vyložit.** Naneštěstí je současně faktem, že mezi dotčeným implantátem a německou předlohou není úplná shoda, což jeho výklad poněkud komplikuje. Odlišnosti lze spatřovat zejména v následujících dvou ohledech: (i) česká norma je výslovně cílena jen na insolvenční zápočet, kdežto německá norma má univerzální platnost (uplatňuje se jak pro předinsolvenční, tak pro insolvenční zápočet) a (ii) čes-

9 Sněmovní tisk č. 1044/0 v VI. volebním období. V této souvislosti viz také T. Richter: *Insolvenční právo*, 2. vydání, Wolters KLUWER ČR, Praha 2017, str. 312.

10 Důvodová zpráva k přijatému insolvenčnímu zákonu naopak k ust. § 140 ins. zák. v zásadě mlčí.

ká norma hovoří o získání započitatelné pohledávky věřitelem, kdežto německá norma o dosažení možnosti zápočtu věřitelem. Obě tyto odlišnosti níže podrobněji analyzujeme.

Pokud jde o odlišnost v cíli, tu považujeme za pouze zdánlivou. Je pravda, že ust. § 140 ins. zák. normuje přípustnost insolvenčního zápočtu, to však ještě neznamená, že situace výslovně zakázaná pro účely insolvenčního zápočtu by měla být dovolená pro účely předinsolvenčního zápočtu. Sotva si lze představit, že jedna a tatáž operace bude jednou povolena a podruhé zakázána v závislosti na tom, zda objektivně existující úpadek byl či nebyl – shodou okolností – navenek manifestován zahájením insolvenčního řízení (podstatné je jen to, zda situace úpadku existovala, s tím, že eventuální ochrana právní jistoty je zajištěna cestou korektivu dobré víry dotčeného věřitele; fakt vedení insolvenčního řízení by měl být v této souvislosti bezvýznamný).

Pokud jde o textovou odlišnost obou norem (získání započitatelné pohledávky věřitelem dle české normy vs. dosažení možnosti zápočtu věřitelem dle německé normy), je třeba zřejmě začít analýzu poněkud zešíroka. Možnost započtení v době úpadku bývá v praxi zřídka nastolena jedním právním úkonem (vzácnou výjimkou je např. dohoda o narovnání, kterou analyzoval Nejvyšší soud v rozhodnutí ve věci *PEBA* – viz výše). Zpravidla je dán sled dvou právních úkonů (smluv). Z prvního z nich vznikne první vzájemná pohledávka (věřitele nebo úpadce) a z druhého pak vznikne druhá vzájemná pohledávka (věřitele nebo úpadce). Můžeme tak pro zjednodušení hovořit o smlouvě prvního a druhého sledu. K nastolení možnosti započtení ve smyslu ust. § 1982 o. z. dojde až po uzavření smlouvy druhého sledu. Na základě tohoto modelu pak mohou nastat v zásadě dvě situace, a to, že věřitel nabude svou pohledávku vůči úpadci buď smlouvou prvního sledu (věřitel se stane nejdříve věřitelem a až pak dlužníkem; typová situace: úpadce nemá na zaplacení, a tak věřitel prodá nějaké své aktivum a následně dojde k zápočtu), anebo věřitel nabude svou pohledávku vůči úpadci až smlouvou druhého sledu (věřitel se stane nejdříve dlužníkem a až pak věřitelem; typová situace: věřitel se chce vyhnout placení, a proto za zlomek nominální hodnoty koupí nějakou pohledávku za úpadcem a následně dojde k zápočtu).

Nyní se pokusíme takto vytvořený typový rámec konfrontovat s textovým zněním dotčené české normy [ust § 140 odst. 3 písm. b) ins. zák.]. Budeme-li považovat za rozhodné textové znění této normy (získání započitatelné pohledávky věřitelem), pak je zřejmé, že **tato norma by postihovala jen situaci, kdy věřitel nabude svou pohledávku až smlouvou druhého sledu** (v takovém případě bude totiž již existovat splatná pohledávka úpadce, vůči které bude pohledávka věřitele ze smlouvy druhého sledu započitatelná, a bude tedy dána možnost započtení). Naopak **dotčená česká norma by nedopadala na situaci, kdy věřitel nabude svou pohledávku už smlouvou prvního sledu** (pohledávka úpadce ještě nebude existovat, a tak pohledávka věřitele nebude v době získání započitatelná a smlouvou prvního sledu možnost započtení nastolena nebyla).

Takový závěr jazykového výkladu však považujeme za neudržitelný, když obě načrtnuté situace jsou z hlediska insol-

venčního práva stejně nežádoucí a neexistuje žádný teleologický důvod, proč by jen jedna z nich měla být prohibována a druhá tolerována. Dle našeho přesvědčení tak **čistě jazykový výklad implantátu neobstojí a je namíste jej vykládat tak, jak je myšlena jeho německá předloha**. V této souvislosti opakujeme, že **ta je myšlena tak, že činí nedovoleným nastolení možnosti započtení bez ohledu na to, zda věřitel nabyl svou pohledávku již smlouvou prvního sledu anebo až smlouvou druhého sledu**. Jinak řečeno, ust. § 140 odst. 3 písm. b) ins. zák. je namíste vykládat tak, že se neváže k právnímu úkonu, kterým věřitel získal pohledávku (jak by se na první pohled mohlo zdát), ale k úkonu, v důsledku kterého se pohledávka věřitele stala započitatelnou. A ještě jinak řečeno, druhý „terč“ bude vždy souviset se smlouvou druhého sledu, a nikoli se smlouvou prvního sledu, když až v důsledku smlouvy druhého sledu došlo k nastolení možnosti započtení.

Na základě právě provedených právních úvah máme za to, že **i v českém právu je možné v souvislosti s předinsolvenčním zápočtem odporovat nastolení možnosti započtení, když tato možnost je opřena o implantát, přítomný v českém insolvenčním zákoně, který je namíste vykládat stejně, jako je vykládán jeho německý předobraz**.

Zbývá pak ještě vyjasnit, co by odporování nastolení možnosti započtení vlastně v praxi znamenalo. Budeme-li opět pracovat s příkladem kupní smlouvy, kterou úpadce prodá věřiteli nějaká svá aktiva (která je smlouvou druhého sledu), a kupní cena je pak započtena za závazky úpadce vůči věřiteli, pak **úspěšné napadení této kupní smlouvy jako druhého „terče“ způsobí, že tato kupní smlouva nebude zbavena všech svých právních účinků, ale jen jediného, a to způsobení vzniku možnosti započítat** (podle obecného mimoinsolvenčního práva). Vzájemné pohledávky vzniklé na základě kupní smlouvy jako smlouvy druhého sledu a předchozí smlouvy prvního sledu tedy bude nadále „držet“ (na rozdíl od důsledků úvahy vedené Nejvyšším soudem), ale nebude možné je toliko započítat (nastolení možnosti započtení bude neúčinné). **Správce tak bude moci vymáhat plnění ze smlouvy druhého sledu**.

V této souvislosti nezastíráme, že v tomto rysu (odněti jen jediného účinku právního úkonu) je koncepce odporovatelnosti nastolení možnosti započtení v českém právním myšlení nezvyklá. Koncepce insolvenční neúčinnosti podle českého insolvenčního práva totiž zřejmě vždy vycházela z předpokladu, že neúčinný úkon nemá vůči insolvenčním věřitelům žádný právní účinky.¹¹

Na druhé straně lze podle našeho názoru na tuto nezvyklost určitě reagovat i replikou „a proč vlastně ne?“ Za touto replikou může být úvaha o tom, že pokud lze dosáhnout účelu odporovatelnosti (totiž eliminaci následků předběhnutí věřitele ve frontě) z hlediska zásahu do existujících právních vztahů „šetrnějším“ způsobem, pak není zřejmě důvod, proč tento způsob *a priori* (na základě jakési pochybné a dosud kloudné nepromyšlené právní „systematiky“) odmítat. Sotva lze zřejmě najít validní argument, že právě v naší zemi (a nikoli v zemích okolních) z nějakého důvodu „potřebujeme“ odklidit všechny účinky dotčeného právního úkonu, a nikoli jen a pouze ten, který je z hlediska dosažení účelu odporovatelnosti ten relevantní.

Konečně v souvislosti s touto variantou je také namíste zmínit, že pokud následný zápočet bude proveden prostřednic-

11 Viz např. J. Hásová., H. Erbová a kol.: Insolvenční zákon, komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, § 235.

tvím jednostranného úkonu věřitele, může být při vůli správce neměřit na první „terč“ (tj. na vznik započítávané pohledávky úpadce) nastolení možnosti započtení jediným zasažitelným „terčem“. Jinak řečeno, narážíme na nejasnost, zda v českém insolvenčním odpůřím právu lze napadnout i právní úkon, na kterém neměl úpadce žádnou účast (viz také níže). Pokud si odpovíme, že nikoli, pak odporování nastolení možnosti započtení může být jedinou reálnou volbou správce, jak vymoci do podstaty nějaké aktivum.

C. Odporování samotnému zápočtu

Samotný zápočet jako třetí možný „terč“, na který by mohl správce zacílit, se nám jeví jako další přirozená volba. Právě zápočtem totiž nastaly ony nežádoucí účinky „předběhnutí“, a zdá se tedy jako pochopitelné, že právě zápočet by tudíž měl být odklizen.

V této souvislosti považujeme za správný výsledek úvahy Nejvyššího soudu, že zápočet nemůže být odporován cestou ust. § 240 ins. zák. (právní úkon bez přiměřeného protiplnění).¹² Souhlasíme s Nejvyšším soudem, že samotným zápočtem dochází z povahy věci k zániku aktiv a pasiv podstaty ve stejném rozsahu, a je tak vyloučena „nepřiměřenost“ vzájemných plnění. Naopak velmi rezervovaní jsme k paralelní úvaze Nejvyššího soudu, která akcentuje formální systematické hledisko v tom smyslu, že zápočet není způsobem plnění závazku, ale způsobem zániku závazku, a že tedy zápočtem nedochází k žádnému plnění, kterému by šlo cestou ust. § 240 ins. zák. odporovat. Insolvenční právo a v jeho rámci pak zejména odpůřčí právo může být funkční jen tehdy, pokud se posuzované právní vztahy nebudou posuzovat jen podle určitých formálních znaků (podle „nálepek“), ale podle jejich obsahu a účinků.¹³ V případě zápočtu nelze mít pochyb o tom, že jeho účinek je roven účinku splnění.

Současně máme za to, že **neexistuje principiálně žádný důvod, proč by zápočet nemohl být kvalifikován jako zvýhodňující právní úkon ve smyslu ust. § 241 ins. zák.** Zápočtem došlo k onomu výše zmíněnému nežádoucímu předběhnutí, a zápočet tak představuje zvýhodnění dotčeného věřitele před ostatními věřiteli, které zápočtem předběhl.

Nejasnost však vzniká v situaci, kdy došlo k jednostrannému zápočtu ze strany věřitele. Z jazykového výkladu ust. § 241 odst. 2 ins. zák. se totiž zdá vyplývat požadavek, aby zvýhodňující právní úkon byl úkonem dlužníka: „Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, (...)“. Tak tomu ostatně rozumí i Nejvyšší soud.¹⁴ Pak by bylo možné celkem snadno tvrdit, že jednostrannému zápočtu věřitele být odporováno nemůže (tato možnost by tak byla dána jen v případě dohody o zápočtu a v případě jednostranného zápočtu se strany úpadce). Naše stanovisko je však spíše opačné. V první řadě je namístě uvést, že jazyková přesnost a promyšlenost insolvenčního zákona je obecně na nízké úrovni (a to není řeč o následných novelách, které často „ukazují nové dno“, kam až lze klesnout), a tudíž jazykový výklad se mů-

¹² Rozhodnutí NS ČR ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 ICdo 12/2015, in www.nsoud.cz.

¹³ T. H. Jackson: The logic and limits of bankruptcy law, reprint 1. vydání z roku 1986, Beard Books, Washington, D.C. 2001, str. 97.

¹⁴ Rozhodnutí NS ČR ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, in Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 60/2014.

Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů

4. aktualizované a doplněné vydání podle právního stavu k 1. 9. 2018

Jiří Jelínek, Jiří Říha, Zdeněk Sovák
Publikace podrobně vykládá všechny otázky související s rozhodnutími orgánů činných v trestním řízení a je vybavena rozšířeným výběrem praktických vzorů rozhodnutí soudů a vzorů podání advokáta ve věcech trestních.

560 stran, váz., 700 Kč

Právo přírodního léčitelství

Ivo Telec

Jedinečná publikace poprvé nabízí komplexní odborný pohled na právní problémy vyplývající z alternativních přístupů k lidskému zdraví a k léčbě nemocí. Zaměřuje se na tradiční vědění jako předmět práva duševního vlastnictví a přináší podrobný rozbor právního postavení přírodních léčitelů a způsobů jejich působení na zdraví.

336 stran, 480 Kč

Ústavní stížnost

Vojtěch Šimíček

Publikace podrobně popisuje všechny fáze řízení před Ústavním soudem, čtenáři poradí, jak napsat bezvadnou ústavní stížnost a poskytne také výklad o ústavním soudnictví v ČR dnes i v minulosti.

296 stran, 480 Kč

Obchodní podmínky ve vztazích B2C

Markéta Selucká, Svatava Veverková a kolektiv

Publikace se zabývá obchodními podmínkami ve vztazích B2C, kde spotřebitel je ze zákona slabší stranou vyžadující zvláštní ochranu. Současně však kniha rozebírá právní postavení podnikatele, který obvykle smluvní podmínky definuje.

184 stran, 350 Kč

že v takovém případě jevit jako velmi nespolehlivý průvodce. Ve druhé řadě je třeba vzít v úvahu, že kupř. jak v německém, tak rakouském právu není nijak nezvyklá situace, kdy je insolvenčně odporováno úkonu osoby odlišné od úpadce (pravda, tam se taková situace opírá o jazykové znění,¹⁵ nicméně tam také byla a je tvorbě právních norem věnována násobně vyšší péče). Ve třetí řadě je také namístě odkázat na mimoinsolvenční odpůrcí právo, kde bylo v příslušné normě také výslovně uvedeno, že se musí jednat o úkon dlužníka (§ 42a obč. zák. č. 40/1964 Sb.), a judikatura Nejvyššího soudu přesto v takové situaci dovodila odporovatelnost úkonu věřitele.¹⁶

V souvislosti s odporováním samotnému zápočtu považujeme ještě za podstatné se pozastavit nad jednou dílčí otázkou, a sice nad **otázkou rozhodného okamžiku pro posouzení víry věřitele**. V případě předchozích dvou „terčů“ lze bez většího váhání odsouhlasit, že tato dobrá víra se posoudí k okamžiku, kdy byl učiněn právní úkon, jehož účinky by měly být odpůrcím sporem zcela či zčásti odklizeny. Podle stejné logiky by se na první pohled mělo postupovat i v případě odporování samotnému zápočtu; tedy rozhodným okamžikem by měl být okamžik provedení zápočtu. Takto jednoduše však tuto otázku dle našeho názoru vyřešit nelze (anebo lze, avšak systém pak za určitých okolností bude generovat „chybová hlášení“).

Výše bylo zmíněno, že v rakouském právu se rozhodný okamžik pro víru věřitele posuzuje i v případě odporování samotnému zápočtu **zpětně k okamžiku nastolení možnosti započtení**.¹⁷ Tedy dobrá/špatná víra věřitele se posuzuje ke stejnému okamžiku, kdy došlo zpětně k zániku započítávaných pohledávek. Již tehdy totiž věřiteli vzniklo jakési „zajištění“, které bylo zápočtem následně toliko realizováno. Myslíme si, že totéž řešení by se mělo uplatnit i v českém právu.

Tento závěr lze podpořit i argumentem založeným na českém právu. Dle ust. § 140 odst. 3 písm. c) ins. zák. platí, že insolvenční zápočet není přípustný tehdy, „pokud věřitel v době nabytí započítatelné pohledávky věděl o dlužnickové úpadku“ (tedy byl ve špatné víře). To ve shodě s tím, co jsme dovodili výše, znamená, že rozhodným okamžikem u insolvenčního zápočtu je okamžik nastolení možnosti započtení. Pokud by však platilo, že u předinsolvenčního zápočtu je rozhodným okamžikem provedení samotného zápočtu, měli bychom zde pro případ těchto dvou zápočtů týchž pohledávek dva různé rozhodné okamžiky. Má-li se za takové situace uplatňovat test Nejvyššího soudu v tom smyslu, že předinsolvenční zápočet zásadně nemůže být neúčinný, pokud by téhož účinku šlo dosáhnout insolvenčním zápočtem, pak úspěch správce v odpůrcím sporu by byl podmíněn tím, že bude postavena najisto špatná víra ne v jednom časovém okamžiku (což už je samo o sobě dost obtížné), ale rovnou ve dvou okamžicích (v době nastolení možnosti započtení a ještě v době samotného zápočtu). Takový výsledek považujeme nejen za poměrně bizarní, ale především za nesystémový.

15 H.-P. Kirchhof, R. Stürner a kol., op. cit. sub 4, § 129, marg. č. 35, 36.

16 Rozhodnutí NS ČR ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012, in Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 18/2014.

17 Viz např. rozhodnutí rakouského Oberste Gerichtshof ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 3 Ob 183/09 x, in www.ris.bka.gv.at, bod 2.

18 V této souvislosti viz např. fakt, že správce si může často vybrat, zda u jedné a téže transakce bude odporovat právnímu titulu nebo platbě na jeho základě činěné anebo oběma těmito prvky dotčené transakce zároveň (k platbě jako odporovatelnému právnímu úkonu viz např. rozhodnutí NS ČR ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 29 ICdo 6/2012, in Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 65/2014).

Naproti tomu, pokud by si české právo přisvojilo koncept, že i při napadení samotného zápočtu se dobrá víra posuzuje k okamžiku nastolení možnosti započtení, oba systémy insolvenčního a předinsolvenčního zápočtu by do sebe „zapadly“. Pro oba systémy by byl dán jen jeden stejný rozhodný okamžik ve věci dobré víry a nebylo by možné činnost jednoho systému „vykolejovat“ poukazem na fungování druhého systému.

* * *

Na základě výše uvedeného máme tedy za to, že **v českém právu lze v souvislosti se zápočtem úspěšně zacílit na všechny tři myslitelné „terče“**. Správce tak může (a to i podle judikatury Nejvyššího soudu) **zacílit v první řadě na titul, kterým došlo ke vzniku započítávané pohledávky. Pokud zasažení takového prvního „terče“ nebude pro podstatu výhodné, bude mít na výběr mezi druhým „terčem“, tj. nastolením možnosti započtení, a třetím „terčem“, tj. samotným zápočtem** (s tím, že přirozeně může z opatrnosti cílit na druhý a třetí „terč“ současně). Na druhý „terč“ ve formě nastolení možnosti započtení by měl z opatrnosti cílit zejména tehdy, pokud k zápočtu došlo jednostranným úkonem věřitele.

K eventuální námitce, že řešení, při kterém dochází k tak zásadnímu překryvu různých cest, je poněkud zvláštní, uvádíme, že v prostředí insolvenční odporovatelnosti je takové překryvání naopak typické. Celým tímto prostředím se jako příslovečná červená nit táhne viditelná snaha postihnout jakýkoli úkon, který legitimně být postižen má. Skutkové podstaty odporovatelnosti tedy ve svém souhrnu nezřídka nabývají podoby jakéhosi květenství, kde se jednotlivé okvětní plátky často překrývají (viz např. poněkud zvláštní změn v rakouském insolvenčním řádu). České insolvenční odpůrcí právo sotva může být v tomto smyslu výjimkou.¹⁸

Současně máme za to, že **pro všechny tři „terče“ by měla být dobrá víra věřitele posuzována k jednomu a téže okamžiku, a sice k okamžiku, kdy byl učiněn úkon, na základě kterého vznikla započítávaná pohledávka** (ze smlouvy druhého sledu), resp. kdy došlo k nastolení možnosti započtení.

VII. Závěr

Pokud jde o závěr, rozhodli jsme se již znovu neshrnovat to, co jsme uvedli shora (jednak leccos bylo zopakováno výše, jednak některé myšlenky nám přijdou příliš složité na jednoduché a zároveň nezkrácené shrnutí).

Omezíme se tedy jen na konstatování, že problematika předinsolvenčního zápočtu je problematikou velmi složitou a že považujeme za neudržitelné, aby v situaci, kdy česká insolvenční praxe dospěla do vývojové fáze, kdy si začíná již alespoň klást dílčí otázky v této oblasti, judikatura Nejvyššího soudu na tyto otázky odpovídala takřikajíc spatra, bez toho, aby se mohla opřít o nějaké tuzemské doktrinální zdroje. Pokud by tomu tak mělo být, je prakticky jisté, že se české insolvenční odpůrcí právo dostane dříve či později na scestí, odkud se bude v důsledku značné myšlenkové setrvačnosti justice jen velmi obtížně vracet.

Budeme tedy více než spokojeni, pokud tento náš článek poslouží jako základ pro další doktrinální debatu na tomto poli, a to i v případě, že se naše názory ukážou pod tíhou argumentů jiných účastníků debaty jako neudržitelné. Máme za to, že dílčích podnětů k takové debatě je skutečně spousta ... ❀

K výkladu § 14a rozpočtových pravidel při přeměně příjemce dotace rozdělením odštěpením

Cílem následujícího textu je zdůvodnit, proč je výklad (zastávaný kupř. Ministerstvem průmyslu a obchodu) neumožňující posouzení důsledků rozdělení odštěpením podle § 14a rozpočtových pravidel nesprávný a proč by i tyto poskytovatelé dotací měli i v těchto případech postupovat v souladu s rozpočtovými pravidly.

JUDr. Lukáš Valúšek
je advokátem v Praze.

Je běžně pozorovatelným faktem, že v životě obchodní korporace se mohou vyskytnout statusové změny ve formě některé z přeměn podle zákona o přeměnách.¹ Právnícké osoby k tomu mohou mít různé, zpravidla komerční, právní, či jiné legitimní důvody. Zamýšleli-li se zúčastnit přeměny obchodní korporace, která je příjemcem dotace, a má zájem, aby práva a povinnosti z rozhodnutí o dotaci přešla na nástupnickou společnost, měla by při svém rozhodování vzít v úvahu podmínky přijaté dotace, včetně nutnosti postupovat ve vztahu k poskytovateli dotace podle § 14a a násl. rozpočtových pravidel.²

Je-li takovou zamýšlenou přeměnou rozdělení korporace formou odštěpení, v jehož důsledku rozdělovaná obchodní korporace nezaniká a relevantní část jejího jmění zahrnující dotovanou investici přechází na jinou osobu (existující či nově vznikající), panuje u poskytovatelů dotace různý výklad, zda se postup předvídaný § 14a a násl. rozpočtových pravidel uplatní, či nikoliv.

V čem je problém?

Ust. § 14a odst. 1 rozpočtových pravidel zní k datu vzniku tohoto textu takto: „*Jestliže příjemce dotace nebo návratné finanční výpomoci, který má právní formu obchodní společnosti nebo družstva, se chce zúčastnit fúze, rozdělení nebo převodu jmění na společníka jako zanikající obchodní společnost nebo zanikající družstvo, a má zájem, aby na právního nástupce přešly práva a povinnosti z rozhodnutí o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci (dále jen „žadatel“), je povinen nejpozději 60 dnů přede dnem zveřejnění projektu fúze, rozdělení nebo pře-*

vodu jmění na společníka požádat o souhlas s přechodem práv a povinností z rozhodnutí o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci toho, kdo mu dotaci nebo návratnou finanční výpomoc poskytl“ (zvýraznění autor).

Názor, dle něhož nelze rozhodnout o žádosti o souhlas v případě přeměny ve formě rozdělení odštěpením podle § 14a a násl. rozpočtových pravidel, se opírá o část výše citovaného ustanovení odkazující na „*zanikající obchodní společnost nebo družstvo*“.

Dle proponentů tohoto názoru, pokud příjemce dotace zamýšlí provést přeměnu korporace, kdy původní subjekt nezaniká, nejedná se o situaci dle § 14a odst. 1 rozpočtových pravidel. Na základě takové přeměny, byť by byla plně v souladu se zákonem o přeměnách, tak není možné povolit přechod práv a povinností z rozhodnutí o poskytnutí dotace podle § 14a a násl. rozpočtových pravidel. Důsledkem tohoto názoru je odmítnutí vydání souhlasu s přechodem práv a povinností z rozhodnutí o poskytnutí dotace na právního nástupce, a to zpravidla s odvoláním se na podmínky dotace, které s touto situací nepočítají. Poskytovatel dotace pak v takovém případě souhlas odmítá udělit s poukazem na zákaz převodu práv a povinností z rozhodnutí o dotaci na jiný subjekt, popř. zákaz zcizení dotované investice.

Poskytnutí souhlasu je tak odepřeno z čistě formálních důvodů, aniž by poskytovatel dotace jakkoliv zkoumal legitimitu důvodů přeměny a zachování či naopak ohrožení účelu, pro který byla dotace poskytnuta, jak to jinak vyžaduje § 14a odst. 2 rozpočtových pravidel.

Analýza problému a řešení

Zákon o přeměnách rozeznává v § 243 dvě základní formy rozdělení:

- (i) rozštěpení, v jehož důsledku rozdělovaná korporace zaniká, a
- (ii) odštěpení, v jehož důsledku rozdělovaná korporace nezaniká.

¹ Zák. č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále v textu jen „zákon o přeměnách“).

² Zák. č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (dále v textu jen „rozpočtová pravidla“).

Stejným způsobem na věc nahlíží i § 173 o. z., a mám tedy za to, že je tato skutečnost nesporná. Vzhledem k absenci zvláštní definice rozdělení v rozpočtových pravidlech by stejně tak nesporný měl být i fakt, že použitím termínu rozdělení v § 14a odst. 1 rozpočtových pravidel měl zákonodárce na mysli obě výše zmíněné formy rozdělení, včetně odštěpení.

Pokud by bylo záměrem zákonodárce omezit aplikaci § 14a odst. 1 rozpočtových pravidel pouze na zanikající korporace zúčastňované na rozdělení, neexistuje rozumný důvod, proč by zákonodárce nepoužil v daném ustanovení termín rozštěpení, který z povahy věci takovou zanikající korporaci obsahuje. Opakované užití obecnějšího pojmu rozdělení v § 14a a také následujících ustanoveních rozpočtových pravidel (a to navíc bez dodatku o zanikající společnosti) silně indikuje, že **zákonodárce neměl v úmyslu vyloučit z možnosti aplikace § 14a rozpočtových pravidel rozdělované korporace formou odštěpení.**

Z výše uvedeného je patrné, že text ust. § 14a odst. 1 je vnitřně rozporným, resp. ne zcela koherentním a domyšleným ustanovením, přičemž jazykový výklad, navíc neúplný, aplikovaný v současné praxi některých poskytovatelů dotací, vede k nerozumným důsledkům a nepochybně zakládá ničím neodůvodnitelnou nerovnost mezi subjekty práva. Tato absence jakéhokoli legitimního důvodu nerovnosti je zjevná na první pohled. Z pohledu dotací není totiž žádný právní či jiný legitimní důvod k rozlišování mezi právními důsledky odštěpení (zahrnující práva a povinnosti z rozhodnutí o dotaci) a právními důsledky ostatní přeměny dle zákona o přeměnách uvedené v § 14a rozpočtových pravidel, jelikož jsou totožné, tj. přechod práv a povinností z rozhodnutí o dotaci na právního nástupce.

Z toho důvodu není možné spokojit se při správné aplikaci normy s prostou jazykovou interpretací. Je potřeba tento rozpor překonat za použití jiných, standardních metod výkladu.

Dle konstantní judikatury Ústavního soudu „je nezbytné, aby v případě, kdy interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, zakládajícím neodůvodněnou nerovnost mezi subjekty, bylo užití dalších výkladových metod, jako jsou metody výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového. Obecné soudy totiž nejsou absolutně vázány doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku.“³

Apel Ústavního soudu na řádnou aplikaci práva k obecným soudům lze bezpečně vztáhnout i na jiné orgány veřejné moci, které mají svěřenou pravomoc k rozhodování o právech a povinnostech jiných subjektů práva.

Mám za to, že smysl a účel ust. § 14a rozpočtových pravidel tkví v jeho odst. 4, dle něhož poskytovatel dotace žádosti o souhlas s přechodem práv a povinností z rozhodnutí o poskytnutí dotace „... vyhoví, není-li fúzí, rozdělením nebo převodem jmění na společníka ohrožen účel, pro který byla dotace nebo

návratná finanční výpomoc poskytnuta, nejsou-li tu jiné závažné důvody, které by udělení takového souhlasu bránily“. Stejně tak odst. 2 stejného ustanovení požaduje, aby žadatel k žádosti přiložil návrh příslušného projektu přeměny a „jeho odůvodnění, zejména s ohledem na skutečnost, zda i poté, co nastanou účinky fúze, rozdělení nebo převodu jmění na společníka, bude účel, pro který byla dotace nebo návratná finanční výpomoc poskytnuta, zachován“. Z výše uvedeného je zřejmé, že **úmyslem zákonodárce je primárně zachovat účel, pro který byla původně dotace poskytnuta původnímu příjemci dotace, rovněž po přechodu na nástupnickou společnost.** Otázka další korporátní existence původního příjemce dotace postrádá z tohoto pohledu jakýkoliv rozumný smysl. Případná existence původního příjemce dotace není ani jiným závažným důvodem, který by bránil souhlas udělit, neboť tyto se vztahují na splnění případných podmínek dotace novým příjemcem dotace, a nikoliv původním, který práva a povinnosti z rozhodnutí o dotaci hodlá zcela pozbyt. Nesplňuje-li právní nástupce podmínky dotace, nic nebrání poskytovateli dotace žádost o souhlas zamítnout dle § 14b rozpočtových pravidel.

Důvody pro zavedení § 14a rozpočtových pravidel a jeho účel lze dále vyčíst i z důvodové zprávy k zákonu č. 465/2011 Sb., který toto ustanovení do rozpočtových pravidel včlenil. Relevantní část zprávy k bodu č. 18 uvádí následující: „*Paragrafy 14a, 14b, 14c a 14d akceptují požadavek na to, aby se umožnila přenositelnost dotačního titulu na jiný subjekt, a souvisí s požadovanou udržitelností podpořených projektů. Přitom zejména nyní, v době ekonomické krize, dochází k nejruznějším ekonomicky vynuceným přeměnám společností, k čemuž byl přijat zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev. V odůvodněných případech je i z hlediska udržitelnosti projektu vhodné, aby „nový“ příjemce byl vyčleněn do odštěpující se zdravé části společnosti nebo převeden z dceřiné společnosti na kapitálově silnější mateřskou firmu. Navrhuje se, aby poskytovatel dotace dával souhlas s přechodem práv a povinností vyplývajících z rozhodnutí o poskytnutí dotace na právního nástupce*“ (zvýraznění autor).

Z výše uvedené citované důvodové zprávy jsou zřejmé přinejmenším dvě věci: za prvé, **zákonodárce neměl v úmyslu nijak rozlišovat mezi formami přeměny příjemce dotace podle zákona o přeměnách ve vztahu k přenositelnosti dotačního titulu**, a zejména za druhé, **zjevně považoval odštěpení za formu přeměny, na kterou se nový § 14a rozpočtových pravidel má vztahovat**, jelikož tuto formu přeměny jako jedinou výslovně v důvodové zprávě zmínil jako jednu z typických přeměn, pro kterou se dané ustanovení navrhuje přijmout. Mám tudíž za to, že **vyjádření zákonného textu v části „jako zanikající“ je ve vztahu k rozdělení odštěpením nezamýšlenou chybou zákonodárce a mělo by se vykládat pouze jako označení původního příjemce dotace**, tj. korporace zúčastněné na přeměně, která v důsledku odštěpení jmění (včetně práv a povinností z rozhodnutí o dotaci) hodlá pozbyt.

Samozřejmě, aplikace postupu § 14a a násl. rozpočtových pravidel ve vztahu k žádosti příjemce dotace hodlajícího provést rozdělení odštěpením neznamená automatické udělení souhlasu s žádostí. Znamenalo by ale značný kvalitativní posun pro žadatele o souhlas v tom, že by poskytovatel dotace materiálně posuzoval žádost, a pokud by dospěl k rozhodnutí souhlas neposkytnout, musel by ve svém rozhodnutí řádně zdůvodnit, zda a jakým způsobem by udělením souhlasu

³ Viz kupř. nálezy sp. zn. IV. ÚS 444/11 a další judikatura tam uvedená. Srov. také sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

byl ohrožen účel, pro který byla dotace poskytnuta, případně řádně popsat a zdůvodnit jiný závažný důvod, který brání udělení takového souhlasu. Nemělo by tak docházet k odmítnutí žádostí poskytovateli dotací z formálních důvodů, bez přezkoumání legitimacy důvodů pro udělení souhlasu.

Rovněž by měl být jako zcela mylný opuštěn přístup poskytovatele dotace, kdy je udělení souhlasu zamítnuto s poukazem na podmínky dotace, dle nichž není příjemce dotace oprávněn převést práva a povinnosti vyplývající z rozhodnutí o poskytnutí dotace, převést dotovanou investici na třetí osobu nebo ji jinak zcizit, neboť při přeměnách, včetně rozdělení odštěpením, nejde o převod nebo jiné zcizení, nýbrž o přechod práv a povinností ze zákona, což je zjevně odlišný právní koncept, správně reflektovaný i v samotném § 14a odst. 1 rozpočtových pravidel.

Výše popsaná neodůvodnitelná nerovnost mezi příjemci dotace se pak následně projevuje i v důsledcích zamítnutí žádosti o souhlasu, neupustí-li příjemce dotace od implementace přeměny. Je-li shledána žádost přípustnou, ale poskytovatel dotace s přechodem práv a povinností nesouhlasí, uplatní se postup dle § 14b rozpočtových pravidel. Je-li ale samotná žádost shledána nepřípustnou, a poskytovatel dotace s přechodem práv a povinností z rozhodnutí o dotaci na nástupnickou korporaci nesouhlasí, může dojít k porušení rozpočtové kázně a uplatní se postup dle § 14f, resp. § 44 a násl. rozpočtových pravidel, tj. jako by došlo k porušení jakýchkoliv jiných podmínek dotace. Na rozdíl od postupu dle § 14b rozpočtových pravidel, kde příjemce dotace vrací část dotace v závis-

losti na době plnění podmínek jejího poskytnutí nebo rozsahu míry ohrožení jejího účelu, při postupu dle § 14f rozpočtových pravidel hrozí, že příjemce dotace bude vyzván k vrácení celé výše dotace bez ohledu na to, do jaké míry by byl účel dotace ohrožen, a bez ohledu na dobu, po kterou příjemce dotace podmínky řádně plnil. Ačkoliv by poskytovatel dotace ani v případě postupu dle § 14f rozpočtových pravidel neměl s ohledem na judikaturu Nejvyššího správního soudu⁴ postupovat striktně formalisticky a měl by posuzovat skutečnou podstatu věci, tj. zda a do jaké míry došlo k ohrožení účelu dotace, nelze se na takový postup poskytovatele dotace spolehat, pokud navíc již ve stejné věci projevily svůj přepjatě formalistický postup při posuzování přípustnosti žádosti o souhlas dle § 14a rozpočtových pravidel diskutovaný výše.

Závěr

Z výše uvedených důvodů **by měl zákonodárce zvážit, pokud možno co nejrychleji, přijetí úpravy rozpočtových pravidel tak, aby byla odstraněna vnitřní rozpornost ust. § 14a odst. 1 rozpočtových pravidel.** Tím by zákonodárce umožnil bezproblémový výklad této právní normy a odstranil ničím neodůvodněnou nerovnost v aplikační praxi některých poskytovatelů dotací mezi příjemci dotací, kteří se hodlají zúčastnit různé formy přeměny. ❖

⁴ Srov. NSS ČR 9 Afs 1/2008-45.

Někdy jde o víc.

VLADIMÍR BECHYNĚ
MISTR HODINÁŘ

Kritika nové metodiky nejvyššího státního zastupitelství k trestní odpovědnosti právnických osob a obrácené důkazní břemeno

Nejvyšší státní zastupitelství v srpnu tohoto roku vydalo nového průvodce právní úpravou trestní odpovědnosti právnických osob pro státní zástupce. Následující příspěvek se zaměřuje na jeho analýzu a podrobuje kritice některé jeho závěry.

JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D.,

je advokátem v Praze a odborným asistentem na PF UK.

Uvodem je nutné zmínit, že jde již o druhé vydání materiálu s názvem „Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim“, který bývá často označován jako metodika (dále též jen „Metodika NSZ“).¹ Úkol, který si nejvyšší státní zastupitelství (dále též jen „NSZ“) vytyčilo, není snadný, už s ohledem na to, že přijímání výkladů právní úpravy ze strany státních orgánů bývá vždy doprovázeno kritikou kvůli údajnému vměšování do pravomoci jiné státní moci.² Na druhou stranu přínos těchto dokumentů může být, zvláště v oblastech nových právních úprav, které navíc nejsou bezchybné, značný. Domnívám se, že jde i o případ problematiky trestní odpovědnosti právnických osob. Zde to jsou především adresáti právních norem (převážně obchodní korporace), kteří jsou vděční za jakékoli upřesnění zákonných požadavků, které zákonodárce označil za spravedlivé a v souvislosti s nimi požaduje vyvinout určité (někdy i veškeré) úsilí, aby nedošlo k přičtení trestní odpovědnosti právnické osobě.

Z těchto důvodů považuji snahu o vytvoření jakékoli analýzy ustanovení zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnos-

ti právnických osob a řízení proti nim (dále též jen „topo“), za chvályhodnou. Pouhá snaha vedená ušlechtilou ideou však tady nestačí a důležitější je provedení, které v případě nekvalitního výsledku může způsobit více škody než užítku.

Jelikož právě Metodika NSZ se může stát takovým příkladem, podrobil jsem ji a její závěry kritice. **Nejzávažnější pochybení spatřuji v řešení otázky důkazního břemene, které se věnuji nejdříve, poté uvádím některé obecnější nedostatky, jež mají vliv nejen na celkovou kvalitu materiálu, ale bezpochyby i na otázku důkazního břemene.**

Obrácené důkazní břemeno

Předěšlé vydání Metodiky NSZ z konce listopadu 2016 – tzv. verze pro veřejnost – (dále též jen „první vydání Metodiky NSZ“)³ se k otázce důkazního břemene stavělo velmi opatrně. Uvádělo se (ostatně stejně, jako se uvádí ve druhém vydání Metodiky NSZ), že **otázka, zda právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možné spravedlivě požadovat, není presumovanou skutečností**. Poté však následovalo konstatování, které opět najdeme na jiném místě textu i ve druhém vydání Metodiky NSZ, že **obhajoba má na prokázání této otázky zvláštní zájem, a tudíž se pro ni otevírá prostor k předkládání nejrůznějších interních materiálů orgánům činným v trestním řízení**. Z toho se dalo usuzovat maximálně na tzv. objektivní důkazní břemeno, blízké se svým významem takovému pojetí, jak jej (již) dříve vykládala část nauky, a sice ve vazbě na právní a faktický zájem strany trestního řízení, aby byly prokázány údaje, které uvádí, a vyvráceny údaje, jež uvádí protistrana.⁴ Takové pojetí objektivního (materiálního) důkazního břemene jsem již dříve označil za teoreticky pochybné a prakticky nepřilíš užitečné.⁵

Současná Metodika NSZ však jde mnohem dále. I když stále hovoří o respektování § 2 odst. 5 tr. řádu (zásada vyhledávací konkretizující zásadu oficiality), podle něž jsou to orgány činné v trestním řízení, jež jsou odpovědné za náležité objasnění skutkového stavu věci, a o tom, že úsilí, které lze po právnické osobě spravedlivě požadovat, není presumovanou skutečností (str. 22 Metodiky NSZ), **tíží ohledně této skutečnosti podle názoru NSZ důkazní břemeno v subjektivním (formálním) smyslu právě právnickou osobu, neboť je údajně na právnické osobě, aby příslušné podklady k důvodnosti závěru o vynaložení veškerého úsilí předložila** (str. 23 Metodiky NSZ).

K takovému závěru uvádí Metodika NSZ **výslovně jen jeden argument**, a sice v rámci tzv. materiálního hlediska⁶ exkulpač-

1 Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce právní úpravou pro státní zástupce, Nejvyšší státní zastupitelství, 14. 8. 2018, sp. zn. 1 SL 141/2017.

2 Srov. tradiční kritiku tzv. stanovisek Nejvyššího soudu, která jsou mimoprocesním nástrojem Nejvyššího soudu, jak abstraktně posuzovat význam právních norem, a která mají své kořeny v tzv. směrnicích pro správný výklad zákonů a jiných právních předpisů vydávaných od roku 1953. K tomu viz J. Jelínek a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 6. vydání, Leges, Praha 2017, str. 56.

3 Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Průvodce právní úpravou pro státní zástupce, Verze pro veřejnost, Nejvyšší státní zastupitelství, 29. 11. 2016, sp. zn. 1 SL 123/2016.

4 Srov. Československé trestní řízení, Orbis, Praha 1963, str. 126.

5 V. Pelc: Důkazní břemeno v trestním řízení, in J. Jelínek a kol.: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces, Leges, Praha 2018, str. 119-120.

6 Pro zajímavost uvádím, že Metodika NSZ nahlíží na tento institut ještě z funkčního, časového, personálního, procesního, a dokonce **potentního** hlediska, což snad bude jen nepovedený překlad nějaké anglicky psané příručky ke tvorbě compliance systémů.

ního důvodu ve smyslu § 8 odst. 5 topo. Podle něj **obrácené důkazní břemeno vyplývá již ze samotné dikce ust. § 8 odst. 5 topo.** Z celého textu Metodiky NSZ pak vyplývají další okolnosti, ze kterých NSZ pravděpodobně dovozuje obrácené důkazní břemeno. Pokud budeme tyto okolnosti hodnotit jako argumenty, jde o jeden hmotněprávní a dva procesní argumenty. Z hmotněprávního hlediska je důležité, že NSZ vnímá úsilí, které se po právní osobě požaduje, jako **dobrodiní zákonodárce.** Z procesního hlediska je zajímavá **argumentace zvláštním zájmem obhajoby** na prokázání závěru o aplikaci § 8 odst. 5 topo. Vyjádřit se pak je třeba také k následujícímu konstatování na str. 23 Metodiky NSZ: *„Státní zástupce může právníkou osobu vyzvat bez pohnutky sankcí (v souladu se zásadou zákazu k sebeobviňování⁷ neboli nemo tenetur se ipsum accusare), aby příslušné podklady k důvodnosti závěru o vynaložení veškerého úsilí předložila. Jestliže právníká osoba na to nereaguje a ani z dosud provedeného dokazování nevyplývají skutečnosti nasvědčující tomu, že lze o aplikaci § 8 odst. 5 ZTOPO v konkrétním případě rozumně uvažovat, jde o otázku zodpovězenou.“*

Vzhledem k tomu, že smyslem tohoto článku je reagovat na Metodiku NSZ, budu se podrobně zabývat pouze argumenty v ní uvedenými, aby bylo především osvětleno, zda jsou závěry a doporučení NSZ použitelné v praxi, či nikoli. Ostatně problematikou důkazního břemene u trestní odpovědnosti právnických osob jsem se zevrubně zabýval již v minulosti.⁸

„Dikce“ ust. § 8 odst. 5 topo

Argument o dikci ust. § 8 odst. 5 topo, která údajně předpokládá aktivní přístup právní osoby k možnosti vyvinut se, Metodika NSZ nijak nerozebírá. Já se naopak domnívám, že takový závěr učinit nelze. Ustanovení pouze používá chybnou terminologii, když hovoří o zproštění se trestní odpovědnosti, což je charakteristické pro formulaci odpovědnosti objektivní a stanovení možnosti tzv. liberace. Tuto skutečnost uznává i sama Metodika NSZ, když odmítá, že by šlo o liberační důvod (str. 12 Metodiky NSZ), a v celém textu se drží pojmů „vyvinění“ a „exkulpace“ či „exkulpační důvod“. **Žádná povinnost tvrzení ani důkazní povinnost právní osobě se zde tedy neukládá.**

Pro stanovení důkazního břemene ve smyslu odpovědnosti za výsledek (proces) dokazování (tedy nikoli pro důkazní břemeno v subjektivním/formálním smyslu) se proto použijí obecné zásady dokazování stanovené v trestním řádu. Ust. § 8 odst. 5 topo jistě nelze označit za výjimku z ústavních principů legální licence (ve smyslu čl. 2 odst. 4 Ústavy a čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, dále jen „Listina“) a presumptione nevinoty (ve smyslu čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Evropské úmluvy o lidských právech, dále jen „Úmluva“). Opačný výklad by (*per argumentum ad absurdum*) právníkům osobám ukládal nejen povinnost přijmout opatření, která lze po nich požadovat (ve smyslu § 8 odst. 5 topo vyvinout veškeré úsilí), ale zároveň **udělat vše, aby tato opatření byly v případě vznesení obvinění schopny dokázat, a unést tak důkazní břemeno.** Na druhé straně – v rozporu s principem enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí (viz čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny) – by se orgánům činným v trestním řízení **bez opory v zákoně dávala pravomoc vyžadovat po právnických osobách prokázání těchto skutečností.**

Takto zásadní důsledky pro adresáty právních norem musejí být vždy stanoveny výslovně v zákoně. Pokud by to zákonodárce udělal, musel by (jelikož jde o odpovědnost subjektivní) zároveň s tím upřesnit podmínky, za nichž se právníká osoba může z trestní odpovědnosti vyvinut. Dokonce i v případech objektivní odpovědnosti se v českém právu povinnost prokazovat ukládá adresátovi právní normy výslovně.⁹

Možnost vyvinění se jako dobrodiní zákonodárce?

Metodika NSZ hovoří o podmínkách § 8 odst. 5 jako o dobrodiní zákonodárce (viz str. 22 Metodiky NSZ).¹⁰

V trestním právu obecně se o dobrodiní hovoří zřídka. V trestním právu hmotném se o dobrodiní zákonodárce (či zákona) tradičně hovoří v souvislosti s některými důvody zániku trestní odpovědnosti, jakými jsou např. zánik trestnosti přípravy a pokusu, účinná lítost, milost či amnestie prezidenta republiky. Za dobrodiní lze označit případy beztrestnosti osob blízkých, dopouštějí-li se nadřování, nepřekážení a neoznámení trestného činu (srov. § 366 až 368 tr. zákoníku). V oblasti trestání se pak za dobrodiní označují případy, v nichž nedochází k potrestání odsouzeného nebo dochází k potrestání mírnějšímu (např. upuštění od potrestání, odklad výkonu trestu odnětí svobody nebo podmíněné propuštění). V trestním právu procesním je známé tzv. *beneficium cohaesionis* (dobrodiní ze souvislosti). Dobrodiní bývá zmiňováno i v souvislosti s některými moderními procesními instituty (např. spolupracující obviněný).

Vzhledem k tomu, že u § 8 odst. 5 topo [stejně jako u § 8 odst. 2 písm. b) topo] jde o subjektivní stránku trestného činu právní osoby, je podle mého názoru nespravedlivé hovořit o dobrodiní. S výše uvedenými případy je problematika tzv. vyvinění nesrovnatelná. Subjektivní stránka je totiž nejen znakem trestného činu, ale i znakem samotné skutkové podstaty. U právní osoby je situace sice o něco složitější než u osoby fyzické, protože není pravda, že trestní odpovědnost právnických osob je (pokud jde o subjektivní stránku) odpovědností zcela odvozenou od subjektivní stránky trestného činu fyzické osoby, tj. od zavinění. Subjektivní stránka má totiž kromě této derivativní (odvozené) subjektivní stránky trestné-

7 Zde se chybně hovoří o „zákazu k sebeobviňování“ místo o principu „zákazu nucení k sebeobviňování“. V angličtině se sice používá spojení *principle against self-incrimination*, avšak do češtiny to doslovně („otrocky“) překládat nelze.

8 Většinu argumentů k tomuto tématu jsem shromáždil v příspěvku V. Pelc: Důkazní břemeno v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob, in A. Macková, J. Jelínek, L. Bohuslav, J. Tryzna (eds.): Aktuální otázky civilního a trestního řízení: se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu, Všeherd, Praha 2016, str. 135-144. Argumentaci jsem dále rozšířil v kapitole V. Pelc: Důkazní břemeno v trestním řízení, in J. Jelínek a kol., op. cit. sub 5, str. 126.

9 Srov. např. § 270 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, podle nějž: „Zaměstnavatel se zproští povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela, prokáže-li, že vznikla

a) tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil právní, nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány, nebo

b) v důsledku opilosti postiženého zaměstnance nebo v důsledku zneužití jiných návykových látek a zaměstnavatel nemohl škodě nebo nemajetkové újmě zabránit,

a že tyto skutečnosti byly jedinou příčinou škody nebo nemajetkové újmy.“

10 Ve stejném smyslu se nedávno vyjádřil i nejvyšší státní zástupce JUDr. Pavel Zeman. Viz článek „Státní zástupci vyzývají firmy k zavedení compliance programů, nesmí být jen na papíře“ dostupný online dne 1. 9. 2018 na: <http://www.ceska-justice.cz/2018/08/statni-zastupci-vyzvaji-firmy-k-zavedeni-compliance-programu-nesmi-byt-jen-papire/>.

ho činu i svou část originární (vlastní) spočívající v opomenutí tzv. náležité péče, tj. zejména v opomenutí kroků (slovy zákona „opatření“), které požaduje jiný právní předpis, a v opomenutí kroků, které lze po právní osobě spravedlivě požadovat. Tento koncept byl v české nauce podle mého názoru poprvé naznačen Fenykem a Smejkalem již v prvním vydání jejich komentáře k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob.¹¹ Podstatu tohoto konceptu pak rozvinul Jelínek, který v této souvislosti píše o zanedbání náležité odborné péče a v souvislosti se subjektivní stránkou trestného činu právnické osoby navrhuje použití spojení „vina právnické osoby“.¹²

K této otázce uzavírám, že **možnost vyvinění se nepředstavuje žádné dobrodiní zákonodárce** [ani v případě § 8 odst. 2 písm. b), ani v případě § 8 odst. 5 topo], **ale je přeneseným výrazem pro originární (vlastní) část subjektivní stránky trestného činu právnické osoby, přičemž podstatou této subjektivní stránky je nedostatek náležité péče právnické osoby.** Pokud by tomu tak nebylo, byla by trestní odpovědnost právnických osob odpovědností za pouhý výsledek, bez ohledu na subjektivní okolnosti trestného činu, a kolektivní odpovědností za jednání jiné osoby.

Zvláštní zájem obhajoby

Již výše jsem uvedl, že o zájmu obhajoby se někdy hovořilo v souvislosti s určitým pojetím objektivního (materiálního) důkazního břemene, které však nepokládám za správné a které není protipólem tzv. subjektivního důkazního břemene, takže i kdybychom došli k nějakému zvláštnímu zájmu obhajoby na prokázání určitých skutečností, nic by to neměnilo na tom, že **právnická osoba subjektivní (formální) důkazní břemeno nést nemůže.**

V případě, že některé skutečnosti důležité pro závěr, že právnická osoba nevyňala úsilí ve smyslu § 8 odst. 5 topo, zůstanou neosvětleny, je důsledkem skutečnost, že právnická osoba nemůže být uznána vinnou (objektivní důkazní břemeno ve smyslu pravidel pro postup soudu za neobjasněného skutkového stavu, který v trestním právu řeší zásada *in dubio pro reo*).¹³

Ačkoli z hlediska procesní taktiky bude někdy výhodnější, když bude sama obviněná právnická osoba dokazovat, že vyvinula úsilí ve smyslu § 8 odst. 5 topo, nemusí však tomu tak být vždy. Někdy naopak může být pro obviněnou právnickou osobu

výhodnější neprokazovat nic, nebo nechat hlavní aktivitu na orgánech činných v trestním řízení a reagovat *ad hoc* na jejich konkrétní úvahy. Domnívám se, že možnost volby procesní taktiky je nedílnou součástí práva na obhajobu v materiálním smyslu.

Výzva státního zástupce k prokázání skutečnosti

Metodika NSZ tvrdí, že státní zástupce může právnickou osobu vyzvat, aby předložila doklady o vynaložení úsilí ve smyslu § 8 odst. 5 topo. Přestože většinou se dokumenty NSZ vyznačují procesní (formální) přesností, **neuvádí se zde, podle jakého ustanovení trestního řádu by tak státní zástupce mohl učinit.** To je zcela zásadní, protože § 8 odst. 5 topo k takové pravomoci zasahující do sféry obviněné osoby pravomoc rozhodně nedává. Trestní řád také neobsahuje žádné ustanovení o takové výzvě. Podle mého názoru tedy ve vidění NSZ nemůže jít o postup podle § 8 tr. řádu a zjevně ani o postup podle § 78 tr. řádu.

Pokud by zákonodárce stanovil procesní postup, tj. výzvu k prokázání skutečnosti ve smyslu § 8 odst. 5 topo (a za předpokladu, že by zákon o trestní odpovědnosti právnických osob skutečně obrátil důkazní břemeno, musel by tak zákonodárce učinit), měl by mít státní zástupce (či jiný orgán činný v trestním řízení) v souvislosti s takovou výzvou povinnost poučit obviněnou právnickou osobu o důsledcích její nečinnosti (tj. vyvození trestní odpovědnosti v důsledku nesplnění povinnosti podle § 8 odst. 5 topo). Poučení v takové situaci je samozřejmostí (*per argumentum a fortiori*), protože prohra v trestním řízení v podobě pravomocného odsuzujícího rozsudku je daleko zásadnější sankcí než pořádková pokuta.

Za nejnebezpečnější však považuji v Metodice NSZ obsažené spojení „*bez pohrůžky sankcí*“ doplněné hodnocením „*v souladu se zásadou zákazu k sebeobviňování neboli nemo tenetur se ipsum accusare*“. **Co už více může být v rozporu se zásadou nucení k sebeobviňování, než pohrůžka vyslovením viny za trestný čin a uložením trestu v případě odmítnutí spolupráce se státním zástupcem?** Předpokládal bych, že se Metodika NSZ pokusí konstruovat takový procesní postup jako výjimku z uvedené zásady, a zdůvodňovat tuto výjimku např. nějakou analogií, která je obecně (s výjimkou zásadních zásahů do práv a svobod osob) v trestním právu procesním (rovněž *in malam partem*) přípustná. Nebo v nedávné době se na podporu stanoviska o obráceném důkazním břemenu objevil argument, že opačný závěr by byl nelogický (tj. že povinnost dokazovat mají orgány činné v trestním řízení), neboť by to znamenalo, že by orgány činné v trestním řízení musely dělat *de facto* interní audit obviněné právnické osoby.¹⁴ Konstatování v Metodice NSZ je však nelogické a představuje zjevné *contradictio in se*. Nedovedu si představit, že by se v dnešní době mohl takový způsob argumentace s čistým svědomím autoritativně prosazovat v praxi státního zastupitelství.

Poznámka k celkové kvalitě metodiky

Metodika NSZ má rozsah celkem 50 stran. Oproti jejímu prvnímu vydání je tedy více než dvojnásobná. Celkově lze říci, že předložený materiál je značně nesourodý a nevychází z jednotného teoretického základu, což má vliv i na kvalitu jeho obsahu.

Právní nauka je už v mnohých otázkách podstatně dále než úvahy obsažené v Metodice, které nedosahují ani kvality úvah

11 J. Fenyk, L. Smejkal: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, Komentář, Příloha: Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby, Wolters Kluwer, Praha 2012, str. 31, kde autoři hovoří o tzv. kumulativní subjektivní stránce.

12 Viz např. J. Jelínek: Nad koncepcí trestní odpovědnosti právnických osob v českém trestním právu, Kriminálnístika č. 1/2016, str. 16.

13 V civilní nauce se hovoří o stavu *non liquet*. K tomu více srov. V. Pelc: Důkazní břemeno v trestním řízení, in J. Jelínek a kol., op. cit. sub 5, str. 118.

14 Srov. T. Gřivna, H. Šimánová: Příspěvek do diskuse o povaze ustanovení § 8 odst. 5 TOPO: úvaha nad možností zatížit obviněnou právnickou osobu důkazním břemenem, Trestní právo č. 2/2018, str. 17. Pokud autoři článku mají na mysli kompletní interní audit celého *criminal compliance* systému, pak je tento argument bezpochyby nesprávný a nepředstavuje ve vztahu k dosavadnímu výkladu možnosti vyvinění se ze strany právnické osoby tzv. dovedení k nesmyslnému závěru (*argumentum ad absurdum*), neboť situací, v nichž bude třeba provést kompletní interní audit, bude v praxi pomálu. Autoři tohoto názoru si neuvědomují, že posuzování systému *compliance* je vymezeno skutkem, který se stal a který je trestným činem. Skutek totiž určuje předmět a rozsah dokazování. Z hlediska viny (zavinění právnické osoby) se bude dokazovat jen to, co je relevantní ve vztahu ke spáchanému trestnému činu. V tomto článku jsou i další argumenty, které stojí za kritické zvážení, zejména analogické použití některých principů trestního řízení v zemích angloamerického právního systému, argumentace judikaturou, podle níž i mlčení může mít negativní důsledky pro obviněného, nebo argumentace judikaturou Nejvyššího správního soudu ve věcech správního trestání.

obsažených v komentářové literatuře, která vyšla v roce 2012, tj. v roce účinnosti tehdy nového zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Příkladem je celé pojednání o trestní odpovědnosti právnických osob a její subjektivní povaze (k tomu viz výše), kde se ke konci uvádí, že v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob se uplatňuje zásada legality. Takové konstatování je zcela prázdné.¹⁵ Zajímavé je zde zdůvodnění, které je v rozporu se závěrem o obráceném důkazním břemenu, podle něž na „základě současné koncepce trestního práva platí, že trestní odpovědnost fyzické osoby a trestní odpovědnost právnické osoby jsou natolik úzce propojeny a založeny prakticky na stejných principech, že nepřichází pojmově v úvahu, že by u trestní odpovědnosti fyzických osob mohla být aplikována zásada legality, byť s výjimkami, a u trestní odpovědnosti právnických osob naopak zásada oportunity“ (str. 8-9 Metodiky NSZ).

Všechna argumentace a kazuistika by podle mého názoru mohla být ve větší kvalitě obsažena v podstatně (možná několikrát) kratším textu. Ani formální zpracování textu (i z hlediska pravopisného, zejména stylistického) není na nejlepší úrovni.¹⁶

Metodika NSZ pracuje jen s minimem literatury k trestní odpovědnosti právnických osob a opomíjí většinu nejnovějších studií a názorů právní nauky. Jestli se tak děje z neznalosti, nebo záměrně, lze jen spekulovat. Tento eklektický přístup však má ještě jednu zásadní vadu. Autoři Metodiky NSZ totiž ani s tím minimem literatury nepracují podle mého názoru správně (jak je např. v nauce obvyklé), a to ani v naprosto klíčových otázkách trestní odpovědnosti právnických osob. Příkladem je právě závěr NSZ o obráceném důkazním břemenu, který zcela vybočuje z rámce dosavadních názorů zastávaných relevantní právní naukou (a i soudní judikaturou), avšak v Metodice NSZ nejsou na tuto otázku názory autorů, kteří jsou v ní citováni (zejm. Fenyk, Smejkal a Šámal), uvedeny. Na podporu závěru o důkazním břemenu tížícím právnickou osobu je naproti tomu citován Bohuslav, který však na rozdíl od Metodiky NSZ dovozuje subjektivní (formální) důkazní břemeno právnické osoby od povahy trestní odpovědnosti právnických osob, která je podle něj odpovědností objektivní. Úvahy obsažené v Metodice NSZ pak stěží mohou být konzistentní, když nejsou dodrženy základní předpoklady analytické práce při interpretaci práva (pravidla práce s prameny).

V Metodice NSZ se dále vyskytují – dá se říci mezi řádky – další (vedle úvah o obráceném důkazním břemenu) riziková konstatování, která neobsahují žádné zdůvodnění. Např. by mě zajímalo, jak jsou ze strany NSZ myšleny pouhé zmínky o tom, že u právnické osoby bude záležet např. na tom, jakým způsobem spolupracovala či spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení. Znamená to snad, že by spolupráce se státním zastupitelstvím mohla z hlediska hodnocení viny právnické osobě prospívat? Další závažnou otázkou podle mého názoru je, proč by jiná než radikální reakce právnické osoby na trestný čin svého zaměstnance (výpověď, vymáhání náhrady škody apod.) musela být posuzována z hlediska viny negativně?

Závěr

Z výše rozebraných důvodů se domnívám, že **Metodika NSZ by v praxi neměla být respektována, neboť argumenty, které obsa-**

huje, jsou v rozporu s elementárními pravidly interpretace práva. Závěry v ní uvedené pak kontrastují nejen s výslovným zněním zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a s trestním řádem, ale rovněž s ústavním pořádkem České republiky a Úmluvou, a **to pro absenci výslovného a racionálního zdůvodnění závěru o obrácení důkazního břemene v trestním řízení, které tak porušuje princip presumpce nevinny.**¹⁷ Metodika NSZ může sloužit nanejvýš jako cenný zdroj informací z praxe, i když i zde by měly být případy zpracovány více systematicky, a dále jako inspirace při hledání odpovědi na otázku, co lze ve smyslu § 8 odst. 2 písm. b) a odst. 5 topo po právnické osobě požadovat (mám na mysli zejména zdařilý překlad *Průvodce posuzováním korporátních programů compliance Ministerstva spravedlnosti USA* v příloze Metodiky NSZ – srov. její str. 44-50).

Rozumím obavám z nesnadného dokazování subjektivní stránky trestného činu právnické osoby, ostatně i u trestných činů fyzických osob je právě subjektivní stránka, jež často vyžaduje zkoumání vnitřní psychické stránky člověka, nejtěžší částí procesu dokazování v trestním řízení. Podobný problém při dokazování tzv. negativních skutečností ostatně řeší i doktrína civilního procesu.¹⁸ Tyto obavy se však nevyřeší ohýbáním právních norem až za hranici racionality a za cenu popírání základních pravidel českého jazyka a formální logiky.

Osobně se vůbec nebráním diskusí o zatížení právnické osoby důkazním břemenem v trestním řízení, tj. obecně řečeno o obráceném, přeneseném či rozděleném důkazním břemenu, které by však musel stanovit zákonodárce přímo výslovně v trestním předpisu a musel by zároveň přesněji specifikovat nároky, které na právnickou osobu klade.

Praxe a analytická činnost NSZ by se v současné chvíli měla spíše soustředit na ustálení výkladu o tom, co se rozumí opatřeními a veškerým úsilím, které lze po právnické osobě spravedlivě požadovat ve smyslu § 8 odst. 2 písm. b) a odst. 5 topo, a dále na rozbor jednotlivých situací, které v praxi mohou nastat, a to za účelem vytvoření (interní) metodiky postupu státních zástupců v těchto věcech. Výsledky takové činnosti by pak mohly (za několik let) sloužit právě v možné diskusi o legislačním zakotvení důkazního břemene, které by za určitých okolností tížilo obviněnou právnickou osobu.¹⁹ ❖

15 Závažnější souvislosti zásady legality u trestní odpovědnosti právnických osob rozebrali již v minulosti Tejnská nebo Mulák. Srov. K. Danková: Trestní odpovědnost právnických osob ve světle zásady legality, in J. Jelínek a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté, Leges, Praha 2017, str. 138-145; J. Mulák: Zásada legality a oportunité v českém trestním řízení, in J. Jelínek (ed.): Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu, Leges, Praha 2016, str. 44-59.

16 Frapantním příkladem je doslovná citace jednoho reprezentativního judikátu, v němž se uvádí: „Pokud se zaměstnanec v rámci výkonu zaměstnance chová vyloučeně kriminálním způsobem..., je zřejmé, že porušil již ta nejzákladnější pravidla v mezích zákona...“.

17 Obhájcí důkazního břemene by mohli argumentovat novou směrnicí o presumpci nevinny a o právu na přítomnost při řízení před trestním soudem, která se vztahuje pouze na fyzické osoby a která otázku důkazního břemene u právnické osoby nechává otevřenou. Taková argumentace by však byla správná pouze pohledem *de lege ferenda*, nikoli *de lege lata*.

18 Podrobněji k této otázce a k možnosti využití tzv. negativní důkazní teorie v trestním právu viz V. Pelc: Důkazní břemeno v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob, in A. Macková, J. Jelínek, L. Bohuslav, J. Tryzna (eds.): Aktuální otázky civilního a trestního řízení: se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu. Všehrd, Praha 2016, str. 142-144.

19 Článek je publikačním výstupem v rámci programu institucionální podpory vědy na Univerzitě Karlově Progres Q02 „Publicace práva v evropském a mezinárodním srovnání“.

Nejvyšší soud:

Důkazní břemeno při uplatnění nároku na vydání věci

Při uplatnění nároku na vydání věci je žalobce povinen prokázat okolnosti, od nichž odvozuje vlastnické právo k věci, jakož i skutečnost, že žalovaný nabyt držbu či detenci k jeho věci; naopak žalobce není povinen prokázat, že žalovaný mu věc stále neoprávněně zadržuje. Dojde-li k prokázání nabytí držby či detence žalovaným, leží důkazní břemeno o pozbytí držby na žalovaném.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2721/2018

K věci:

Soud prvního stupně zamítl žalobu, aby žalovanému byla uložena povinnost vydat žalobkyni odvětvený kmen smrku, skládající se z pěti třímetrových částí, o průměrné tloušťce kmene 40 cm, a pro případ nemožnosti jeho vydání, nebo vydání některé části, mu bylo uloženo zaplatit žalobkyni částku 300 Kč za každý kus kmene, dohromady tedy částku 1 500 Kč. K odvolání žalobkyně odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“). Od počátku namítala, že byl nedostatečně zjištěn skutkový stav, nebyly provedeny důkazy, které navrhovala, nedošlo k provedení důkazu ohledáním na místě samém, když žalovaný ani neoznačil na fotografiích místo, kde ležely jeho dva vyvrácené smrky. Odvolací soud ohledání na místě samém nenařídil ani nezduodnil neprovedení tohoto důkazu. V důsledku toho nebyla vyřešena otázka (ne)existence dvou pařezů po dvou vyvrácených smrcích žalovaného, které žalovaný dne 17. 1. 2014 dle svého tvrzení odstraňoval. Na této stěžejní otázce namísto subjektivní svědecké výpovědi svědka Milaty závisí uplatnění práva na vydání smrku. Podle žalobkyně nebyly provedeny všechny navržené důkazy, nebylo o nich rozhodnuto, což zakládá nepřezkoumatelnost napadených rozhodnutí. Opakuje dřívější tvrzení, zpochybňuje závěr odvolacího soudu, že svědectví svědka Milaty je zcela jednoznačné. Soud se těmito námitkami nezabýval, přitom je to právě žalovaný, kdo má ve shodě s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 1494/2008 povinnost tvrzení a povinnost důkazní ke skutečnostem, kterými odůvodňuje své hmotněprávní námitky. Má za to, že je především na žalovaném, aby prokázal svá tvrzení, přičemž žalovaný břemena tvrzení a důkazní neunesl, neboť není najisto postaveno, zda musel manipulovat důvodně se stromem žalobkyně.

Nesprávné právní posouzení věci pak spočívá v mylném posouzení neunesení důkazního břemene, kdy část důkazního břemene měla být na straně žalovaného. Rozhodnutími

byl porušen i princip předvídatelnosti a legitimního soudního očekávání, neboť žaloba nebyla podána bezdůvodně. Byly porušeny zásady bezprostřednosti, veřejnosti, ústnosti, volného hodnocení důkazů a proporcionality. Přípustnost dovolání spatřuje v odchýlení soudů od judikatury dovolacího soudu, v pominutí návrhu na ohledání na místě samém, v nesprávném rozdělení důkazního břemene, v tom, že soudy vycházely jen z částečných skutkových tvrzení; v postupu nižších soudů spatřuje závažné pochybení představující vadu řízení, což mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a ve svém důsledku znamená zásah do práva na spravedlivý proces a práva na ochranu jejího majetku. Vzhledem k tomu, že z argumentace žalovaného ani z rozhodnutí obou soudů nevyplývá existence pařezů po vyvrácených smrcích žalovaného, jedná se o rozpor s dobrými mravy. Neprokázaní existence pařezů bez nařízení ohledání na místě samém jí nemůže jít k tíži a být důvodem k zániku jejího nároku na vydání věci, eventuálně finanční náhrady ve výši 1 500 Kč. V souvislosti s dobrými mravy odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 31 Cdo 3931/2013. S ohledem na uvedené navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolání není přípustné. Ačkoliv dovolatelka předesílá přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., ve skutečnosti **nevymezuje žádnou právní otázku, kterou by se měl dovolací soud zabývat, taková otázka se pak nepodává ani z obsahu dovolání.** Dovolatelka dovoláním rozsáhle rozporuje zjištěný skutkový stav, jakož i závěr o neunesení důkazního břemene. V této souvislosti je však třeba zdůraznit, že podle § 241a odst. 1 o. s. ř. je jediným dovolacím důvodem nesprávné právní posouzení věci, pročež zjištěným skutkovým stavem (hodnocením provedených důkazů a závěrům z nich dovozených) není dovolací soud oprávněn se zabývat. Z toho logicky vyplývá, že v souvislosti se zjištěným skutkovým stavem nelze vymezit ani otázku přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. Co se pak týče závěru o neunesení důkazního břemene, jedná se o závěr skutkový [k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1656/2010 (dostupné na www.nsoud.cz)], pročež ani ten dovolacímu přezkumu nepodléhá.

Ohledně námitky dělení důkazního břemene lze uvést, že při uplatnění nároku na vydání věci je žalobce povinen prokázat okolnosti, od nichž odvozuje vlastnické právo k věci, jakož i skutečnost, že žalovaný nabytí držbu či detenci k jeho věci; naopak žalobce není povinen prokázat, že žalovaný mu věc stále neoprávněně zadržuje. Dojde-li k prokázání nabytí držby či detence žalovaným, leží důkazní břemeno o pozbytí držby na žalovaném [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4178/2007 (uveřejněný pod č. C 5 580 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“), či ze dne 27. 5. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1007/2014 (uveřejněný pod č. C 13 838 v Souboru)].

V poměrech dané věci bylo tedy na žalobkyni, aby prokázala okolnosti, na které platné právo váže nabytí vlastnického práva (jejich existence, resp. vlastnické právo žalobkyně, nebyla mezi účastníky sporná), jakož i skutečnost, že se žalovaný chopil držby (či detence) části kmene jejího stromu (tuto skutečnost žalovaný popíral). Není sporu o tom, že žalovaný se kmenem stromu žalobkyně manipuloval, což sám žalovaný přiznal a dosvědčil to i svědek Milata. I kdyby snad bylo možné dovodit, že lze tuto manipulaci považovat za převzetí držby či detence, učinily soudy obou stupňů na základě svědecké výpovědi svědka Milaty skutkový závěr o tom, že žalovaný a zmíněný svědek strom rozřezali a toliko posunuli, aby mohli odstranit jiné dva stromy žalovaného, kmen stromu žalobkyně přitom neodváželi. Z toho je zřejmé, že by žalovaný unesl své důkazní břemeno ohledně toho, že pozbyl držbu či detenci ke kmeni stromu žalobkyně tím, že ponechal rozřezaný strom ležet na zemi, žalobkyně přitom neprokázala, že by žalovaný znovu tuto držbu či detenci nabytí, tedy že si žalovaný nakonec kmen stromu žalobkyně odvezl.

Žaloba byla založena na základním tvrzení, že žalovaný její strom (smrk) rozřezal a odvezl. Soudy však na základě hodnocení provedeného dokazování vzaly za prokázané, že žalovaný kmen stromu neodvezl. Jestliže pak neprovedly ohledání na místě samém, bylo to zjevně z důvodu, že tento důkaz nemohl z povahy věci prokázat základní tvrzení žalobkyně o držbě (detenci) žalovaného, potažmo odvoz kmene stromu žalovaným. Navrhovala-li (snad) žalobkyně tento důkaz ke zpochybnění závěru, že žalovaný se svědkem Milatou odvezli dva stromy žalovaného z jeho pozemku – zřejmě vedená úvahou, že z ohledání na místě samém by při absenci dvou pařezů byla zpochybněna skutková verze prezentovaná žalovaným – pak takový důkaz považoval odvolací soud zjevně za nadbytečný, neboť skutkový závěr o odvozu dvou stromů žalovaného vzal jednoznačně za prokázaný z výpovědi svědka Milaty, ve vztahu k níž uvedl, že „je toto svědectví zcela jednoznačné, výpověď svědka nebyla ze strany žalobkyně nikterak relevantně zpochybněna, nebyly zjištěny žádné okolnosti, které by tuto výpověď znevěrohodňovaly“. Ostatně samotná skutečnost, že na konci roku 2017, kdy rozhodoval odvolací soud, by případně na pozemku žalovaného nebyly nalezeny pařezy, nemusí být (a ani není) bez dalšího důkazem, že v roce 2014 neřezal žalovaný na svém pozemku své spadlé smrky, a už vůbec ne důkazem, že v roce 2014 žalovaný odvezl kmen stromu žalobkyně.

Pro úplnost pak dovolací soud dodává, že nalézací soudy sice ve svých rozhodnutích použily formulaci o „neprokázání“ rozhodných skutečností pro žalobkyni uplatněný nárok, z odůvodnění jejich rozhodnutí však vyplývá, že rozhodly na základě zjištěného skutkového stavu věci způsobem, který odpovídal procesní obraně žalovaného, že strom žalobkyně neodvezl. **Rozhodnutí nalézacích soudů tak ani není založeno na neunesení důkazního břemene, ale na zjištěném skutkovém stavu, s nímž však žalobkyně nesouhlasí.**

Poukaz žalobkyně na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3931/2013 (uveřejněný pod č. 15/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.), v souvislosti s dobrými mravy je v dané věci nepřiléhavý. Jednak není dovolacímu soudu zřejmé, v čem konkrétně by měl rozpor s dobrými mravy spočívat, jednak soudy nižších stupňů učinily závěr o neunesení důkazního břemene, pročez zde z povahy věci rozpor s dobrými mravy nemůže být dán.

Ohledně tvrzených vad řízení je třeba uvést, že dovolatelka v jejich souvislosti řádně nevymezila otázku přípustnosti dovolání ve smyslu výše uvedené judikatury, když z dovolání se nepodává, jakou konkrétní otázku procesního práva by měl dovolací soud vyřešit. Dovolatelka tak v této souvislosti zůstala toliko v rovině tvrzených vad řízení, jimiž by se dovolací soud mohl ve shodě s § 242 odst. 3 o. s. ř. zabírat až tehdy, když shledá z jiného důvodu dovolání přípustným [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2014, sp. zn. 22 Cdo 3332/2014, nebo ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4553/2014 (obě dostupná na www.nsoud.cz)]. Na uvedeném nic nemění ani v obecné rovině tvrzené porušení práva na spravedlivý proces a zásad civilního sporného řízení, neboť i v takovém případě musí být zřejmé, jakou právní otázku má dovolací soud vyřešit a v čem se má řešení této otázky promítnout v poměrech dané věci.

Jelikož Nejvyšší soud neshledal dovolání žalobkyně přípustným, podle § 243c odst. 1 o. s. ř. je odmítl.

Komentář:

Aktuální rozhodnutí Nejvyššího soudu se zabývá **tradiční otázkou rozdělení důkazního břemene v řízení o vydání věci** (tj. v řízení o reivindikační žalobě). Jedná se o tradiční otázku řešenou již od dob římského práva. V tomto období byla reivindikace (vindikace) žalobou sloužící k ochraně tzv. kviritského vlastnictví. Byla nejsilnějším a nejúčinnějším prostředkem, který měl vlastník „po ruce“. Uplatňoval ji tehdy, došlo-li k porušení jeho vlastnictví v nejvyšší možné míře, byla-li mu věc odňata, byl-li zbaven držby, a tím tedy možnosti své vlastnické právo vykonávat.

Odborná literatura v této souvislosti poukazovala na to, že reivindikace v této podobě byla již výsledkem určitého procesu, který se v Římě dovršil na půdě klasického formulového procesu. Jeho počátky vyrůstaly z legisakčního procesu a v jeho rámci vlastnické spory především na půdě tzv. *legisakce sacramento*. Vindikace byla tehdy formálním uplatněním vlastnického práva před soudem. Takovému uplatnění práva neprováděla původně jen jedna strana, tj. ten, kdo se věci domáhal, ale i ten, kdo měl věc u sebe; své právo tak prokazovaly obě strany. Spor pak vypadal tak, že se rozhodovalo, který z vin-

dikantů má právo lepší.¹ Ve formulovém procesu klasické doby měla vindikace jednodušší podobu; byla žalobou nedržícího kviritského vlastníka, který byl k jejímu podání oprávněn a který v průběhu řízení byl povinen dokázat své vlastnické právo. To mohl učinit např. tím, že se odvolal na derivativní způsob nabytí, což ovšem vyžadovalo důkaz, že nabyl od osoby, která byla oprávněna převést.²

V poměrech obecného zákoníku občanského vycházela soudní praxe z úpravy obsažené v § 369, podle kterého „kdo vznáší vlastnickou žalobu, musí dokázati, že žalovaný má zažalovanou věc ve své moci a že tato věc je jeho vlastnictvím“. Nutno ovšem dodat, že ani rozhodovací praxe Nejvyššího soudu nebyla při řešení otázek spojených s důkazním břemenem v řízení o vlastnické žalobě jednotná. V rozhodnutí Vážný č. 113 vyšel Nejvyšší soud z toho, že „pro žalobu vlastnickou stačí důkaz, že žalovaný moci nad věcí se ujal, netřeba však dokazovati, že věc dosud v moci má (§ 369 OZO)“. Naproti tomu pozdější rozhodnutí Vážný č. 10 733 opačně uzavřelo, že „při vlastnické žalobě (§ 369 OZO) musí žalobce dokázati, že žalovaný má věc ve své moci. Na tom nebylo nic změněno předpisem § 346 ex. ř.“³

Úprava obsažená v obč. zák. č. 40/1964 Sb. byla výrazně odlišná oproti OZO. V § 126 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. normoval, že „vlastník má právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje; zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje“. I přes tuto odlišnost však právní praxe i odborná literatura výrazně setrvaly na přístupu vyjádřeném ještě v poměrech obecného zákoníku občanského. Komentářová literatura k občanskému zákoníku v 80. letech 20. století zastávala vcelku jednoznačné stanovisko vycházející z toho, že žalobce musel prokázat své vlastnické právo k věci (současně však přílehavěji uváděla, že žalobce musel prokázat, na základě jakého právního důvodu vlastnické právo nabytí). Současně vycházela i z toho, že dalším předpokladem pro úspěch žaloby na vydání věci je i to, aby měl žalovaný tuto věc ve své faktické moci; o důkazní povinnosti v daném směru se však nezmiňovala.⁴

Komentářová literatura vydaná v pozdějším období nebyla v důkazních otázkách spojených s vindikační žalobou jednotná. Část literatury vycházela z toho, že vlastnická žaloba o vydání věci může mít úspěch pouze tehdy, pokud žalobce prokáže své vlastnické právo, a dále, prokáže-li, že mu žalovaný zadržuje věc neprávem. Současně zdůrazňovala, že základem podmínkou úspěchu všech vlastnických žalob je důkaz vlastnického práva žalobce, bez něhož není žalobce aktivně legitimován domáhat se ochrany, jež mu jako vlastníku přísluší.⁵ Totožné stanovisko zaujal i tzv. akademický komentář k obč. zák. č. 40/1964 Sb.⁶ Další část komentářové literatury zdůrazňovala, že žaloba na vydání věci může být úspěšná pouze tehdy, jestliže žalobce prokáže vlastnické právo k věci, jejíž vydání se domáhá, a současně musí prokázat, že osoba, která tuto věc zadržuje, tak činí neoprávněně.⁷ Průkaz vlastnictví vyžadovala průběžně i literatura učebnicového typu.⁸

Změnu těchto přístupů ohledně důkazního břemene u vindikační žaloby reprezentuje především J. Spáčil, který v monografii věnované ochraně vlastnictví a držby,⁹ resp. v příslušné části komentářové literatury,¹⁰ vysvětlil, že žalobce neprokazuje vlastnictví (to, že je vlastníkem, je již právní kvalifikace, která je věcí soudu), ale dokazuje, že nastaly skutečnosti, na jejichž základě nabytí vlastnictví, případně jiné právo, o které lze opřít žalobu na vydání věci. Současně musí vlastník prokázat, že žalovaný mu věc zadržuje, což znamená, že prokáže-li žalobce, že žalovaný nabytí držbu jeho věci (je-li žalován detentor, pak detenci), bude žaloba úspěšná, pokud žalovaný neprokáže, že držbu nebo detenci pozbyl. Prokázat nejenom nabytí držby nebo detenci žalovaným, ale i její trvání, je podle J. Spáčila pro žalobce prakticky nemožné (*probatio diabolica*).

S uvedenými otázkami se setkávají taky okolní země. Slovenská komentářová literatura zastává dřívější názory ve směru, že v řízení o vindikační žalobě musí vlastník prokázat existenci vlastnického práva (oprávněné držby nebo detence k věci, o jejíž vydání žádá), zmiňuje však i názor, podle něž není povinností žalobce prokázat své vlastnictví, ale je povinen prokázat, že nastaly skutečnosti, na které právo váže nabytí vlastnictví. Současně pak – zjevně pod vlivem J. Spáčila, na kterého také výslovně odkazuje – vysvětluje, že žalobce musí prokázat, že nastaly skutečnosti, na základě kterých nabytí vlastnické právo, případně jiné právo, o které se dá opřít žaloba na vydání věci. Pokud by žalovaný tvrdil, že právo později zaniklo, musí to dokázat.¹¹ V rakouském právu je výslovně stanoveno (§ 369 rakouského ABGB), že žalobce je povinen prokázat, že je věc jeho vlastnictvím a žalovaný má zažalovanou věc ve své moci. Důkaz vlastnického práva přitom vyžaduje při derivativním nabytí důkaz právního důvodu a způsobu nabytí (titulus a modus), na základě kterých byla věc nabyta od právního předchůdce, nebo nastoupení nějakého originárního způsobu nabytí.¹²

Současně také poukazuje na to, že doktrína žádá, aby žalobce prokázal, že mu žalovaný neoprávněně zadržuje věc nejenom ke dni podání žaloby, ale také ke dni rozhodování soudu. S tímto přístupem však vyjadřuje nesouhlas, neboť důsledná aplikace této zásady by v praxi vedla často k neřešitelným situacím. Od žalobce je totiž možné důvodně požadovat prokázání skutečnosti, že žalovaný nabytí držbu nebo detenci věci. Prokázání držby (detence) v průběhu soudního řízení až k okamžiku vydání rozhodnutí by však pro žalobce

1 K tomu srov. J. Kincl, V. Urfus: Římské právo, Praha 1990, str. 232-233; dále pak J. Kincl, V. Urfus, M. Skřejpek: Římské právo, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 1995, str. 182-184.

2 Tamtéž.

3 K těmto starším rozhodnutím srov. podrobně: M. Králík, P. Lavický: Důkazní břemeno v řízení o vlastnické žalobě, Soudní rozhledy č. 10/2018, str. 342-343.

4 K tomu srov. Z. Češka a kol.: Občanský zákoník, Komentář, díl. I., Panorama, Praha 1987, str. 411-412.

5 K tomu srov. M. Holub a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 1. svazek (§ 1-487), Linde, Praha 2002, str. 270-271.

6 K tomu srov. K. Eliáš a kol.: Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 1. svazek (§ 1-487), Linde, Praha 2008, str. 533.

7 K tomu srov. J. Fiala, M. Kindl et al.: Občanský zákoník, Komentář, I. díl, 1. vydání, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2009, str. 378.

8 K tomu srov. J. Knapp, M. Knappová: Občanské právo hmotné, svazek I., Codex, Praha 1997, str. 241; M. Knappová, J. Švestka, J. Dvořák, a kol., 4., aktualizované a doplněné vydání. ASPI, Praha 2005, str. 366.

9 J. Spáčil: Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2005, str. 39 a 53.

10 J. Švestka, O. Jehlička, M. Škárková, J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 10. vydání, C. H. Beck, Praha 2006, str. 493 a 495.

11 K tomu srov. I. Fekete: Občiansky zákonník, 2. zväzok (Vecné práva, Zodpovednosť za škodu a za bezdôvodné obohatenie), Veľký komentár, 2. aktualizované a rozšírené vydanie, Eurokódex, Bratislava 2015, str. 40-41.

12 Např. rozhodnutí rakouského OGH ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. 5 Ob 108/07d.

představovalo v řadě případů nesplnitelný požadavek, který nekoresponduje s požadovanou ochranou jeho vlastnického práva. Táž literatura dále zdůrazňuje, že požadavek na žalobce, aby dokazoval existenci držby u žalovaného ke dni vydání rozhodnutí soudu, by znamenal jeho zatížení nemožným důkazem. Nejde tu totiž o neunesení povinnosti tvrzení a důkazního břemene, ale o jeho „přesah“ ke dni rozhodování soudu, přičemž uvedenou povinnost by žalobce v mnohých případech bez součinnosti se žalovaným objektivně ani nemohl splnit, ačkoliv by jinak splnil povinnost prokázat držbu (detenci žalovaným). S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci sp. zn. 28 Cdo 4178/2007 pak uzavřela, že žalobce je povinen v řízení o vydání věci prokázat, že žalovaný před podáním žaloby nabyl držbu (detenci) věci, ne však existenci držby žalovaného v době soudního řízení. Důkazní břemeno o pozbytí držby (detence) spočívá na žalovaném.¹³

S termínem *probatio diabolica* pracuje i rozsáhlá polská doktrína, která otázky spojené s ochranou vlastnického práva (i v nazačených souvislostech) řeší a zkoumá velmi podrobně.¹⁴

Pokud jde o přístup soudní praxe, starší judikatura taktéž tradičně vycházela z toho, že podmínkou pro úspěch žalob ve věcech vlastnických je prokázání vlastnického práva žalobce (NS ČSR sp. zn. 3 Cz 13/77). Novější judikatura se pak v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. přiklonila k názoru reprezentovanému J. Spáčillem, že při uplatnění nároku na vydání věci je žalobce povinen prokázat okolnosti, od nichž odvozuje své vlastnické právo k věci, jakož i skutečnost, že žalovaný nabyl držbu či detenci k jeho věci; naopak není povinen prokázat, že žalovaný mu věc stále neoprávněně zadržuje. Dojde-li k prokázání nabytí držby či detence žalovaným, leží důkazní břemeno o pozbytí držby na žalovaném (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. 28 Cdo 4178/2007, nebo ze dne 27. 5. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1007/2014).

Bylo zřejmé, že stejná otázka se objeví i v poměrech občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., který úpravu vindikační žaloby obsahuje v § 1040 odst. 1, podle kterého „kdo věc neprávem zadržuje, může být vlastníkem žalován, aby ji vydal“. **Přístup soudní praxe již v poměrech nové právní úpravy naznačuje právě publikované rozhodnutí, které navázalo na konečný názor judikatury v poměrech předchozí právní úpravy**, a setrvání na těchto formulovaných východiscích nelze považovat za překvapivé.

Tyto názory pak zjevně převládají i v odborné literatuře. Tzv. velký komentář k občanskému zákoníku, v této části reprezentovaný J. Spáčillem, zastává shodné názory, které byly popsány výše ještě v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb.¹⁵ Následně vydaný jednosvazkový komentář k občanskému zákoníku zcela zjevně tato východiska sdílí také.¹⁶

Závěry formulované Nejvyšším soudem v rozhodnutích sp. zn. 28 Cdo 4638/2009 a 22 Cdo 4959/2010 ve směru, že v řízení o vindikační žalobě je žalobce povinen tvrdit a prokázat, že nastaly skutečnosti, s nimiž právní předpisy spojují nabytí vlastnického práva, považuje za správné i P. Lavický ve své monografii věnované důkaznímu břemeni v civilním řízení soudním.¹⁷ Současně pak ve vztahu k názoru J. Spáčila, že nelze po žalobci požadovat, „aby dokazoval, že jeho právo trvá i ke dni rozhodování soudem; pokud žalovaný tvrdí, že žalobcovo právo zaniklo, je důkazní břemeno na něm“, uvádí, že nejde o nějaké specifikum vlastnických žalob, ale o obecný

princip, který se týká jakéhokoliv práva, resp. právního následku: právní následek trvá, pokud nastaly skutečnosti, s nimiž právní norma spojuje jeho vznik, a nastaly skutečnosti, které podle právní normy následně způsobují zánik práva.¹⁸ Ke Spáčilovu tvrzení, že „prokázat nejen nabytí držby nebo detence žalovaným, ale i její trvání, je totiž pro žalobce prakticky nemožné“, pak P. Lavický upřesňuje, že trvání držby je právní následek, a ten prokazovat vůbec nelze, neboť předmětem dokazování jsou jenom skutečnosti, s nimiž jsou spojeny právní následky, tj. buď vznik držby, nebo její zánik.¹⁹

K podobnému závěru dochází např. i německá rozhodovací praxe, nicméně stanoví rozhodný okamžik, ke kterému je třeba zkoumat, zda má žalovaný věc ve své moci, přičemž jím je okamžik podání žaloby. Další trvání této skutečnosti žalovaný prokazovat nemusí.²⁰ Rakouské právo vztahuje důkaz této skutečnosti k podání žaloby nebo ke konci ústního jednání před soudem prvního stupně. Tedy žalovaný musí mít věc ve své moci buď při podání žaloby, nebo nejpozději při skončení ústního jednání.²¹

Jestliže aktuální učebnice věcných práv v partii o vlastnických žalobách, ochraně vlastnického práva a žalobě na vydání věci, jejímž autorem je J. Spáčil, uvádí, že „dojde-li k soudnímu sporu, musí žalobce prokázat, že je vlastníkem a že žalovaný mu věc zadržuje“, nelze to chápat jako opuštění jeho dosavadních názorů, ale spíše jako pedagogickou zkratku, neboť v téže partii se pak současně uvádí, že „prokáže-li žalobce, že žalovaný nabyl držbu (je-li žalován detentor, detenci) jeho věci, a žalovaný tvrdí, že držbu (nebo detenci) později pozbyl, leží důkazní břemeno ohledně ztráty držby či detence na žalovaném“.²²

V kontextu těchto jednotných názorů je zjevně vybočující názor vyslovený v části aktuální komentářové literatury – setrvávající v dřívějších přístupech –, že v řízení o žalobě na vydání věci „v každém případě musí žalobce tvrdit a dokázat, že je vlastníkem věci. Ohledně této skutečnosti má důkazní povinnost a tíží jej ve sporu důkazní břemeno.“ Otázku důkazního břemene ve vztahu k „držbě či zadržování věci“ pak tato část literatury výslovně neřeší.²³

❁ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., asistentka soudce Nejvyššího soudu, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

13 I. Fekete, op. cit. sub 11, str. 41.

14 K tomu srov. Prawo rzeczowe, Pod redakcją Tomasza Dybowkiego, 2. wydanie, C. H. Beck, Instytut nauk prawnych pan, Tom 3, Warszawa, 2007, str. 485 a násl.

15 K tomu srov. J. Spáčil a kol.: Občanský zákoník III., Věcná práva (§ 976-1474), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 224.

16 K tomu srov. J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 1051.

17 P. Lavický: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním, Leges, Praha 2017, str. 164.

18 Tamtéž, str. 164-165.

19 Tamtéž, str. 165.

20 Rozsudek německého BGH ze dne 12. 5. 1982, sp. zn. VIII ZR 132/81.

21 Srov. B. Eccher in H. Koziol, P. Bydlinski, R. Bollenberger: Kurzkommentar zum ABGB, Springer, Wien 2010, str. 362.

22 K tomu srov. J. Spáčil: Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2018, str. 103-104.

23 K tomu srov. J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala a kol.: Občanský zákoník, Komentář, svazek III., Wolters Kluwer, a. s., Praha 2014, str. 130.

Ústavní soud:

Odpovědnost advokáta, který žádá po klientovi, aby soudu předložil vědomě nepravdivé či zavádějící důkazy

Pokud se jednotlivec rozhodne, že nebude před soudy uvádět vědomě nepravdivé či zavádějící informace ani předkládat takové důkazy, jeho jednání podléhá ochraně podle čl. 2 odst. 3 Listiny (právo jednotlivce na svobodné jednání). Za takové jednání nemohou soudy jednotlivce sankcionovat ani jakkoliv zhoršovat jeho právní postavení, protože zákon takové negativní důsledky nestanoví ani nemůže stanovit.

Rozhodnutí klienta, že se nebude řídit pokyny advokáta a nebude se podílet na předkládání nepravdivých důkazů soudům, je ústavně chráněným projevem práva tohoto jednotlivce na svobodné jednání dle čl. 2 odst. 3 Listiny. Advokát nemůže po klientovi požadovat, aby před soudy uvedl vědomě nepravdivé nebo zavádějící informace nebo soudům předložil vědomě nepravdivé či zavádějící důkazy, jakými jsou i antedatované smlouvy. Pokud to advokát přesto učiní, nezprostit se tím odpovědnosti za svá předchozí pochybení. Skutečnost, že klient v takovém případě neposkytl advokátovi součinnost, nemůže jít ve sporu mezi klientem a advokátem k tíži klienta.

Soudy se musí vypořádat s argumenty účastníků řízení způsobem, který odpovídá míře závažnosti těchto argumentů. Pokud soudy ignorují argument vznesený účastníkem řízení, který je klíčový pro výsledek řízení, vždy tím poruší základní právo jednotlivce na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Z práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny vyplývá povinnost soudu vypořádat se s argumenty účastníka řízení způsobem, který odpovídá míře jejich závažnosti, přičemž tato povinnost dopadá i na Nejvyšší soud při rozhodování o přípustnosti dovolání dle § 237 o. s. ř. Vyhne-li se Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí stěžejním argumentům uplatněným účastníkem řízení a nijak na ně nereaguje, poruší tím jeho právo na spravedlivý proces.

**Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2018,
sp. zn. II. ÚS 644/18**

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátila stěžovatelka, která se podanou ústavní stížností domáhala zrušení napadených rozhodnutí z důvodu porušení svého práva na ochranu majetku dle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

V souzené věci vedlejší účastník nejprve zastupoval stěžovatelku před obecnými soudy v řízení, v němž se stěžovatelka domáhala na zhotoviteli kvůli nedostatkům jeho díla zaplacení částky 797 595 Kč s příslušenstvím. Stěžovatelka během tohoto původního řízení postoupila svou pohledávku vůči zhotoviteli na třetí osobu – společnost zabývající se mimosoudním vymáháním pohledávek (dále jen „společnost“). Vedlejší účastník byl přítomen u prvního jednání stěžovatelky se společností a k postoupení pohledávky stěžovatelky na tuto společnost došlo s jeho vědomím; obecné soudy se nezabývaly otázkou, zda jí toto postoupení doporučil. V důsledku tohoto postoupení ztratila ve sporu se zhotovitelem aktivní legitimaci. Stěžovatelka, zastupovaná vedlejším účastníkem, neprokázala v původním řízení zpětné postoupení pohledávky ani jiný právní titul k vymáhání pohledávky. Její žaloba byla nakonec kvůli nedostatku její aktivní legitimace zamítnuta. **Podle stěžovatelky ve-**

dlejší účastník jako její advokát nejednal s odbornou péčí, když jí doporučil postoupit pohledávku i po zahájení soudního řízení a posléze nezajistil zpětné postoupení pohledávky a prokázání tohoto postoupení. Dle stěžovatelky jí tudíž odpovídá za škodu ve výši 1 057 422,30 Kč s příslušenstvím, kterou jí svými pochybeními při výkonu advokacie způsobil. Obvodní soud ovšem žalobu stěžovatelky proti vedlejšímu účastníkovi zamítl. Městský soud toto rozhodnutí napadeným rozsudkem potvrdil a Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl dovolání stěžovatelky.

Ústavní soud z ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí a z vyžádaného spisu zjistil, že stěžovatelka na základě smlouvy o dílo zaplatila zhotoviteli jako zálohu částku přesahující jeden milion korun. Podle stěžovatelky ovšem dílo vykazovalo nedostatky, a stěžovatelka proto požadovala po zhotoviteli zaplacení částky 797 595 Kč s příslušenstvím. V říjnu 2011 stěžovatelka udělila vedlejšímu účastníkovi plnou moc, aby ji jako advokát zastupoval před obecnými soudy. Vedlejší účastník poté jako zástupce stěžovatelky podal proti zhotoviteli žalobu, kterou se domáhal zaplacení uvedené částky.

Stěžovatelka ovšem měla zájem o vymáhání pohledávky i mimosoudní cestou. V prosinci 2011 proto uzavřela se společností, která se zabývá vymáháním pohledávek, smlouvu o postoupení své pohledávky na tuto společnost. V případě, že by pohledávka mimosoudní cestou nebyla vymožena, bylo dohodnuto, že v červnu 2012 dojde ke zpětnému postoupení pohledávky na stěžovatelku. Vedlejší účastník se jako advokát stěžovatelky zúčastnil úvodního jednání o postoupení pohledávky, k jejímu postoupení došlo s jeho vědomím.

V květnu 2012 stěžovatelka zaslala e-mail vedlejšímu účastníkovi, v němž se ptala, jak dopadlo mimosoudní vymáhání pohledávky, a případně žádala i o „*vyvázání ze smlouvy o postoupení pohledávky*“. Obecné soudy nezjistily, že by vedlejší účastník na tento e-mail reagoval. Mimosoudní vymáhání pohledávky ovšem úspěšné nebylo. V červenci 2012 před okresním soudem v civilním řízení o žalobě stěžovatelky proti zhotoviteli začal zhotovitel namítat, že stěžovatelka není ve sporu aktivně legitimována, protože svou pohledávku postoupila. Vedlejší účastník jako advokát stěžovatelky uvedl, že již došlo ke zpětnému postoupení pohledávky na stěžovatelku. Dne 12. 2. 2013 vedlejší účastník v reakci na výzvu soudu k doplnění žalobních tvrzení a označení důkazů uvedl ve svém vyjádření, že ke zpětnému postoupení pohledávky na stěžovatelku došlo již dne 30. 6. 2012. Ke svému vyjádření ale nepřiložil listinu, která by to prokazovala. Vedlejší účastník si poté od dotčené společnosti vyžádal smlouvu o zpětném postoupení pohledávky podepsanou ze strany této společnosti. Dne 26. 2. 2013 poslal vedlejší účastník stěžovatelce e-mailem scan této smlouvy o zpětném postoupení pohledávky, která byla antedatována na 30. 6. 2012, s pokynem, aby ji stěžovatelka podepsala a poté zaslala jemu i dotčené společnosti. To stěžovatelka neučinila. Vedlejší účastník proto na dalším jednání nepředložil okresnímu soudu důkaz o zpětném postoupení pohledávky na stěžovatelku. Její žaloba byla tudíž dne 26. 3. 2013 zamítnuta. Vedlejší účastník se na základě pokynu stěžovatelky jejím jménem odvolal proti tomuto rozsudku ke krajskému soudu.

Dne 15. 4. 2013 stěžovatelka podepsala smlouvu o zpětném postoupení pohledávky, kterou jí poslal vedlejší účastník, ale uvedla na ni správné datum podepsání, tedy 15. 4. 2013. Podle obecných soudů ovšem stěžovatelka neprokázala, že by tuto smlouvu předala vedlejšímu účastníkovi ani že by ji doručila dotčené společnosti. Dotčená společnost disponuje smlouvou o zpětném postoupení pohledávky datovanou 30. 6. 2012 a podepsanou stěžovatelkou – jinak řečeno, dle obecných soudů stěžovatelka nakonec podepsala i smlouvu s tímto nesprávným datem, přičemž není zřejmé, kdy se tak stalo. Podle obecných soudů tudíž není jisté, kdy došlo ke zpětnému postoupení pohledávky. Vedlejší účastník však od stěžovatelky neobdržel žádnou podepsanou smlouvu o zpětném postoupení pohledávky.

V srpnu 2013, po výzvě krajského soudu k doplnění žalobních tvrzení a důkazních návrhů, předložil vedlejší účastník stěžovatelce návrh dohody o vymáhání postoupeného nároku dle § 530 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“), mezi ní jako postupitelkou a dotčenou společností jako postupníkem. Podle dohody by stěžovatelka mohla vymáhat pohledávku postoupenou na dotčenou společnost (postupníka) svým jménem na účet této společnosti. Návrh dohody byl antedatován na 14. 12. 2011. Stěžovatelka odmítla dohodu podepsat. Krajský soud poté potvrdil rozhodnutí okresního soudu o zamítnutí žaloby stěžovatelky, protože stěžovatelka neprokázala svou aktivní legitimaci.

Stěžovatelka se poté obrátila na obecné soudy s žalobou proti vedlejšímu účastníkovi. V ní tvrdila, že **vedlejší účastník jako advokát nepostupoval s náležitou odbornou péčí, což mělo za následek zamítnutí její původní žaloby proti zhotoviteli kvůli nedostatku její aktivní legitimace**. Podle stěžovatelky jí tak vedlejší účastník při výkonu advokacie způsobil škodu, kterou je povinen

nahradit. Výši škody vyčíslila stěžovatelka na 1 057 422,30 Kč s příslušenstvím, kromě hodnoty původní pohledávky proti zhotoviteli zahrnuje tato částka mj. i náklady vynaložené v původním soudním řízení.

Obvodní soud žalobu stěžovatelky zamítl. Podle obvodního soudu nebylo zamítnutí původní žaloby stěžovatelky zapříčiněno pochybením vedlejšího účastníka při zastupování stěžovatelky, ale nedostatečnou součinností ze strany stěžovatelky. Ta totiž vedlejšímu účastníkovi na jeho výzvu nepředala podepsanou smlouvu o zpětném postoupení pohledávky ani nepodepsala dohodu o vymáhání postoupeného nároku dle § 530 obč. zák. č. 40/1964 Sb.

Městský soud napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek obvodního soudu o zamítnutí žaloby stěžovatelky. Podle městského soudu se vedlejší účastník dopustil dvou pochybení. Za prvé neposkytl stěžovatelce dostatečné poučení o důsledcích postoupení pohledávky, ačkoliv k tomuto postoupení došlo „*nepochybně s jeho vědomím*“. Za druhé neřešil nedostatek aktivní legitimace stěžovatelky již v červenci 2012, kdy zhotovitel poprvé vnesl tuto námitku. Městský soud ovšem dospěl k závěru, že tato pochybení nejsou v příčinné souvislosti s neúspěchem stěžovatelky v původním řízení. Stejně jako obvodní soud i městský soud dospěl k závěru, že důvodem neúspěchu stěžovatelky byla její nedostatečná součinnost, kvůli níž nebylo možné prokázat zpětné postoupení pohledávky na stěžovatelku. Pokud by stěžovatelka „*respektovala pokyn [vedlejšího účastníka] z 26. 2. 2013 k podpisu smlouvy o zpětném postoupení [...], byl by nedostatek aktivní legitimace včas odstraněn*“. Smlouvu přitom mohla stěžovatelka podepsat i s uvedením správného data. Neochota stěžovatelky podepsat smlouvu antedatovanou na 30. 6. 2012 se městskému soudu jevila „*účelovou a nelogickou*“, přičemž městský soud poukázal na to, že nakonec byl stěžovatelkou stejnopis smlouvy s tímto datem přeci jen podepsán. Stejně tak stěžovatelka odmítla podepsat dohodu o vymáhání postoupeného nároku dle § 530 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Podle městského soudu je tak „*[n]edostatek součinnosti [stěžovatelky] s pokyny [vedlejšího účastníka] zcela zřejmý, a stejně tak příčinná souvislost tohoto jednání [stěžovatelky] s jejím neúspěchem ve sporu*“.

Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl dovolání stěžovatelky jako nepřipustné podle § 237 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Nejvyšší soud uvedl, že podle městského soudu k neúspěchu stěžovatelky v původním řízení došlo proto, že vedlejšímu účastníkovi „*ani přes jeho výzvu nepředala podepsanou smlouvu o zpětném postoupení pohledávky, ale odmítla také podepsat dohodu o vymáhání postoupeného nároku*“ dle § 530 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Důvod pro zamítnutí žaloby stěžovatelky v původním řízení tak spočíval „*pouze v nedostatečné aktivitě*“ stěžovatelky. Tento závěr podle Nejvyššího soudu stěžovatelka dovoláním nenapadla a nezpochybnila ani to, že neposkytla součinnost vedlejšímu účastníkovi. Nesprávnost skutkových zjištění nebyla podle Nejvyššího soudu namítána a ani by nebyla dovolacím důvodem.

V ústavní stížnosti stěžovatelka namítala, že Nejvyšší soud se nevypořádal s jejími námitkami a neuvedl žádné konkrétní a srozumitelné důvody, které ho vedly k odmítnutí dovolání pro nepřipustnost. Podle stěžovatelky je usnesení Nejvyššího soudu v přímém rozporu s obsahem dovolání, v němž **napadla právě závěr, že důvodem jejího neúspěchu v původním řízení by-**

la její nedostatečná součinnost. Stěžovatelka uvedla, že **prvotní příčinou jejího neúspěchu bylo pochybení vedlejšího účastníka, který ji doporučil pohledávku postoupit.** Nedostatek její součinnosti byl způsoben tím, že jí vedlejší účastník neposkytl dostatečné vysvětlení a srozumitelné poučení. Kvůli četným pochybením vedlejšího účastníka byla tedy stěžovatelka postavena do situace, v níž byla nucena podepsat antedatovanou smlouvu. Dále stěžovatelka upozornila, že posouzení toho, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být zjišťována příčinná souvislost, je i dle judikatury Nejvyššího soudu otázkou právní, nikoliv skutkovou, a Nejvyšší soud tedy byl povinen se s jejími námitkami vypořádat. Odůvodnění jeho rozhodnutí je však dle stěžovatelky zcela nedostatečné a nepřezkoumatelné.

Ve vztahu k rozhodnutí městského soudu – pro případ, že by i Ústavní soud považoval dovolání za nepřípustné – stěžovatelka namítala, že prvotní příčinou jejího neúspěchu byla chybná rada vedlejšího účastníka k postoupení pohledávky a že nedostatek její součinnosti byl způsoben tím, že se jí od vedlejšího účastníka nedostalo řádného vysvětlení a poučení. Stěžovatelka tudíž nechápala význam zpětného postoupení pohledávky v původním řízení. Stěžovatelka namítala, že ji městský soud fakticky sankcionuje za to, že z vlastní iniciativy včas nerozpoznala a nenapravila profesní pochybení vedlejšího účastníka. Tím na ni jako na osobu bez právního vzdělání kladl přehnané nároky. Vedlejší účastník přitom není nikterak sankcionován za nesprávnou právní radu o vhodnosti postoupení pohledávky ani za to, že následně neučinil vše potřebné k odvrácení neúspěchu stěžovatelky kvůli ztrátě aktivní legitimace. Stěžovatelka podotkla, že vedlejší účastník v původním řízení uváděl před soudem nepravdivá skutková tvrzení o údajném zpětném postoupení pohledávky.

Ústavní soud se nejprve zabýval napadeným rozsudkem městského soudu. Napadené rozhodnutí městského soudu shrnul Ústavní soud tak, že **dle městského soudu stěžovatelka měla buď jednat v souladu s pokyny vedlejšího účastníka a podepsat antedatované smlouvy, nebo si měla sama dovodit, že vedlejším účastníkem předloženou antedatovanou smlouvu o zpětném postoupení pohledávky může podepsat s uvedením pravdivého data.** Tyto dva závěry Ústavní soud postupně přezkoumal.

Ústavní soud jako první přezkoumal závěr městského soudu, že stěžovatelka neposkytla vedlejšímu účastníkovi dostatečnou součinnost, protože nejednala v souladu s jeho pokynem ze dne 26. 2. 2013 a nepodepsala ani mu nepředala smlouvu o zpětném postoupení pohledávky antedatovanou na 30. 6. 2012 a protože v srpnu 2013 odmítla na jeho návrh podepsat dohodu o vymáhání postoupeného nároku dle § 530 obč. zák. č. 40/1964 Sb., která byla antedatovaná na 14. 12. 2011. Podle městského soudu si tak stěžovatelka způsobila neúspěch v původním civilním řízení tímto svým jednáním, a za její neúspěch tudíž neodpovídá vedlejší účastník.

Jelikož Ústavní soud je při svém přezkumu vázán petitem ústavní stížnosti, ale nikoliv jejím právním zdůvodněním [viz např. nálezy ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2315/15, body 30-31, ze dne 13. 5. 2014, sp. zn. II. ÚS 3764/12 (N 91/73 SbNU 517), bod 22, ze dne 21. 1. 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/07 (N 14/48 SbNU 145), bod 25, ze dne 29. 1. 2007, sp. zn. IV. ÚS 787/06 (N 16/44 SbNU 201), bod 33], rozhodl se přezkoumat tento závěr z hlediska čl. 2 odst. 3 Listiny, i když se jej stěžovatelka výslovně nedovolávala.

Ústavní soud poukázal na to, že podle čl. 2 odst. 3 Listiny platí, že „[k]aždý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“ (srov. obdobně čl. 2 odst. 4 Ústavy).

Ústavní soud ve své judikatuře dovodil, že čl. 2 odst. 3 Listiny chrání právo jednotlivce na svobodné jednání – tedy na takové jednání, které není zákonem zakázáno – a že se tohoto subjektivního práva lze dovolávat, a to i v řízení před Ústavním soudem. Již v nálezu ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 167/04 (N 70/33 SbNU 197), totiž Ústavní soud dospěl k závěru, že toto ustanovení nevyjadřuje pouze „strukturální princip, podle něhož lze státní moc vůči jednotlivci a jeho autonomní sféře [...] uplatňovat pouze v případech, kdy jednání jednotlivce porušuje výslovně formulovaný zákaz upravený zákonem“. Toto ustanovení totiž působí rovněž „jako subjektivní právo jednotlivce na to, aby veřejná moc respektovala autonomní projevy jeho osobnosti, včetně projevů volních, které mají odraz v jeho konkrétním jednání, pokud takové jednání není zákonem výslovně zakázáno“. Tyto závěry byly v judikatuře Ústavního soudu opakovaně potvrzeny [viz např. nálezy ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 167/04 (N 70/33 SbNU 197), ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 43/04 (N 54/33 SbNU 55), ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 670/02 (N 183/35 SbNU 423), ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. I. ÚS 557/05 (N 116/46 SbNU 99), body 24-29, ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 770/11 (N 59/64 SbNU 711), ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10 (N 124/70 SbNU 133), bod 12, ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 2124/14 (N 13/80 SbNU 163), body 19-22, ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15 (N 171/82 SbNU 657), bod 24 a násl.] a Ústavní soud neshledal důvod se od nich nyní odchylovat.

Ústavní soud poukázal na to, že **k nerespektování svobodného jednání jednotlivce dochází zejména tehdy, když veřejná moc prohlásí jeho konkrétní jednání za neplatné, tedy tomuto jednání zcela odepře zamýšlené právní účinky, i když takové jednání zákon, interpretovaný ústavně konformním způsobem, nezakazuje.** Právě takovými případy se Ústavní soud zabýval v judikatuře citované v předchozím odstavci. Povinnost respektovat svobodné jednání jednotlivce v zákonných mezích, o niž se tato judikatura opírá, je však podle Ústavního soudu širší. Veřejná moc nerespektuje svobodné jednání jednotlivce – a porušuje tak jeho právo plynoucí z čl. 2 odst. 3 Listiny – i v případě, že jednotlivce sankcionuje za jeho jednání či jinak zhoršuje jeho právní postavení kvůli tomuto jednání, ačkoliv zákon takové jednání jednotlivce nezakazuje, nestanoví za něj žádnou sankci ani s ním nespojuje žádný jiný negativní právní důsledek. I když v těchto případech veřejná moc uzná existenci a právní účinky jednání jednotlivce, stále neústavně omezuje prostor pro jeho svobodné jednání, neboť bez zákonné opory spojuje s takovým jednáním jednotlivce zhoršení jeho právního postavení.

Ústavní soud uvedl, že v projednávaném případě se stěžovatelka rozhodla, že se nebude řídit pokynem vedlejšího účastníka z 26. 2. 2013, aby podepsala smlouvu o zpětném postoupení pohledávky antedatovanou na 30. 6. 2012 a zaslala mu ji. Podle obecných soudů stěžovatelka podepsala tuto smlouvu s uvedením správného data 15. 4. 2013, avšak neprokázala, že by ji doručila vedlejšímu účastníkovi nebo dotčené společnosti. Navíc podle obecných soudů nakonec podepsala smlouvu s uvedením data 30. 6. 2012, nicméně ani tu nepředložila vedlejšímu účast-

níkovi. Obdobně se v srpnu 2013 rozhodla nepodepsat vedlejší účastníkem navrženou smlouvu o vymáhání postoupeného nároku dle § 530 obč. zák. č. 40/1964 Sb. antedatovanou na 14. 12. 2011.

Ústavní soud nepovažoval za podstatné, jaká byla motivace stěžovatelky takto jednat. Díky jejím rozhodnutím však vedlejší účastník nezískal smlouvy, v nichž by bylo uvedeno vědomě nepravdivé datum, a nemohl je předložit soudům jako důkaz v původním řízení. Jinak řečeno, díky těmto rozhodnutím nebyly soudům v původním řízení předloženy vědomě nepravdivé důkazy. Tento následek je podle Ústavního soudu z pohledu práva žádoucí, a to bez ohledu na motivaci stěžovatelky.

Ústavní soud vyslovil, že ústavně vymezenou úlohou soudů je poskytovat ochranu základním (čl. 4 Ústavy) a zákonným právům (čl. 90 Ústavy). Tuto svou úlohu naplňují soudy tak, že v každém jednotlivém případě, který je jim předložen, s konečnou platností aplikují právo na skutkový stav, který zjistí. Je tudíž mimořádně důležité, aby skutková zjištění soudů co nejdříve odpovídala skutečnosti, tedy tomu, co se opravdu odehrálo. Proto je třeba, aby jednotlivci, který před soudem vypovídá či se jinak vyjadřuje o skutkovém stavu, neuváděl vědomě nepravdivé nebo zavádějící informace ani nepředkládal takové důkazy. Sankce vůči těm, kdo takto jednají, jsou různé. Na jedné straně soudy vždy přinejmenším mohou v příslušném řízení informace pocházející od takto jednajícího jednotlivce považovat jako celek za méně věrohodné či za zcela nevěrohodné – pokud jeho tvrzení nejsou dostatečně podpořena jinými důkazy –, což se může promítnout i do závěrů soudu ohledně skutkového stavu a nakonec i v rozhodnutí nepříznivém či méně příznivém pro daného jednotlivce. Na druhé straně zákonodárce sankcionuje nejzávažnější formy uvádění vědomě nepravdivých či zavádějících informací před soudem i trestněprávními prostředky (srov. § 346 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, upravující trestný čin krivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku). Zájem na tom, aby soud získal pravdivé informace o skutkovém stavu, je tedy bezpochyby hodnotou, kterou právo chrání.

Ústavní soud konstatoval, že pokud se jednotlivec rozhodne uvádět před soudem vědomě nepravdivé či zavádějící informace nebo předložit takové důkazy, musí počítat se sankcemi, které právo spojuje s takovým jednáním. **Avšak pokud se naopak jednatel rozhodne, že nebude před soudy uvádět vědomě nepravdivé či zavádějící informace ani předkládat takové důkazy, jeho jednání podléhá ochraně podle čl. 2 odst. 3 Listiny** (právo jednotlivce na svobodné jednání). Nejen, že takové jednání zákon nezakazuje, jde naopak o jednání, které právo vyžaduje. **Za takové jednání nemohou soudy jednotlivce sankcionovat ani jakkoliv zhoršovat jeho právní postavení**, protože zákon takové negativní důsledky nestanoví ani nemůže stanovit.

Ústavní soud dodal, že **ani advokát nemůže po svém klientovi vyžadovat, aby před soudem uváděl vědomě nepravdivé nebo zavádějící informace či předkládal takové důkazy. Taková činnost je totiž zakázána i advokátovi samotnému.**

Ústavní soud poukázal na to, že již v nálezu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 848/16 (N 174/82 SbNU 693), v bodě 12 uvedl, že „advokát je nepostradatelným aktérem při řádném výkonu spravedlnosti [...] Jak ve své preambuli výstižně připomíná Etický kodex advokátů v Evropské unii, přijatý Radou evropských advokátních komor (CCBE), ve společnosti založené na principech

právního státu plní advokát zvláštní roli – musí sloužit zájmům spravedlnosti, stejně jako zájmům těch, jejichž práva a svobody je pověřen prosazovat a hájit, a je jeho povinností nejen vystupovat v zájmu věci klienta, ale také být jeho rádcem. Tato úloha tudíž na advokáta klade celou řadu zákonných a morálních povinností, a to, mimo jiné, i vůči veřejnosti, pro kterou je existence svobodné a nezávislé profese vázané dodržováním pravidel stanovených v rámci advokacie zásadním prostředkem pro ochranu lidských práv vůči státní moci a jiným zájmům ve společnosti.“

Ústavní soud uvedl, že s ohledem na to, že advokáti musí sloužit i zájmům spravedlnosti, dle čl. 4.4 již zmiňovaného Etického kodexu advokátů v Evropské unii platí, že **advokát nesmí nikdy soudu vědomě podat mylné nebo zavádějící informace**. Obdobně čl. 17 odst. 2 usnesení představenstva České advokátní komory, zveřejněném pod č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších usnesení, nesmí advokát „v řízení uvádět údaje, ani navrhnout důkazy, o nichž ví, že jsou nepravdivé nebo klamavé, a to ani na příkaz klienta“. Již v nálezu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 789/06 (N 150/46 SbNU 489), v bodě 25, Ústavní soud tato pravidla souhlasně citoval a ani nyní nemá důvod pochybovat o jejich ústavnosti či zákonnosti.

Ústavní soud vyslovil, že **pokud advokát přesto klientovi navrhně, aby před soudy uvedl vědomě nepravdivé nebo zavádějící informace nebo soudům předložil vědomě nepravdivé či zavádějící důkazy, je věcí klienta, jak se k takovému návrhu postaví. Jeho rozhodnutí, že se na takovém jednání nebude podílet, je však ústavně chráněným projevem jeho práva na svobodné jednání dle čl. 2 odst. 3 Listiny a nemůže mu jít k tíži. Advokát se naopak nemůže takovým návrhem zprostit odpovědnosti za předchozí pochybení, kterých se dopustil při poskytování služeb danému klientovi.**

Ústavní soud proto shrnul, že rozhodnutí klienta, že se nebude řídit pokyny advokáta a nebude se podílet na předkládání nepravdivých důkazů soudům, je ústavně chráněným projevem práva tohoto jednotlivce na svobodné jednání dle čl. 2 odst. 3 Listiny. Advokát nemůže po klientovi požadovat, aby před soudy uvedl vědomě nepravdivé nebo zavádějící informace nebo soudům předložil vědomě nepravdivé či zavádějící důkazy, jakými jsou i antedatované smlouvy. Pokud to advokát přesto učiní, nezprostit se tím odpovědnosti za svá předchozí pochybení. Skutečnost, že klient v takovém případě neposkytl advokátovi součinnost, nemůže jít ve sporu mezi klientem a advokátem k tíži klienta.

Ústavní soud uvedl, že v projednávaném případě vedlejší účastník pochybil podle závěrů městského soudu v původním řízení jako advokát stěžovatelky tím, že stěžovatelku dostatečně nepoučil o důsledcích postoupení její pohledávky, což vedlo ke ztrátě její aktivní legitimace v původním sporu se zhotovitelem. Námitku zhotovitele, že stěžovatelka není aktivně legitimována, navíc vedlejší účastník neřešil okamžitě. Vedlejší účastník se pokusil vyřešit nedostatek aktivní legitimace tím, že stěžovatelce navrhl podpis dvou antedatovaných smluv. Vedlejší účastník věděl, že datace obsažená v obou smlouvách je nepravdivá. Pokyn z 26. 2. 2013 k podepsání smlouvy o zpětném postoupení pohledávky, antedatované na 30. 6. 2012, totiž vedlejší účastník stěžovatelce zaslal až poté, co u okresního soudu opakovaně nepravdivě tvrdil, že k postoupení již došlo dne 30. 6. 2012. Stejně tak v srpnu 2013 začal po stěžovatelce požadovat pode-

psání smlouvy dle § 530 obč. zák. č. 40/1964 Sb., antedatovaná na 14. 12. 2011, až v reakci na výzvu krajského soudu k doplnění skutkových tvrzení a důkazních návrhů.

Jinak řečeno, zjištění obecných soudů nasvědčují tomu, že **vedlejší účastník jako advokát vědomě před soudem uváděl nepravdivé informace o skutkovém stavu, které chtěl podpořit nepravdivými důkazy**. Postup vedlejšího účastníka, spočívající v uvádění vědomě nepravdivých tvrzení informací před soudem a vydání pokynu, aby stěžovatelka jako jeho klientka podepsala antedatované smlouvy – tedy vědomě nepravdivé důkazy, je v rozporu se závaznými předpisy upravujícími etické požadavky kladené na advokáty; tento postup vedlejšího účastníka proto podle Ústavního soudu nemohl zhojit jeho předchozí pochybení a zprostit ho odpovědnosti plynoucí z těchto pochybení.

Ústavní soud poukázal na to, že v projednávaném případě se stěžovatelka neřídila pokyny vedlejšího účastníka a žádnou antedatovanou smlouvu se svým podpisem mu nepředala. Díky tomu soudům v původním řízení nebyl předložen vědomě nepravdivý důkaz. Jak již Ústavní soud uvedl, jde z hlediska práva o žádoucí výsledek. Takové jednání stěžovatelky tudíž musí podléhat právní ochraně dle čl. 2 odst. 3 Listiny. Obecné soudy nemohou stěžovatelku za toto jednání sankcionovat ani zhoršovat její právní postavení ve sporu, který nyní vede s vedlejším účastníkem. Jinak řečeno, není možné požadovat po stěžovatelce, aby se podílela na předkládání vědomě nepravdivých důkazů soudům. To znamená, že stěžovatelka nebyla povinna poskytnout vedlejšímu účastníkovi součinnost ani v jedné z obou popsanych situací.

Ústavní soud konstatoval, že městský soud přitom naopak dospěl k závěru, že stěžovatelka neposkytla vedlejšímu účastníkovi součinnost, když se neřídila jeho pokyny k podpisu antedatovaných smluv. Podle městského soudu si tak stěžovatelka způsobila neúspěch v původním sporu sama tímto svým jednáním. Městský soud tudíž zhoršil právní postavení stěžovatelky ve sporu s vedlejším účastníkem kvůli tomu, že se stěžovatelka rozhodla jednat tak, že v důsledku toho nebyly soudům předloženy nepravdivé důkazy. Současně městský soud aproboval jednání vedlejšího účastníka, který jako advokát vyzval stěžovatelku k podpisu antedatovaných smluv, které chtěl následně předložit jako důkazy soudům. Tímto rozhodnutím tudíž městský soud porušil právo stěžovatelky na svobodné jednání dle čl. 2 odst. 3 Listiny. Obecné soudy, uvedl Ústavní soud, nemohou vycházet z toho, že stěžovatelka byla povinna poskytnout vedlejšímu účastníkovi součinnost s pokyny, podle nichž měla podepsat antedatované smlouvy, a podílet se tak na předkládání vědomě nepravdivých důkazů soudům.

Ústavní soud poukázal na to, že **městský soud rovněž uvedl, že stěžovatelka měla možnost podepsat smlouvu o zpětném postoupení pohledávky a uvést v ní správné datum. Stěžovatelka přitom již před městským soudem namítala i to, že vedlejšímu účastníkovi neposkytovala při podepisování jím předložených smluv součinnost z toho důvodu, že jí vedlejší účastník nepoučil o významu zpětného postoupení pohledávky pro výsledek řízení**. Ústavní soud proto přezkoumal rozhodnutí městského soudu i z hlediska vypořádání této námítky stěžovatelky.

Ústavní soud vyslovil, že právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny v sobě zahrnuje i právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí [viz již nálezy ze dne 20. 6. 1995,

sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), obdobně např. nálezy ze dne 26. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 176/96 (N 89/6 SbNU 151)]. Jak Ústavní soud mnohokrát zopakoval, soudy se proto musí v odůvodnění svých rozhodnutí vypořádat s argumenty účastníků řízení způsobem, který odpovídá míře závažnosti těchto argumentů [viz např. nálezy ze dne 9. 4. 2008, sp. zn. I. ÚS 1589/07 (N 69/49 SbNU 45), bod 11, ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 289/06 (N 138/53 SbNU 717), ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 961/09 (N 207/54 SbNU 565), z poslední doby viz např. nálezy ze dne 31. 7. 2017, sp. zn. III. ÚS 1167/17, bod 29].

Ústavní soud uvedl, že tato povinnost samozřejmě neznamená, že soudy musí dát podrobnou odpověď na každý argument účastníků řízení; v úvahu je totiž třeba brát relevanci daného argumentu a jeho možnost ovlivnit výsledek řízení. V žádném případě ovšem nelze ignorovat argument, který je pro výsledek řízení klíčový [viz nálezy ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14 (N 217/75 SbNU 431), bod 60, shodně nálezy ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1895/14 (N 52/76 SbNU 717), bod 31]. Platí tedy, uvedl Ústavní soud, že soudy se musí vypořádat s argumenty účastníků řízení způsobem, který odpovídá míře závažnosti těchto argumentů. **Pokud soudy ignorují argument vznesený účastníkem řízení, který je klíčový pro výsledek řízení, vždy tím poruší základní právo jednotlivce na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny**.

Ústavní soud konstatoval, že z totožných principů vychází i Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře k právu na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy (viz již rozsudek ve věci *Van de Hurk proti Nizozemsku* č. 16034/90 ze dne 19. 4. 1994, § 59 a 61; z poslední doby viz např. rozsudek ve věci *Ramda proti Francii* č. 78477/11 ze dne 19. 12. 2017, § 59 nebo rozsudek ve věci *Jokšas proti Litvě* č. 25330/07 ze dne 12. 12. 2013, § 58).

Ústavní soud poukázal na to – jak již bylo zmíněno –, že stěžovatelka ve svém odvolání k městskému soudu namítla i to, že důvodem, proč neposkytla součinnost vedlejšímu účastníkovi, bylo jeho profesní pochybení. Vedlejší účastník jí totiž nevyvětlil, jaký význam má zpětné postoupení pohledávky pro probíhající řízení a že jí hrozí neúspěch ve sporu.

Ústavní soud uvedl, že městský soud se s touto námítkou stěžovatelky vůbec nevypořádal. Napadený rozsudek městského soudu pouze opakuje, že stěžovatelka neposkytla vedlejšímu účastníkovi dostatečnou součinnost, a nijak se nevyjadřuje k tomu, jaké byly příčiny jejího jednání. Žádné z učiněných skutkových zjištění přitom nenasvědčují tomu, že by vedlejší účastník stěžovatelce jakékoliv vysvětlení či poučení poskytl.

Městský soud dodal, že stěžovatelka mohla podepsat smlouvu o zpětném postoupení pohledávky předloženou vedlejšímu účastníkem i s uvedením pravdivého data. Uplatňováním této argumentace však městský soud podle názoru Ústavního soudu stěžovatelce vytkl, že nenapravila pochybení vedlejšího účastníka při předložení antedatované smlouvy stěžovatelce. Byl to přitom vedlejší účastník, kdo si měl jako advokát počínat s řádnou péčí a poskytovat právní pomoc stěžovatelce. Ústavní soud souhlasil s tím, že **obnovení aktivní legitimace stěžovatelky v původním řízení bylo možné dosáhnout uzavřením smlouvy o zpětném postoupení pohledávky s pravdivým datem. Nebylo ovšem úkolem stěžovatelky, aby toto řešení nalezla sama, neboť tuto právní radu a pomoc jí měl poskytnout její advokát – vedlejší účastník**. Skutková zjištění obecných soudů nenasvědčují tomu, že by tak učinil.

Ústavní soud zdůraznil, že jednotlivci si sjednávají zastoupení advokátem právě proto, aby mu advokát nabídl a vysvětlil možná právní řešení jeho případu; nelze proto po jednotlivci požadovat, aby taková řešení či jejich detaily domýšlel za advokáta, ani mu nelze klást k tíži, pokud to neučiní. Stěžovatelce tedy nelze klást k tíži, že sama nepřišla na to, že pro svůj úspěch v původním řízení může smlouvy předložené vedlejším účastníkem podepsat i s uvedením pravdivého data. Obecné soudy se naopak měly vypořádat s její námitkou, že neposkytovala součinnost vedlejším účastníkovi z toho důvodu, že jí dostatečně nevysvětlil význam postoupení a zpětného postoupení pohledávky.

Ústavní soud dovodil, že **městský soud se tedy nevypořádal s námitkou stěžovatelky, že příčinou jejího jednání bylo nedostatečné poučení ze strany vedlejšího účastníka o významu postoupení a zpětného postoupení pohledávky.** Tato námitka stěžovatelky přitom byla klíčová pro výsledek sporu. Tím, že se s touto námitkou městský soud nevypořádal, porušil základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud se dále zabýval napadeným usnesením Nejvyššího soudu, jímž Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky jako nepřipustné dle § 237 o. s. ř. Podle Nejvyššího soudu rozhodnutí městského soudu spočívalo na závěru, že neúspěch v původním řízení si způsobila sama stěžovatelka svou nedostatečnou součinností s vedlejším účastníkem. Podle Nejvyššího soudu stěžovatelka tento závěr ve svém dovolání nenapadla a nezpochybnila, že vedlejším účastníkovi neposkytovala součinnost.

Ústavní soud dospěl k závěru, že toto odůvodnění je, jak správně namítá stěžovatelka, v přímém rozporu s obsahem dovolání. Stěžovatelka totiž ve svém dovolání uvedla, že nedostatek její součinnosti způsobil vedlejší účastník svým profesním pochybením, neboť jí nevysvětlil, jaký význam má podepsání jím předkládaných smluv pro výsledek původního civilního řízení. Stěžovatelka v dovolání označila toto nedostatečné poučení za prvotní příčinu vzniku škody. Z obsahu dovolání je tedy zcela zřejmé, že stěžovatelka brojila proti závěru městského soudu ohledně toho, co bylo prvotní příčinou vzniku škody, zpochybnila tedy závěr, na němž spočívalo rozhodnutí městského soudu. Nejvyšší soud byl tudíž povinen se s její argumentací vypořádat a svým napadeným usnesením tuto svou povinnost porušil. Stěžovatelka navíc ve svém dovolání namítala i to, že vedlejší účastník jako advokát v původním řízení uváděl před soudem vědomě nepravdivé informace, a ani na tuto argumentaci Nejvyšší soud nijak nereagoval.

Ústavní soud konstatoval, že **Nejvyšší soud se v napadeném rozhodnutí nevypořádal s námitkami stěžovatelky způsobem, který odpovídá jejich závažnosti, a tím porušil její právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.** Protože Nejvyšší soud nepřezkoumal rozsudek městského soudu z hlediska námitek uplatněných stěžovatelkou, nedostal své povinnosti dle čl. 4 Ústavy a neposkytl ochranu právu stěžovatelky na svobodné jednání dle čl. 2 odst. 3 Listiny; i toto její právo tak bylo napadeným rozhodnutím Nejvyššího soudu porušeno. Ústavní soud shrnul, že z práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny vyplývá povinnost soudu vypořádat se s argumenty účastníka řízení způsobem, který odpovídá míře jejich závažnosti, přičemž tato povinnost dopadá i na Nejvyšší soud při rozhodování o přípustnosti dovolání dle § 237 o. s. ř. Vyhne-li se Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí stěžejním argumentům uplatněným účastníkem řízení a nijak na ně nereaguje, poruší tím jeho právo na spravedlivý proces.

Ústavní soud dodal, že v dalším řízení jsou obecné soudy vázány právním hodnocením obsaženým v tomto nálezu. Nesmí tedy přičítat stěžovatelce k tíži, že nevyhověla pokynům vedlejšího účastníka, které by měly za následek předkládání vědomě nepravdivých důkazů soudům. Pokud přesto dovodí na základě jiných skutečností, že stěžovatelka v původním řízení neposkytla vedlejším účastníkovi dostatečnou součinnost, budou se muset vypořádat s námitkou stěžovatelky, že nedostatečná součinnost byla způsobena pochybením vedlejšího účastníka, který jí jako advokát neposkytl vysvětlení a poučení ohledně významu zpětného postoupení pohledávky a obnovení aktivní legitimace pro výsledek původního řízení. Zrušením napadených rozhodnutí se vytváří stěžovatelce, ale i vedlejším účastníkovi, dostatečný prostor k uplatnění případných dalších námitek a argumentů před obecnými soudy.

Z výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že napadeným rozsudkem městského soudu a usnesením Nejvyššího soudu bylo porušeno základní právo stěžovatelky na svobodné jednání dle čl. 2 odst. 3 Listiny a její základní právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadená rozhodnutí zrušil.

✦ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

Ústavní soud Zahumny II. ÚS 644/18

Okresní soud v Mělníku

Advokát udělal chybu!

Žaloba na zaplacení 797 595 Kč s příslušenstvím se zamítá. Žalobkyně nedoložila svou aktivní legitimaci. Neprokázala, že došlo ke zpětnému postoupení pohledávky na její osobu.

v advokátní kanceláři

CHCI ODŠKODNĚNÍ! NEVYSVĚTLIL JSTE MI VÝZNAM ZPĚTNÉHO POSTOUPENÍ POHLEDÁVKY A OBNOVENÍ AKTIVNÍ LEGITIMACE!

MĚLA JSTE PODEPSAT ANTEDATOVANOU SMLÓUVU O ZPĚTNÉM POSTOUPENÍ POHLEDÁVKY, JAK JSEM VÁM ŘÍKAL, A SPOR BYCHOM VYHRÁLI! JE TO VAŠE CHYBA! NIC VÁM NEUHRADÍM!

ÚSTAVNÍ SOUD II. ÚS 644/18

Advokát nemůže po klientovi žádat, aby před soudy uvedl vědomě nepravdivé nebo zavádějící informace nebo soudům předložil vědomě nepravdivé či zavádějící důkazy. Když tak učiní, nezproští se tím odpovědnosti za předchozí pochybení. Odmítnutí takového požadavku klientem, nemůže jít ve sporu mezi klientem a advokátem k tíži klienta.

Z David Zahumny
advokát

Odlišnosti na ostatní a speciální právo

■ Nejvyšší správní soud:

K odůvodnění správních a soudních rozhodnutí

Úkolem správních soudů není zajišťovat účastníkům vždy a po všech stránkách bezvadná správní rozhodnutí, nýbrž ochránit je před hmotněprávními pochybeními správních orgánů a před takovými vadami správního řízení, které by ve svém důsledku mohly mít vliv na hmotněprávní postavení účastníků.

Na jedné straně je pravda, že jakékoli písemně vyhotovené rozhodnutí veřejné moci – ať moci výkonné, nebo moci soudní, ať v prvním stupni, nebo v nejvyšší instanci – by mělo splňovat stejná základní kritéria srozumitelnosti, přehlednosti, určitosti a vykonatelnosti.

Na druhé straně nelze realisticky očekávat, že rozhodnutí zejména správního orgánu prvního stupně, leckdy vypracované úředníkem, který ani nemá právní vzdělání (a případně vůbec vysokoškolské vzdělání), bude svou podobou, formální úrovní a obsahovou pečlivostí srovnatelné s rozhodnutím nejvyšší soudní instance, na jehož koncipování se obvykle podílí několik právně vzdělaných osob.

Zejména vysoké soudy tíhnou k tomu obohacovat své poměrně jednoduché právní závěry o obširné exkursy teoretického charakteru, které ani nemusejí být pro věc vždy potřebné, ale vždy činí četbu obtížnější – stejně jako četná slova cizího (nejčastěji latinského) původu či cizojazyčné pojmy převzaté přímo z originálu, jimiž vysoké soudy rády dávají na odív svou vzdělanost.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 4. 2018, č. j. 10 As 211/2017-47

Z odůvodnění:

Městský úřad vydal jako speciální stavební úřad dne 29. 7. 2014 dodatečné povolení změny stavby. Žalovaný svým rozhodnutím ze dne 29. 5. 2015 zamítl odvolání žalobkyně proti rozhodnutí městského úřadu a zároveň toto rozhodnutí potvrdil.

Proti rozhodnutí žalovaného podala žalobkyně žalobu, kterou Krajský soud v Praze zamítl rozsudkem ze dne 27. 6. 2017. Podle krajského soudu stavební úřad nepochybil tím, že umožnil stavebníkovi předkládat doklady v dodatečných lhůtách, místo aby na prodlení stavebníka reagoval zastavením řízení. Rovněž je běžným postupem, že stavební úřad při splnění zákonných podmínek dodatečně povolí stavbu, pokud o to stavebník požádal v reakci na zahájení řízení o odstranění stavby (postavené v rozporu se stavebním povolením). Nevadí ani to, že stavební úřad upustil od ústního jednání a od místního ohledání po zásadním doplnění projektové dokumentace, pokud je zřejmé, že ústní jednání i místní ohledání již dříve proběhlo, stavebnímu úřadu byly poměry v místě známy a účastníci měli možnost se k věci vyjádřit.

Je pravda, že již stavební úřad měl po doplnění projektové dokumentace sám požádat dotčené orgány o nová vyjádření a závazná stanoviska; jestliže to však neučinil, mohl tuto vadu napravit žalovaný v odvolacím řízení, což se také stalo.

Ačkoli správní orgány neuvedly, s jakým zněním stavebního zákona pracují, nejde o vadu, která by mohla přivodit nezákonnost napadeného rozhodnutí; ostatně časová působnost stavebního zákona je jasně dána přechodným ustanove-

ním čl. XVIII novely publikované pod č. 350/2012 Sb. Správní orgány reagovaly na všechny námítky žalobkyně, byť ne vždy přehledně, protože dílčí závěry jsou obsaženy na různých místech vnitřně nestrukturovaného odůvodnění.

Proti rozsudku krajského soudu podala žalobkyně (stěžovatelka) kasační stížnost. **Krajský soud sice připustil, že správní rozhodnutí obou stupňů jsou poměrně nepřehledná, neprofesionálně zpracovaná a místy i obtížně srozumitelná, přesto v tom však nespatořoval nezákonnost.** Spravedlnost však nemá být jen fakticky poskytována, ale také má být patrné, že je poskytována. Ostatně smyslem správního soudnictví je ochrana práva účastníků správního řízení na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Krajskému soudu nevadilo ani to, že v důsledku nových (revidovaných) vyjádření a závazných stanovisek dotčených orgánů, která byla opatřena až v odvolacím řízení, byla stěžovatelka připravena o instanci. Krajský soud se v souvislosti s neprovedeným ústním jednáním před stavebním úřadem nevypořádal ani s rozsudkem NSS ze dne 28. 5. 2014, č. j. 1 As 50/2014-76, č. 3084/2014 Sb. NSS. Krajský soud si podle stěžovatelky uvědomoval, že prakticky všechny její námítky jsou důvodné, nesprávně však posoudil intenzitu pochybení správních orgánů. Tato pochybení, třebaž v jednotlivostech „jen“ *necitlivá a nepřátelská*, zakládají ve svém uceleném souboru nepřezkoumatelnost a nesrozumitelnost rozhodnutí žalovaného.

Není namístě, aby krajský soud k takovému rozhodnutí půdával omluvná doplňující vysvětlení.

Z judikatury NSS není znám jeho vlastní rozsudek, který by se vyznačoval těmito vadami

(jak je pojmenoval krajský soud):

- reakce na odvolací námítky je shrnuta v podstatě do jed-

noho odstavce, který je rozprostřen bez přerušení takřka na celých jedenáct stran;

- zcela chybí jakýkoli strukturovaný souhrn předchozího správního řízení či skutkového stavu;
- rozhodnutí neuvádí výslovně, podle jakého znění právního předpisu postupuje;
- reakce na určitou otázku se v rozhodnutí obtížněji hledá;
- podmínka uložená ve výroku rozhodnutí je zčásti nepřesná.

Kasační stížnost není důvodná.

NSS souhlasí s krajským soudem v tom, že ne každá nedokonalost či vada správního rozhodnutí (zde zejména odbytá grafická podoba rozhodnutí, obsahová nepřehlednost a formulační nepřesnost) má vést k jeho zrušení. *Nezákonnost* je totiž pojmem užším než *vada*. Krajský soud důvodně pokáral správní orgány za to, jak neprofesionálně zpracovaly svá rozhodnutí; pouhý tento fakt – totiž že správní orgány si měly dát se svými rozhodnutími větší práci – však nic nevyovídá o *věcné* správnosti nebo alespoň věcné dostatečnosti přezkoumávaných rozhodnutí. I kdyby se (teoreticky) tyto vady staly důvodem zrušení rozhodnutí, vedlo by to v dalším řízení jen k tomu, že rozhodnutí by byla zpracována přehledněji, srozumitelněji a pečlivěji; věcně by však vyznívala stejně. Není tedy zřejmé, jak by tímto postupem bylo ochráněno stěžovatelčino právo na spravedlivý proces. **Úkolem správních soudů není zajišťovat účastníkům vždy a po všech stránkách bezvadná správní rozhodnutí, nýbrž ochránit je před hmotněprávními pochybeními správních orgánů a před takovými vadami správního řízení, které ve svém důsledku mohly mít vliv na hmotněprávní postavení účastníků.** Takové vady ale v žalobě vytýkány nebyly.

Srovnání napadených správních rozhodnutí s rozsudky NSS, jak je stěžovatelka provádí v kasační stížnosti, považuje soud za neobvyklé. **Na jedné straně je pravda, že jakékoli písemně vyhotovené rozhodnutí veřejné moci – ať moci výkonné, nebo moci soudní, ať v prvním stupni, nebo v nejvyšší instanci – by mělo splňovat stejná základní kritéria srozumitelnosti, přehlednosti, určitosti a vykonatelnosti. Na druhé straně nelze realisticky očekávat, že rozhodnutí zejména správního orgánu prvního stupně, leckdy vypracované úředníkem, který ani nemá právní vzdělání (a případně vůbec vysokoškolské vzdělání), bude svou podobou, formální úrovní a obsahovou pečlivostí srovnatelné s rozhodnutím nejvyšší soudní instance, na jehož koncipování se obvykle podílí několik právně vzdělaných osob.**

Přesto je třeba polemizovat se stěžovatelčím „seznamem vad“, které by sám NSS podle ní ve svých rozhodnutích nepřipustil (ačkoli u správních rozhodnutí je ochoten je tolerovat). Soudu je z jeho činnosti známa řada rozhodnutí nejen jeho vlastních, ale i rozhodnutí krajských soudů rozhodujících ve správním soudnictví, obecných soudů včetně Nejvyššího soudu, a konečně i Ústavního soudu, která se dopouštějí právě takových vad – nebo vad typově podobných, které brání porozumění stejnou měrou.

Je politováníhodnou praxí, zejména v rekapitulačních částech soudních rozhodnutí, že text není vnitřně strukturován a celé stránky plynou v jediném odstavci. Obvyklé v soudních rozhodnutích vysokých soudů je nikoli to, že chybí souhrn předchozího řízení či skutkového stavu, ale vada zrcadlově obrácená: informace o tom, co vše se v řízení odehrálo a co vše se zjistilo, se do omrzení opakují se všemi podrobnostmi –

ačkoli účastníkům jsou tyto skutečnosti známy a už několikrát o nich četli v rozhodnutí soudů nižších stupňů. Zcela typické je, že soudy neuvádějí, podle jakého znění právního předpisu postupují: věc se zpravidla odvíjí nicneřikající formulkou ve znění pozdějších předpisů či v rozhodném znění. Časté je i to, že odpověď na určitou otázku se v rozhodnutí složitěji hledá, a to – s jistou nadsázkou řečeno – tím obtížněji, čím vyšší je soudní instance. **Zejména vysoké soudy tihnou k tomu obohacovat své poměrně jednoduché právní závěry o obsírné exkursy teoretického charakteru, které ani nemusejí být pro věc vždy potřebné, ale vždy činí četbu obtížnější – stejně jako četná slova cizího (nejčastěji latinského) původu či cizojazyčné pojmy převzaté přímo z originálu, jimiž vysoké soudy rády dávají na odív svou vzdělanost.**

V rozporu se stěžovatelčím přesvědčením soud zdůrazňuje, že tento typ vad (ač se vypracovávání takových rozhodnutí příčí vlastnímu smyslu justice, tj. poznat, co je po právu, a vysvětlit to stranám tak, aby to i ony pochopily a respektovaly) nevede (alespoň to soudu není známo) k rušení soudních rozhodnutí, která jsou takovými vadami postižena. Tím méně to může být důvodem pro zrušení rozhodnutí správního orgánu, na nějž jistě nelze klást větší požadavky než na texty vypracovávané kvalifikovanými soudními osobami.

NSS proto zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s.

Komentář:

Ústavní stížnost proti citovanému rozsudku byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 13. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 2330/18, jako zjevně neopodstatněná. Z části „*Přesvědčivost principů dobré správy se podává: „Písemné odůvodnění rozhodnutí úřadu je přehledné, srozumitelné a jednoznačné.“* Nejvyšší správní soud naopak vyslal citovaným rozsudkem jasný signál, že jeho judikatura ve vztahu k požadavkům na kvalitu správních rozhodnutí se ubírá opačným směrem.

✦ Rozhodnutí zpracoval a opatřil komentářem
JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, advokát v Praze.

Švýcarský advokát v Praze

Dr. iur. Julius Effenberger
evropský usazený advokát, člen ČAK
Malá Štupartská 6, 110 00 Praha 1
(u advokátní kanceláře Novický Mejzlík)
tel. 731 016 258

www.effenberger-law.com

mail@effenberger-law.com

Krajský soud v Ostravě:

Zástavní právo zřizované v daňovém řízení

Ke zřízení zástavního práva rozhodnutím správce daně podle § 170 zák. č. 280/2009 Sb., daňového řádu, postačí existence stanovené a fakticky nezaplacené daně.

Podmínkou zřízení zástavního práva podle daňového řádu není obava správce daně z budoucí nedobytnosti nebo značně obtížného budoucího vybrání daně nebo zkoumání ekonomické situace daňového subjektu. To vyplývá z povahy daňového zástavního práva, jehož funkce je primárně zajišťovací.

**Rozsudek Krajského soudu v Ostravě,
pobočka v Olomouci, ze dne 29. 3. 2018,
č. j. 65 Af 125/2016-41**

K věci:

Finanční úřad pro Olomoucký kraj (dále jen „správce daně“) rozhodnutími ze dne 9. 3. 2016 zřídil dle § 170 odst. 1 daňového řádu ve spojení s § 1309 a násl. občanského zákoníku zástavní právo k zajištění neuhrazené daně žalobce, evidované ke dni 8. 3. 2016 ve výši 1 049 995 Kč. V rozhodnutích specifikoval jednotlivá vyměření daní uvedením čísla jednacího, druhem daně, datem vydání, datem splatnosti a výší daně, a to s odůvodněním, že daňový dlužník neuhradil ke dni 8. 3. 2016 uvedené daňové nedoplatky.

K odvolání žalobce žalovaný potvrdil všechna rozhodnutí správce daně rozhodnutím ze dne 5. 10. 2016 se závěrem, že pojmem neuhrazená daň dle § 170 odst. 1 daňového řádu se míní jak daň již splatná (nedoplatek), tak daň nesplacená, pakliže je již ustanovena. Dle žalovaného, pokud by zákonodárce mínil neuhrazenou daň nedoplatek ve smyslu § 153 odst. 3 daňového řádu, pak by tento pojem užil i v § 170 odst. 1. Pojem neuhrazená daň nelze zaměňovat s pojmem nedoplatek, neboť aby se daň stala nedoplatkem, musí být splněny kumulativní podmínky, a to (i) musí se jednat o částku daně, která nebyla doposud uhrazena, a (ii) uplynul poslední den její splatnosti. Dle žalovaného tak každý nedoplatek daně je neuhrazenou daní, avšak ne každá neuhrazená daň musí být nedoplatkem daně.

V rámci zachování zásady zdrženlivosti a přiměřenosti, s přihlédnutím k tomu, že žalobce se správcem daně spolupracoval, vzal na vědomí své daňové povinnosti, které postupně hradil, nezbavoval se svého majetku či nesnižoval jeho hodnotu, nemohl správce daně zahájit daňovou exekuci. Zástavním právem dle žalovaného byly zajištěny sice nesplacené, avšak již stanovené daňové povinnosti, ale byly jen zajištěny, nikoli vymáhány a zajištění nepředstavuje nástroj, kterým by měla být zajištěna promptní úhrada, ale umožnit daňovému subjektu nakládat se svým majetkem dle své dispozice a správci daně zajistí neuhrazenou daň. Dle žalovaného není zástavní právo nejzazším prostředkem, kterým je např. daňová exekuce prodejem nemovitosti. Legitimním důvodem pro zřízení zástavního práva v daném případě byla existence nedoplatků. Ve vztahu k proporcionalitě žalovaný uvedl, že zástavní prá-

vo bylo zřízeno k neuhrazeným daním ve výši 1 049 995 Kč a samotná výše zajištěného majetku nedokládala, že by postup správce daně byl neproporcionální, přičemž nebylo rozhodné, zda majetek žalobce slouží k podnikání či uspokojování soukromých potřeb žalobce a jeho rodiny, ale jen to, že vlastníkem majetku byl žalobce.

Proti rozhodnutí žalovaného podal žalobce žalobu u Krajského soudu v Ostravě, pobočce v Olomouci. Namítal, že rozhodnutí správních orgánů jsou nepřezkoumatelná, neboť z rozhodnutí o zřízení zástavního práva k nemovitým věcem musí být patrné, že nedobrá ekonomická situace daňového subjektu ve vztahu k výši dosud nesplacené daně vyvolává odůvodněnou obavu správce daně o schopnosti daňového subjektu daň v době její vymahatelnosti uhradit, a tato obava musí být založena na zjištěných konkrétních poměrech daňového subjektu, které musí být vztaženy k výši dosud nesplacené daně. V odůvodnění rozhodnutí o zřízení zástavního práva správce daně nevyhodnotil ani možnost uhradit dobrovolně doměřenou daň daňovým subjektem najednou, nevážil možnost splátek, posečkání či jiných institutů daňového řízení, které mohou u daňového subjektu s bezvadnou mnohaletou daňovou minulostí přicházet v úvahu, a rozhodnutí o zřízení zástavního práva na veškerý nemovitý majetek ve vlastnictví žalobce mohlo mít fatální následky pro žalobcovu ekonomickou činnost a klíčový význam pro právo vlastnické.

Dle žalobce rozhodnutí žalovaného i správce daně postrádala řádné odůvodnění, jelikož odůvodnění rozhodnutí o zřízení zástavního práva musí mj. obsahovat závěr správce daně o tom, že zde existuje neuhrazená daň, musí být přesně označena daňová povinnost včetně údajů prokazujících, že stanovená daň je již splatná a zůstala neuhrazena, a dále musí být odůvodněno, proč správce daně zvolil právě tento konkrétní zajišťovací prostředek, a to zejména z hlediska subsidiarity zástavního práva a z hlediska proporcionality mezi hodnotou zástavy a výší neuhrazené daně. Správce daně se ve svých rozhodnutích však spokojil pouze s konstatováním, že žalobce jako daňový dlužník neuhradil ke dni vydání rozhodnutí ve výroku uvedené daňové nedoplatky, a proto podle § 170 daňového řádu zřídil zástavní právo k nemovitým věcem specifikovaným ve výročních jednotlivých rozhodnutích. Tuto vadu neodstranil ani žalovaný, tedy i jeho rozhodnutí trpí nepřezkoumatelností.

Žalobce dále nesouhlasil se závěrem, že zástavní právo k nemovitostem v majetku daňového subjektu může být zřízeno k za-

jištění neuhrazené daně, tedy že vznik zástavního práva předpokládá existenci platné a neuhrazené pohledávky peněžité povahy. Ke dni vydání rozhodnutí správce daně (9. 3. 2016) měl žalobce u správce daně neuhrazené pohledávky ve výši celkem 293 053 Kč a ostatní daně nelze považovat za neuhrazené, neboť ke dni vydání rozhodnutí o zřízení zástavního práva nebyly po dni splatnosti, a nelze je tak považovat za daně neuhrazené.

Žalovaný uvedl, že žalobce zcela mylně považuje nedoplatek ve smyslu § 153 daňového řádu za neuhrazenou daň ve smyslu § 170 odst. 1. K námitce proporcionality žalovaný uvedl, že žalobce vytrhl z kontextu část odůvodnění napadeného rozhodnutí a účelově odhlédl od judikatury Nejvyššího správního soudu a v ní nastíněného poměru mezi výší neuhrazené daně a hodnotou zastavených věcí, s tím, že dle ustálené judikatury správních soudů i komentářů k daňovému řádu je odvolací orgán oprávněn změnit rozhodnutí I. stupně v případě, že shledá v postupu správce daně chyby, což je výrazem toho, že řízení před správním orgánem I. stupně a odvolací řízení tvoří spolu jeden celek, a teprve odvolacím rozhodnutím je o předmětu řízení pravomocně rozhodnuto.

Krajský soud v Ostravě, pobočka v Olomouci, žalobu zamítl.

Z odůvodnění:

Podle § 170 odst. 1 daňového řádu (ve znění účinném ke dni napadeného rozhodnutí) „*správce daně může zřídit rozhodnutím zástavní právo k majetku daňového subjektu k zajištění jím neuhrazené daně za podmínek stanovených občanským zákoníkem, pokud tento zákon nestanoví jinak*“.

Podle § 170 odst. 2 daňového řádu (ve znění účinném ke dni napadeného rozhodnutí) „*rozhodnutí o zřízení zástavního práva obsahuje ve výroku kromě náležitostí podle § 102 odst. 1 výši daně zajištěné zástavním právem a označení zástavy*“.

K nepřezkoumatelnosti rozhodnutí

Nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů je dána především tehdy, opřel-li správní orgán rozhodovací důvody o skutečnosti v řízení nezjišťované, případně zjištěné v rozporu se zákonem, nebo pokud zcela opomenul vypořádat některou z námitek uplatněných účastníkem řízení. Nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů je i takové rozhodnutí, z něhož není zřejmé, jakými úvahami se správní orgán řídil při naplnění zásady volného hodnocení důkazů či utváření závěru o skutkovém stavu, z jakého důvodu nepovažoval za důvodnou právní argumentaci účastníka řízení a proč podřadil popsaný skutkový stav pod zvolené právní normy.

Podle ustálené judikatury (např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2015, č. j. 8 As 179/2014-86, nebo ze dne 14. 5. 2015, č. j. 9 Afs 156/2014-58) tvoří daňové řízení v zásadě jeden celek od jeho zahájení až do právní moci konečného rozhodnutí. Při změně rozhodnutí I. stupně v odvolacím řízení platí obě rozhodnutí společně v mezích provedených změn (tvoří fakticky jeden celek). Odvolací řízení má nejen povahu přezkumnou, ale též povahu nápravnou ve vztahu k pochybením správního orgánu I. stupně. Vyjde-li tedy v odvolacím řízení najevo, že se správce daně dopustil procesního pochybení, které by mohlo mít vliv na zákonnost

rozhodnutí ve věci samé, může žalovaný napravit toto pochybení svým vlastním postupem.

V rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 10. 2009, č. j. 2 Afs 186/2006-54, č. 1982/2010 Sb. NSS, Nejvyšší správní soud uzavřel, že „*rozhodnutí o zřízení zástavního práva, resp. rozhodnutí o odvolání proti takovému rozhodnutí, není ani dle své povahy nezpůsobilé k soudnímu přezkumu. Právě naopak. Toto rozhodnutí obsahuje odůvodnění (§ 32 odst. 3 daňového řádu), z něhož musí být zejména patrné, že jsou splněny podmínky pro zřízení správcovského zástavního práva vyplývající z § 72 daňového řádu, tedy především to, že je zde daňová pohledávka (její příslušenství) ve výši zajištěné zástavním právem a že se jedná o věc ve vlastnictví daňového dlužníka. Při zřízení správcovského zástavního práva by rovněž měly být respektovány základní zásady daňového řízení, zejména pak zásada proporcionality, popř. minimalizace zásahů do práv vyjádřená v § 2 odst. 2 daňového řádu. Všechny tyto zákonné předpoklady pro zřízení správcovského zástavního práva mohou, resp. mají být podrobeny soudnímu přezkumu.*“

Uvedený závěr byl sice přijat ve vztahu k § 72 zák. č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, avšak při prakticky stejné úpravě daňového zástavního práva v § 170 daňového řádu je plně aplikovatelný i na posuzovanou věc. Z uvedeného rozhodnutí tak vyplývá, že **rozhodnutí o zřízení daňového zástavního práva musí obsahovat odůvodnění, z něhož musí být zejména patrné, že jsou splněny podmínky pro zřízení daňového zástavního práva, tedy především to, že je zde daňová pohledávka (její příslušenství) ve výši zajištěné zástavním právem a že se jedná o věc ve vlastnictví daňového dlužníka** (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 2176/15).

Ust. § 170 odst. 1 daňového řádu nestanoví jako podmínku pro zřízení zástavního práva odůvodněnou obavu správce daně z budoucí nedobytnosti nebo značně obtížného budoucího vybrání daně (na rozdíl od institutu zajišťovacího příkazu), popř. mu nestanoví povinnost zkoumat ekonomickou situaci daňového subjektu. Je to dáno povahou daňového zástavního práva (viz výklad provedený níže) s tím, že uvedený institut má primárně zajišťovací funkci a nevede k přímé úhradě (byť formou zajištění) daňové povinnosti. Slouží k tomu, aby daňová pohledávka byla řádně a včas zaplacená, tedy k motivaci daňového subjektu k plnění si svých daňových povinností. Správce daně je pak korigován při svém rozhodování základními zásadami daňového řízení, především pak zásadou proporcionality (viz níže).

Z pohledu rozhodování správce daně o zřízení zástavního práva je pak nerozhodné, zda je daňový subjekt schopen neuhrazenou daň zaplatit najednou či ve splátkách či zda mu správce daně posečká s placením daní apod. Naopak to, že bude zřízeno zajištění v podobě zástavního práva, může mít pro daňový subjekt pozitivní efekt v tom, že správce daně mu povolí zaplacení daně ve splátkách či mu s placením daní posečká, neboť plnění daňových povinností bude mít zajištěno. Rovněž by bylo popřením smyslu zajišťovací funkce zástavního práva, pokud by správce daně měl daňovému subjektu dopředu oznamovat svůj úmysl zajistit daň zástavním právem, neboť by tím byl dán daňovým subjektům prostor pro případné majetkové dispozice a omezení možností správce daně řádně si placení daní tímto způsobem zajistit.

Rozhodnutí správce daně v posuzované věci obsahovala v souladu s § 107 odst. 2 daňového řádu výši zajištěné daně (s uvedením celkové výše daně včetně příslušenství, výše samotné daně a samotného příslušenství) a dále vždy jednotlivá čísla rozhodnutí správce daně o stanovení daně, druh daně, datum vydání, datum splatnosti a částku k zaplacení, tak jako obsahovala též označení zástavy, a to v souladu se zápisem v katastru nemovitostí. Finanční úřad ve svých rozhodnutích sice stručně, leč jednoznačně uvedl, z jakého důvodu přikročil ke zřízení zástavního práva. Krajský soud považuje za nezbytné zdůraznit, že skutečnost, že příslušné daně byly již stanoveny, tedy zapsány na osobním daňovém účtu žalobce, nebyla ve správním ani v soudním řízení jakkoli zpochybněna.

Žalovaný se pak ve svém rozhodnutí (odůvodnění str. 5-7) zabýval tím, proč lze zřídit zástavní právo též k nesplatné dani (avšak již stanovené), k otázce zachování zásady zdrženlivosti, přiměřenosti a proporcionality. Ve své jednotě pak rozhodnutí správce daně a žalovaného představují jednoznačná a zcela přezkoumatelná rozhodnutí, která svým obsahem odpovídají rozhodnutí dle § 170 odst. 1 a 2 daňového řádu, resp. řádnému rozhodnutí o odvolání žalobce proti rozhodnutím správce daně.

K neuhrazené dani

Daní se ve smyslu daňového řádu rozumí mj. peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek [§ 2 odst. 3 písm. a) daňového řádu] s tím, že daň v sobě zahrnuje rovněž příslušenství daně (§ 2 odst. 4 daňového řádu), kterými se rozumějí úroky, penále, pokuty a náklady řízení, jsou-li ukládány nebo vznikají podle daňového zákona (§ 2 odst. 5 věta první daňového řádu). Daňové řízení (§ 134 odst. 3 daňového řádu) se skládá podle okolností z dílčích daňových řízení, a to (a) řízení nalézacího, (b) řízení při placení daní a (c) řízení o mimořádných opravných a dozorcích prostředcích. Řízení nalézací má podle okolností fáze vyměřovací, doměřovací a o řádném opravném prostředku. Řízení o zajištění daní je jedním z dílčích řízení placení daní [§ 134 odst. 3 písm. b) bod 2 daňového řádu]. Je tedy zřejmé, že je třeba důsledně odlišovat řízení vyměřovací od řízení o zajištění daní.

Daňové řízení je v České republice postaveno na principu, že daňový subjekt si sám vyplní daňové přiznání a daň si sám vyčíslí (§ 135 odst. 1 a 2 daňového řádu). Daň je pak splatná v poslední den lhůty stanovené pro podání řádného daňového přiznání (§ 135 odst. 3 daňového řádu). V případě, že dojde k doměření daně správcem daně, je daň splatná do konce lhůty uvedené v platebním výměru, popř. do konce měsíce následujícího po měsíci, ve kterém daňový subjekt zjistil skutečnosti pro podání dodatečného daňového přiznání nebo dodatečného vyúčtování. Do evidence daní daňového subjektu lze zapsat toliko vyměřenou daň (§ 139 odst. 2 věta před středníkem daňového řádu). Vyměřenou daní je třeba rozumět správcem daně zjištěný základ daně a její vyčíslení (popř. vyčíslení daňové ztráty, daňového odpočtu apod.). Vyměřením daně je o dani správcem daně rozhodnuto. Výsledkem vyměřovacího řízení je pak vydání rozhodnutí, tedy platebního výměru. Pokud se vyměřovaná daň neodchyluje od daně tvrzené daňovým subjektem, správce daně nemusí daňovému subjektu oznamovat výsledek vyměření platebním výměrem, v takovém případě správce da-

ně platební výměr založí do spisu (§ 140 odst. 1 daňového řádu) a za den doručení platebního výměru daňovému subjektu se považuje poslední den lhůty pro podání daňového přiznání nebo vyúčtování, popř. den doručení těchto listin správcem daně, byly-li podány opožděně (§ 140 odst. 2 daňového řádu).

Nedoplatkem je třeba rozumět částku daně, která není uhrazena, a uplynul již den splatnosti této daně; nedoplatek je rovněž neuhrazené příslušenství daně, u kterého již uplynul den splatnosti, popř. též neuhrazená částka zajištěné daně (§ 153 odst. 1 daňového řádu). Daň se platí bezhotovostním převodem nebo v hotovosti (§ 163 odst. 3 daňového řádu), přičemž za den platby se považuje (§ 166 odst. 1 daňového řádu ve znění účinném ke dni rozhodnutí žalovaného) a) u platby, která byla prováděna poskytovatelem platebních služeb nebo provozovatelem poštovních služeb, den, kdy byla připsána na účet správce daně, nebo b) u platby prováděné v hotovosti u správce daně den, kdy úřední osoba platbu převzala. Pojem daňová pohledávka není v daňovém řádu jakkoli vyložen. Daňový řád tak na několika místech používá pojem splatná daňová pohledávka (např. § 152, 153, 160 daňového řádu a dále ustanovení upravující daňovou exekuci). Daňovou pohledávkou je třeba obecně rozumět právo správce daně požadovat po daňovém subjektu daň. Daňová pohledávka může být doposud nesplatná (u níž neuplynula lhůta pro její zaplacení), popř. splatná (u které již uplynula lhůta pro její zaplacení). V případě splatné nezaplacené daňové pohledávky se jedná o daňový nedoplatek. Z výše uvedeného tak vyplývá, že je třeba rozlišovat daň stanovenou, daň neuhrazenou a daň splatnou.

Stanovenou daní je třeba rozumět daň, která je správcem daně zapsána v daňové evidenci, tedy na určitém osobním daňovém účtu daňového subjektu, a jedná se tak o výsledek vyměřovacího řízení. K takové dani je správcem daně vydán platební výměr, který se za zákonem předvídaných skutečností zakládá do spisu a nedoručuje se daňovému subjektu.

Daň již splatná je daň, u které nastala doba její splatnosti (nejčastěji poslední den lhůty stanovené pro podání řádného opravného prostředku).

Daň neuhrazená je daň stanovená, která nebyla doposud zaplacená, bez rozdílu toho, zda u ní lhůta splatnosti již uplynula, či nikoli. V případě, že lhůta splatnosti daně již marně uplynula, jedná se o daňový nedoplatek. U daní, které jsou splatné posledním dnem pro podání řádného daňového přiznání a správce daně v případě vyměřovacího řízení nezjistí žádnou odchylku od daně tvrzené daňovým subjektem, se uplynutím posledního dne pro podání řádného daňového přiznání stane nezaplacená daň daňovým nedoplatkem. Nelze tudíž obecně ztotožňovat pojem neuhrazená daň a daňový nedoplatek. Žalovaný tak ve svém rozhodnutí správně uzavřel, že daňový nedoplatek bude vždy neuhrazenou daní, avšak neuhrazená daň nemusí být vždy daňovým nedoplatkem.

Zástavní právo ve smyslu § 170 daňového řádu je založeno na principech zástavního práva, na kterých je vystavěn občanský zákoník. Odchylně je však upraven okamžik vzniku zástavního práva, neboť nelze dopustit stav, že by nekorektní dlužník před nabytím právní moci rozhodnutí mohl zastavený majetek zcizit, a tak znemožnit případnou exekuci. Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství s tím, že v případě jejich řádného a včasného nesplnění je zástavní vě-

řitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené. Obsahem zástavního práva je tedy zajištění pohledávky správce daně pro případ, že daňový subjekt nesplní svůj dluh řádně a včas. **Zástavní právo tak plní jednak funkci zajišťovací, že zajišťuje daňovou pohledávku v době, kdy pohledávka není ještě splatná, a jednak funkci uhrazovací, která vytváří správci daně podpůrný zdroj uspokojení v případě, že jím evidovanou, stanovenou a zástavním právem zajištěnou daňovou pohledávku daňový subjekt řádně a včas nesplní.** Bez této funkce by institut zástavního práva v podstatě postrádal smysl, neboť teprve zpeněžením zástavy dojde k uspokojení věřitele. Správce daně zástavní právo zřizuje výlučně rozhodnutím o zřízení zástavního práva. Platí, že zřízené zástavní právo se vztahuje vždy i na příslušenství pohledávky, které sleduje osud hlavního daňového závazku.

Dle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 7. 2013, č. j. 9 Afs 93/2012-44: „*Zajištění daňové pohledávky zřízením zástavního práva je upraveno v části třetí hlavy V daňového řádu, týkající se fáze placení daní. Z prosté logiky určené posloupností fází daňového řízení, tak i ze systematiky daňového řádu je zřejmé, že rozhodnutí o zřízení zástavního práva k zajištění neuhrazené daně se vydává v jiném řízení než platební výměry či dodatečné platební výměry. Část třetí hlava V daňového řádu shrnuje problematiku placení daní, včetně institutů jako např. ručení, promlčení práva vymáhat daňové nedoplatky, zajištění úhrady na nesplnou nebo dosud nestanovenou daň či vymáhání daňových nedoplatků. Z uvedeného též vyplývá, že vyměřovací řízení a řízení zajišťovací jsou dvě samostatné fáze daňového řízení. Zajišťovací řízení ze své podstaty vždy navazuje na řízení vyměřovací, neboť je zahájeno pouze v případě existence daňové pohledávky, zjištěné a pravomocně potvrzené ve vyměřovacím řízení. Povahou rozhodnutí o zřízení zástavního práva se již zabýval rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v rozsudku ze dne 27. 10. 2009, č. j. 2 Afs 186/2006-54, v němž uvedl: „Rozhodnutí o zřízení správcovského zástavního práva je svou povahou blízké úkonům prováděným v rámci exekuce, jmenovitě exekučnímu příkazu. [...] Zřízení soudcovského zástavního práva se systematicky řadí ke způsobům provedení výkonu rozhodnutí.“ S ohledem na shodnost úpravy zástavního práva v zákoně o správě daní a poplatků a v daňovém řádu považuje krajský soud závěry tohoto rozsudku za aplikovatelné na nyní posuzovanou věc.*

Daňové zástavní právo lze zřídit rozhodnutím správce daně k zajištění neuhrazené daně. Jak již bylo výše uvedeno, nelze vykládat pojem neuhrazená daň úzce, tedy že jde pouze o daň, která je nezaplacená po dni splatnosti. Bylo by totiž zcela mimo zajišťovací funkci zástavního práva, pokud by jím mohla být zajištěna pouze již splatná a neuhrazená daň. Takový institut by pak již nebyl institutem zajišťovacím, ale byl by regulérním institutem exekučním. Skutečnost, že daňové zástavní právo má primárně funkci zajišťovací a teprve následně uhrazovací (viz výklad provedený výše), je patrná právě i z toho, že daňové zástavní právo je v systematice daňového řádu řazeno mezi instituty zajištění daní (hlava V, díl 4 daňového řádu), a nikoli mezi instituty vymáhání daní (hlava V, díl 5 daňového řádu). Ostatně i v případě jiných zajišťovacích institutů upravených v daňovém řádu zákonodárce nepoužil pojem daňový nedoplatek či splatná daňová pohledávka (k označení daně, která je již po splatnosti a je nezaplacená), ale užívá pojmy daň, u které doposud neuplynul den splatnosti (§ 167 odst. 1 daňového řádu), tedy daň, která je

stanovená, avšak nesplacená, či daň, která nebyla doposud stanovena (§ 167 odst. 1 daňového řádu), tedy daň, která není předepsána v evidenci daní. Pojem neuhrazená daň pak používá v případě ručení či finanční záruky dle § 173 daňového řádu s tím, že v případě zákonného ručení (§ 171 odst. 1 daňového řádu) používá pojem nedoplatek, a to z toho důvodu, že zákonné ručení nastupuje až v případě, že svoji zákonnou povinnost řádně a včas nesplní daňový subjekt, tedy v době, kdy správce daně učiní výzvu ručiteli k zaplacení daně, je již tato splatná a neuhrazená, tedy jedná se o daňový nedoplatek.

Z uvedeného tak rezultuje závěr, že **ke zřízení zástavního práva dle § 170 odst. 1 daňového řádu postačuje existence stanovené (tedy v daňové evidenci daňového subjektu vedené) a neuhrazené (tedy fakticky nezaplacené) daně, u níž není podmínkou, aby marně uplynula doba její splatnosti.**

V posuzované věci tak nic nebránilo správci daně zástavní právo na nemovitostech ve vlastnictví žalobce zřídit, a to k zajištění žalobcem neuhrazené daně (z toho část ve formě daňových nedoplatků).

Proporcionalita

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu ve svém rozsudku ze dne 27. 10. 2009, č. j. 2 Afs 186/2006-54, č. 1982/2010 Sb. NSS, uvedl: „*Rozhodnutí o zřízení zástavního práva, resp. rozhodnutí o odvolání proti takovému rozhodnutí, není ani dle své povahy nezpůsobitelné k soudnímu přezkumu. Právě naopak. Toto rozhodnutí obsahuje odůvodnění (§ 32 odst. 3 daňového řádu), z něhož musí být zejména patrné, že jsou splněny podmínky pro zřízení správcovského zástavního práva vyplývající z § 72 daňového řádu, tedy především to, že je zde daňová pohledávka (její příslušenství) ve výši zajištěné zástavním právem a že se jedná o věc ve vlastnictví daňového dlužníka. Při zřízení správcovského zástavního práva by rovněž měly být respektovány základní zásady daňového řízení, zejména pak zásada proporcionality, popř. minimalizace zásahu do práv vyjádřená v § 2 odst. 2 daňového řádu. Všechny tyto zákonné předpoklady pro zřízení správcovského zástavního práva mohou, resp. mají být podrobeny soudnímu přezkumu.“ K těmto závěrům se pak přihlásil též Ústavní soud (např. usnesení ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 2176/15).*

V rozhodnutí ze dne 27. 5. 2015, č. j. 4 Afs 48/2015-35, Nejvyšší správní soud dále uvedl, že „*jednoznačně vyplývá, že i v případě rozhodování o zřízení zástavního práva podle ust. § 170 daňového řádu se uplatní princip proporcionality. Princip proporcionality však nelze podle názoru Nejvyššího správního soudu vykládat a aplikovat tak, že jeho prostřednictvím vytvoříme zcela novou právní úpravu spočívající v daném případě ve vytvoření povinnosti pečlivě zjišťovat hodnotu zastavovaného majetku a tu porovnávat s výší daňového nedoplatku. Základní zásady je totiž nutné vnímat jako principy, jejichž prostřednictvím je korigován ryze formální výklad práva a postup za tím účelem, aby bylo dosaženo spravedlivého výsledku s ohledem na tyto všeobecně přijímané hodnoty, které fungují jako materiální korektiv normativního právního aktu [...] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené dospívá k závěru, že ani při zachování zásady přiměřenosti nelze § 170 daňového řádu vyložit tím způsobem, že ukládá správci daně povinnost, která v tomto ustanovení zcela zjevně obsažena není. Princip přiměřenosti, který je dle rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního*

soudu plně uplatnitelný i při rozhodování o zřízení zástavního práva, má chránit pouze před zjevnými excesy správce daně. To znamená, že z celého okruhu možných případů, v nichž přichází v úvahu zřízení zástavního práva prostřednictvím aplikace § 170 daňového řádu, vylučuje ty, v nichž by postup správce daně byl zjevně nepřiměřený, nespravedlivý, formální, případně kdy by vykazoval znaky šikanózního postupu. Typickým příkladem takového nesprávného postupu by podle názoru Nejvyššího správního soudu bylo zřízení zástavního práva k majetku, jehož hodnota bude již na první pohled – bez nutnosti podrobného znaleckého zkoumání, ale za použití zdravého rozumu a obecných znalostí o cenové relaci – činit několik desítek milionů korun, přičemž zástavní právo bude zřízeno kvůli neuhrazené dani v řádech tisíců korun a kdy bude zjevné, že daňový subjekt má jiné disponibilní majetkové prostředky, jejichž prostřednictvím by mohl neuhrazenou daň uhradit. Nejvyšší správní soud tedy vyslovuje přesvědčení, že neproporcionální je takový postup, kdy správce daně zajistí majetek, který zjevně převyšuje hodnotu neuhrazené daně, a to řádově. Je nutné rovněž poukázat na to, že v daném případě se jedná o zřízení zástavního práva, nikoli o samotnou exekuci, tj. výkon rozhodnutí, byť si je Nejvyšší správní soud vědom toho, že se jedná o blízký institut, neboť pokud nebude dlužná daň daňovým subjektem uhrazena, bude následně s největší pravděpodobností přistoupeno k daňové exekuci. Aplikaci principu proporcionality je totiž nutné vnímat i v tom smyslu, že v takovém případě ještě nedochází k vlastní exekuci a zbavení vlastnických práv daňového subjektu k takovému majetku. S ohledem na to, že zřízením zástavního práva dochází k menšímu zásahu do právní sféry daňového subjektu, než je tomu v případě daňové exekuce, je tedy přípustná míra ingerence správce daně větší, než je tomu u samotné daňové exekuce.“

Správce daně šetří práva a právem chráněné zájmy daňových subjektů a třetích osob v souladu s právními předpisy a používá při vyžadování plnění jejich povinností jen takové prostředky, které je nejméně zatěžují, a ještě umožňují dosáhnout cíle správy daní (§ 5 odst. 3 daňového řádu).

V posuzované věci bylo správcem daně rozhodnuto o zřízení zástavního práva k zajištění neuhrazené daně v celkové výši 1 049 702 Kč a příslušenství daně ve výši 293 Kč, celkem 1 049 995 Kč. Pro posouzení principu proporcionality je důležitá dle závěru krajského soudu celá výše zástavním právem zajištěné daně, tedy částka 1 049 995 Kč, a to s ohledem na již výše uvedený závěr, že zajistit zástavním právem lze stanovenou, i když doposud nesplatnou daň. V tomto ohledu tak nejsou relevantní úvahy žalobce, že výše splatné a nezaplacené daně činila pouze 230 000 Kč. Správce daně měl k dispozici listinu nazvanou znalecký posudek, avšak pouze z této listiny nejde dovodit, že by postup správce daně byl neproporcionální, a to za situace, kdy z výpisů z katastru nemovitostí vyplývalo, že na nemovitostech žalobce vážne smluvní zástavní právo zajišťující pohledávky věřitelů žalobce přesahující 4 000 000 Kč. Na uvedeném pak nemění nic ani listina – stanovisko k tržní ceně ze dne 17. 3. 2016. Z uvedeného je tak patrné, že správce daně při zřízení zástavního práva nepostupoval zjevně excesivně, a jeho postup nelze hodnotit za zjevně nepřiměřený, nespravedlivý, formální, případně vykazující znaky šikanózního postupu. Porovnáním zajištěné daně (1 049 995 Kč) s hodnotou zástavním právem zatížených nemovitostí (dle žalobcem předložených listin cca 10 693 000 Kč) při zohlednění

skutečnosti, že převážná část nemovitostí ve vlastnictví žalobce byla již zatížena smluvním zástavním právem pro zajištění pohledávek nikoli malé hodnoty a že velká část zajištěných nemovitostí představuje pozemky typu zahrada, orná půda, nelze uzavřít, že zajištěný majetek řádově převyšoval hodnotu neuhrazené daně. Odkazoval-li žalobce na ekonomický dopad postupu správce daně na činnost žalobce, pak jeho tvrzení zůstala pouze v obecné rovině, aniž by je jakkoli blíže specifikoval (zvláště za situace, kdy sám k některým nemovitostem zřídil smluvní zástavní právo). Rovněž není povinností správce daně, aby při zajišťování neuhrazené daně formou zástavního práva zjišťoval, zda se jedná o majetek daňového subjektu sloužící k podnikání či k osobním potřebám, jelikož rozhodné je toliko, že se jedná o majetek ve vlastnictví daňového subjektu, což v posuzované věci bylo splněno, jak vyplývá z příslušných výpisů z katastru nemovitostí.

Komentář:

Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, pobočky v Olomouci, se věnuje problematice samotného zřizování a podmínek zřizování zástavního práva správcem daně. Tato problematika má svoje aspekty mající původ jak ve veřejném právu (zástavní právo zřizuje správce daně k zajištění daňové povinnosti), tak v právu soukromém (zástavní právo je institutem soukromého práva a je upraveno v § 1309 občanského zákoníku).

Zástavní právo podle daňového řádu vzniká na základě rozhodnutí správního úřadu, kterým je správce daně. Podmínky, za jakých může správce daně rozhodnout o zřízení zástavního práva, jsou přitom uvedeny přímo v tomto zákoně (v tomto smyslu se odkazuje i na použitelnost občanského zákoníku – srov. § 170 odst. 1 daňového řádu). Odchyłka od obecné občanskoprávní úpravy spočívá v okamžiku vzniku zástavního práva, což se dotýká i nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí. Zástavní právo zřizované správcem daně vzniká doručením rozhodnutí o zřízení zástavního práva daňovému subjektu; v případě, že jde o zástavní právo k nemovitosti zapisované do katastru nemovitostí nebo k dalšímu majetku, o kterém jsou vedeny veřejné seznamy, vzniká zástavní právo doručením rozhodnutí o zřízení zástavního práva příslušnému katastrálnímu úřadu, popř. tomu, kdo vede příslušný veřejný seznam.¹

V každém případě **zástavní právo lze zřídit nejen v případě, že je tu splatná a (dosud) neuhrazená pohledávka správce daně, ale i v případě, že se jedná o daň nesplatnou.** Ostatně zástavní právo může naplnit svou zajišťovací funkci zejména tak, že se jím zajišťují pohledávky ještě nesplatné, neboť se nejedná o způsob uspokojení pohledávek správce daně. To je i v souladu s pojetím tohoto zajišťovacího institutu v občanském zákoníku.

Rozhodnutí je zajímavé i z toho pohledu, že **obsahuje použitelnou judikaturu Nejvyššího správního soudu.**

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., asistentka soudce Nejvyššího soudu, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

¹ L. Vymazal: Zástavní právo v novém občanském zákoníku, Wolters Kluwer, Praha 2015, str. 135.

Soudní dvůr EU:

K čerpání placené dovolené za dobu rodičovské dovolené

Vnitrostátní ustanovení, které pro účely stanovení doby trvání placené dovolené za kalendářní rok, která je pracovníkovi zaručena, vylučuje dobu trvání rodičovské dovolené čerpané tímto pracovníkem, je v souladu s unijním právem. Doba rodičovské dovolené nemůže být postavena naroveň skutečně odpracovanému období.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 4. 10. 2018 ve věci C-12/17 Tribunalul Botoșani et Ministerul Justiției v. Maria Dicu

Z odůvodnění:

Maria Dicu, která je soudkyní Tribunalul Botoșani (soud prvního stupně v Botoșani), čerpala od 1. října 2014 do 3. února 2015 mateřskou dovolenou. Od 4. února 2015 do 16. září 2015 čerpala rodičovskou dovolenou na výchovu dítěte mladšího dvou let. Během tohoto období byl její pracovní poměr přerušen. Nakonec od 17. září 2015 do 17. října 2015 čerpala 30 dnů placené dovolené za kalendářní rok.

Podle rumunského práva, které stanoví nárok na 35 dnů placené dovolené za kalendářní rok, M. Dicu požádala soud, ke kterému byla přidělena, aby jí poskytl pět zbývajících dnů placené dovolené za kalendářní rok 2015.

Tribunalul Botoșani (soud prvního stupně v Botoșani) zamítl její žádost z důvodu, že podle rumunského práva je doba trvání placené dovolené za kalendářní rok poměrná ke skutečně odpracovanému období v daném roce a v tomto ohledu nemůže být doba trvání rodičovské dovolené, kterou čerpala v roce 2015, považována za skutečně odpracované období pro účely stanovení nároků na placenou dovolenou za kalendářní rok.

Maria Dicu napadla toto rozhodnutí před rumunskými soudy. V tomto kontextu se Curtea de Apel Cluj (odvolací soud v Kluži, Rumunsko) táže Soudního dvora, **zda unijní právo brání vnitrostátnímu ustanovení, které pro účely stanovení doby trvání dovolené za kalendářní rok vylučuje, aby byla doba, během níž byl pracovník na rodičovské dovolené, považována za skutečně odpracované období.**

Soudní dvůr připomíná, že každý pracovník má nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok v trvání nejméně čtyř týdnů a tento nárok je zásadou sociálního práva Unie, která má zvláštní význam. Soudní dvůr poznamenává, že jeho účel, kterým je umožnit pracovníkovi, aby si odpočinul, je založen na předpokladu, že pracovník skutečně pracoval v průběhu referenčního období.

Soudní dvůr nicméně upřesňuje, že v určitých zvláštních situacích, v nichž pracovník není schopen plnit své úkoly, zejména z důvodu nepřítomnosti pro řádně odůvodněnou nemoc nebo mateřskou dovolenou, nemůže členský stát vázat nárok na placenou dovolenou za kalendářní rok na podmínku, že tento pracovník skutečně pracoval.

Soudní dvůr konstatuje, že M. Dicu, která čerpala rodičovskou dovolenou během referenčního období, se nenachází v takové zvláštní situaci.

V tomto ohledu Soudní dvůr uvádí, že pracovní neschopnost z důvodu nemoci nelze v zásadě předvídat a je nezávislá na vůli pracovníka, kdežto **pracovník čerpající rodičovskou dovolenou nepodléhá fyzickým či psychickým omezením způsobeným nemocí a vzhledem k tomu se nachází v odlišné situaci.**

Soudní dvůr má dále za to, že mateřská dovolená má zajistit ochranu biologického stavu ženy v průběhu těhotenství a po něm, jakož i ochranu zvláštních vztahů mezi ženou a jejím dítětem během doby následující po těhotenství a porodu. Také tato situace se tedy liší od situace pracovníka čerpajícího rodičovskou dovolenou.

Za těchto okolností dospěl Soudní dvůr k závěru, že v takové situaci, jako je ta, o kterou se jedná ve věci v původním řízení, **nemůže být doba rodičovské dovolené, kterou čerpal dotčený pracovník během referenčního období, postavena naroveň skutečně odpracovanému období pro účely stanovení jeho nároků na placenou dovolenou za kalendářní rok.** Z toho vyplývá, že **vnitrostátní ustanovení, které pro účely stanovení nároků na placenou dovolenou za kalendářní rok za referenční období, nepovažuje dobu trvání rodičovské dovolené čerpané tímto pracovníkem v průběhu uvedeného období za skutečně odpracované období, je v souladu s unijním právem.**

✦ Rozhodnutí zpracovala JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

C. H. BECK NOVINKA

GDPR v kostce

Praktický průvodce ochranou osobních údajů pro podniky a spolky

2018, časopis, 60 stran
cena 290 Kč, obj. číslo M59

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Evropský soud pro lidská práva:

K otázkám důvěrné komunikace

Korespondence mezi obhájcem a klientem je důvěrnou komunikací chráněnou čl. 8 Úmluvy.

Rozsudek ESLP ze dne 24. 5. 2018, stížnost č. 28798/13 ve věci *Laurent v. Francie*

Shrnutí:

Případ se týkal zadržení a kontroly listiny, kterou obhájce předal svým klientům v rámci obhajoby, policistou vykonávajícím dohled nad klienty v soudní budově.

V roce 2008 pan Laurent obhajoval dva klienty v trestní věci. V rozhodnou dobu se klienti nacházeli v budově soudu pod dohledem policejní eskorty. Pan Laurent, oblečený v tašce, byl rovněž přítomen. Klienti jej požádali o jeho vizitku. Pan Laurent, který v daný okamžik neměl vizitky u sebe, napsal své profesní kontaktní údaje na přeložený kus papíru, který předal jednomu z klientů. Policista, který byl velitelem eskorty, požádal klienta, aby mu dokument ukázal. Policista papír rozložil, přečetl a vrátil jej zpět klientovi. Pan Laurent policistovi vyčetl, že nerespektuje důvěrnost výměny informací mezi ním a jeho klientem.

Pan Laurent následně podal stížnost státnímu zástupci v Brestu z důvodu zásahu do důvěrnosti korespondence osobou vykonávající státní moc. Stížnost byla odložena *ad acta*. Vzhledem k nečinnosti státního zástupce pan Laurent podal stížnost vyšetřujícímu soudci, ve které namítal, že zadržením korespondence policistou došlo k porušení trestního zákona, jelikož se jednalo o chráněnou korespondenci mezi ním a klientem v rámci obhajoby.

V roce 2010 vyšetřující soudce rozhodl o zastavení řízení. Dle mínění vyšetřujícího soudce policisté, kteří nesou odpovědnost za eskortovanou osobu, se musí ujistit, že tato osoba nedisponuje žádným předmětem, který by představoval riziko, a musí systematicky kontrolovat každý předmět, který byl této osobě předán, a to bez ohledu na povahu předmětu a na osobu, která předmět předává. Pan Laurent podal odvolání. Odvolací soud v Rennes potvrdil rozhodnutí vyšetřujícího soudce. V odůvodnění rozhodnutí odvolací soud konstatoval mj., že ačkoliv zadržení dokumentu mohlo nesporně být zásahem do svobodné komunikace mezi advokátem a klientem, nemohlo být zásahem do důvěrnosti korespondence ve smyslu vnitrostátního trestního práva. Dovolání pana Laurenta, ve kterém namítal zejména porušení čl. 8 Úmluvy a zásady svobodné obhajoby, bylo kasačním soudem zamítnuto.

Předmět stížnosti před ESLP:

Pan Laurent namítal, že zadržením listiny, kterou předal svým klientům, policistou došlo k porušení jeho práva na respektování korespondence garantovaného čl. 8 Úmluvy.

Rozhodnutí ESLP:

ESLP konstatoval, že **došlo k porušení čl. 8 Úmluvy**. ESLP připomněl, že čl. 8 Úmluvy chrání důvěrnost komunikace bez ohledu na její obsah a formu (*Michaud v. Francie; Yefimenko v. Ruská federace*), a to i když odesílatel nebo adresát je osoba ve výkonu trestu odnětí svobody. Složený list papíru, na který obhájce napsal zprávu a který posléze svým klientům předal, byl korespondencí chráněnou čl. 8 Úmluvy. Proto zadržení takové korespondence policistou bylo zásahem do práva na respektování korespondence mezi obhájcem a jeho klienty. Takový zásah nezakládá porušení čl. 8 Úmluvy, pouze pokud je stanoven zákonem, sleduje legitimní cíl a je nezbytný v demokratické společnosti k dosažení stanoveného legitimního cíle.

Pojem „nezbytnost“ ve smyslu čl. 8 Úmluvy předpokládá existenci naléhavé společenské potřeby a proporcionalitu mezi zásahem a sledovaným legitimním cílem (*Campbell v. Spojené království*). ESLP shledal, že zadržení a otevření korespondence mezi obhájcem a jeho klienty nebylo odůvodněno naléhavým společenským zájmem, a nebylo tudíž nezbytné v demokratické společnosti ve smyslu čl. 8 Úmluvy, byť sledovalo legitimní cíl prevence páčání trestných činů a ochrany veřejného pořádku.

Komunikace mezi obhájcem a jeho klientem, který je zbaven osobní svobody, požívá privilegované ochrany podle čl. 8 Úmluvy. To především znamená, že vězeňské orgány mohou otevřít dopis obhájce odsouzenému, pouze pokud mají důvodné podezření, že má nezákonný obsah, který běžné detekční prostředky nemohou odhalit.

Četbu korespondence mezi obhájcem a odsouzeným ve výkonu trestu lze povolit pouze ve výjimečných případech, a to pokud vězeňské orgány mají důvodné podezření, že obsah korespondence ohrožuje bezpečnost vězeňského zařízení nebo osob, nebo je jiným způsobem delikttní povahy. V daném případě vláda nepředložila žádné argumenty, které by odůvodňovaly kontrolu listiny, ani neuvedla, že by listina vyvolala jakékoliv důvodné podezření. Navíc obhájce nezamýšlel skrýt své jednání, když listinu předal klientům před zraky eskortujícího policisty. **Zadržení listiny bylo nedůvodné, neboť neexistovalo podezření na spáchání protiprávního aktu. ESLP zdůraznil, že obsah dokumentu, který byl zadržen policistou, byl nepodstatný, a to vzhledem k tomu, že korespondence mezi obhájcem a jeho klientem se týká záležitostí soukromé a důvěrné povahy.**

✿ Rozhodnutí zpracovala

Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M.

Glosa:

K rozsudku NS ve věci užívání družstevního bytu v důsledku neplatného převodu družstevního podílu

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 4784/2017

I. Východisko

Dne 7. 5. 2018 vydal Nejvyšší soud ve věci vedené pod sp. zn. 28 Cdo 4784/2017 rozsudek, který řeší otázku věcné legitimace při bezdůvodném obohacení, vzniklém užíváním družstevního bytu v důsledku neplatného převodu družstevního podílu. V tomto případě se velmi zřetelně projevuje rozdíl mezi tzv. kondikcemi z plnění a kondikcemi nikoli z plnění. Současně zde vzniká i otázka, na cí úkor třetí osoba bezdůvodně užívá věc, kterou vlastník předtím přenechal obligační smlouvou do užívání jinému.

II. Skutkový stav a rozhodnutí nalézacího a odvolacího soudu

Mezi stávající členkou bytového družstva jako převodkyní a žalobkyní jako nabyvatelkou byla uzavřena neplatná smlouva o převodu členského podílu; nabyvatelka se tak členkou bytového družstva nestala. Z toho NS dovodil mj. to, že nadále trval nájemní vztah mezi družstvem a dosavadním členem a že smlouva o nájmu uzavřená s žalobkyní je neplatná (tyto závěry ponecháváme bez hodnocení, neboť přesahují cíle této glosy).

Žalobkyně se domáhala po bytovém družstvu vydání bezdůvodného obohacení spočívajícího v zaplaceném nájmem (hrazeném na základě neplatné nájemní smlouvy). Vlastní problém však spočíval spíše v posouzení nároku družstva na vydání bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním bytu ze strany žalobkyně a v poměru obou těchto nároků; žalované družstvo tento nárok též skutečně uplatnilo.¹

Prvostupňový i odvolací soud vyšly ze synallagmatické povahy vzájemných restitučních nároků (§ 547 obč. zák. č. 40/1964 Sb.), přičemž tato vzájemnost měla být vyjádřena v žalobě, což se nestalo. Prvostupňový soud tyto nároky posoudil jako shodné, a proto žalobu na vrácení bezdůvodně zaplaceného nájemného zamítl. Odvolací soud sice vycházel z toho, že obvyklé nájemné je vyšší, avšak vzhledem k tomu, že žalovaný svůj nárok uplatňoval jen ve výši plnění požadovaného žalobou, obstojí podle něj rozhodnutí prvostupňového soudu jako správné.

III. Rozhodnutí Nejvyššího soudu a vymezení právní otázky

NS na rozdíl od názoru obou nižších soudů odmítl, že by se domnělý nájemce a člen obohacoval na úkor bytového družstva. Poukázal na konstantní rozhodovací praxi NS, z níž plyne „obecná teze, podle níž přenechá-li kupř. vlastník platně užívací oprávnění jinému subjektu z jakéhokoli důvodu, nemůže se současně domáhat kompenzace po třetí osobě užívací právo fakticky konzumující kupř. na základě neplatné smlouvy (...). Popsané se v nyní souzeném případě projeví tak, že žalovaný nemohl

být oprávněn k přenechání bytu do užívání další osobě, poskytl-li obdobně již dříve Z. C., přičemž tento jejich právní vztah s ohledem na neplatnost převodu členských práv nepřetržitě trval. Jinak řečeno, žalovanému k tomu nadále nesvědčila nezbytná složka vlastnického práva, protože třetí subjekt – žalobkyně nemohla získávat obohacení na jeho úkor, nýbrž právě na úkor osoby, již zmíněné oprávnění prospívalo.“² NS obdobně závěry formuloval již v usnesení ze dne 23. 6. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4910/2014.

Z výše uvedeného plynou dvě základní otázky:

1. Přenechá-li vlastník obligační smlouvou svoji věc k užívání osobě A, vylučuje tato skutečnost možnost vlastníka domáhat se na třetí osobě B vydání bezdůvodného obohacení získaného neoprávněným užíváním této věci (např. osoba B je zloděj, který věc svémocně odňal osobě A)?

2. Mají se od situace uvedené sub 1. odlišovat případy, kdy vlastník přenechá obligační smlouvou svoji věc k užívání nejprve osobě A a následně (za trvání obligačního práva osoby A) osobě B, přičemž dle názoru NS je smlouva, uzavřená s B, neplatná?

IV. Kritické hodnocení

NS dospěl již v minulosti k závěru, že přenechání věci do užívání jinému, byť jen na základě obligační smlouvy, představuje převod příslušné (užívací) složky vlastnického práva. Z této teze se např. dovozovalo, že nevlastník nemůže platně uzavřít nájemní smlouvu k cizí věci, neboť by převáděl více práv, než sám má (*nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet*). Dále z této úvahy plynulo, že pokud vlastník svoji věc již platně přenechal někomu do užívání, pak každá další obligační smlouva, která by s první kolidovala, by byla ze stejného důvodu neplatná (dle názoru NS platný nájem předpokládá, že předmět nájmu je *fakticky a právně volný*).³

Jde však o to, že zřízením obligačního užívacího práva k převodu žádné složky vlastnického práva nedochází.^{4,5} Obligační smlou-

1 Připomeňme, že podle judikatury k obč. zák. č. 40/1964 Sb. mělo právo na vydání bezdůvodného obohacení při vypořádání neplatných synallagmatických smluv, jde-li o plnění téhož druhu, vznikát jen v rozsahu, ve kterém výše jednoho poskytnutého plnění převyšuje výši druhého plnění (tzv. automatické saldování). Srov. např. stanovisko NS ČR ze dne 28. 3. 1975, Cpj 34/74 (R 26/1975); z novější doby např. rozsudek NS ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002. K této konstrukci viz Melzer, Csach in F. Melzer, P. Tégel a kol.: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek IX, Leges, Praha 2018, komentář k § 2993, m. č. 31 a násl.

2 Tučně zvýrazněno aut.

3 Srov. např. rozsudky NS ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 3 Cdon 120/96, ze dne 14. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 467/2000, usnesení NS ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 26 Cdo 2396/2000, rozsudky NS ze dne 22. 3. 2001, sp. zn. 26 Cdo 1898/99, ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 26 Cdo 916/2001, atd.

4 Obligační práva necharakterizují právní situaci (stav) věci, nýbrž jedině postavení obligačně oprávněného na jedné straně a obligačně omezeného (vlastníka věci) na straně druhé. Nedochází tedy k odstěpení žádné složky vlastnického práva, která by snad přecházela na obligačně oprávněného. K tomu srov. např. Gniewek in Z. Radwański (ed.): System Prawa Prywatnego, Tom 4, Prawo rzeczowe, 2. vydání, C. H. Beck, Warszawa 2007, str. 355 a násl., m. č. 49 a násl.

vou se jen zřizuje pohledávka, tj. obligační právo oprávněného na přenechání příslušné věci do užívání. I přes odlišné názory judikatury plynul tento závěr již v poměrech „starého práva“ (před 1. 1. 2014) a již bez jakýchkoli pochybností platí za účinnosti nového kodexu (§ 1760 o. z.). **Pokud byly splněny náležitosti takové smlouvy, kterou nevládník přenechává cizí věc do užívání jinému, a je-li takové plnění možné, není žádný důvod zpochybňovat její platnost. Toto posouzení samozřejmě nemá žádný vliv na případné nároky skutečného vlastníka vůči tomu, kdo věc přenechal do užívání, nebo vůči bezprostřednímu uživateli (srov. § 2994 o. z.).**

Je-li toto základní východisko posouzení NS nepřesvědčivé, pak je tím pochybná celá jeho konstrukce. **Pokud třetí osoba, která bez svolení vlastníka nebo toho, komu vlastník svěřil věc do užívání, začne tuto věc sama svévolně užívat, není zde žádný zjevný důvod, proč by vlastník neměl mít vůči této osobě právo na vydání bezdůvodného obohacení.**

Z jednotlivých úvah NS plyne i určitá obava, aby vlastník neobdržel za **tentýž časový úsek užívání své věci cizí osobou dvojitou platbu**, jednou např. od nájemce, jednou od třetí osoby, která věc bezdůvodně jemu i nájemci zadržuje. Pokud však někdo zasahuje nájemci do užívání pronajaté věci (např. mu věc z užívání odejme), porušuje tím pronajímatel svou základní povinnost přenechat předmět nájmu k nerušenému užívání (§ 2201, § 2205 o. z.); nájemce má po tuto dobu **právo na slevu z nájemného, resp. (např. v případě odnětí věci) na prominutí nájemného**. Na této skutečnosti nic nemění ani fakt, že se nájemce může vlastním jménem vůči jednání třetí osoby bránit (§ 2211 o. z.). **Pokud bychom tedy vyloučili kondikci vlastníka vůči třetí osobě, došlo by přesně k tomu, čemu chtěl NS zabránit, pouze na straně nájemce. Ten by totiž jednak nemusel platit nájemné, jednak by měl kondikci vůči rušiteli; vlastník by naproti tomu nedostal ani nájemné od nájemce, avšak ani náhradu od třetí osoby.** Z toho tedy plyne, že **v případě zásahu třetí osoby bez srozumění s nájemcem vzniká vlastníkově kondikce u protiprávního užití cizí hodnoty vůči třetí osobě podle obecných pravidel.**

Zcela jiná situace nastává tehdy, pokud třetí osoba získala věc do užívání na základě neplatné smlouvy přímo od vlastníka, jako tomu bylo i v předmětném případě. Pak je totiž poskytnutí do užívání *plněním ze strany vlastníka*, a to plněním bez právního důvodu. Dokonce lze říci, že i kdyby platily závěry NS ohledně určení ochuzeného v případě, kdy třetí osoba užívá věc bez svolení vlastníka nebo toho, komu vlastník svěřil věc do užívání, nejsou v těchto případech tyto závěry zásadně použitelné. Zde se uplatní pravidla § 2993 a násl. o. z., resp. § 457

obč. zák. č. 40/1964 Sb., podle kterých **má v případě vadného právního důvodu plnění dojít k vypořádání zásadně právě mezi subjekty vztahu plnění.** Je-li plněno na základě neplatné smlouvy, má dojít k vypořádání mezi stranami této smlouvy.

To je ostatně závěr, který NS zastával i ve vztahu k § 457 obč. zák. č. 40/1964 Sb.; zde bylo možné spíše kritizovat, že z uvedené zásady odmítal činit i potřebné výjimky.⁶ **Ve svých závěrech se tak dostává do rozporů**, neboť v případě, že věc dává do nájmu nevládník neplatnou nájemní smlouvou, má podle NS dojít k vypořádání mezi zdánlivým nájemcem a zdánlivým pronajímatelem (nevládníkem), když vlastník je omezen jen na nároky vůči zdánlivému pronajímateli.⁷ Pokud však skutečný vlastník uzavřel neplatnou nájemní smlouvu se třetí osobou (dle NS neplatnou z důvodu existence jiného konkurujícího obligačního užívacího práva k věci⁸), má dojít k vypořádání nikoli mezi ním a třetí osobou, nýbrž mezi obligačně oprávněným a třetí osobou? Nevlastník má tedy právo na poskytnutí náhrady za užívání, zatímco vlastník (byť bychom nesprávně připustili, že převedl část svých vlastnických oprávnění) nikoli?

Vypořádání v rámci vadného vztahu plnění je důležité kromě jiného i z toho důvodu, aby mohlo dojít k vzájemnému započtení pohledávek na vydání náhrady za plnění a protiplnění.

Daný případ je komplikován i tím, že faktickým uživatelem družstevního bytu byl skutečný člen družstva (převodce), který jej však užíval na základě neplatné podnájemní smlouvy. To však nemění nic zásadního na výše uvedeném. Pronajímatel (bytové družstvo) skutečnému členu družstva (tj. skutečnému nájemci a současně zdánlivému podnájemci) sám neplnil, tedy mu vůči této osobě nevzniká právo na nájemné. I zde by mělo dojít k vypořádání podle obecných pravidel primárně v rámci příslušného neplatného vztahu plnění, tj. ve vztahu plnění na základě neplatné podnájemní smlouvy.⁹

Na uvedeném rozhodnutí se dobře ukazuje, že česká dogmatika (a judikatura) dosud **nenáma zcela vypracovaný rozdíl mezi tzv. kondikcemi z plnění a kondikcemi nikoli z plnění**,¹⁰ byť se zde řada projevů tohoto přístupu silně ukazuje. Nedostatečné dogmatické zvládnutí této kategorie působí, že se toto pojetí neprosazuje jednotně, což vyvolává řadu hodnotových rozporů.

Nad rámec této glosy by pak šly úvahy, zda by např. členu bytového družstva z titulu jeho členství (nikoli jen jako prostému nájemci), se kterým je spojeno právo na užívání příslušného bytu za typicky výhodnějších podmínek, než by odpovídalo běžnému tržnímu nájemnému, neměla být přiřazena tato majetková hodnota užívání družstevního bytu. Zda tedy právní řád hodnotu užívání bytu v rozsahu, ve kterém obvyklé nájemné převyšuje nájemné členu bytového družstva, nepřiznává právě tomuto členovi. Pak by totiž tento člen měl na náhradu této hodnoty právo za podmínek § 2994 o. z., tj. pokud by zdánlivý člen družstva nebyl v dobré víře. V konkrétním případě by pak v tomto rozsahu měl skutečný člen družstva vůči zdánlivému nájemci právo na vrácení toho, co poskytl jako podnájemné (tedy právo na vrácení podnájemného v rozsahu, ve kterém převyšovalo nájemné členu bytového družstva).

✿ Rozhodnutí okomentovali doc. JUDr. PETR TĚGL, Ph.D.,

a doc. JUDr. FILIP MELZER, Ph.D., LL.M. Oba jsou advokáti

a současně působí na katedře soukromého práva a civilního procesu

Právnické fakulty UP v Olomouci.

5 Uvedené mylné pojetí se objevovalo v československé judikatuře již dříve; srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 1929, Rv I 238/29, Vážný č. 9076. K tomu v podrobnostech viz též F. Melzer, P. Těgl: Absolutní ochrana relativních práv? K výkladu § 1044 občanského zákoníku, aneb po devadesáti letech opět na začátku. Příspěvek bude publikován v roce 2018.

6 Melzer, Csach in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 2, komentář k § 2991, m. č. 583 a násl.

7 Srov. např. rozsudek NS ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 33 Odo 369/2004, a navazující nález ÚS ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 383/05. K tomu podrobně Melzer, Csach in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 2, komentář k § 2994, m. č. 3 a násl.

8 Opět upozorňujeme na to, že taková smlouva nemá být neplatná.

9 Melzer, Csach in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 2, komentář k § 2994, m. č. 54, 55.

10 K odlišení kondikcí z plnění a kondikcí nikoli z plnění, včetně důvodů a důsledků tohoto rozlišení podrobněji viz Melzer, Csach in F. Melzer, P. Těgl a kol., op. cit. sub 2, komentář k § 2991, m. č. 17 a násl., 144 a násl., 557 a násl.

**David Bohadlo, Jan Brož,
Stanislav Kadečka, Petr
Průcha, Filip Rigel, Vít
Šťastný:**

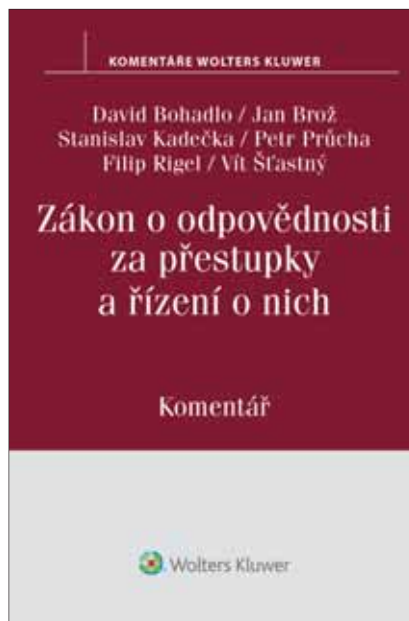
Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018,
674 stran, 1 250 Kč.

Nakladatelství Wolters Kluwer ČR v červenci 2018 vydalo obsáhlý komentář k zákonu č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, účinnému od 1. července 2017. Vzhledem ke svému dlouhodobému vztahu k přestupkovému právu jsem se velmi rád ujal napsání recenze k této nové publikaci.

Komentář, vydaný téměř přesně rok po nabytí účinnosti nového přestupkového zákona, je dílem šestičlenného kolektivu autorů, jehož složení již samo o sobě dává předpoklad pro to, aby byl zpracován s vysokou erudicí, a současně tak, aby byl i použitelný pro každodenní praxi. Předpoklad pro to, aby při skvělé znalosti právní teorie poskytoval i reálnou vazbu na aplikační praxi, a to vše při znalosti souvislostí vzniku nového přestupkového zákona, tedy toho, co bychom mohli označit za pravou vůli zákonodárce. Nakladatelství Wolters Kluwer ČR jím současně vyplnilo významnou mezeru ve své knižní nabídce, neboť přestupkový komentář v ní dosud chyběl, a zároveň představilo více než plnohodnotnou alternativu k doposud nejvýznamnějšímu komentáři z pera Luboše Jemelky a Pavla Vetešníka k novému přestupkovému zákonu, který již v roce 2017 vydalo nakladatelství C. H. Beck.

A kniha mě svou kvalitou rozhodně nezklamala. Komentář k jednotlivým ustanovením nového přestupkového zákona je náležitě obsáhlý, nikoliv však přebujelý, podává jejich výklad v širších souvislostech teorie i praxe, aniž by však zbytečně právně filozofoval, výklad je srozumitelný a čtivý. Zároveň je doplněn o vybrané pasáže z důvodové zprávy, které čtenáři rovněž napomohou pochopit význam jednotlivých ustanovení. Tam, kde existuje relevantní judikatura, pochopitelně vztahující se ve-

směš k předchozímu přestupkovému zákonu, autoři ji rovněž uvádějí, a to opět v rozumném rozsahu. V průměrném rozsahu jsou v něm uvedeny i vazby na zvláštní právní předpisy, popř. uvedeny relevantní příklady z nich. Jedná se tedy o velmi vyvážené dílo, které je způsobilé najít široké uplatnění nejen mezi právníky profesemi, včetně advokátů, ale i mezi úředními osobami aplikujícími přestupkové právo.

Každého čtenáře budou pochopitelně zajímat především komentáře k ustanovením, jež přinášejí regulaci odlišnou od té, kterou obsahoval předchozí přestupkový zákon. Jedná se především o ustanovení, jež regulují postihy za přestupky právnických a podnikajících fyzických osob, dříve označované jako tzv. jiné správní delikty, na něž předchozí přestupkový zákon nedopadal. Právě tato nová ustanovení, společně s některými novými instituty v rovině hmotného i procesního práva, totiž mohou v praxi vyvolávat největší počáteční pochybnosti, a právě proto zde lze očekávat zvýšenou poptávku po relevantní komentářové literatuře. Také zde autoři z mého pohledu plně obstáli. Novým institutům v komentáři věnují patřičnou pozornost a logicky je vysvětlují.

Bohužel ani v jejich komentáři, podobně jako i v jiných komentářích k novému přestupkovému zákonu, nenalézám jednoznačnou odpověď na otázku, kterou ve mně vyvolává dikce § 22 odst. 1 nového zákona, vymezující hraniční kritérium mezi tím, kdy se přestupek bu-

de posuzovat jako spáchaný fyzickou osobou nepodnikající a kdy naopak jako spáchaný podnikající fyzickou osobou. Příklady použité v komentáři jsou sice správné a návodné, ale nepředstavují ony hlavní mezní situace, s nimiž se může praxe potýkat. Bude opravdu každý přestupek spáchaný fyzickou osobou při jejím podnikání, např. i přestupek dopravní, skutečně posuzován podle ustanovení o odpovědnosti podnikající fyzické osoby, tj. bez ohledu na zavinění, byť pachatel nebude podnikatelem v oblasti silniční dopravy, ale např. advokátem? Ale jelikož tuto otázku bude nakonec muset autoritativně vyřešit až aplikační praxe, nejde vlastně ani tak o výtku vůči samotnému komentáři.

Tam, kde je autorský kolektiv vícečlenný, vždy hrozí, že příspěvky jednotlivých autorů nebudou zcela vyvážené a že dílo nemusí být vnitřně zcela konzistentní. I toho však byl recenzovaný komentář ušetřen, vnitřní rozporů úvah jednotlivých autorů nevykazuje. Snad tedy s jednou výjimkou, a to je pohled na sporný § 112 odst. 2, který již od počátku vzbuzuje pochybnosti ohledně své ústavnosti, kterou osobně sdílím i já. Zatímco komentář k němu samému, jehož autorem je Vít Šťastný, se tyto pochybnosti snaží vyvrátit, v jiných pasážích – v komentáři k § 30 od Stanislava Kadečky – onu pochybnost alespoň mezi řádky zaznamenat lze. Tento názorový „rozpor“ však rozhodně nepovažuji za nedostatek knihy, ale naopak za důkaz toho, jak zajímavé a obohacující může být kritické zamýšlení se nad výkladem práva. V tomto případě navíc jde o přechodné ustanovení, které dost možná skončí v přezkumu před Ústavním soudem, a kde ani relevantní judikatura v podobných otázkách není zdaleka jednotná [viz např. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/93, rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu č. j. 7 Afs 14/2011-115, rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 3 As 114/2016-46 či rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Coëme a další proti Belgii* (č. 32492/96 a další), *Previti proti Itálii* (č. 1845/08), *Biagioli proti San Marinu* (č. 8162/13) či *Natase proti Rumunsku* (č. 80563/12)]. Nehledě na přece jen poněkud odlišnou dikci čl. 40 odst. 6 Listiny základních

práv a svobod a čl. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, pokud jde o vymezení zákazu retroaktivity v neprospěch pachatele.

Komentář je navíc opatřen i solidním věcným rejstříkem, který by rovněž měl napomoci orientaci v něm a snazšímu vyhledání relevantních informací.

Všem uživatelům komentáře, ať jej budou užívat v listinné, či v elektronické podobě, přeji, aby v něm vždy našli odpovědi na své otázky, které každá (nejen) nová právní úprava vždy logicky vyvolává. Ve většině případů se jim to v tomto komentáři určitě podaří. Autorům alespoň touto cestou děkuji za dobře odvedenou práci a přeji mnoho zdaru do případných dalších vydání, která si takto dobře zpracovaný komentář v budoucnu určitě zaslouží.

✿ JUDr. JAN KNĚŽÍNEK, Ph.D.,
ministr spravedlnosti a předseda
Legislativní rady vlády

Petr Bezouška:

Nájem v novém soukromém právu (zejména nájem bytu): aktuální otázky

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018,
88 stran, 195 Kč.

Nájem bytu či domu je vedle vlastnického práva nejvýznamnějším právním titulem k uspokojení potřeby bydlení. Z výsledků sčítání lidu z roku 2011 vyplývá, že z celkového počtu 4 104 635 obydných bytů je právním důvodem užívání 920 405 bytů nájem, což představuje 24,3 %.¹ Z uvedených výsledků je zřejmé, že problematika nájemního bydlení je stále aktuálním tématem, které se týká podstatné části obyvatelstva.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, s účinností k 1. 1. 2014 přinesl rovněž v oblasti nájemního bydlení celou řadu změn. Při-

¹ Struktura bytových domácností podle právního důvodu užívání bytu. Sčítání lidu, domů a bytů 2011 [online]. Český statistický úřad, © 2017 [cit. 10. 8. 2017].

SROVNÁVACÍ KOMENTÁŘ

Nájem v novém soukromém právu (zejména nájem bytu)

Aktuální otázky

PETR BEZOUŠKA

Wolters Kluwer

PRK

jetí nové úpravy otevřelo prostor pro její interpretaci, přičemž v průběhu již téměř pěti let účinnosti občanského zákoníku se v odborném diskurzu objevila řada otázek, na jejichž jednoznačném řešení nebyla nalezena shoda.

Věnovat se některým z problematických otázek si vytkl za cíl JUDr. Petr Bezouška, Ph.D., ve srovnávacím komentáři vydaném nakladatelstvím Wolters Kluwer ČR s titulem „*Nájem v novém soukromém právu (zejména nájem bytu): aktuální otázky*“. Název komentáře dává tušit, že v něm nejsou zpracovány pouze otázky týkající se nájmu bytu, ale pozornost je věnována také dalším tématům vztahujícím se obecně k problematice nájmu, případně nájmu prostoru za účelem podnikání. Autor zvolil celkem dvacet otázek, přičemž nejde o otázky okrajové, nýbrž naopak o otázky, jejichž jednoznačné řešení lze považovat za zásadní pro právní jistotu stran závazku. Z hlediska obsahového složení se autor celkem ve čtrnácti otázkách věnuje nájmu bytu, pět otázek se tematicky týká nájmu prostoru za účelem podnikání a jedna otázka se vztahuje k obecné úpravě nájmu.

Nutno ocenit čtenářsky přívětivou formu zpracování komentáře. Autor v každé samostatné kapitole nejprve jednoznačně formuluje otázku, následně uvádí ustanovení, jichž se otázka týká, dále v časové posloupnosti od těch nejnovějších cituje dosud publikované názory, které v závěru této části shrnuje vlastními slovy. V další části předkládá svůj komentář

předestřené otázky a opět jednoznačně specifikuje závěr, k němuž dospěl. Zvolená forma čtenáři usnadňuje orientaci v textu, což z komentáře činí velmi praktické a užitečné dílo.

Byť jde o otázky, jejichž řešení v odborných kruzích vyvolává rozpory, přičemž ani s autorem předkládanými závěry se nelze v určitých aspektech plně ztotožnit, což je dáno volbou diskutovaných témat, nutno uznat, že uváděné závěry jsou autorem vždy důkladně argumentačně podloženy, a z díla je tak znát, že se autor tématu dlouhodobě věnuje. Knihu tak lze doporučit nejen studentům právnických fakult či již praktikujícím právníkům, ale rovněž každému, kdo touží získat rychlý přehled o nejdiskutovanějších otázkách v oblasti nájmu.

✿ JUDr. LUKÁŠ HADAMČÍK, Ph.D.,
odborný asistent na katedře
občanského práva Právnické fakulty
Masarykovy univerzity v Brně

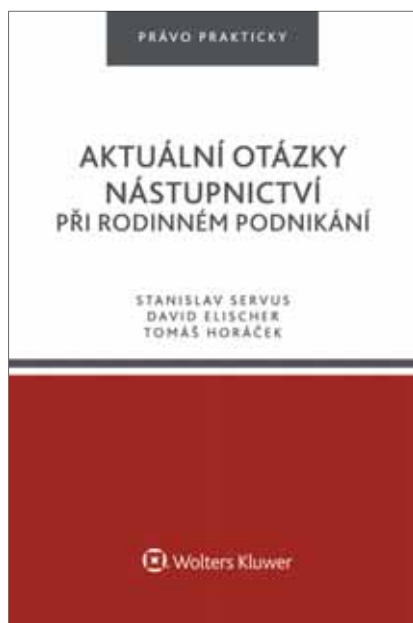
Stanislav Servus, David Elischer, Tomáš Horáček:

Aktuální otázky nástupnictví při rodinném podnikání

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018,
280 stran, 340 Kč.

Publikace *Aktuální otázky nástupnictví při rodinném podnikání* je pro čtenáře připravena nejen jako tištěná kniha, ale i ve verzi e-kniha (WK eReader). Je zařazena do ediční řady „*Právo prakticky*“ a tomuto zařazení publikace také odpovídá. Text knihy je vhodně obohacován četnými praktickými příklady, grafy a tabulkami, což jej činí dobře přehledným a pro čtenáře méně náročným. Seznam použité literatury v závěru publikace, stejně jako důkladně provedený věcný rejstřík jsou zdařile uspořádány. To nabízí čtenářům další zdroj poznání a umožňuje rychlou orientaci při zaměření na dílčí problematiku.

Nejen svým zaměřením, ale především svým pojetím jde o publikaci unikátní, která citelně na trhu právnické

literatury doposud chyběla. Autory zvolené téma nástupnictví při rodinném podnikání je stále aktuálnější, a to zejména v souvislosti s předáním moci v rodinné firmě z jedné generace na generaci následující. Již úvod předmluvy jeho význam podtrhuje. Slovy prof. Hnilic: „*Rodinné firmy představují ve světě nejčastější organizační formu podnikání. V mnoha zemích tvoří 60–80 % z celkové počtu firem a stejným číslem se rodinné firmy podílejí i na HDP či zaměstnanosti. Rodinné firmy představují klíčovou ekonomickou stabilizační sílu a významně přispívají k zaměstnanosti a rozvoji regionů, kde působí.*“

Kniha je přehledně členěna do dvanácti částí, přičemž je text dále strukturován do jednotlivých kapitol a podkapitol, resp. do dalších bodů. Vyzdvihnout je třeba zejména zvýraznění základních myšlenek autorů v textu publikace, které sice není originální, nicméně pro pochopení hlavních souvislostí naprosto nezbytné.

První stejně jako druhá část publikace problematiku rodinného podnikání a nástupnictví při něm uvozuje. Nejprve je vymezen pojem rodinná firma, přičemž je správně uvedeno, že těchto definic existuje mnoho a žádná z nich není obecně platná. Pro její pochopení může být pomocníkem tzv. model tří kruhů systému (tj. vlastnictví, závodu a rodiny), který byl vytvořen R. Taugirim a J. A. Davisem (viz str. 16). V případě nástupnictví jde podle autorů o předání rodinné firmy z jedné ge-

nerace na druhou. Je totiž zřejmé, že při řešení budoucnosti rodinné firmy je „základní otázkou převod vlastnictví“ (podrobně rozvedeno na str. 44 a násl.).

Otázce konfliktu uvnitř rodiny, jeho vlivu na rodinné podnikání, a především možnosti jeho řešení mediací se věnuje třetí část. Ta je z hlediska tematického ukotvení knihy mimořádně významná a originálně zpracovaná. Prostřednictvím jedenácti otázek je přiměřeným způsobem rozepsán mediální proces jako efektivní způsob řešení konfliktu uvnitř rodinného podnikání. Jak je uvozeno, „*bohužel právě otázka rozdělení podílů v rodinné firmě či jiného rodinného majetku, otázka rozdělení pozic v rodinné firmě jsou tématy, která mají velmi silný emoční náboj a vyvolávají či mohou vyvolat značné konflikty i v doposud klidně fungující rodině*“ (bližší str. 66).

Navazující části publikace se postupně zabývají otázkami vlastnické strategie, vizemi rodinné firmy a základními prvky přípravy rodinné firmy (část čtvrtá), dále typologií osob majitelů ve vztahu k nástupnictví (část pátá), ve kterém kniha osobitě rozlišuje „monarchu“, „odkládajícího majitele“, „generála“, „ambasadora“, či „guvernéra“ (str. 104 a násl.), přičemž je zdůrazněno, že v rámci realizace nástupnického procesu by se odcházející majitel měl začít postupně od své rodinné firmy oddělovat. Po vzoru zahraničních literatur je rovněž zpracována problematika nástupce z pohledu manažerské a vlastnické pozice (část šestá), i důvody požadavku úplaty za předání rodinné firmy a rizika nebezpečí nástupnického procesu, stejně jako příčiny neúspěchu (část sedmá, část osmá). Obdobně, jak bylo uvedeno ohledně nástupnického plánování, zmiňuje publikace vhodnost vytvoření záložního, krizového plánu pro případ nenadále události (část devátá). Ten by se měl zaměřit na dvě hlavní oblasti: na vlastnickou roli, stejně tak na roli manažerskou či roli statutárního orgánu (viz str. 168 a násl.).

Z praktického pohledu **představuje desátá část podrobně zpracovanou otázku právních možností dispozice s rodinnou firmou. Tuto pasáž můžeme označit za páteř publikace, neboť není zaměřena pouze na možnosti převodu firmy**

v rámci rodiny (na rodinné nástupce), ale také na analýzu alternativ. Autoři zde mj. akcentují význam zcela nových, resp. staronových právních instrumentů, jako je svěřenský fond (str. 203 a násl.), nadace (str. 214 a násl.), nadační fond (str. 219 a násl.) či rodinný holding (str. 221 a násl.).

Předposlední část publikace je nazvána „*Dědické právo - v dotazech a odpovědích*“. Pro tuto část se autoři rozhodli z toho důvodu, že se za života podnikateli nemusí vždy podařit předat svůj závod či svou společnost svému nástupci (odůvodnění viz str. 225). Jak napovídá již samotné označení dané části, výklad je převážně strukturován do otázek a odpovědí na ně. Nadto je text doplněn o několik jednoduchých vzorů závětí (str. 230), ukázkou dědické smlouvy (str. 232-233), příklad odkazu (str. 248) nebo příklad formulace ustanovení dědice a odkazu (str. 249), které velmi pozitivně propojují teorii s každodenní praxí.

Několik poznámek k době po předání je obsahem závěrečné dvanácté části, kde autoři citlivě upozorňují nejprve na možné změny v manažerském týmu po realizovaném nástupu, stejně jako na důležitost získat zpětnou vazbu na svou činnost v rámci rodinné firmy.

Cílem autorů předkládané publikace, vymezeným v samém závěru jejího textu, bylo přinést českým podnikatelům inspiraci a určité rady pro jedno ze zcela zásadních životních rozhodnutí, které musí každý podnikatel či majitel účasti na podnikatelském celku učinit (*pozn.: zřejmě myšleno při rodinném podnikání*). Tento cíl byl nepochybně naplněn. Práce autorů, která poskytuje stručný popis fungování příslušných instrumentů a procesů, včetně možných praktických výhod a nevýhod jednotlivých alternativ v dílčích otázkách, má potenciál pomoci jejím čtenářům uvědomit si hlavní souvislosti nástupnictví při rodinném podnikání a nabídnout jim nové pohledy na zpracovanou problematiku.

✿ JUDr. MIROSLAV SEDLÁČEK,
Ph.D., LL.M., odborný asistent na katedře
občanského práva Právnické fakulty
Univerzity Karlovy v Praze

Bulletin slovenskej advokácie prináša...

č. 9/2018

JUDr. Patrik Podhorský:

Dohoda o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a limity uplatnění zásady zmluvnej voľnosti

Právní úpravu vypořádání společného jmění manželů dohodou obsahuje občanský zákoník, je však strohá a neposkytuje odpovědi na řadu otázek, které se vyskytují v praxi. Na specifické otázky ohledně vypořádání dohodou pak musí odpovídat judikatura nejvyšších soudních autorit, případně odborná literatura. Záměrem autora je poskytnout odpovědi na specifické otázky

týkající se dohody o vypořádání společného jmění manželů. V článku je zvýrazněn princip smluvní svobody daný soukromým právem a limity této smluvní svobody. Autor dospěl k závěru, že vypořádat společné jmění manželů je možné i na základě několika dílčích dohod. Autor analyzuje možnost uzavře-

ni dohody o vypořádání části společného jmění manželů do uplynutí lhůty tří let od zániku majetkového společenství manželů a situace, které se zabývají vypořádáním zbytku nevypořádaného společného jmění manželů v rámci civilního řízení.

JUDr. Tomáš Pobijak:

Výsluch svedka v civilnom sporovom konaní (I. časť)

Autor se v článku pokouší o komplexní zpracování institutu výsluchu svědka v civilním sporném řízení. Motivací autora k napsání článku byl zájem o prohloubení odborné diskuse ohledně tohoto důležitého a poměrně často využívaného důkazního prostředku. Autor při zpracování dané problematiky vycházel nejen z občanskoprávních poznatků, ale i z materie trestního procesního práva ohledně výsluchu svědka, která je použitelná i v civilním řízení, a také z psychologických poznatků vztahujících se k této problematice.

inzerce

§ CODEXIS®

ADVOKACIE

EVROPSKÝ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Komplexní řešení pro potřeby všech advokátů.

LIBERIS

Unikátní systém poskytující komentáře renomovaných autorů k jednotlivým paragrafům.

📖 stovky titulů § tisíce paragrafů 💬 desetitisíce komentářů

Sjednejte si schůzku s naším specialistou, rád Vám vše podrobněji předvede a vysvětlí.

Tel.: +420 596 613 333 | Email: klientske.centrum@atlasgroup.cz

ATLAS consulting spol. s r.o. člen skupiny ATLAS GROUP | www.atlasgroup.cz

Advokáti proti totalitě

– nový projekt představí osudy známých i neznámých jmen

Rozhovor s Petrem Tomanem

U příležitosti oslav 100 let české a slovenské advokacie představil v Luhačovicích dne 21. září 2018 JUDr. Petr Toman, LL.M., který má v představenstvu České advokátní komory na starost vnější vztahy a mediální oblast, odborné veřejnosti nový projekt ČAK, jednoduše nazvaný *Advokáti proti totalitě*. Projekt má být zahájen přesně za rok, v listopadu 2019, u příležitosti 30. výročí sametové revoluce. Přestože název zní jednoduše, jednoduchý rok to pro ty, kteří se tohoto projektu chopili, jistě nebude. Vedle notoricky známých jmen si totiž projekt klade za cíl představit i ta jména, která jsou zapomenuta, ale jimž rovněž stojí za to vzdát hold.

ADVOKÁTI TOTALITĚ

- **Pane doktore, jako první se pochopitelně nabízí otázka, kde se vzala myšlenka zmapovat osudy těch, kteří v řadách advokátů bojovali proti totalitnímu režimu?**

Projekt *Advokáti proti totalitě* vznikl ze dvou impulsů, které se protnulily ve stejný okamžik. Do právnické Síň slávy vstoupil v lednu 2018 JUDr. Jiří Machourek, nonšalantní advokát známý statečnou obhajobou brněnských disidentů v 70. a 80. letech minulého století. Uvědomili jsme si, že takových osobností má česká advokacie ve své historii daleko více, pouze se na ně zapomíná. Druhým impulsem byl silný pocit, že veřejnost v posledních letech přestává rozu-

mět postavení advokacie a její úloze v právním státě. Bohužel nejen laická, ale i odborná. Útoků na nezávislost advokacie a snah o narušení základního principu, na němž po léta stojí, totiž principu důvěrnosti komunikace mezi advokátem a jeho klientem, začalo přibývat. A proto

Doktor Toman v debatě s autorkou rozhovoru v Galerii 17. listopadu, kde se bude konat výstava *Advokáti proti totalitě*.

vznikl projekt *Advokáti proti totalitě*. Aby na prožitě historii a na konkrétních životních osudech advokátů ukázal, jak důležité jsou principy nezávislosti a důvěrnosti nejen pro advokacii jako profesi, ale i pro celou naši společnost. Aby ukázal, kam to vede, když jsou porušovány. Současně chceme vzdát hold těm, kteří i za cenu vlastních nesnází bojovali proti totalitě, za právo a spravedlnost. Přičemž totalitou nemyslíme pouze politický systém, který u nás vládl a v němž všichni žili, ale především způsob myšlení, který někteří používají dodnes.

- **Před nedávnem jste vydal knihu *Nestoři české advokacie*, která se zaměřila na ty, kteří v advokacii prožili celý svůj život a mnohé v ní zažili. Tento Váš nový projekt, jak již ale víme, se neomezí jen na publikaci, plánujete mnohem více. Můžete alespoň ve zkratce představit, nač se můžeme těšit?**

Nestory jsme připravili spolu s Ondřejem Šebestou, který s námi spolupracuje i na tomto projektu. Příští rok si budeme připomínat 30 let od Listopadu 1989. Ale také 70 let od jednoho z prvních vykonstruovaných komunistických procesů s následnou popravou odsouzeného advokátního koncipienta JUDr. Jaroslava Borkovce. Jsou to významná výročí, která si nepochybně projekt tohoto rozsahu zaslouží. Jsem proto rád, že představenstvo ČAK projekt *Advokáti proti totalitě* podpořilo a vytvořilo vcelku široký prostor k jeho realizaci.

Hlavní částí projektu je výstava v budově České advokátní komory na pražské Národní třídě, kterou již nyní připravujeme. Součástí projektu je i vydání knihy, která bude mapovat osudy advokátů – hrdinů, a tak je zachová

i pro dobu po skončení výstavy. To vše bude podpořeno samostatnou webovou stránkou, interaktivně propojenou jak s výstavou, tak s knihou. Na webových stránkách budou umístěny i další informace, které se nám podaří shromáždit a do knihy či na výstavu se z kapacitních důvodů nevejdou. To ale není vše.

Téma je natolik odborně široké a zajímavé, že jsme se dohodli na spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy a jejími historiky, vedenými děkanem prof. Janem Kuklíkem. Na listopad příštího roku připravujeme dvoudenní odbornou konferenci, která se bude věnovat právě advokacii a jejímu postavení v uplynulých 70 letech. Takže máte pravdu, práce nás čeká dost a všichni se na ni moc těšíme.

- **Jak se zdá, *Advokáti proti totalitě* mají vysoké ambice. Takový projekt ale zcela jistě nelze zvládnout bez odborné „historické“ pomoci. Přizval jste někoho z odborníků ke spolupráci?**

Samozřejmě. Kromě zmíněné spolupráce s profesorem Kuklíkem a jeho týmem jsem měl velkou radost, když nabidku stát se odborným poradcem celého projektu *Advokáti proti totalitě* přijal PhDr. Petr Blažek, Ph.D., historik Ústavu pro studium totalitních režimů. V době navázání naší spolupráce pro nás bylo důležité, že byl odborným garantem dokumentární série České televize *Proces H*, který v deseti dílech mapoval soudní proces s dr. Miladou Horákovou. V něm byl k 22 letům vězení odsouzen i advokát JUDr. Jiří Křížek, kterému se bude náš projekt také věnovat. Později se vyvinula spolupráce na celém projektu.

Vedle Petra Blažka spolupracujeme i s dalšími historiky, kteří zpracovávají příběhy advokátů či jejich klientů za

řazených do našeho projektu. Je radost pracovat se zapáleným historikem Mgr. Petrem Mallotou, který se věnuje případu popraveného JUDr. Jaroslava Borkovce a jeho roli v tzv. Prokešově puči, ale i s Mgr. Janou Horákovou, ředitelkou Slezského zemského muzea a správkyní pozůstalosti Heliadora Píky, která nám pomáhá zpracovat osud Píkova obhájce JUDr. Rastislava Váhaly. V neposlední řadě využíváme i archiv Libri Prohibiti, v němž jsou dokumenty k činnosti Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a k politickým procesům s disidenty 70. a 80. let. Pochopitelně nemohu zapomenout ani na spolupráci s naším výbo-rem pro historii advokacie, především s JUDr. PhDr. Stanislavem Balíkem.

• Které další advokáty chcete v projektu představit?

Vedle výše uvedených jmen advokátů z let 1948-1968 budeme připomínat i životní osudy advokátů z dalšího historického období, např. první dámu české advokacie a první polistopadovou ministryni spravedlnosti JUDr. Dagmar Burešovou. Rozhovor s jejím manželem je již hotov. Dále připomeneme osud obhájce disidentů, prvního polistopadového předsedy Nejvyššího soudu a prvního veřejného ochránce práv JUDr. Otakara Motejla, dále obhájce desítek disidentů JUDr. Milana Hulíka a JUDr. Jiřího Machourka. A na- konec chceme připomenout i životní osudy slovenského advokáta JUDr. Jána Čarnogurského, který byl pro svoji obhajobu v roce 1981 z advokacie vyloučen a v roce 1989 skončil za protistátní činnost dokonce ve vazbě. Ale jmen, jimž bychom se chtěli věnovat, je více.

• Jakým způsobem chcete jejich životní příběhy přiblížit současným zájemcům?

Především chceme podrobně popsat jejich činnost v advokacii a při obhajobě nejznámějších případů, k níž přistupovali i za cenu vlastního ohrožení. A často za ni i tvrdě zaplatili. Shromažďujeme autentické dokumenty, soudní spisy, rozsudky, soukromé dopisy klientů a další originální dobové materiály, které chceme vystavit. Dáváme dohromady některé originální osobní věci advokátů, které budeme také vystavovat. Emotivně je ohromný rozdíl vidět rozsudek JUDr. Milady Horákové a advokáta JUDr. Jiřího Křížka na fotografii a držet ho opravdu v ruce. I taková drobnost jako osobní popelnice JUDr. Otakara Motejla z jeho pozůstalosti působí velmi dojemně. Tyto věci získáváme od příbuzných, které jsme oslovili a děláme s nimi rozhovor. Občas je to spíše detektivní práce, ale nakonec se nám podařilo najít třeba i dceru JUDr. Jaroslava Borkovce i dceru JUDr. Rastislava Váhaly. Chceme oslovit i známé politiky a právníky a požádat je o jejich osobní vzpomínku na zmíněné advokáty. Nápadů máme hodně.

• Vedle nich ale znovu ožijí i příběhy dávno zapomenuté. Koho jste například „objevili“?

Podle mě jsme objevili příběh JUDr. Jaroslava Borkovce, jediného zástupce advokacie, který byl popraven. Díky vedoucí našeho odboru matriky JUDr. Jaroslavě Mackové jsme objevili i dosud zcela neznámý příběh JUDr. Karla Křídla, který zastupoval továrníka Beera z Varnsdorfu, kterému pomohl získat zpět zabavenou továrnu. To vyvolalo nesouhlas dělníků a tzv. varnsdorfskou stávkou. Rozsudek byl poté změněn a advokát Křídlo postižen. Ale připomínáme i příběh JUDr. Rastislava Váhaly, který strávil ve vězeňské cele noc před smrtí s generálem Heliodorem Píkou a následně se zasloužil i o jeho rehabilitaci. Bohužel už ne jako advokát, protože advokacii musel právě kvůli generálově obhajobě opustit. Prostě co jméno, to dechberoucí životní osud advokátů, kteří věděli, kde je právo a spravedlnost v polámané době, a dokázali je bránit a prosazovat.

• Mnozí možná pamatují i další kolegy a jejich životní příběhy. Budou se moci na Vás obrátit a seznámit Vás a posléze i veřejnost s dalšími jmény a jejich osudy?

Pro začátek jsme shromáždili jména z let 1948-1989. Pokud by kdokoli z kolegů advokátů znal osud advokátky nebo advokáta, například svého předka či příbuzného, o nichž by se dalo říci, že vystupovali proti totalitě nebo v totalitním režimu doplatili na svo-

ji advokátní činnost, velmi rádi je do projektu zařadíme a s jejich osudem seznámíme veřejnost. To jsou jména, na něž je advokacie právem hrdá, to jsou příběhy, které musíme připomínat. Byli a stále jsou nositeli principů naší profese, na které si nemůže advokacie nechat sáhnout, a když k tomu dochází, musí se ozvat. Pokud se dnes mnozí populisté či manipulátoři snaží pod různými záminkami zasahovat do důvěrnosti vztahu mezi advokátem a klientem, pokud někdo nechápe roli obhájce v trestním procesu, mohly by mu osudy našich předchůdců pomoci je pochopit. Alespoň to je náš cíl.

• Předpokládám, že u těchto prvních jmen nezůstane... Kam budou tedy Advokáti proti totalitě dále pokračovat?

Další osud projektu v tuto chvíli zůstává otevřený. Výstava, webové stránky, kniha a odborná konference je cílová páska, ke které se nyní snažíme dostat, a současně limit, který jsme aktuálně schopni zvládnout. Pokud se nám i díky spolupráci s dalšími advokáty či historiky podaří shromáždit nové příběhy, bude se jim ČAK určitě věnovat.

• Práce na projektu jsou v plném běhu, nezbývá než poděkovat za rozhovor a popřát mnoho sil při tvůrčí práci!

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

ADVOKÁTI **PROTI** **TOTALITĚ**

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokát poruší své povinnosti ze smlouvy o úschově tím, že po splnění podmínek k výplatě vyplácí po částech, po vymáhání.

Kárné rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. K 155/2017

Kárně obviněný Mgr. J. H., advokát, se **dopustil kárného provinění tím, že**

poté, co na základě smlouvy o úschově peněz a listin ze dne 5. 12. 2016, ve znění dodatku ze dne 15. 12. 2016, kterou uzavřel jako schovatel s manželi A. jako složiteli a s B. C. jako oprávněnou, převzal do své úschovy od složitelů částku 1 570 000 Kč jako část kupní ceny za nemovitosti, kterou byl povinen vyplatit oprávněně po splnění dohodnutých podmínek, a poté, co podmínky pro výplatu svěřené částky byly splněny a lhůta pro výplatu uplynula nejpozději dne 31. 1. 2017, úschovu B. C. v této lhůtě nevydal, přičemž dne 21. 2. 2017 jí vyplatil pouze část úschovy ve výši 970 000 Kč, a přestože B. C. slíbil, že zbývající část ve výši 600 000 Kč neprodleně doplatí, svůj slib nesplnil, a poté, co dne 25. 4. 2017 obdržel od B. C. prostřednictvím jejího právního zástupce, advokáta, předžalobní výzvu k výplatě zbývající části úschovy, a poté, co se zavázal toto splnit do 15. 5. 2017, dne 15. 5. 2017 vyplatil B. C. pouze další část ve výši 120 000 Kč, a poté, co rozsudkem pro uznání okresního soudu ze dne 31. 8. 2017 bylo vyhověno žalobě B. C. a byla mu jako žalovanému uložena povinnost zaplatit jí částku 498 387,87 Kč s přísl. a na náhradě nákladů řízení částku 57 600 Kč, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku, a poté, co rozsudek nabyl právní moci dne 20. 9. 2017 a stal se vykonatelným dne 26. 9. 2017, svoji povinnost uloženou mu soudním rozhodnutím splnil až po výzvě B. C. dne 20. 10. 2017,

tedy

- nechránil oprávněné zájmy klienta a neřídil se jeho pokyny,
- při výkonu advokacie nejednal čestně a svědomitě,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedoržoval pravidla profesionální etiky ukládající mu
 - povinnost všeobecně poctivým, čestným a slušným chováním přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu,
 - povinnost peníze, které převzal ke stanovenému účelu, opatřovat s péčí řádného hospodáře a nepoužít je jinak než ke stanovenému účelu,
 - povinnost při provádění úschov peněz postupovat podle příslušných právních a stavovských předpisů, když peníze nevyplatil za podmínek odsouhlasených klientem,

čímž porušil

- ust. § 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii,
- ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1

a čl. 9 odst. 2 etického kodexu, a dále čl. 9a etického kodexu ve spojení s usnesením představenstva ČAK č. 7/2004 Věstníku.

Za to se mu podle § 32 odst. 3 písm. c) zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ukládá kárné opatření

pokuta ve výši 150 000 Kč.

Kárně obviněný je povinen zaplatit České advokátní komoře částku 8 000 Kč jako náhradu nákladů kárného řízení.

Pokuta a náklady řízení jsou splatné do 15 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na účet České advokátní komory.

Odůvodnění:

Kárná žaloba vinila kárně obviněného z jednání uvedeného ve výroku tohoto rozhodnutí.

Kárný senát projednal kárnou žalobu za účasti kárného žalobce (řádně předvolaný kárně obviněný se nedostavil, přičemž v den jednání zaslal kárnému senátu přepis).

Kárný žalobce přednesl kárnou žalobu v souladu s jejím písemným vyhotovením a trval na jejím projednání.

Kárně obviněný se k obsahu kárné žaloby vyjádřil písemným podáním datovaným dne 3. 4. 2017 (miněno bezpochyby 3. 4. 2018). Kárně obviněný se omluvil za své jednání s tím, že se za něj velice stydí a veškeré skutečnosti a okolnosti uvedené v kárné žalobě činí nespornými a pravdivými. Potvrdil zejména skutečnost, že stěžovatele vyplatil finanční částku tak, jak je uvedeno v její stížnosti i v kárné žalobě. Pro své jednání nemá žádnou relevantní omluvu. Jeho jednání je profesním i morálním selháním a velice jej lituje a stydí se za něj. Je si vědom závažnosti svého jednání a rovněž toho, že za něj musí být patřičně potrestán. Stěžovatele se několikrát omluvil a poskytl jí finanční zadostiučinění ve výši 156 645 Kč. Dne 24. listopadu podepsal se stěžovatelkou dohodu o odčinění nemajetkové újmy. Celá věc jej nesmírně trápí, neboť svým jednáním popřel nejenom profesní, ale i základní etické zásady, a očekává, že bude patřičně potrestán, aby mohl projít vnitřní katarzí a smířením s vlastní životní chybou.

Kárně obviněný se vyjádřil ke svým majetkovým poměrům podáním datovaným dne 3. 4. 2017 (miněno bezpochyby 3. 4. 2018).

Kárný senát při zjišťování skutkového stavu věci vycházel z listinných důkazů, které byly v řízení provedeny, tj. z níže uvedených důkazů:

- stížnost B. C. ze dne 22. 6. 2017 (č. l. 3-8);
- doplnění stížnosti ze dne 9. 10. 2017 (č. l. 9-10);
- doplnění stížnosti ze dne 23. 10. 2017 (č. l. 11);
- kupní smlouva ze dne 5. 12. 2016 (č. l. 12/A);
- smlouva o úschově peněz a listin ze dne 5. 12. 2016 (č. l. 12/B);
- dodatek k úschovní smlouvě ze dne 15. 12. 2016 (č. l. 12/C);
- výpis z katastru nemovitostí (č. l. 12/E, F);
- SMS komunikace (č. l. 12/G);
- výpis z účtu (č. l. 12/H);
- plná moc pro advokáta ze dne 21. 4. 2017 (č. l. 12/Ch);

- dopis advokáta ze dne 24. 4. 2017 – předžalobní výzva (č. l. 12/I);
- e-mailová korespondence (č. l. 12/J);
- rozsudek OS ze dne 31. 8. 2017 (č. l. 12/K);
- dopis advokáta ze dne 9. 10. 2017 – výzva k úhradě dluhu (č. l. 12/L);
- plná moc ze dne 12. 6. 2017 (č. l. 12/M);
- výzvy kontrolního oddělení (č. l. 14, 15);
- výpis – vyhledávání advokátů na <http://vyhledavac.cak.cz> (č. l. 1, 12/N);
- výpis z matricy ke dni 10. 10. 2017 (č. l. 16-17);
- informace zástupce stěžovatele o odčinění nemajetkové újmy z 8. 12. 2017 + příloha Dohoda o odčinění majetkové újmy z 24. 11. 2017;
- výpis z matricy ke dni 29. 3. 2018;
- vyjádření kárně obviněného ke kárné žalobě z 3. 4. 2017 (miněno bezpochyby 2018) + příloha Dohoda o odčinění majetkové újmy z 24. 11. 2017 (resp. z 30. 11. 2017, kdy se podepsala stěžovatelka jakožto poškozená).

Kárný senát při zjišťování skutkového stavu věci vycházel ze shora uvedených důkazů, z kárné žaloby, z ústního vyjádření kárného žalobce a z písemného vyjádření kárně obviněného.

Skutková povaha věci byla podle kárného senátu zcela bezpochyby dostatečně objasněna a nebylo nutné provádět další důkazy.

Kárný žalobce po provedeném dokazování přednesl závěrečný návrh s tím, že odkázal na kárnou žalobu a navrhl uložení trestu ve formě pokuty.

Kárný senát s odkazem na důkazy provedené v řízení učinil následující skutková zjištění a právní posouzení věci.

Pokud jde o obvinění obsažené v kárné žalobě, podle které se měl kárně obviněný dopustit skutku v kárné žalobě uvedeného, přiklonil se kárný senát zcela k tvrzením kárného žalobce, že se kárně obviněný dopustil kárného provinění, a to s ohledem na podanou stížnost, kárnou žalobu, ústní vyjádření kárného žalobce a též písemné vyjádření kárně obviněného a s přihlédnutím ke všem označeným a v řízení provedeným důkazům, přičemž kárně obviněný toto sám plně uznal.

K tíži kárně obviněného kárný senát přičítal to, že kárně obviněný uhradil stěžovatelce nejprve pouze část finančních prostředků a navíc opožděně, kdy toto se následně opakovalo. Kárný senát dále negativně hodnotil i tu skutečnost, že kárně obviněný *de facto* stěžovatelku ignoroval a stěžovatelka byla nucena se obrátit se žádostí o pomoc na dalšího advokáta a musela se o předmětnou finanční částku soudit prostřednictvím civilního soudního řízení. Přitěžující okolností je podle kárného senátu i ta skutečnost, že kárně obviněný nesplnil povinnost stanovenou mu pravomocným rozsudkem soudu ve lhůtě tam uvedené.

Ve prospěch kárně obviněného pak svědčí skutečnost (mimo fakt, že stěžovatelka od kárně obviněného nakonec po značném úsilí obdržela celou finanční částku), že uzavřel dne 24. 11. 2017 (resp. 30. 11. 2017, kdy se podepsala stěžovatelka jakožto poškozená) se stěžovatelkou dohodu o odčinění nemajetkové újmy, kdy stěžovatelka v této dohodě jakožto poškozená prohlásila, že nemajetková újma způsobená jí kárně obviněným je tímto odčiněna, a ačkoli jednal v rozporu s právem, je-

ho následný přístup k celé věci a jeho snaha odčinit následky protiprávního jednání mu slouží ke cti. Právní zástupce stěžovatelky pak potvrdil fakt, že kárně obviněný dne 30. 11. 2017 odčinil nemajetkovou újmu dle uzavřené dohody o odčinění nemajetkové újmy. Kladně hodnotil kárný senát i přípisy kárně obviněného datovaný dne 3. 4. 2017 (bezpochyby miněno 3. 4. 2018), ze kterého je patrné uznání pochybení a jasné přiznání morálního a profesního selhání.

Kárný senát je toho názoru, že došlo k úkonům, jednáním a skutku tak, jak je uvedeno shora.

Kárný senát konstatoval, že si kárně obviněný nepočínal v souladu s právními předpisy upravujícími výkon advokacie. Shora popsané skutečnosti byly prokázány jak s ohledem na tvrzení, tak provedené důkazy, přičemž skutková povaha věci a všechny podstatné okolnosti případu byly dostatečně a bez pochybností objasněny.

Kárný senát dospěl k závěru, že kárně obviněný při svém jednání porušil povinnosti při nakládání s penězi klienta, které by měly být pro advokáta nedotknutelné, a to mimo jiné v době, kdy veřejnost vnímá jakékoli nesprávné nakládání s finančními prostředky klienta (či jejich řádné a včasné nevyplácení) advokátem velmi citlivě a negativně.

Kárný senát má za prokázané, že kárně obviněný svým jednáním zcela zjevně pochybil.

Kárný senát znovu zdůrazňuje, že skutečnost, že si advokát neoprávněně ponechá finanční částku, vnímá jak klient, tak i okolí klienta a rovněž i široká veřejnost jako velmi negativní chování, které zcela popírá důvěryhodnost vztahu klienta a advokáta a projevenou víru klienta v seriózní počínání svého advokáta. Kárný senát má za to, že takovéto jednání skutečně obecně snižuje důstojnost a důvěryhodnost advokátního stavu.

Kárný senát pečlivě posuzoval i konkrétní okolnosti případu včetně stanoviska kárně obviněného, kdy tento sám své pochybení uznal, lituje jej a stydí se za něj.

Kárný senát je toho názoru, že kárně obviněný porušil své povinnosti a předpisy upravující výkon advokacie. Porušení je ve smyslu § 32 odst. 2 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění, závažné, a je tedy kárným proviněním.

Kárný senát vzal v potaz i dosavadní způsob výkonu advokacie kárně obviněným, resp. jeho dosavadní bezúhonnost, a dále vzal na vědomí osobní a majetkové poměry kárně obviněného.

Při úvaze o uložení kárného opatření kárný senát především vyloučil možnost upuštění od uložení kárného opatření po projednání věci, jelikož v tomto případě nejde o méně závažné porušení povinností. Stejně tak kárný senát vyloučil možnost uložení kárného opatření napomenutí, jelikož v tomto případě se mu toto opatření jeví jako zcela nedostatečné a okolnostem daného případu plně neodpovídající. Na druhé straně se kárný senát zabýval možností udělení výrazně vyšší pokuty, než jaká byla stanovena, a rovněž možností dočasného zákazu výkonu advokacie. Přísnější kárné opatření, tj. vyškrcnutí ze seznamu advokátů, v tomto konkrétním případě a vzhledem k okolnostem tohoto případu kárný senát nezvažoval. Po zralé úvaze kárný senát uložil shora uvedené kárné opatření, a to s přihlédnutím k návrhu kárného žalobce.

Konference Unie obhájců „Od dekriminalizace ke kriminalizaci, od depenalizace k penalizaci“ v Olomouci

VE VELKÉ AULE PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI PROBĚHLA 4. ŘÍJNA 2018 V POŘADÍ JIŽ TŘETÍ ODBORNÁ KONFERENCE, KTEROU POŘÁDALA UNIE OBHÁJČŮ ČR, TENTOKRÁT VE SPOLUPRÁCI SE JMENOVANOU FAKULTOU. NA KONFERENCI S NÁZVEM „OD DEKRIMINALIZACE KE KRIMINALIZACI, OD DEPENALIZACE K PENALIZACI“ SE VŠICHNI PŘIZVANÍ ŘEČNÍCI, NAPŘÍČ VŠEMI JUSTIČNÍMI PROFESEMI, SHODLI, ŽE PŘILÍŠNÁ KRIMINALIZACE JE ŠKODLIVÁ, A NAOPAK DEKRIMINALIZACE JE V URČITÉ MÍŘE ŽÁDOUCÍ.

Po úvodní zdravici děkanky Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, JUDr. Zdenky Papouškové, přivítal přítomné prezident Unie obhájců České republiky a místopředseda České advokátní komory JUDr. Tomáš Sokol, který zdůraznil, že zvolené téma má právnícké profese sbližovat, přestože se jejich názory přirozeně spíše liší, protože se jedná o otázku role trestního práva vůbec a jeho budoucího vývoje.

Jako první vystoupil viceprezident Unie obhájců, **doc. Tomáš Grivna**, advokát, který působí též na katedře trestního práva pražské právnické fakulty, a ve svém příspěvku se zaměřil na **obecná východiska dekriminalizace a depenalizace**. V úvodu zaujal názor, že kriminalizace i dekriminalizace, stejně jako penalizace i depenalizace, jsou sice protichůdné procesy, neznamena to však nutně, že nemohou probíhat současně. Vyjádřil přesvědčení, že každá změna přinášející kriminalizaci by měla být založena na empirických výzkumech, široké odborné debatě se zvažováním principu *ultima ratio*. Na příkladech demonstroval, že tomu tak vždy není. Zároveň připomněl, že ke kriminalizaci dochází často v důsledku europeizace, někdy způsobem, kdy bez zjevného důvodu jde zákonodárce nad rámec závazku ke kriminalizaci.

Druhý v pořadí vystoupil **doc. Filip Ščerba**, vedoucí katedry trestního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, který svou výchozí tezi „do jaké míry rozšiřování trestní represe ovlivňuje efektivitu fungování trestní justice“ ilustroval na vývoji vybraných problematických trestných činů s doprovodnou statistikou. Zpřísnění uvedených

trestných činů podle něj nepřineslo žádný pozitivní efekt, ale naopak znamenají zátěž pro systém trestní justice. Orgány činné v trestním řízení jsou nadměrně zatěžovány objasněním méně závažných trestných činů, namísto řešení náročnějších případů. Více než racionalizační opatření zákonodárce v trestním právu procesním by podle něj výše uvedené problémy vyřešila částečná dekriminalizace, kdy by např. určité protiprávní jednání mohlo být efektivněji postiženo v rovině správního trestání. Tento názor demonstroval na trestném činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku.

S představením **návrhu nového trestného činu „maření spravedlnosti“** vystoupila **prof. Helena Válková**, která krátce pohovořila o důvodech, které vedly k přijetí novely v Poslanecké sněmovně. Oproti původnímu návrhu byl schválen text tak, aby se vztahoval pouze na případy, které mají za cíl podstatně ovlivnit rozhodování soudu na základě předložení pozměněných a padělaných důkazů, navíc obsahuje pojistky proti kriminalizaci ve formě účinné

litosti, vedoucí k zániku trestnosti. Hovořila též o svém dalším působení v Poslanecké sněmovně, kdy se hodlá zaměřit na změny hranice výše škod v trestním zákoníku, které dávno nereflektují vývoj ve společnosti. Informovala o záměru prosazovat mírnější uklá-

dání trestů odnětí svobody pro prvopachatele vybraných trestných činů a event. jejich dřívější podmíněně propuštění z výkonu trestu.

Na konferenci také se svým příspěvkem vystoupil dlouholetý předseda Městského soudu v Praze, **JUDr. Libor Vávra**, který upozornil na **signifikantní rozdíly v rozhodovací praxi okresních a krajských soudů v prvním stupni**. Výše škody, na kterou senáty okresních soudů nahlízejí jako na mimořádně závažnou, nepovažují krajské za tak závažný exces. Mají-li podle něj dále vedle sebe rozhodovat dva první stupně soudní soustavy, je třeba se vydat cestou výčtu ustanovení pro určení věcné příslušnosti, ne jen nastavením hranice typové závažnosti trestného činu pomocí dolní hranice trestní sazby. Např. při škodě velkého rozsahu, kdy již rozhodují krajské soudy, není posouzení činu zpravidla otázkou vyšší erudice rozhodujícího předsedy senátu. Existence dvou prvních stupňů v současné podobě vede k nespravedlnosti a je v rozporu s kvalitním výkonem trestní spravedlnosti.

Na předchozí vystoupení navázal advokát **doc. Zdeněk Koudelka** se svým příspěvkem **o minimální hranici škody**

v **restním zákoníku**, která byla v době zavedení stanovena podle poloviny měsíční minimální mzdy. Je evidentní, že škoda je dnes reálně jiná, což podle něj způsobuje materiální rozšiřování restní represe. Nečinnost zákonodárce pak považuje za její prohlubování, aniž by byla schválena na základě zákona. Obecně vyjádření škody či majetkového prospěchu absolutním číslem splňuje princip zákonnosti, nicméně doc. Koudelka doporučuje použití blanketní normy, např. části minimální mzdy, kdy by jiný předpis stanovil, co je restním činem. Došlo by tak ke snazší úpravě hranic restních činů, bez nutnosti pravidelných novel zákona.

O **snahách Nejvyššího státního zastupitelství**, které v rámci své činnosti sleduje míru kriminalizace a formuluje vlastní požadavky na její zmírnění, hovořil náměstek nejvyššího státního zástupce **JUDr. Jiří Pavlík**. Nejvíce v soustavě státního zastupitelství rezonují podněty k revizi hranic výše škody, častější aplikace peněžitých restů namísto restů odnětí svobody a častější využívání tzv. odklonů. Mezi restními činy, kdy je vhodné uvažovat o dekriminalizaci, patří zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku. Státní zastupitelství se snaží též o tzv. mediální dekriminalizaci, kdy např. pomocí zveřejněné analýzy zaměřené na restnou činnost volených zástupců je veřejnosti vysvětlováno, jaká je restní represe v této oblasti.

Vyšetřovatel kriminální policie **Mgr. Pavel Kotlán** se s posluchači podělil o **problematické aspekty kriminalizace restní odpovědnosti právnických osob**, na které ve své praxi naráží. Problematickou se jeví souběžná odpovědnost právnické osoby (společnosti s ručeným omezením) jediného společníka a jednatele, který je zároveň odsouzen jako fyzická osoba, kdy lze hovořit o uložení dvou restů souběžně, a tím porušení principu *ne bis in idem*. Dále upozornil na formalistické stíhání právnické osoby bez ohledu na funkčnost společnosti, která je velmi často v likvidaci, čímž se jen prodlužuje práce orgánů činných v restním řízení. Za efektivnější pak považuje postup nucené likvidace nefunkční společnosti podle civilního práva. Restní postih právnických osob by se měl aplikovat spíše v oblasti restních činů při zadávání veřejných zakázek a korupčních restních činů. To jsou zjevné případy, kdy má právnická osoba nepochybný prospěch z jednání osoby fyzické.

O **kriminalizaci restnosti přípravy zkrácení daně** pak na závěr hovořil advokát **JUDr. Lukáš Dufek**. Nově zavedenou přípravu považuje za velmi vágně definovanou, kdy adresáti sami si nemohou být jisti, co už je přípravou restního činu a co ještě není. Orgány činné v restním řízení pak mohou stíhat i osoby, které v mezích zákona provedly legální daňovou optimalizaci, či jen přemístily sídlo. Podle jeho názoru se značně posílily pravomoci správce daně v daňovém řízení, které dostačují k důslednému výběru daní a k předcházení restné činnosti. Aby se zabránilo prolomení zásady *ne bis in idem*, je třeba důsledně uplatňovat pluralitu správního a restního řízení ke stanovení konečného postihu.

Bohatá byla i diskuse, z níž vzešly zajímavé podněty. **Z příspěvků konference bude sestaven sborník, který vyjde knižně**. Širší veřejnost tak bude mít možnost se s jednotlivými příspěvky seznámit detailněji.

Závěry z konference

1. Procesy (de)kriminalizace a (de)penalizace jsou sice protichůdnými procesy, mohou však probíhat souběžně. Při zvažování nové kriminalizace je žádoucí vycházet z vědeckých poznatků, empirických výzkumů a odborné diskuse, máje na mysli především zásadu *ultima ratio*. **Základními kritérii by měla být nebezpečnost určitého typu jednání a jejich četnost.** V legislativní praxi je třeba se vystříhat populistických návrhů, reagujících pouze na široce mediálně prezentovaný případ.

2. V rámci úvah o (de)kriminalizaci a (de)penalizaci je významné též hledisko zátěže restní justice. Bagatelní činy by měly být spíše postihovány cestou odpovědnosti za přestupky.

3. Vhodnými podněty pro dekriminalizaci se jeví restný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 tr. zákoníku v jeho odst. 1, tedy návrat k právní úpravě před rokem 2006, kdy méně závažné formy jednání byly pouhými přestupky. Nová úprava odpovědnosti za přestupky by byla plně dostačující i s ohledem na sankce, které lze za jejich spáchání uložit. **Dalším v širší míře sdíleným podnětem k dekriminalizaci je restný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku, taktéž v odst. 1.**

4. Materiální či skrytá kriminalizace je spatřována v současnosti nastavených hranicích výše škody, které se od roku 2001 nezměnily, a to i přes změnu ekonomických ukazatelů. V úvahách *de lege ferenda* o konkrétním či obecnějším vyjádření hranic výše škody je však třeba pamatovat na zásadu *nullum crimen sine lege certa*. V každém případě se však **dekriminalizace provedená cestou zvýšení současných hranic majetkových škod vymezených v § 138 tr. zákoníku jeví jako velmi potřebná.**

5. Stanovení míry kriminalizace může mít vliv i v oblasti restního procesu. Pokud jde o věcnou příslušnost soudů, je třeba uvážit, zda výše škody ve spojení s vyšší hranicí restní sazby má být kritériem pro stanovení krajské příslušnosti soudů.

6. V obecné rovině je třeba podporovat ukládání restů nespojených s odnětím svobody. Podporu si zaslouží úsilí o ukládání **peněžitých restů namísto odnětí svobody.** V tomto směru by byla vhodná změna právní úpravy, aby umožnila ukládání tohoto druhu restů i u závažnějších majetkových restních činů, u nichž praxe pociťuje absenci dřívějšího § 88 odst. 1 tr. zákona z roku 1961 (k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší restní sazby, se přihlídně jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti restného činu pro společnost).

7. Naléhavým problémem v restním postihu právnických osob je stíhání tzv. prázdných schránek. V těchto případech je restní stíhání neefektivní. **Řešením by byla možnost fakultativního zastavení restního stíhání a na toto rozhodnutí navazující mimotrestní řešení vedoucí k likvidaci takové právnické osoby.**

✿ Mgr. PETR SVOBODA,
tajemník Unie obhájců ČR

✿ doc. JUDr. TOMÁŠ GRŮVNA, Ph.D.,
viceprezident Unie obhájců ČR

✿ doc. JUDr. FILIP ŠČERBA, Ph.D.,
vedoucí katedry restního práva

Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

ZMĚNY V RÁMCOVÉ POJISTNÉ SMLouvĚ V PRŮBĚHU ROKU 2018

Společnost WI-ASS ČR, s. r. o., usiluje průběžně o vyjednávání nejlepších podmínek pojištění pro advokáty a jiné právnické profese, jakož i ostatní klienty. To platí i pro rámcovou smlouvu uzavřenou mezi Českou advokátní komorou a pojišťovnou Generali ve věci profesního pojištění advokátů.

V průběhu roku 2018 byly v rámcové smlouvě provedeny následující změny:

1. Rozšíření povinnosti k náhradě újmy podle občanského zákoníku, případně jiných občanskoprávních nebo obchodněprávních předpisů.

Jedná se o upřesnění původního znění, ve kterém se o odpovědnosti podle občanského zákoníku či jiných právních předpisů výslovně nehovořilo, a to jak pro hromadné, tak pro individuální pojištění advokátů.

2. Doplněna textace k GDPR

S přihlédnutím k účinnému nařízení EP a Rady č. 2016/679 (GDPR) byly nově do úvodních ustanovení doplněny povinnosti pojistitele jako správce osobních údajů a další související práva a povinnosti.

3. Změna v připojištění – u DPP O 15 AK (Ztráta z bezhotovostních převodů) došlo k rozšíření rozsahu krytí

Nově byla vypuštěna podmínka předpokladu chyby v jedné číslici nebo záměně číslic čísla účtu příjemce pro pojištění čistě finanční škody, spočívající ve ztrátě peněz vzniklé chybami převody bezhotovostních plateb.

Celý text zní nově takto:

Odchylně od čl. 3 odst. 4 bod 1. písm. m), n) ZPP OPČAK 2014/01 se pojištění vztahuje také na čistě finanční škodu spočívající ve ztrátě peněz vzniklé chybným převodem bezhotovostní platby.

Advokátům, kteří mají dané připojištění sjednáno v původním znění, zajistíme na základě jejich požadavku úpravu textace doložky na nové znění.

Změna výše limitu plnění na principu příčiny

Po předchozích jednáních s pojistitelem se podařilo vyjednat vyšší limit plnění u časového principu příčiny – navýšení ze 70 mil. Kč na 200 mil. Kč (v případě limitu s principem příčiny vyššího než 70 mil. Kč se sjednává individuální smlouva, u které se pojištění kalkuluje dle obrátu z pojištěné činnosti).

Níže ještě uvádíme změnu kontaktních údajů pro hlášení škodné události:

Vznik škody nebo jiné újmy (škodnou událost) nahlásí pojištěný písemně a bez zbytečného odkladu, a to

I. elektronicky s uznávaným elektronickým podpisem na e-mailovou adresu: likvidace@wiass.cz, nebo

II. písemně na adresu:

WI-ASS ČR, s. r. o.

Oddělení pojištění profesní odpovědnosti

Na Florenci 15, 110 00 Praha 1

Rádi bychom vás jako vždy upozornili na nutnost nahlášení vznesených nároků uplatněných proti vám ihned, jak se o uplatnění dozvíte. Stejně tak je zapotřebí myslet na povinnost být pojištěn v dostatečné výši pro každou věc, ve které poskytuje klientovi právní služby.

 WI-ASS ČR
pojišťovací makléř

✿ Mgr. ZDENĚK TUREK,
jednatel WI-ASS ČR

Pro bližší informace se prosím obraťte na svého regionálního makléře či toho, se kterým spolupracujete, a to na níže uvedených kontaktech:

Region Čechy – pobočka Praha			Region Morava – pobočka Olomouc	
Zdeněk Chovanec	Mgr. Martina Ludwig	Ing. Stanislav Pažout	Ivo Drábek	Libor Karný
tel.: 274 812 921	tel.: 222 390 870	tel.: 221 421 733	tel.: 585 225 324	tel.: 585 230 256
605 298 336	739 524 298	734 166 829	736 628 108	730 522 520
e-mail: chovanec@wiass.cz	e-mail: ludwig@wiass.cz	e-mail: pazout@wiass.cz	e-mail: drabek@wiass.cz	e-mail: karny@wiass.cz

VÝROČNÍ KONGRES AIJA 2018 V BRUSELU

Ve dnech 28. 8. až 1. 9. 2018 se konal 56. výroční kongres AIJA, mezinárodní asociace mladých právníků do 45 let. Tentokrát se více než 700 účastníků – advokátů a podnikových právníků z celého světa sjelo do Bruselu, kde AIJA sídlí.

Podobně jako předchozí kongresy i ten letošní se vyznačoval několika novinkami, kterými se AIJA permanentně snaží vylepšovat nejen obsahovou náplň kongresu, ale i jeho organizační stránku. Za zásadní přínos v posledně jmenované oblasti stojí bezesporu **elektronický systém hlasování, který byl zcela poprvé spuštěn právě na bruselském kongresu** a jehož prostřednictvím na sobotní členské schůzi jako nejvyšším orgánem AIJA probíhalo uživatelsky velmi jednoduchým a přívětivým způsobem hlasování. AIJA tak použitím moderních digitálních technologií umožnila přímou participaci na rozhodování o zásadních otázkách organizace nejen účastníkům kongresu, ale i všem ostatním členům AIJA, kteří na kongresu nebyli fyzicky přítomni. Od rozhodnutí o zavedení nového systému do jeho realizace uplynuly dva roky. Od členské základny bylo v době před kongresem vyžadováno pouze zkušební přihlášení do systému a v průběhu samotného hlasování se stačilo do systému již pouze přihlásit pomocí údajů shodných pro přihlášení do členské sekce na webových stránkách organizace.

V historii první elektronické hlasování skončilo úspěchem, a to jak z hlediska technického, tak i z pohledu členů, kteří tuto novou cestu demokratičtějšího přístupu k rozhodovacím procesům v organizaci oceňovali pozitivně.

„Plné nasazení má prvořadou důležitost pro dobrou správu organizace a pro opětovné utvrzení vlastních vnitřních demokratických procesů – toto obzvláště platí pro AIJA, mezinárodní organizaci, která cílí na upevnění svého významu a reputace na celosvětové úrovni. Tohoto můžeme dosáhnout, pouze když budeme investovat do strategické expanze a geografického růstu, ale také aktivním zapojením většího počtu mladších členů ze všech koutů světa. V konečném důsledku jsou naši členové a jejich aktiv-

INTERNATIONAL ASSOCIATION OF YOUNG LAWYERS

ní účast v organizaci klíčem k našemu společnému úspěchu,“ shrnul Emiliano Ganzarolli, generální tajemník AIJA, jenž stál v čele zavádění elektronického hlasování v rámci AIJA.

Tématem letošního kongresu byla globalizace. Velmi zajímavou přednášku přednesl hned v úvodu během slavnostního zahájení kongresu významný host – **bývalý prezident Evropské rady a bývalý belgický předseda vlády Herman van Rompuy, který pronesl hlavní projev na téma globalizace v dnešním světě.** Dotkl se několika oblastí. Především zdůraznil, že globalizace se netýká pouze obchodu, jako tomu bylo na začátku. Uvedl, že „*před deseti lety se svět blížil finančnímu kolapsu. Jednalo se o globální krizi. Globalizace přinesla obrovské migrační toky, které mnoho lidí v Evropě vnímalo jako hrozbu jejich identity. Terrorismus se stal globálním fenoménem. Volný obchod již často není považován za spravedlivý obchod. V současnosti je velmi běžná ‚válka trhů‘. Kyberprostor je součástí válečných strategií a ovlivňuje osobní soukromí po celém světě. Klimatické změny jsou největší výzvou pro lidstvo a naši planetu. To vše podnítilo strach. Globalizace trhů vyžaduje globální řízení.*“ Herman van Rompuy se též snažil zodpovědět otázku, jak můžeme vytvořit bezpečnější svět v časech narůstajícího nacionalismu.

Základní téma odborné části kongresu, které se věnovalo současným trendům globalizace a integrace, bylo dále znovu a znovu otevíráno v přednáškách a seminářích, které delegátům poskytly nové pohledy do praxe jednotlivých oborů. Zejména se pak jednalo o oblast obchodního, pracovního a rodinného

práva. V rámci již i tak dosti nabitého programu měli dále účastníci výjimečnou možnost si během kongresu sjednat osobní konzultaci s jedním ze tří zahraničních odborníků na konkrétní praktické dovednosti. Zájemci tak mohli získat privátní koučink v oblasti vystupování na veřejnosti a před kamerou, efektivního marketingu svých služeb nebo při řešení svého konkrétního kariérního problému. V posledních letech AIJA do odborného programu v rámci svých akcí pravidelně zařazuje odborná témata zaměřující se právě na praktické dovednosti (soft skills) právníků. Velkou zásluhu na tom jistě nese i současný předseda výboru AIJA pro dovednosti, kariéru, inovaci a management, kterým je český advokát Mgr. Štěpán Holub. Česká republika je v AIJA trvale aktivní zemí. V současnosti má zastoupení i ve výkonném výboru (Executive Committee), a to prostřednictvím JUDr. Evy Indruchové, Ph.D., LL.M.

Na kongresech AIJA nechybí ani **tematika lidských práv.** Tak jako každý rok, i letos byl věnován speciální seminář, tzv. „Hlas profese“, této problematice, konkrétně byl zaměřen na „**Regionální perspektivy mezinárodních standardů lidských práv**“. Seminář se věnoval souvislosti mezi teoriemi v oblasti lidských práv na straně jedné a vyvíjející se praxí v různých částech světa na straně druhé. Díky řečníkům specializujícím se na problematiku lidských práv poskytlo zasedání obzvláště praktické zkušenosti týkající se výzev, kterým obhájci ochrany lidských práv čelí, a nástrojů, jimiž disponují, pokud jde o přenos a implementaci mezinárodních standardů lidských práv na regionální úrovni.

Akce AIJA jsou příznačné i svým bohatým a inspirujícím doprovodným kulturním programem. Ani letos tak nechyběla tradiční home hospitality dinner, zahajovací ceremoniál a závěrečný galavečer, které se konaly v his-

toricky zajímavých objektech multikulturního Bruselu.

Významnou událostí kongresu bylo i setkání zástupců mezinárodních organizací sdružujících advokáty a advokátní komory.

AIJA pořádá v průběhu roku mnoho kratších seminářů v různých destinacích světa. Větší akci ještě v tomto roce představuje půlroční konference v Dubrovniku (22. až 24. 11. 2018). Le-

tos poprvé se podzimní konference bude zaměřovat výlučně na rozvoj dovedností, které právník potřebuje při vedení týmu a kariérním postupu.

Příští výroční kongres se uskuteční ve dnech 3. až 7. září 2019 v Římě a bude věnován udržitelnému rozvoji a právu. Další podrobnosti o AIJA, členství a akcích lze zjistit přímo na webových stránkách organizace www.aija.org, případně se lze obrátit na současnou ná-

rodní zástupkyni AIJA pro Českou republiku JUDr. Evu Ropkovou, LL.M.

✿ JUDr. EVA ROPKOVÁ, LL.M., národní zástupkyně AIJA pro Českou republiku, samostatná advokátka

✿ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, Ph.D., LL.M., členka výkonného výboru (Executive Committee) AIJA, vedoucí odboru mezinárodních vztahů ČAK a stálého zastoupení ČAK v Bruselu

EVROPSKÝ DEN ADVOKÁTŮ 2018

Letošní 5. ročník Evropského dne advokátů, který si nejen advokátní veřejnost připomněla 25. října 2018, byl ve znamení tématu „Proč na advokátech záleží: obrana ochránců právního státu“.

Téma Evropského dne advokátů je každoročně vybíráno CCBE – Radou evropských advokátních komor a vždy se snaží reflektovat a reagovat na aktuální situaci v advokacii. Proto ani zaměření letošního ročníku Evropského dne advokátů není náhodné. V posledních letech přicházejí z různých koutů světa zprávy o vážných útocích na advokáty. Advokáti zastupují zájmy svých klientů, které bývají často v rozporu se zájmy státními, bývají tak stále častěji vystavováni hrozbám, sledování, různým formám obtěžování, či dokonce vraždám. Čína, Írán a podobné diktátorské režimy jsou toho důkazem, avšak pomineme-li tyto země, přichází bohužel znepokojující zprávy o útocích na advokáty i ze zemí geograficky nám mnohem bližších, z členských zemí Rady Evropy.

Advokacie a její zástupci stojí vždy v první linii při ochraně zájmů a přístupu ke spravedlnosti. Nemohli bychom hovořit o férovém přístupu ke spravedlnosti, pokud by občané nebyli zastupováni nezávislými advokáty, kteří jsou vázáni povinností mlčenlivosti, vyplývající z deontologických pravidel zajišťujících ochranu zájmů klientů, a kteří splňují další přísná kritéria pro výkon advokacie. Právo a právní věda se v současné době stává stále složitější a **advokáti jsou vnímáni jako profesionálové, kteří poskytují prostřednictvím kvalitních právních slu-**

žeb právní jistotu, a tím i důvěru ve spravedlnost. Proto musí mít i advokáti oporu ve společnosti, společnosti musí na advokátech záležet a společnost je musí bránit.

Existují právní instrumenty, které uznávají svobodu advokáta v rámci výkonu své profese, a to jak na úrovni evropské, tak i celosvětové. Pomineme-li co do obsahu závazné evropské směrnice, upravující volný pohyb služeb a usazování advokátů na území Evropské unie, a Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (její čl. 6 – právo na spravedlivý proces), hovoříme o instrumentech, které nejsou právně vynutitelné, a tím jsou nedostatečně účinné. Oslabené postavení advokáta pak může zapříčinit oslabení práv samotných občanů, pokud jim není poskytnuta řádná obhajoba.

Je tedy více než žádoucí, aby byl tento nedostatek relevantních právních instrumentů k ochraně advokátů odstraněn. Rada Evropy v této souvislosti ve spolupráci se CCBE právě zkoumá potřebnost právně závazné a vynutitelné **Evropské úmluvy pro advokátní profesi**, jež by zaručila občanům přístup k nezávislým advokátům, kteří by mohli svobodně hájit zájmy svých klientů bez ohledu na vnější vlivy. Úmluva by brala v potaz ostatní relevantní instrumenty upravující postavení advokátů, garantovala by základní práva, jako je přístup k advokátovi či sěžejní advokátní povinnost mlčenlivosti apod., a zahrnovala by i kontrolní me-

chanismus – revizi pravidelných zpráv předkládaných členskými státy. Parlamentní shromáždění Rady Evropy přijalo 24. ledna 2018 doporučení 2121 (2018) týkající se přípravy této Úmluvy, ve kterém vyzývá Výbor ministrů Rady Evropy, aby zahájil práce a přijal Úmluvu pro advokátní profesi, která by se pro přistoupené země stala závaznou, a zvažil otevření přístupu k Úmluvě i nečlenskými státy Rady Evropy.

Rozhovor s JUDr. Antonínem Mokřým, stávajícím prezidentem CCBE, na téma Evropského dne advokátů, jakož i interaktivní prolinky k dalším informacím naleznete v Bulletinu online a na Twitteru ČAK.

✿ Mgr. LENKA VOJÍŘOVÁ, právníčka odboru mezinárodních vztahů ČAK

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve čtvrtek 29. listopadu 2018

Základní otázky odporovatelnosti podle o. z. a v insolvenčním řízení

Mezinárodní seminář pořádaný Centrem právní komparatistiky PF UK ve spolupráci s ČAK. Simultánní tlumočení zajištěno.

Lektoři: prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc., Centrum právní komparatistiky PF UK
prof. Reinhard Bork, Univerzita Hamburk
JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D., soudce Krajského soudu Plzeň
Mgr. Tomáš Troup, Ph.D., Centrum právní komparatistiky PF UK
Moderátor: JUDr. Tomáš Richter, Ph.D., LL.M., advokát Clifford Chance

ve čtvrtek 6. prosince 2018

Nájemní bydlení (výklad právní úpravy s aktuální judikaturou)

Lektor: JUDr. Petr Bezouška, Ph.D., člen PRK Partners, člen LRV, odborný asistent na PF UP v Olomouci

ve čtvrtek 13. prosince 2018

Bezdůvodné obohacení

Lektor: doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., katedra občanského a pracovního práva na PF UP v Olomouci, Of Counsel v AK Havel, Holásek & Partners

v úterý 18. prosince 2018

Zvládání zátěžových a konfliktních situací v procesu jednání s klientem a u soudu

Lektor: PhDr. Miloslav Hrubý, psycholog, kouč, mediátor

ve čtvrtek 17. ledna 2019

Výběr z aktuální ústavněprávní judikatury a civilní judikatury NS a odvolacích soudů

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 24. ledna 2019

GDPR v advokacii, praktické zkušenosti a vhodné postupy

Lektor: JUDr. Ing. Jindřich Kalíšek, Ph.D., CIPP/E, advokát a pověřenec pro ochranu osobních údajů, člen sekce ČAK pro IT právo a ochranu osobních údajů

ve čtvrtek 31. ledna 2019

Kam dál s rodinným právem aneb co musí umět rodinný advokát

Lektorka: JUDr. Daniela Kovářová, advokátka a prezidentka Unie rodinných advokátů

ve čtvrtek 14. února 2019

Náhrada škody v podnikání

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na katedře obchodního práva PF UK

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK**. Telefonické informace na tel. č. 273 193 251 – pí Marie Knížová.

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

v úterý 27. listopadu 2018

Rozhodčí řízení v advokátní praxi

Lektoři: JUDr. Ladislav Vostárek, advokát, prezident Českého institutu pro revitalizaci a popularizaci arbitráže
JUDr. Petr Poedne, Ph.D., advokát, člen výboru Českého institutu pro revitalizaci a popularizaci arbitráže

v úterý 18. prosince 2018

Nové typy řízení v oblasti věcných práv – žalobní nástroje ochrany vlastnického práva a zejména nové typy žalob (vybrané otázky)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 13. prosince 2018

Výběr z obchodněprávní judikatury za rok 2018

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na katedře obchodního práva Právnické fakulty UK

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce**. Telefonické informace: 513 030 115 – Mgr. Lenka Danilišin.

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Východní Čechy v budově Krajského soudu v Hradci Králové

ve čtvrtek 22. a pátek 23. listopadu 2018

Nové typy řízení v oblasti věcných práv

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Asociace insolvenčních správců
asociace insolvenčních správců

Asociace insolvenčních správců si vás dovoluje pozvat na dva semináře:

Aktuální stav novely insolvenčního zákona Aktuální insolvenční judikatura

Přednášejí: JUDr. Jan Chvojka, zpravodaj novely insolvenčního zákona, místopředseda ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, předseda poslaneckého klubu
JUDr. Michal Žižlavský, předseda sekce pro insolvenční právo a člen představenstva České advokátní komory
Mgr. Renáta Maixnerová, soudkyně Krajského soudu v Brně

Datum konání: 6. prosince 2018 od 9 do 15 hodin

Místo konání: Justiční areál Na Míčáncích, dražební sál, 28. pluku 1533/29b, Praha 10

Účastnický poplatek za seminář: 1 390 Kč členové ASIS, 2 490 Kč ostatní účastníci (cena je včetně DPH a občerstvení)

Nejen aktuální otázky insolvenčního řízení – změny v oddlužení dle připravované novely insolvenčního zákona

Přednáší: Mgr. Renáta Maixnerová, soudkyně Krajského soudu v Brně

Datum konání: 27. listopadu 2018 od 9 do 14 hodin

Místo konání: Hotel Continental Brno, Kounicova 6, Brno

Účastnický poplatek za seminář: 1 290 Kč členové ASIS, 2 390 Kč ostatní účastníci (cena je včetně DPH a občerstvení)

Přihlašte se e-mailem na seminare@asis.cz nebo na www.asis.cz.

Vážené dámy, vážení pánové, zveme vás na

XCV999. reprezentační ples Městského soudu v Praze,

který se koná **15. 12. 2018 v Paláci Žofin.**

Tento výjimečný večer bude věnován 100. výročí založení Československé republiky.

Vstupenky objednávejte na vstupenky@plessoudu.cz nebo na tel. 226 210 120.

Více informací najdete na www.plessoudu.cz.

Těšíme se na vás.

Městský soud v Praze a agentura CRS, a. s.

Milí přátelé známé bílé stopy, přijměte pozvání na

35. ročník naší sportovní a společenské kratochvíle na běžkách.

Závod KRAKONOŠŮV POHÁR 2019

se koná v sobotu 19. ledna 2019 od 11.00 hodin ve Špindlerově Mlýně.

Prezence závodníků na osmikilometrovou trasu stopy **BUĎ FIT** (poblíž restaurace Myslivna) započne o 20 minut dříve, tj. od 10.40 hodin.

Vyhlášení výsledků kategorií bude od 17.30 v Interhotelu Montana.

Závod je určen pro **advokáty/advokátky a advokátní koncipienty/koncipientky zapsané na seznamu ČAK**, popř. jejich rodinné příslušníky.

Ostatní závodníci jsou vítáni, nicméně se mohou zúčastnit pouze mimo soutěž.

Chcete-li přijet, uhradte **startovné ve výši 200 Kč/osobu** na účet Mileny Zeithamlové, číslo 221442101/0100 u Komerční banky Praha 10, s použitím variabilního symbolu „1901“.

Přihlásit se a rezervovat si ubytování můžete na:

http://www.action-m.com/krakonosuvpohar/prihlaska_online_2019.html

ČAK poskytne „věrným“ (nejméně již 5x závodícím a včas přihlášeným) zájemcům příspěvek na ubytování v Interhotelu Montana na sobotní noc 19. 1. 2019 (popř. na páteční noc 18. 1. 2019) ve výši 500 Kč/noc a závodníka.

Rezervace ubytování v uvedených cenách je možná pouze vyplněním přihlášky online a hotel vám ji musí zpětně potvrdit (více na přihlášce).

Přihlášku a rezervaci, prosím, odešlete nejpozději **do 7. ledna 2019!**

Případné dotazy k závodu vám ráda zodpoví **Milena Zeithamlová** telefonicky na číslech 267312333, 602324951 nebo e-mailu milena@action-m.com.

Nezapomeňte, prosím, informovat a pozvat kolegy.

Za organizátory
M. Jelínek, V. Zeithaml

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2018 zná své vítěze

Již po jedenácté vyhlásila společnost EPRAVO.CZ firemní žebříček Právnická firma roku, jehož výsledky byly slavnostně představeny dne 5. listopadu 2018 v prostorách pražského paláce Žofín za účasti zástupců předních advokátních kanceláří a osobností české justice. Vítěze určila nezávislá skupina hodnotitelů z řad firem a institucí a rovněž pořadající společnost EPRAVO.CZ, která činnost právníků v České republice monitoruje dlouhodobě. Záštitu nad letošním ročníkem převzalo, stejně jako v minulých letech, Ministerstvo spravedlnosti, záštitu nad galavečerem pak již tradičně Česká advokátní komora.

Ministr spravedlnosti ČR JUDr. Jan Kněžinec, Ph.D., a předseda České advokátní komory JUDr. Vladimír Jirousek předali společně i hlavní ceny této prestižní soutěže.

Hlavní cenu v kategorii *Právnická firma roku pro domácí kancelář* získala advokátní kancelář **HAVEL & PARTNERS**. Kromě toho se stala vítězem i ve dvou odborných kategoriích *Právo obchodních společností a Duševní vlastnictví*.

Hlavní cena v kategorii *Právnická firma roku pro mezinárodní kancelář* pak patří advokátní kanceláři **WEIL, GOTSHAL & MANGES**. Ta zabodovala i v odborných kategoriích, kde se stala vítězem v kategoriích *Právo hospodářské soutěže a Řešení sporů a arbitráže*.

Další vítězové odborných kategorií

Hned dvě ceny si odnesla advokátní kancelář **ROWAN LEGAL - Telekomunikace a média a Právo informačních tech-**

nologií, přičemž v druhé jmenované kategorii obhájila post z loňského roku. Loňské prvenství v kategorii *Developerské a nemovitostní projekty* obhájila také advokátní kancelář **Dentons**. Vítězem odborné kategorie *Fúze a akvizice* se stala advokátní kancelář **Clifford Chance**. Již po jedenácté se vítězem kategorie *Bankovníctví a finance* stala advokátní kancelář **PRK Partners**. V kategorii *Kapitálové trhy* vyhrála advokátní kancelář **Allen & Overy**, advokátní kancelář **MT Legal** se stala vítězem v kategorii *Věřejné zakázky* a advokátní kancelář **ŘANDA HAVEL LEGAL** se stala vítězem odborné kategorie *Energetika a energetické projekty*. Vítězem odborné kategorie *Restrukturalizace a insolvence* se stejně jako loni stala advokátní kancelář **ŽIŽLAVSKÝ**. Loňské vítězství v kategorii *Daňové právo* obhájila také advokátní kancelář **Rödl & Partner**, stejně jako advokátní kancelář **KŠD LEGAL** v kategorii *Sportovní právo* a advokátní kancelář **Brož & Sokol & Novák** v kategorii *Trestní právo*. Vítězem kategorie *Pracovní právo* se pak stala advokátní kancelář **Dvořák Hager & Partners**.

Přehled vítězů Právnická firma roku 2018:

ODBORNÉ KATEGORIE

Právo obchodních společností

HAVEL & PARTNERS s. r. o.,
advokátní kancelář

Právo hospodářské soutěže

WEIL, GOTSHAL & MANGES s. r. o.
advokátní kancelář

Developerské a nemovitostní projekty

Dentons Europe CS LLP, organizační složka

Fúze a akvizice

Clifford Chance Prague LLP, organizační složka

Restrukturalizace a insolvence

ŽIŽLAVSKÝ, advokátní kancelář s. r. o.

Řešení sporů a arbitráže

WEIL, GOTSHAL & MANGES s. r. o.
advokátní kancelář

Bankovníctví a finance

PRK Partners s. r. o. advokátní kancelář

Kapitálové trhy

Allen & Overy (Czech Republic) LLP,
organizační složka

Telekomunikace a média

ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.

Duševní vlastnictví

HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

Právo informačních technologií

ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s. r. o.

Veřejné zakázky

MT Legal s. r. o., advokátní kancelář

Pracovní právo

Dvořák Hager & Partners, advokátní kancelář s. r. o.

Sportovní právo

KŠD LEGAL advokátní kancelář s. r. o.

Trestní právo

Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s. r. o.

Energetika a energetické projekty

ŘANDA HAVEL LEGAL advokátní kancelář s. r. o.

Daňové právo

Rödl & Partner, advokáti, v. o. s.

ZVLÁŠTNÍ KATEGORIE

Regionální právnická firma roku

Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s. r. o.

Právnická firma roku – česká firma na mezinárodních trzích

DBK PARTNERS, advokátní kancelář, s. r. o.

Právnická firma roku Pro Bono/CSR

CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s. r. o., advokátní kancelář

Právnická firma roku za nejlepší klientské služby

TaylorWessing e|n|w|c advokáti v. o. s.

HLAVNÍ CENA

Právnická firma roku pro mezinárodní kancelář

WEIL, GOTSHAL & MANGES s. r. o. advokátní kancelář

Cenu převzal společník kanceláře JUDr. Karel Muzikář, LL.M. Na snímku vedle něj vlevo Mgr. Miroslav Chochola, předseda představenstva společnosti EPRAVO.CZ, vpravo předseda ČAK JUDr. Vladimír Jirousek a ministr spravedlnosti JUDr. Jan Kněžínek, Ph.D.

Právnická firma roku pro domácí kancelář

HAVEL & PARTNERS s. r. o., advokátní kancelář

Cenu převzal společník kanceláře JUDr. Jaroslav Havel. Na snímku vedle něj vlevo předseda ČAK JUDr. Vladimír Jirousek, vpravo ministr spravedlnosti JUDr. Jan Kněžínek, Ph.D., a Mgr. Miroslav Chochola, předseda představenstva společnosti EPRAVO.CZ.

Úplný žebříček právnických firem roku 2018, tedy četné velmi doporučovaných a doporučených kanceláří, najdete na www.bulletin-advokacie.cz.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

✿ Foto EPRAVO.CZ

Právníkovy zápisky

(O promociích a fakultním folkloru)

etos na podzim jsem byl zase jednou přítomen na promoci a nepůsobil tam jako vysokoškolský pedagog. Před započetím obřadu jsem si proto mohl důkladněji všimnout auditoria. Zaujala mne dáma vyššího středního věku, která svým zjevem a zejména elegantním kloboukem poněkud připomínala britskou královnu. Jejího zjevu si povšimla má snacha a sdělila, že se k nám vrací móda dámských klobouků a že si také jeden pořídila. Syn na to reagoval poznámkou, že příště si budeme při promociích asi připadat jako na koňských dostizích ve Velké Británii.

Obrátil jsem se na vnučka ani ne desetiletého a nabádal ho: „Pořádně se ve škole uč, abys jednou dostal titul v takovém hezkém sále!“ Pokyn to byl poněkud nedůsledný, protože onoho dne musel být mládeneček uvolněn z obvyklé školní výuky. Jeho účast na promoci se však dala chápat jako jeden z případů takzvané „zážitkové pedagogiky“. Mládeneček ovšem odpověděl docela sebevědomě: „Dědo, nech mě, já chci být ještě malej.“

Než jsem stačil v myšlenkách zhodnotit tyto postřehy, začal obřad. Probíhal podle tradičního schématu, v rychlém tempu, bez zaváhání a chyb. Možná právě proto mi připomněl jiné promoční dny. Při jednom z nich to byl stále opakovaný děj či dusná letní atmosféra, jež měly uspávací účinek na Jeho Magnificenci. Tohoto univerzitního hodnostáře čekal při promociích jediný úkol – měl udělit formální stručný souhlas k tomu, aby diplomy byly absolventům předány. Když se při obřadu neměl k takovému prohlášení, pošouchl ho další promující a naléhavě septal: „Jestli souhlasíš? Jestli souhlasíš?“ Jeho Magnificence se otrásla, a ještě v polospánku pronesla: „Ale jó; souhlasím, proč bych nesouhlasil?“ Obřad tak získal méně formální ráz a dostal se mezi příhody, které bývají na některých vysokých školách zaznamenány a označovány za fakultní folklor.

Horké léto mělo i v jiném případě vliv na průběh promoce. Jeden z akademických hodnostářů se na ni dostavil v pantoflích. Pod stolem, který byl kryt ubrusem, měl k dispozici lahev s vodou, aby si v něm chladil nohy. Když obřad skončil a akademičtí funkcionáři měli odcházet, hodlal si aktér tohoto příběhu pantofle nazout. Jednu z nich však neopatrně odložil a žádným důstojným způsobem se k ní nebyl schopen dostat. Protože uměl zvládnout nejrůznější situace, zůstal sedět, pošeptal ostatním představitelům akademické obce, aby v klidu odcházeli a ničemu se nedivili. Se zvlášť důstojným výrazem zůstal na svém místě, dokud promoční sál nevyklidili všichni přítomní. Mnozí z nich snad považovali jeho počínání za předepsanou součást tradičního promočního rituálu, či za nový prvek v něm.

Dramatická událost se šťastným, a dokonce úsměvným vyústěním nastala na lékařské fakultě při jiné promoci v letních vedřinách. V zástupu promujících byla i mladá vdaná paní.

(Mimochodem, jeden z profesorů lékařské fakulty říkal, že si vdané studentky docela pochvaluje. Nemusí prý už shánět budoucího manžela či kluka na randění, sedí doma a učí se.) Hrdinka této historky také zdárně dostudovala a k promoci se dostavila v poměrně vysokém stupni těhotenství. Když pak zřejmě opět vlivem letního dusna a přirozeného napětí omdlela, zazněl v sále výkřik: „Proboha, je tu nějaký lékař?“

Další příhody se udály při promociích podzimních a nelze je zdůvodňovat atmosférickými vlivy. V obvyklém promočním rituálu se má uchazečům sdělit: „A dříve, než obdržíte tituly, které jsme vám udělili, musíte složit předepsaný slib...“ Celebrující akademický hodnostář se nadechne a pak s důrazným důstojenstvím praví: „A dříve, než obdržíte tituly, které jsme vám udělal...“ Okamžitě se zarazí... Je to však řečnický rituál a uvědomí si, že na nedopatření ve slovním projevu nejspíš upozorníme, když se snažíme chyby okamžitě napravit. Pokračoval proto plynule s další částí předepsaného projevu, a ještě více zdůraznil slova: **musíte složit předepsaný slib**. Přítomní v sále snad ani nezaznamenali slovní pochybení a spíš se domnívali, že vše bylo řečeno tak, jak se patřilo. Inu, své výhody mívalo a někdy dosud má, když části promočního obřadu jsou vedeny v latině.

Sám jsem se ocitl v překérnější situaci, když jsem měl po slibu absolventům předávat tituly v jejich zhmotnělé podobě. Tenkrát to nebyla příslušná listina chráněná tradičním obalem rourovitého tvaru. Absolventi obdrželi jakési knížečky, které mi postupně podávala referentka ze studijního oddělení. Obřad pomalu šel ke konci a já zjišťoval, že ceremoniářka má k dispozici dvě knížečky, na které však čekají tři absolventi. Ve zvolněném tempu jsem předával zbývající dva dokumenty a čekal na vyšší moc, která odstraní nebo osvětlí nastalou situaci. Nestalo se. Maminka osamělého uchazeče bez knížečky vykřikne: „Co ti to udělali?“ Vydám se za mláďencem, kterého si pamatuji jako zdatného studenta. Podávám mu ruku a snažím se o zvlášť vřelý a dlouhý stisk, který má postiženému i celému sálu signalizovat, že i ten mláďenec si titul zaslouží. Zaseptám mu: „Přijďte s rodiči pak do salonku, dáme to dohromady.“ Přišli spíš rozechvěni než nazlobeni, já však nemusel dávat nic dohromady, ale spíš od sebe oddělit dvě promoční knížečky, jež se do sebe zaklesly a které přinesl jiný student jimi nadměrně obdařený. Onen původně opomenutý absolvent pak zvlášť důsledně plnil promoční slib – s úctou a vděčností se hlásil k fakultě, která byla jeho skutečnou *alma mater*.

Určité historek výše uvedených může být podnětná i poučná pro právníky, kteří část své činnosti praktikují v talárech i v letních vedrech a svými slovními projevy se obracují na veřejnost. V každém případě se opět potvrdil poznatek, že současné či dřívější trapasy bývají budoucí zábavní příhody.

✿ prof. PETR HAJN

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- v roce 1932 mohl mladší advokát otevřít advokátní kancelář s pomocí stranické legitimace? V nedělních Národních listech z 31. ledna 1932 byl uveřejněn inzerát následujícího znění: „Upozornění pp. advokátům. Úřednický sekretariát Čsl. národní demokracie v Praze II. Václavské nám. 51 zprostředkuje ochotně a zdarma vhodnému, mladšímu advokátu dobrou existenci v okr. městě blíže Prahy, za výhodných okolností. Existenční vyhlídky příznivé, potíže s bytem a kancelář lehce k překonání. Informace na předložení stranické legitimace.“ V inzertní rubrice se zájemce mohl navíc dočíst, že Hlídka Mladé Generace této strany pořádá 12. února 1932 ples v žižkovském hotelu Tichý, konaný pod čestným předsednictvím poslance, bývalého ministerského předsedy Karla Kramáře.

- advokátem byl i historicky první premiér Kanady? John Alexander Macdonald (1815-1891) se jím stal v roce 1867, ve funkci působil celých devatenáct let v obdobích 1867-1873 a 1878-1891. Macdonald přitom přišel do Kanady jako pě-

tileť se svými skotskými rodiči jako imigrant. Původní profesí advokát v Kingstonu byl jedním z autorů textu zákona o Britské Severní Americe, který roku 1867 proměnil Kanadu v prakticky samostatné dominium. John Alexander Macdonald bývá označován za *Otce zakladatele* Kanady.

- v Ústěku byla mezi světovými válkami početná židovská komunita, k níž patřili i oba tamější advokáti? Gustav Popper tu otevřel kancelář podle informace v Právniku v roce 1907, Michael Bäcker přišel z Duchcova, kde předtím působil jako kandidát advokacie v kanceláři svého otce. Po připojení Sudet k Velkoněmecké říši se oba jmenovaní advokáti přestěhovali do Prahy. Gustav Popper, který ve složité době druhé republiky již znovu neotevřel kancelář, byl v červenci transportován do Terezína a odtud v říjnu téhož roku do Treblinky, kde zahynul. Další osudy Michaela Bäckera nejsou známy.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Leitartikel

Lenka Vidovičová: Die Frauenspur	3
---	---

Aktualitäten

Kurze Nachrichten aus der Taugung des Vostrandés Robert Némec	4
Der Jurist des Jahres 2018 – wieder in Prag und in großer Aufmachung icha.....	6
Mitteilung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer über die Pflichtzahlungen und Versicherungsbeiträge	10
Deklaration der Union der tschechischen Juristen	14
Hinweis – Einlagenzuwachs-Gebühr zum 31. Dezember	14

Aus Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Zivilrechtliche Verantwortlichkeit für die Beratung durch den Rechtsanwalt Filip Melzer.....	15
Verantwortlichkeit der künstlichen Intelligenz und Informationsgebilde ohne Rechtspersönlichkeit Radim Polčák	23
Anrechnung am Vorabend der Insolvenz im Lichte des Anfechtungsrechts – II. Teil Tomáš Troup, Adam Rakovský	31
Zur Auslegung des § 14a der Haushaltsregeln bei der Umwandlung des Subventionsempfängers im Rahmen einer Teilung durch Abspaltung Lukáš Valúšek	37
Kritik der neuen Methodik der Obersten Staatsanwaltschaft bezüglich der strafrechtlichen Verantwortlichkeit der juristischen Personen und die umgekehrte Beweislast Vladimír Pelc	40

Aus der Rechtsprechung

Oberster Gerichtshof: Die Beweislast bei Geltendmachung des Anspruchs auf die Herausgabe einer Sache	44
VfGH: Die Verantwortung des Rechtsanwalts, der vom Klienten verlangt, dass er dem Gericht wissentlich unrichtige oder irreführende Beweise vorlegt	48
Oberstes Verwaltungsgericht: Zur Begründung der Verwaltungs- und Gerichtsentscheidungen.....	54
Bg Ostrava: Das im Rahmen des Steuerverfahrens errichtete Pfandrecht	56
EuGH: Zur Inanspruchnahme des bezahlten Urlaubs für die Zeit des Elternurlaubs.....	61
EGMR: Zu Fragen der vertraulichen Kommunikation	62
Glosse: Zum Urteil des Obersten Gerichtshofs in Sachen der Nutzung der Genossenschaftswohnung infolge einer ungültigen Übertragung des Genossenschaftsanteils.....	63

Aus der Fachliteratur

David Bohadlo, Jan Brož, Stanislav Kadečka, Petr Průcha, Filip Rigel, Vit Štastrný: Das Gesetz über die Verantwortung für Ordnungswidrigkeiten und diesbezügliche Verfahren. Kommentar (Jan Kněžínek).....	65
Petr Bezouška: Die Miete im neuen Privatrecht (insbesondere Wohnungsmiete): aktuelle Fragen (Lukáš Hadamčík).....	66
Stanislav Servus, David Elischer, Tomáš Horáček: Aktuelle Fragen der Nachfolgerschaft beim Familienunternehmen (Miroslav Sedláček).....	66
Das Bulletin der slowakischen Rechtsanwaltschaft bringt.....	68

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Rechtsanwälte gegen die Totalität – das neue Projekt präsentiert die Schicksale der bekannten sowie unbekannten Namen. Ein Gespräch mit Petr Toman Hana Rýdlová.....	69
Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka.....	72
Konferenz der Union der Verteidiger „Von der Entkriminalisierung zur Kriminalisierung, von der Entpönalisierung zur Pönalisierung“ in Olomouc Petr Svoboda, Tomáš Grřivna, Filip Šcerba.....	74
Änderungen des Rahmenversicherungsvertrags im Verlauf des Jahres 2018 Zdeněk Turek.....	76

Aus Europa und aus der Welt

Der Jahreskongress AIJA 2018 in Brüssel Eva Ropková, Eva Indručová.....	77
Der Europäische Tag der Rechtsanwälte 2018 Lenka Vojřřřová.....	78

Informationen und Wissenswertes

Was Sie wissen sollten

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwörter in den Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer.....	79
Einladung zu zwei Seminaren über das Insolvenzrecht.....	80
Einladung zum XVIII. Repräsentationsball des Stadtgerichts Prag.....	81
Einladung zum Skilangläufer-Wettbewerb „Rübezah-Pokal 2019“	81

Aus der Juristengesellschaft

Rechtsfirmen des Jahres 2018 Hana Rýdlová	82
---	----

Zum Schluss

Notizen eines Juristen (Über Sponsionen und Fakultäts-Folklore) Petr Hajn	84
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý	85
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík	85

Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary.....	87
Table of Contents	88

Filip Melzer: Zivilrechtliche Verantwortlichkeit für die Beratung durch den Rechtsanwalt

Die zivilrechtliche Schadensverantwortung des Rechtsanwalts ist sehr komplex und das Ziel dieses Beitrags ist die Einordnung dieser speziell geregelten Verantwortlichkeit in das System des neuen Bürgerlichen Gesetzbuchs und die Beurteilung, welchen Einfluss diese neue Regelung bezüglich der Verantwortlichkeit des Rechtsanwalts gebracht hat.

Radim Polčák: Verantwortlichkeit der künstlichen Intelligenz und Informationsgebilde ohne Rechtspersönlichkeit

Autonome Technologien setzen sich vehement in verschiedenen Industriebereichen, Verbraucherprodukten sowie in den verschiedensten Dienstleistungen inklusive des Rechtswesens durch. Die Grundeigenschaft der autonomen Systeme, mit der sich das Recht auseinandersetzen muss, ist die teilweise oder sogar absolute Unabhängigkeit deren Funktionierens und Entwicklung vom menschlichen Willen (daher bezeichnen wir sie als „autonom“). In diesem Beitrag konzentrieren wir uns auf zwei Rechtsfragen, die mit der Entwicklung und dem Einsatz der autonomen Technologien unmittelbar zusammenhängen, und zwar auf die Problematik der Verantwortlichkeit und ferner auf restriktive Rechte zu den das „Futter“ der autonomen Systeme bildenden Daten.

Tomáš Troup, Adam Rakovský: Anrechnung am Vorabend der Insolvenz im Lichte des Anfechtungsrechts – II. Teil

Der Artikel beschäftigt sich insbesondere mit dem Problem der möglichen Anfechtbarkeit der Anrechnung zum Zeitpunkt des Bankrotts vor dem Beginn des Insolvenzverfahrens. In diesem zweiten Teil der Betrachtung (I. Teil ist im BA Nr. 10/2018 erschienen) wird das Problem auf der Ebene des geltenden tschechischen Rechts gelöst und die Autoren kommen zum Schluss, dass es möglich ist, eine Rechtshandlung, auf deren Grundlage die anrechenbare Forderung entstanden ist, ferner auch die Veranlassung der Situation der Anrechnungsmöglichkeit und letztendlich auch die Anrechnung selbst gerichtlich anzufechten.

Lukáš Valúšek: Zur Auslegung des § 14a der Haushaltsregeln bei der Umwandlung des Subventionsempfängers im Rahmen einer Teilung durch Abspaltung

Der Autor konzentriert sich im Artikel darauf, warum die Auslegung, die die Beur-

teilung der Folgen der Teilung durch Abspaltung gem. § 14a der Haushaltsregeln nicht ermöglicht, unrichtig ist und warum auch diese Subventionsgeber auch in diesen Fällen in Übereinstimmung mit den Haushaltsregeln vorgehen sollten. Er beschreibt, wo das Problem liegt, analysiert es und bietet auch die Lösung an.

Vladimír Pelc: Kritik der neuen Methodik der Obersten Staatsanwaltschaft bezüglich der strafrechtlichen Verantwortlichkeit der juristischen Personen und die umgekehrte Beweislast

Der Artikel reagiert auf die Methodik zur Anwendung des § 8 Abs. 5 des Gesetzes über die strafrechtliche Verantwortlichkeit der juristischen Personen, die die Oberste Staatsanwaltschaft im August dieses Jahres erlassen hat. Der Autor kritisiert und analysiert sorgfältig die Schlussfolgerung, die ein Teil des Juristenstandes bereits geraume Zeit befürchtete, nämlich dass die juristische Person, gegen die eine Strafverfolgung geführt wird, bezüglich der subjektiven Seite der Straftat durch die Beweislast belastet ist. Dem kann man bei der gegenwärtigen Rechtsregelung auf keinen Fall zustimmen, was auch aus der Argumentation ersichtlich ist, die in der Methodik verwendet wird, die aus der Sicht der Regeln des materiellen sowie prozessualen Rechts offensichtlich fehlerhaft ist.

Filip Melzer: Civil liability for consultancy provided by a lawyer

The issue of lawyers' civil liability for damage is very complex and the aim of this article is to place this special regulation of liability in the system of liability for damage in the new Civil Code and to assess what impact this new regulation has brought on lawyers' liability.

Radim Polčák: Liability of artificial intelligence and information services without legal personality

Autonomous technologies have been swiftly gaining ground in various areas of industry, consumer products and a variety of services, including law. The basic characteristics of autonomous systems, which the law must deal with, is partial or even absolute independence of their functioning and development of the human will (therefore, we refer to them with the term “autonomous”). In this article,

I will focus on two matters of law directly associated with the development and deployment of autonomous technologies, namely on the issue of liability, and also on restrictive rights to the data that “feed” autonomous systems.

Tomáš Troup, Adam Rakovský: Set-off on the eve of insolvency in light of the right to set a transaction aside – Part II

The article deals especially with the issue of possible contestability of a set-off at the time of bankruptcy before the commencement of insolvency proceedings. In this second part of the treatise (Part I was published in the Bar Bulletin 10/2018), the issue is looked at in terms of applicable Czech law. The authors conclude that it is possible to challenge before a court legal acts based on which a credit claim arose, establishment of a situation of a possibility of a set-off, and finally the set-off itself.

Lukáš Valúšek: On the interpretation of § 14a of the Budgetary Rules in the course of reorganisation of the beneficiary of a subsidy by division through spin-off

In his article, the author focuses on why the interpretation not allowing assessment of consequences of a division through spin-off under § 14a of the Budgetary Rules is incorrect, and why also these providers of subsidies should proceed in line with the Budgetary Rules in these cases, too. He describes where the problem is, analyses it, and offers a solution.

Vladimír Pelc: Criticism of the Attorney's General Office new methodology on criminal liability of legal entities and reversed burden of proof

The article is a reaction to the methodology on the application of § 8 para. 5 of the law on criminal liability of legal persons; the methodology was published the Attorney's General Office in August this year. The author carefully analyses and criticizes the conclusion long feared by part of the legal public, i.e., that a prosecuted legal entity is burdened with the burden of proof as regards its men's rea. Under the current regulation, one definitely cannot agree with such interpretation, which is also apparent from the arguments used in the methodology, which are manifestly erroneous in terms of the rules of substantive and procedural law.

Leading Article

Lenka Vidovičová: **Women's trace** 3

Current News

Brief News from the Board of Directors Robert Němec 4
Lawyer of the Year 2018—again in Prague and in gala 6
CBA communication on mandatory payments and insurance 10
Declaration of the Union of Czech Lawyers 14
Notice: a fee on an increase in deposits as at 31 December 14

Legal Theory and Practice

Articles

Civil liability for consultancy provided by a lawyer Filip Melzer 15
Liability of artificial intelligence and information services without legal personality Radim Polčák 23
Set-off on the eve of insolvency in light of the right to set a transaction aside – Part II Tomáš Troup, Adam Rakovský 31
On the interpretation of § 14a of the Budgetary Rules in the course of reorganisation of the beneficiary of a subsidy by division through spin-off Lukáš Valúšek 37
Criticism of the Attorney's General Office new methodology on criminal liability of legal entities and reversed burden of proof Vladimír Pelc 40

Judicial Decisions

Supreme Court: Burden of proof when claiming rendition of property 44
Constitutional Court: Liability of a lawyer asking their client to submit to the court knowingly false or misleading evidence 48
Supreme Administrative Court: On justification of administrative and judicial decisions 54
Regional Court in Ostrava: Lien created in tax proceedings 56
CJEU: On the use of annual leave for the period of parental leave 61
ECtHR: On the issues of confidential communication 62
Note: On the Supreme Court's verdict in the case of use of a cooperative apartment as a result of invalid transfer of a cooperative share 63

Professional Literature

David Bohadlo, Jan Brož, Stanislav Kadečka, Petr Průcha, Filip Rigel, Vit Štastrný: **Law on liability for administrative infractions and related proceedings. Commentary** (Jan Kněžinek) 65
 Petr Bezouška: **Lease in the new private law (especially lease of an apartment): current issues** (Lukáš Hadamčík) 66
 Stanislav Servus, David Elischer, Tomáš Horáček: **Current issues of succession in family business** (Miroslav Sedláček) 66
Bulletin of the Slovak Bar Association brings... 68

Legal Profession

Czech Legal Profession

Lawyers against totalitarianism – a new project presents the fates of both known and unknown names.
Interview with Petr Toman Hana Rýdlová 69
Disciplinary Practice Jan Syka 72
Conference of the Czech Union of Defence Lawyers “From decriminalization to criminalization, from depenalisation to penalisation” in Olomouc Petr Svoboda, Tomáš Grívna, Filip Ščerba 74
Changes in the framework insurance contract during 2018 Zdeněk Turek 76

Europe and the World

2018 AIJA Annual Congress in Brussels, Eva Ropková, Eva Indruchová 77
2018 European Lawyers Day Lenka Vojířová 78

Information and Points of Interest

You Should Know

Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association 70
Invitation to two seminars on insolvency law 80
Invitation to the XVIII ball of the Municipal Court in Prague 81
Invitation to the cross-country skiing race Rüberzahl Cup 2019 81

Legal Society

Law Firms of the Year 2018 Hana Rýdlová 82

Finally

Lawyer's Diary (On graduation ceremonies and faculty folklore) Petr Hajn 84
Drawing by Lubomír Lichý 85
Did you know that... Stanislav Balík 85

Inhaltsverzeichnis 86

Zusammenfassung/Summary 87

Table of Contents 88

Weil, Gotshal & Manges s.r.o. advokátní kancelář

nabízí pracovní příležitosti pro

advokáty a advokátní koncipienty

Kandidát by měl splňovat následující požadavky:

- velmi dobrá znalost platného práva
- motivace k vysokému pracovnímu nasazení
- výborná znalost anglického jazyka
- předchozí praxe a studijní zkušenosti získané v zahraničí výhodou

Chcete-li získat praktické zkušenosti v oboru, stát se členem týmu renomované mezinárodní advokátní kanceláře a získat nadstandardní finanční ohodnocení, zašlete nám, prosím: průvodní dopis a curriculum vitae v českém a anglickém jazyce.

Písemné nabídky s uvedením své kontaktní adresy a telefonního čísla zasílejte na adresu:
WEIL, GOTSHAL & MANGES s.r.o. advokátní kancelář
k rukám Martiny Machkové a Kláry Koppové
Křižovnické nám. 193/2, 110 00 Praha 1, tel.: 221 407 300, fax: 221 407 310
e-mail: martina.machkova@weil.com, klara.koppova@weil.com

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2018 PRO MEZINÁRODNÍ KANCELÁŘ

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2018 v kategoriích:

- Řešení sporů a arbitráže
- Právo hospodářské soutěže

CHAMBERS EUROPE 2018 – nejvyšší hodnocení v kategoriích:

- Competition / Antitrust
- Dispute Resolution
- Projects & Energy

Pomáhejme společně.

WEIL, GOTSHAL – nadační fond
www.weil-nadacni-fond.cz